

Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie

Dette værk er downloadet fra

Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie

www.genealogi.dk

Bemærk, at hjemmesiden indeholder værker, som er omfattet af ophavsret. For ældre værker, hvor ophavsretten er udløbet, kan PDF-filen frit downloades og anvendes.

For værker, som er omfattet af ophavsret, er det vigtigt at være opmærksom på, at PDF-filen kun må benyttes til rent personligt brug. Distribution og publicering af PDF-filen er ulovlig.

SAMFUNDET
FOR DANSK
GENEALOGI OG
PERSONALHISTORIE
STIFTET 1879

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

59DE AARGANG

(10. RÆKKE 5. BIND 3.-4. HÆFTE)

1938

UDGIVET AF
SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI OG
PERSONALHISTORIE

INDHOLD

Den Bielske Slægt. Af afd. Fru <i>Anna Levin, f. Ferslew</i>	153
Hvorfor forlod Rantzau-Ascheberg Landet i 1756? Af Arkivar i Rigsarkivet, Frk. cand. mag. <i>Johanne Skovgaard</i>	168
Optegnelser om Slægten Børglum. Af Postmester <i>C. Kliitgaard</i>	172
Ølstykke Sogns Præstehistorie. Af Kommuelærer <i>Erik Olsen</i>	180
Det 17. Aarhundredes adelige Ligprædikener og deres Kobberstik. Af afd. Museumsinspektør, cand. theol. <i>P. B. C. Westergaard</i>	183
Jørgen Henrik Berner 1735—1790. Resident paa den danske Loge Patna i Indien. Af Kontorchef <i>Lorentz Bie</i>	191
Oplysninger om tyske og hollandske Reformerte i Kjøbenhavn 1690. Af Kaptajn <i>K. C. Rockstroh</i>	222
Anmeldelser	243
Smaa Meddelelser.	
Til dansk Præstehistorie	249
Hvad hed Kobberstikkoren Georg Haas?	251
Rektorerne i Svendborg	254
Bøger indsendte til Redaktionen	254
Spørgsmaal og Svar.	
Spørgsmaal. Iver Brinchs (Ivar Brink) efterkommere	255
Svar. Bjørn	255
Samfundets Anliggender	256
Fortegnelse over Medlemmerne af Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie. (1. November 1938)	257
Register	263

I KOMMISSION:

EJNAR MUNKSGAARDS FORLAG

KØBENHAVN — December 1938

Spørgsmaal af genealogisk og personalhistorisk Natur kunne Samfundets Medlemmer erholde optaget i Tidsskriftet, naar de sendes til Samfundets Sekretær: Hovedarkivar i Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet *H. Hjorth-Nielsen*, Gammel Kongevej 92, København V.

Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie.

Medlemsbidraget er 12 Kr. + Forsendelsesomkostninger.

Samfundet har siden dets Stiftelse i 1879 udgivet:

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

1. Række, Bind I—III (1880—82) ved *F. Krarup*.
1. — , — IV—VI (1883—85) ved *G. L. Wad*.
2. — , — I—IV (1886—89) ved *G. L. Wad*.
2. — , — V—VI (1890—91) ved *H. W. Harbou*.
3. — , — I—III (1892—94) ved *H. W. Harbou*.
3. — , — IV—VI (1895—97) ved *G. L. Grove*.
4. — , — I—II (1898—99) ved *C. E. A. Schøller*.
4. — , — III—VI (1900—03) ved *G. L. Grove*.
5. — , — I—VI (1904—09) ved *G. L. Grove*.
6. — , — I (1910) ved *G. L. Grove* og *Paul Hennings*.
6. — , — II—VI (1911—15) ved *Paul Hennings*.
7. — , — I—VI (1916—21) ved *Paul Hennings*.
8. — , — I—VI (1922—27) ved *Paul Hennings*.
9. — , — I—VI (1928—33) ved *H. Hjorth-Nielsen*.
10. — , — I—V (1934—38) ved *H. Hjorth-Nielsen*.

I Aargangen 1930 findes Indholdsfortegnelse til Tidsskriftets første 50 Aargange.

Aargangene 1880—1882, 1898 og 1919 er udsolgt. Ved Henvendelse til Samfundets Kommissionær kan Medlemmer erhverve enkelte Aargange til og med Aargangen 1930 for en Pris af 1 Kr. pr. Aargang. Ved Køb af hele den før nævnte Aar udkomne Del af Tidsskriftet, med Undtagelse af de udsolgte Aargange, leveres dette for en Pris af 40 Kr. — For Ikke-Medlemmer er Priserne hhv. 1 Kr. 50 Øre og 60 Kr. — Aargangene efter 1930 koster 15 Kr. pr. Aargang. Enkelte Hæfter sælges ikke.

Abonnement paa Personalhistorisk Tidsskrift kan kun erholdes, naar Medlemsrettigheder i Samfundet erhverves. Henvendelse herom sker direkte til Samfundets Sekretær, Hovedarkivar i Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet *H. Hjorth-Nielsen*, Gammel Kongevej 92, København V. Foreninger og Biblioteker har Adgang til at blive Medlemmer af Samfundet.

DEN BIEHLSKE SLÆGT.

Af *Anna Levin, f. Ferslew.*

Ved en Gennemgang af Fru Anna Levins efterladte Papirer fandt Bibliotekar *Julius Clausen* det nedenfor gengivne Manuskript, som Forfatterinden ikke havde naaet at faa givet den sidste Afpudsning og ej heller naaet at faa fuldendt. Trods disse Mangler har Redaktionen fundet, at Arbejdet i sin foreliggende Form rummer saa meget af Interesse, at det fortjener at offentliggøres.

Redaktionen.

Charlotte Dorothea Biehl, den frodige, kundskabstørstende Forfatterinde, der i den sidste Halvdel af det 18. Aarhundrede berigede sin Samtid med en Række af dramatiske Oversættelser, historiske Optegnelser og moralske Fortællinger af ydersht variabel Værdi, men hvis Navn fik sin berettigede Plads i Litteraturhistorien som Forfatter af den første danske Komedie efter Holberg og hendes berømte Oversættelse fra Spansk af Cervantes »Don Quixote«, har ved et Lune af Direktionen været ligeved atter at faa sit Navn paa en af det kongelige Theaters Plakater ved den paatænkte Opførelse af den saakaldte første danske Opera »Orfeus og Euridike« af Nau-mann, hvortil hun havde oversat Teksten fra Tysk.

Efter sin Faders, Akademisekretær og Slotsforvalter paa Charlottenborg, *Christian Emilius Biehls* Død i Aaret 1777 havde den fattige, halvgamle Pige, trods gentagne Ansøgninger om at maatte beholde for Livstid de Værelser, hun havde beboet i den underste Etage af Slotsforvalterboligen, der laa mellem selve Slottet og Gjet-huset, søgt sig en ny Bolig. Med sine Ejendele, som hun havde maattet tilkøbe sig af Boet, flyttede hun over paa den anden Side af Kongens Nytorv i Nr. 169 (nuværende Gadenr. 22), lige over for hendes elskede Theater. Her fra Vinduet havde hun set Plakaten blive klistret op for første Gang, og i sin bedste Pynt med Plumager i Haaret har hun om Aftenen ladet sig bære over Torvet for at overvære Forestillingen, der dog, paa Grund af den slette Tekst, kun gjorde skral Lykke.

Endnu medens Faderen levede, lærte hun den unge Garderofficer *Johan Bülow* til Sanderumgaard at kende.¹ Derved indledes

¹ 1771 traf hun Bülow, 1777 døde Faderen, 1778 flyttede hun fra Charlottenborg, 1786 gik »Orfeus og Euridike«. † 1788.

et trofast Venskab mellem den historisk interesserede unge Mand og den 40aarige Digterinde, der varede til ud over Graven. Det er paa hans Opfordring, at hun, under Brevform til ham, samler sine historiske Oplysninger om Hofferne under Frederik IV, Christian VI, Frederik V og Christian VII og Aaret før sin Død skriver sin Selvbiografi [udgivet af Dr. Louis Bobé (Interieurer fra Kong Frederik V's Hof)]. Disse Livserindringer er aabenbart lagt tilrette for den, hun skrev dem til. Hun ønskede over for sin adelige Ven kun at berette om sin Slægt paa mødrene Side og Paavirkningen hun af denne Familie, bestaaende af Rangs- og Standspersoner, havde faaet. Vel giver hun et klart og interessant Billede af Tildragelser i Hjemmet paa Charlottenborg og hendes Forhold til Faderen, men hun omtaler ikke med et Ord den øvrige Slægt, hvis Navn hun bærer, der kom ind i Landet med Farfaderen *Claus Biehl*, som ganske vist, til at begynde med, var slet og ret The- og Caffeskænker, men som senere drev en betydelig Vinhandel og blev Bygherre i større Stil. Saa meget mærkeligere er det, fordi hendes Morfader, Præsident i Borgretten og Slotsfoged paa Københavns Slot, *Hans Brøer*, havde staaet i Forretningsforbindelse og plejet Venskab med den Biehlske Familie. Hans Brøer havde tidligere været Hoffurer og Mundskænk hos Prins Christian og stod som saadan for Vinindkøbene til Hofholdningen. Bekendtskabet med Vinhandlerens Familie førte til en Trolovelse mellem *Claus Biehls* Søn af andet Ægteskab, *Christian Emilius Biehl* og Brøers Datter, *Sophie Hedevig*. Vielsen fandt Sted d. 18. Jan. 1730. De Nygifte kom til at bo hos Præsident Brøer ved Holmens Kanal lige over for Kirken. Rimeligvis har Christian E. Biehl, der den Gang ernærede sig som Kommissionær, endnu ikke haft Midler nok til at sætte standsmæssig Bo. Her hos Bedsteforældrene fødtes Aaret efter, d. 2. Juni 1731, *Charlotte Dorothea*, der blev opkaldt efter Mormoderen, en Datter af Infanteri-Kaptain *Arendt Müller* og *Charlotte Amalie v. Peperlow*. Da Barnet var tre Aar gammelt, fik Forældrene deres egen Bolig i Stormgade. Hendes Farfader, Claus Biehl, boede paa samme Tid i sin store Gaard paa Hjørnet af Fortunstræde og Admiralgade. Selv om den lille, fremmelige og livlige Charlotte kun var fire Aar gammel, da han døde, saa er det dog mærkeligt, at hun ingen Erindring har om det Liv, der maa have rørt sig inden for Gaardens Mure, hvor baade et meget besøgt Kaffe- og Thehus og en anerkendt Vinhandel med Vinstue havde tilhuse, hvor der modtoges Gæster fra Byens bedste Kredse, og at Mindet om hendes Faders Slægt saa ganske er gledet ud af hendes Bevidsthed. Claus Biehls Borgerskab som Theskænker, »item Caffé-Skænker« af 6. Decb. 1694 giver ingen Oplysning om hans Fødested, men der er næppe Tvivl om, at han var Øst-Friser. En *Carl Biehl*, der 30. Maj 1729 løser Borgerskab som Vintapper og angiver at være

født i Øst-Friesland er rimeligvis af samme Slægt. Claus Biehl begyndte med et beskedent Caffé- og Thehus i Lille Færgestræde, en snæver Gyde mellem Store Kirkestræde og Fortunstræde. Nydelser af Kaffe og The var da kommet svært paa Mode som en sundere Stimulans end de gammeldags alkoholiske Drikke: Gyldenvand, Spanskbittermvin og Luttendrank. Men Claus Biehl stiledede højere op. Formodentlig havde han tidligere været i Tjeneste hos den kendte Vinhandler *Abraham Lehn*, der drev det ansete Vinhus »Dyrkjøb« og blev en af Stadens største Skibsredere, thi Kjøbenhavns Bythingsprotokol oplyser, at der den 20/7 1696 er bleven læst en Panteforskrivning, hvori Claus Biehl erklærer at være Abraham Lehn 1950 Rdlr. skyldig imod Panterettighed i 1ste Prioritet udi det Hus »Amsterdam« kaldet, som han d. 24. Decb. 1695 var blevet tilskødet af Vinhandler *Nicolay Kattenberg*. Ejendommen laa i St. Nicolaystræde (Fortunstræde) og var Mtr. Nr. 200 i Øster Kvarter, nuværende Gadenr. 3. Nicolay Kattenberg blev »fornøjet« med 2,600 Rdlr. Resten laante Biehl af Abraham Lehn, der ogsaa som Vitterlighedsvidne underskrev Skødet. Til Ejendommen har rimeligvis hørt et Privilegium paa at drive Vintappernæring og at holde aaben Bod, thi det ses nemlig ikke af Borgerskabsprotocollen, at Claus Biehl, der ifølge »Vinhandler og Fassbinder Lauget«s Protocol allerede 1701 var optaget i Vintapperlauget, fik Borgerskab som Vinhandler. En Ejendomsvurdering af 6. Juli 1694, der er gaaet tabt, vilde sikkert have oplyst derom.

Huset Amsterdam blev dels en Julegave, dels en Brudegave til *Maren Ibsdatter*, som Biehl ægtede i Slutningen af 1695. Forinden Brylluppet kom Claus Biehl i Strid med Skrædder *Lorentz Brun* om Arbejdsløn for en Klædning. Den blev afgjort ved en Bythingsag, hvori der faldt Dom d. 27. Novb. 1695.² Skrædderen fordrøede 13 Rdlr. 5 Mark, hvoraf Biehl dog havde betalt 9 Rdlr., og »beløvede, at Brun ogsaa skulde faa den 10ende resterende Daler«. Hvorimod Claus B. forklarede, at Lorenz Brun havde fortæret for langt mere i Aquavit og Thee, hvorpaa han vilde gøre sin Ed. Brun maatte for unødigt Trætte betale Sagens Omkostninger med 8 Rdlr. Det har sikkert været den brave Theeskænkens Bryllupsklædning, der har været Genstand for denne Proces, og Forfærdigelsen af samme er ikke gaaet af, uden at mangelen en Sopken til Ære for Brudgommen er gledet ned under Skrædderens Vest. Claus Biehl var en flitig og driftig Mand. Allerede Aaret efter at han havde købt Huset i Fortunstræde, afbetaler han 450 Rdlr. paa sin Gæld til Abraham Lehn, og i den »Notice«, som Kjøbenhavns Magistrat d. 19. Novb. 1704³ meddelte Commerce-Kollegiet paa dettes Forespørgsel om,

² Kbhvn. Raadstueprotokol 1695 f. 363.

³ Magistratens Kopibg. 1701—07 f. 273.

hvilke Skibe og Fartøjer Borgerne og Indbyggerne i Staden Kjøbenhavn »siden den indeværende Krigs-Declaration af Fremmede havde tilforhandlet sig«, meddeles det, at Claus Biehl havde Part i Skibet »Admiral *Spann*«, drægtig 100 Læster og købt i Holland. Blandt Medejerne var *Morten Mouritzen*, *Jacob Edelberg*, *Johan Sohl* og *Jan Hübner*, de fineste Navne i Lauget.

Imidlertid voksede Familien i det Biehlske Hjem. Den 17. Sept. 1696 døbttes i Nicolai Kirke det første Barn: *Anne Margrethe*, Fadderne var jevne Borgerfolk, men ved *Hans Christophers* Daab samme Sted d. 22. Juni 1699 bar Sognepræsten *Michael Henriksen Tisdorphs* Datter Barnet, og ved de følgende Børns Daab⁴ var Fadderne Standspersoner, saasom Hofjunker *v. Osten*, Major *Gafron* og Secretair *Hesse*.

Claus Biehl lagde nu mere og mere Vægt paa at oparbejde sin Vinhandel. Han rejser selv til Frankrig for at være sikker paa at faa den uforfalskede Drue, men den Ladning, han fra Bordeaux havde faaet med Skibet »Marie«, havde han ikke Held med. Skibet blev taget som Prise, og Claus Biehl maatte 17. Marts 1706 i Raadstueretten her i Kbhvn. med sin korporlige Ed bevidne, at han med »Marie« havde »8 Oxhofter Rot«, som maaske aldrig naaede ned i hans Kælder i Fortunstræde. Denne Kælder maa dog, trods de vanskelige Forhold under Krigen, efterhaanden være bleven forsynet med vellagrede Vine, thi Biehls Vinstue, Thé- og Cafféhus, kom stærkt paa Mode og samlede i sine smaa, men veludstyrede Gæstestuer en udsøgt Kreds af Byens lærde Folk og vittige Hoveder, der i en Aarrække satte sit Præg paa Kaffehuset, som ogsaa besøgte en Del af Officersstanden.

Her var det, at det Pavelige Collegio eller lystige Consistorio, som Holberg omtaler i sin 139. Epistel, holdt sine ugentlige Møder. Dr. *O. Nielsen* har i sin Bog: »Kjøbenhavn paa Holbergs Tid«, S. 219, givet en udførlig Beskrivelse af denne selskabelige Klub, der menes at være stiftet mellem 1700—1710. Det sidste Tal er vistnok det sandsynligste. Claus Biehl havde nemlig 1709 foretaget en større Reparation af sit Hus, der endda skaffede ham en Sag med Tapetmager *Funch* paa Halsen. Biehl havde leveret Tapetmageren 85¾ Alen Maquei til Værelsernes Betrækning, og han, der aabenbart var en trættekær Mand, beskyldte *Funch* for at have tilbageholdt 3⅓ Alen af det udleverede Maquei. Biehl tabte Sagen ved Bythingsdom af 2. Febr. 1709.

Medlemmer af dette Pavelige Collegio var, blandt andre, Proviandforvalter paa Københavns Kastel *Niels Wiborg*, der en Tid fungerede som Pave, Højesterets Advocat *Vesling*, Cancellieraad *Eisenberg* og Generalfiscal *Troels Smith*, f. i Bragenæs, Søn af Lau-

⁴ *Claus* 17/7 1700, *Christian* 14/12 1701, *Friderich* 2/1 1703. Nic. Kbg.

ritz S., Assessor i den norske Overhofret, samt Magister *Mathias Anchersen*, der efter at have opholdt sig i Udlandet fra 1706—09 sidstnævnte Aar blev ansat som Professor i Mathematik ved Københavns Universitet og 1720 som Sognepræst i Taarnby paa Amager, hvorfra han 1726 forflyttedes til Trinitatis Kirke; 1731 blev han Biskop i Ribe. Der sagdes om ham, at han var tilbøjelig til stærke Drikke. Af andre betydelige Mænd, der for en Tid var Medlem af den nævnte Klub, var den for sin forbavsende Sprog-lærdom berømte Magister *Georg Ursin*, der bl. a. skrev et Digt til Geheimeraad *Moth* paa 18 Tungemaal. Efter en kort Tid at have været Conrector ved Københavns Skole, udnævntes han til Præst ved den Danske Kirke i London; 1713 blev han Sognepræst i Nakskov-Branderslev. Det var i Vinteren 1719—20, at Holberg efter sit eget Udsagn to eller tre Gange deltog i Societetets Møder, hvoraf han dog aldrig blev »Membrum«, da han alt havde begyndt at afsondre sig fra »store og vidtløftige Selskaber«, hvorfor han ofte undskyldte sig, naar han blev indbudt, thi: »De mange Skaale, som blev tømmede, stode mig ikke an: thi jeg mærkede deraf, at jeg ikke havde den Capacitet, som udfordres af en beqvem og retskaffen Cardinal, og derefore blev stedse ved at undskylde mig«. Op-løsningen af Selskabet forhindrede Holberg i paa »Callundborgs Stads Vegne at gøre Ansøgning om Peder Paarses Canonisation«, hvortil han havde affattet Memorialen, og som han gengiver i Epistelen. Den Storm, som *Frederik Rostgaard*, Ejeren af Øen Anholt, havde rejst mod dette komiske Epos, vilde sikkert have givet Anledning til det vittigste Møde i det Pavelige Collegio.

Holberg har altsaa styret sine Fjed — uden Lakai — fra Kjøbmagergade, maaske ad den lille Smutvej gennem Lille Færgestræde ind i Fortunstræde til Biehls Caffehus og er steget op ad de tvende Stentrin med Jerngitter paa begge Sider, gaaet gennem Forstuen med de panelerede Vægge og Flisegulvet, op ad den italienske Trappe til Salen til Gaden paa fire Fag, betrukket med Tapetzeri og med en Vindovn ved en gammel Kamin. Huset, hvor det lystige Pavekollegium havde sine Lokaler, saa meget uanseligt ud med sin smalle Façade paa kun 12 Alen 16" til Gaden; men Grunden var dyb (42 Alen 16"). Forhuset, der var tre Etager højt med Kvist over de tre Fag, Sidehusene og Baghuset var alle opførte af Mur- og Egebindingsværk med Kældere under, undtaget Baghuset, hvor man fra Gaarden gik lige ind i det Biehlske Køkken, der havde aaben Skorsten med tvende Casserol-Riste og de sædvanlige Hylder og Retterbænke. Over Køkkenet laa en Sal paa 4 Fag med dobbelte Vinduer, 5 faste Skabe og en Skænk. Gaardinteriøret afsluttedes med et Sidehus paa 5 Fag. Her laa Bryggerset med aaben Skorsten, indmuret Kedel paa 2 Td., det ferske Pumpevand, et Locum og en Skærnkiste. Det temmelig lange og smalle Gaardsrum (146 □ Al)

var delt i 2 Parter. I den forreste, ved et Plankeværk ind til Nabo-
huset mod Vest, stod et Lysthus med Flisegulv og Bænk. Med lidt
Fantasi kan man fremtrylle Billedet af dette ægte Holbergske Sce-
neri, hvor Gæsterne efter Rang fordeltes i de forskellige Lokaler,
og Kældersvenden i den sribede Trøje med de klaprende Trætøfler
skyndte sig over den med Egeplanker belagte Gaard for hos Ky-
peren i de dybe Kælderrum at hente den kølige Rhinske Drue til
det lystige Pave Collegio eller Ingredienserne til den rygende Bolle,
hvorved Heltenes Canonisation foregik. I »Den Vægelsindede« 2den
Akts 2den Scene lader jo ogsaa Holberg Apicius nævne Biehl blandt
de mest kendte Vinhandlere. Om det var dér, han fik »Østers sto-
vede udi deres egen Sauce«, vides ikke.

Men Claus Biehl vilde noget mere end dette.

Ifølge Skøde læst 5. Juli 1706 havde han den 15. Juni samme
Aar underskrevet Købekontrakt med Arvingerne efter Justitsraad
Jens Lassen, nemlig *Christian Lassen*, Kgl. M. Cancelliraad, og
Lothar Klepnick, Kgl. M. Captain ved Grenadér-Korpsset, Captain
Friderich Lassen, Captain-Lieutenant *Hans Lassen* og Jomfru *Anna
Margrethe*, paa Mtr. Nr. 96 Sct. Annæ Østre Kvarter i Norgesgade
(nuværende Gadenumre 17, 19, 21, 23 i Bredgade) med 6 Leje-
vaaninger tillige med en Stald og hosliggende Bygge- og Haveplads
samt Lysthus. Grunden laa mellem Pastor til Garnisons Kirke Hr.
Elias Jacobis Gaard mod Øst og Cancelli-Assessor og Advocat *Hans
Scavenius'* Grunde og Lejevaaninger paa den vestre Side. Grunden
havde over 85 Alen Façade⁵ til Norgesgade og var paa den østre
Side over 153 Alen dyb og ved den vestre over 193 Alen og stødte
op til afdøde Consumptions Forvalter *Søren Nielsens* Hus i St.
Kongensgade. Købesummen var 2,600 Rdlr. i rede Penge. At Claus
Biehl var istand til at købe denne Grund i Byens nye, fine Kvarter
staar vist i Forbindelse med hans første Hustrus, Maren Ibsdatters
Død. Ifølge et Skifte efter hende af 7. Juni 1707 ses det af Over-
formynderiets Hovedbog, at Værgerne har givet Afkald paa
mødrene Arven paa den afdødes 4 umyndige Sønners Vegne. Deres
Arv var ialt 4,194 Rdlr., som Claus Biehl, Themand, giver prioriter-
lig Panteforskrivning i hans Hus i Fortunstræde.

Biehl overdrog Bygnings Entreprenør *Dommenicus Pelli* at op-
føre en Hovedbygning paa det ubebyggede Areal mod Norgesgade.
Italieneren Pelli brugte dertil sine egne Folk, hvilket gav Anledning
til forskellige Klager fra Tømrer- og Murermester-Lauget. Arkitek-
ten var *Christoph Marselis*, der altsaa havde Æren af den usæd-
vanlig smukke Façadebygning.⁶ For at faa videre Kapital til dette

⁵ Maalebrev af 10. Juni 1706.

⁶ »Meddelelser fra Foreningen for gl. Bygningers Bevarelse«. R. II, IV,
I, S. 40.

fornemme Hus' Opførelse maatte Biehl i Decb. Termin 1706 udstede en Prioritet paa 4000 Rdlr. til Søetatens Qvæsthuskasse og i Decb. 1707 en 2den Prioritet til Regimentskvartermester *Funch* paa 1000 Rdlr.

Claus Biehls Gaard i Norgesgade kom nu til at omfatte en Hovedbygning og 6 Lejevaaninger, der beboedes af Smaakaarsfolk, samt en stor Have med mange »Frugttræer, Urter, Blomster og Rødder«. Hovedbygningen bestod af 7 grundmurede Fag, var to Etager høj med Kvist over og Kælder under, hvortil der var Nedgang fra Gaden. Den var indrettet til Køkken, Spisekammer og Vinkælder. Værelserne var meget elegant udstyrede med Guldlæders Tapeter og Kaminer med Spejlglas over. Den første Beboer angives i Skattemandtallet slet og ret at være: »Ambassadøren«; men ifølge Renovationsskatten 1713 beboedes Gaarden af Geheimeraad *Frederik Walter*, Overhofmester hos Dronning Louise, senere hos Prins Christian. Efter hans Død 1718 af hans Enke *Anne Christine Knuth*. Men 1728 havde kurhannoveransk Rigsfriherre, Generalileutenant og Minister i Danmark *Frederik Johan Bothmer* tilhuse i Biehls Gaard med sin 2den Hustru, *Birgitte*, f. v. *Holstein*. Bothmers førte meget stort Hus. Herskabet opgiver foruden dem selv til Skattemandtallet: »4 Frøkener, 2 Sønner, en Adelsmand af Generalens Forvandt, en Frantzøsinde, en Secretair, en Hofmester, en Skriver, en Kammertjener, en Urtegaardsmand, Laqveier og Løbere, Staldfolk og Portnere, 2 Kokke, en Dreng og Fruentimmeret som tjener«. Claus Biehl opføres sidste Gang i Mandtallet 1730 som Ejer af Mtr. 96 i Sct. Anna Øster. Gaarden beboedes da af Oversekretær i danske Kancellie *Christian Møinichen*, der dog samme Aar i Oktober blev afskediget fra sine Embeder og bosatte sig i Viborg. Aaret efter solgte Biehl Gaarden til Kammerherre *Friedrich Anton v. Vedel*, Greve til Jarlsberg for 9000 Rdlr. Skødet blev udstedt 18. Maj 1731.

Kort efter sin første Hustrus Død indgik Claus Biehl nyt Ægteskab. I December Maaned 1707 blev han viet til *Margrethe Dorothea Jungvoss*. To Sønner fødtes i dette Ægteskab, hvoraf kun den ældste, *Christian Emilius*, overlevede Faderen. Han kom til Verden d. 14. Sept. 1708, og det er denne Søn, der bliver Fader til Forfatterinden Charlotte Dorothea Biehl. Den yngste Søn, *Ludvig David*, f. 1710 20/2, er rimelig identisk med den Mons. Biehl, der 1727 Ugen efter 14. Septb. bliver begravet paa Nic. Urtegaard⁷ fra Fortunstræde. Ægteskabet med Margrethe Jungvoss blev heller ikke af lang Varighed. Hun døde 1716 og blev begravet i Ugen fra 6te Septb. paa Nic. Urtegaard. Ifølge Kbhvn.s Skifterets Forsegingsptr. 1717, 4. Maj (S. 240) opgjordes hendes Bo saaledes: Huset i Fortunstræde vurderet til 3000 Rdlr. Gaarden i Dronningensgade

⁷ Vor Frue Skoles Ligbog.

(Norgesgade) 7000, en vest imod liggende Vaaning 1500, Møbler 2,469, ialt 16,552 Rdlr., men da den bortskyldige Gæld, dels i Prioriteter og dels til Handelsforbindelser, hvortil kom Biehls Sønners i hans første Ægteskab tilkomne Mødrenearv, som i Boet indestod, beløb sig til 12,623 Rdlr., saa blev der jo ikke meget til at føre Forretningen videre for. En af disse Gældsposter var til Præsident *Brøer*, der senere blev hans Søns Svigerfader; Biehl skyldte denne Kreditor 200 Rdlr. Af de udestaaende Fordringer kan nævnes: Hofholdningen, Geheimeraad *Walter*, Kammerherre *Gabel*, Schoubynacht *Rosenpalm* og Commandeur *Hagedorn* — en lille Oplysning om Claus Biehls Klientel som Vinhandler. Af det originale Skifte i Landsarkivet faar man det Indtryk, at der har hersket en vis Luksus i det Biehlske Hjem. Margrethe Jungvoss efterlod sig en Del Smykker: Ringe med Rosenstene, en Del møttet Guld og en smuk Forsyning af huslige Brugsgenstande i forgyldt og hvidt Sølv, som Thepotte, Skaale med Laag, Lysestager, Lyse-sakse og -hus, Eddike-Kande o. s. v. Af Spejle fandtes ikke mindre end 11 Stk., hvoraf en Del vel hørte Kaffestuerne til. Desuden fremhævedes 2 engelske Slag-Uhrværk, der vurderedes til 55 Rdlr. Biehl havde af Tobak, da Boet opgjordes, 50 Pund à 4 Mark, 15 Pund The à 5 Rdlr. og 10 Pund Caffébønner à 5 Mark. Hans Vinbeholdning saa paa dette Tidspunkt meget pauvre ud, der omtales kun nogle Oxehoveder Franskvin à 15, 18 Rdlr., et Oksehoved »drubt« (grumset) Vin à 12 Rdlr. og 1½ Oksehoved Brændevin à 60 Rdlr. Derimod giver Skiftet en klar Forestilling om, hvilket Inventar der forredes af Redskaber til Spisen og Drikken i Datidens Beværtninger. Der var saaledes 23 Fade, 116 Tallerkener, 34 Thepotter og 24 Caffepotter af Tin. Af Lysestager 12 Stk., 3 Kobber-Thekedeler, 2 Chokoladepotter, 7 store Kar med Laag. En Destilerpande med Hat og Piber. 11 Dusin Porcellains The-Skaale med Kopper, brune og hvide og blaa og hvide. 12 Fade, 8 Pokaler med og uden Dæckel, 27 store engelske Spidsglas, 70 mindre Spidsglas og 30 halvpotte Glas. Mærkeligt nok findes ingen Specifikation i Skiftet over øvrige Mobilier, Linned eller Dækketøj.

Skøndt Claus Biehl nu har fuldt op at gøre med sin Vinhandel i Fortunstræde og med sin fornemme Gaard i Norgesgade, som han med sit Forretningstalent sikkert har tjent godt paa, saa ønsker han atter at udvide sin Vinhandel og at skaffe mere tidssvarende Lokaler til sit The- og Caffehus, hvorfor han af afdøde Slotsforvalter paa Rosenborg Slot, *Jørgen Numsens* Bo ved Auctionen d. 9. Maj 1719 køber Mtr. Nr. 201 i Øster Kvarter, Hjørnet af Fortunstræde og Admiralgade. For at købe denne Ejendom maatte Claus Biehls tre Søønner af første Ægteskab »give Afkald« paa deres Mødrenearv⁸ og

⁸ Landsarkivet. Overformynderiets Hovedbog 268. fol. 247. — »Give Afkald« betyder i Datids Sprogbrug »at kvittere for«, saaledes at Søønnerne har faaet Arven udbetalt.

desuden maatte han laane 1000 Rdlr. af Krigsraad og Bogholder Jens Rejersen med Pant i 2den Prioritet i hans nye Gaard.⁹ Ifølge Indkvarterings Mandtallet flyttede Claus Biehl først i 1723 ind i denne Gaard, som han havde indrettet til Kaffehus og Vinhandel; indtil da var den beboet af Sekretær *Wodroph*. Maalebrevet af 21. Juni 1719 udviser, at Façaden til Admiralgade var 44 Alen. Det to Etagers Hus bestod af 8 Fag med Kvist over 3 Fag, Gavlfaçaden laa ud til Fortunstræde. Der var grundmuret Kælder under hele Huset, som brugtes til Vinkælder. Opgangen var i Admiralgade ad en Stentrappe med dobbelt Jernværk med Messingknapper. Alt var langt elegantere indrettet end i de gamle Lokaler. Væggene var beklædt med forgyldt Læder eller uldne Tapetzerier, og Vindovnene stod paa fire Messingpiller og havde 12 Messingknapper. Hjørnestuen var paa fire Fag og alle Værelserne i Stueetagen havde Gulvet lagt med Fliser, ligesom der flere Steder fandtes Kaminer med Stenhuggeri omkring, hvilket kan tyde paa, at denne Del af Huset kan henføres til den første Bygning, der laa paa den Grund, som var skænket Admiral *Otto Stigsen* af Chr. III. i Gaarden var et Trappehus af Mur- og Bindingsværk med en beklædt italiensk Trappe som Opgang til de øvrige Værelser. I Fortsættelse af denne oprindelige Hovedbygning laa ud til Admiralgade et Heltagshus paa 15 Fag. Der var Porten ind til Gaarden til det nye Trappehus, beklædt med Brædder og teglhængt.¹⁰ I Gaarden, foruden Sidehus til Køkken og Folkekamre, laa et Baghus med Stald og Vognremise. De fleste af Værelserne i det rummelige Hus blev benyttet som Gæstestuer. Efter den store Ildebrand 1728 havde Biehl kun Plads til to Personer, nemlig Oberstlieutenant *Hirschnach*, Kommandant paa Christiansø, og en Søkaptain *Torides*. At der kom mange af Officerstanden i hans Vinstue ses af en Politiretssag, hvorved Biehl 7. Jan. 1724 blev dømt til at bøde 10 Rdlr. til Frelsers Kirke, fordi Officerer Kl. halv tolv om Natten havde spillet i hans Hus.¹¹ Alt i alt et vidtløftigt Hus at bestyre for Claus Biehl. Han maatte have en dygtig Kone til Hjælp, og for tredie Gang indgaar han Ægteskab. *Elisabeth Mouritzen* af anset borgerlig Slægt, Søster til Stadskaptain *Morten Mouritzen*, bliver hans Hustru og en god Moder for hans overlevende Børn af begge de foregaaende Ægteskaber. Den ældste Datter, *Anne Margrethe*, var død før 1707, da hun ikke nævnes i Skiftet efter Maren Ibsdatter. Den ældste Søn, *Hans Christopher*, levede 1717,¹² men maa være død før 1735, da han ikke nævnes i Skiftet efter Claus Biehl. Den anden Søn af første

⁹ Landsarkivet. Obligations Protokol 1723.

¹⁰ Raadstuearkivet: Vurderingsforretning 1745.

¹¹ O. Nielsen: Kbhvn. paa Holbergs Tid.

¹² Overformynderiets Hovedbg. 268. fol. 247.

Ægteskab, *Claus Clausen Biehl*, blev Student (priv. dmt.) 1716, studerede Teologi og blev Cand. med Laud 1720 16/6. Efter nogle Studieaar i Udlandet søgte han Embedet som Kapellan ved Toreby Menighed paa Lolland. Han blev ordineret 1727 3/10. Senere fik han Sognekalderet Ønslev-Eskildstrup paa Falster. Han var gift med *Charlotte Amalia Fugl*, Datter af Færgemand i Sundby paa Lolland, *Peder Fugl* og *Sophie Amalia Busch*. Pastor Claus Clausen Biehl døde 1733 23/1 to Aar før Faderen. I Ægteskabet var der to Børn. Datteren *Karen B.*, dbt. 1729 6/10 i Thoreby, og Sønnen *Claus B.*, dbt. 1731 6/10 i Ønslev.

Den tredie Søn af Claus Biehls første Ægteskab, *Christian Clausen Biehl*, var vel den Søn, der kom til at staa Faderen nærmest. Han blev efter sin egen Opgivelse til »Vinhandler og Fassbinder-Laugets Protocol« sendt til Weinsberg for at lære Professionen i to Aar fra Paaske 1723 at regne, og han fik sit Lærebrev den 2. Marts 1725. Siden tjente han hos sin Fader som Svend, til han 32 Aar gammel i Aaret 1733 løser Borgerskab som Vintapper. Samme Aar blev han optaget i Lauget: »Han maa herefter i Staden holde aaben Vinhus og Tapkælder, hvor ham lyster, dog ikke uden paa et Sted«. Til Laugskassen maatte Christian Biehl betale 20 Rdlr., til Ligklædet 4 Rdlr. og til de Fattige 1 Rdlr.

Allerede som Svend havde Christian Biehl c. 1731 indgaaet Ægteskab med *Anne Kirstine Schalck*, Datter af Barberer og Chirurgus *Henrich Schalck*, boende i »Solen« ved Stranden. Den 5te Oktbr. 1733 tilskøder Claus Biehl Sønnen »med hans Stif-Moder Elisabeth Mouritzens Samtykke og Villie Gaarden paa Hjørnet af Fortunstræde og Admiralgade for hans timelige Velfærd at fremme«. Købesum 4000 Rdlr. Dansk courant. Vine og Varer til hans Handels Fortsættelse overtog han for 3000 Rdlr., for hvilken Sum han maatte give Panteforskrivning i Ejendommen. 1739 fornyer han sit Borgerskab som Groshandler.

Den 14. Sept. Anno 1735 om Natten Kl. 1 slet døde Claus Biehl. Skifterettens Forsegling Protocol oplyser om denne Begivenhed,¹³ at foruden Enken, Madam Elisabeth Biehl var hans to Sønner, Sr. Christian Biehl og Sr. Emilius B. tillige med deres Kærester tilstede. Indboet var beskedent. 2 Spejle, et i Glas Ramme, et i sort Ramme, 12 Sølvskeer, men kun 6 Theskeer, 4 højryggede, forgyldte Lænestole, 3 Armstole og 4 Taburetter, 1 Himmelseng, 1 Skriver-Contoir, 1 Bord med Sten-Skive, 5 Stole, 3 store Krukker og 1 Biskop Skaal, 5 Skilderier, et l'ombre-Bord, 3 Skrin med spansk Tobak, 1 Dragkiste. Der var 12 Porcellains Tallerkener og Kopper, 6 Spitz-Glas, 3 Ølglas, 17 Stk. blaaternet Drejels Servietter. I rede Penge forefandtes 3 Specie-Dukater, Croner 21 Rdlr. og Courant

¹³ f. 265. Skifterettens Forseglingsptr. 1731—36.

150 Rdlr. En Sølv Thepote, Sukkerbøsse og Peberbøsse, 3 Par Lagerner, 4 Pudevaar, 12 Haandklæder, en brun Damaskes Slobrock, et Natbord med 2 Gueridoner, 1 Sølvuhr, 1 Bog med Sølvbeslag; Enken angav desuden »en Del Lintøj, som vi Vasker«. — Den 14. Marts 1736 sluttede Boet. Tilstede var Bryghusforvalter *Gorris Klaumann* som Enkens Lavværg. Sr. Christian Biehl, Vinhandler, blev Formynder for hans afdøde Broders, Sognepræsten i Eskildstrups Børn, nemlig: Claus Biehl, gd. i sit 4de Aar, og Karen, gd. i sit 5te; tillige var den salig Mands Søn af andet Ægteskab, Commissionær Christian Emilius Biehl, tilstede.

Indgælden var 10,984 Rdlr., Udgålden stor 420 Rdlr. Enken paastod et Vederlag for den sal. Mands Begravelse paa 187 Rdlr. Hvorimod hun skænkede sin Mands Gangklæder til hans Børn og Børnebørn.¹⁴ I en Aarrække findes intet i Datidens Arkivalier, der kaster Lys over Vinhandler Christian Biehls videre Skæbne, udover at han 1739 gav 500 Rdlr. til Forstrækning til Statskassen efter Opfordring til Vintapperlaugets Medlemmer. Kun fire af dem gav et saa stort Beløb, nogle gav 50, andre undskyldte sig med de slette Tider. Men den 1ste Marts 1743 bliver en Sorgens Dag i det Biehlske Hjem. En Søn var født; men paa den Dag, som han bliver døbt i Nic. Kirke, dør hans Moder, og i Ugen efter, 2den Marts, bringes hun de faa Skridt bort fra Hjemmet for at stedes til Hvile paa den lige overfor liggende Kirkegaard.¹⁵ Barnet fik Navnet *Claus Henric*. Blandt Fadderne var Cancellieraad *Harbo* paa Købmagergade, Broderen Christian Emilius Biehl, der til Kirkebogen angiver at være forhen Collecteur i Compagnistræde, samt *Lisbeth Mauritzdatter*, Biehls Enke, der nu boede i Hummergade.

I sin Selvbiografi fortæller Charlotte C. Biehl om de Trængsler, hun gennemgik efter hendes Morfaders Død, da hendes Fader forbød hende at læse og truede hende med, at fandt han hende med en Bog i Haanden, skulde han piske hende saaledes, at man maatte vende hende i et Lagen. Dette Forbud var for hende værre end at blive dømt til Vand og Brød, skriver hun, og hun fandt da paa at sprætte Foeret fra Ydertøjet ved Lommerne i hendes Kjoler og puttede Bøgerne deri; de slog hendes Ben baade gule og grønne, men hun udholdt Smerterne for ikke at røbe Eksperimentet. Hendes eneste Trøst var en gammel Kommandør *Peperlow*, af hendes Mormoders Slægt, der boede hos hendes Forældre, og en Secretær *Miles*; begge bragte de hende Bøger i Smug. Hun fortæller videre, at til Mikkelsdag 1740 flyttede de fra Stormgaden ind i et nyt Hus (det var i Compagnistræde), hvor hun fik

¹⁴ Skifterettens Behandlings Protocol. 1731—36.

¹⁵ Vor Frue Skoles Ligbog.

sit eget Kammer i den tredie Etage. Det var en særdeles haard Vinter. Væggene var raa, og opvarmet blev der aldrig, saa Kulden var forfærdelig. Det ihærdige, læselystne 9aarige Pigebarn sad her den halve Nat og læste med Frost i Fingrene ved de Lys, hun af sine faa Spareskillinger havde købt.

Formue-, Kop-, Heste- og Carossskatte Mandtallet 1743 oplyser, at Christian Biehl, Vintapper, Fortunstræde 201, holder 2 Dreng, 1 Gaardskarl, 2 Piger, 1 Amme. Er Formynder for hans Broderdatter Karen Biehl, hvis Arv er 1142 Rdlr., og Curator for Jomfru *Megtilde Cathrine Randlofts*, som haver Capital 600 Rdlr.

Da Sørgeaaret var omme, tænker Biehl paa at indgaa nyt Ægteskab. Skiftet efter hans første Hustru bliver afsluttet d. 8. Maj 1744.¹⁶ Det oplyser, at Huset paa Hjørnet af Fortunstræde og Admiralg. var vurderet til 4000 Rdlr., at i Kælderen laa 22 Oxehoveder Brændevin, vurderet til 792 Rdlr., 40 Oxehoveder Franskvin til 480 Rdlr., 15 Oxehoveder Hoch Prinzach (?) 270 Rdlr., 4 Oxehoveder Rødvin 160 Rdlr., 3 Ahmer Rhinskvin, vurderet til 84 Rdlr. Formuen var 7,988 Rdlr., Gælden 5,456 Rdlr. Deraf til *Reinhardt Scherenberg* i Cölln for Vin 600 Rdlr. og *Abraham Scherenberg* i Amsterdam ligeledes 800 Rdlr., til Secretair *Brøer* efter Vexel Obligation 700, og til hans Svigerfader *Henrich Schalck* ligeledes 1000 Rdlr. Hjemmet var rigeligt forsynet med Søl og andet Bordservice, Lagener af Kloster — Hollandsk og Hør — Lærred, Pudevaar med Kniplinger, Damaskes Duge i Ducat-Mønster og med Citron-Mønster og Klosterlærreds Særke. Den Afdøde efterlod sig en gul Damaskes Klædning, 1 Sirtzes do., 1 grøn Adrienne, 1 rød Porte-chaise-Kaabe, 4 adskjellige Kantusser, 2 Par udsyede Sko. Fem Dage efter at Boet var sluttet, blev Christian Biehl viet i Huset til Jomfru *Maren Schlictkrull* hos hendes Moder paa Nørregade.¹⁷ Denne Moder, *Inger Nielsdatter Holm*, havde først været gift med *Nicolaj Børresen el. Borries*, nu var hun Enke efter Brygger *Johan Henrik Schlictkrull*, med hvem hun havde fem Børn: Stud. *Nicolai Schlictkrull*, Sukkerbagersvend *Christopher S.*, Stud. *Ole S.*, *Maren*, g. m. Christian Biehl, Vinhandler, og *Anna S.*, g. m. Brygger *Rasmus Schiøtt*.¹⁸ Dette Biehls nye Ægteskab blev af kort Varighed. Skifteretten indfandt sig efter hendes Begæring i hendes Hus paa Hjørnet af Fortunstræde og Admiralgade den 11. Sept. 1746 for at foretage Forsegling efter hendes samme Dag ved Døden afgaaede Mand. Tilstede var hendes Lavværg, Cancellieraad *Brøer* og den salig Mands Broder, Hr. *Emilius Biehl*, Sr. *Schalck*, Barberer, som Fader til den salig Mands

¹⁶ Raadstuearkivet: Uddrag af Borgerlige Skifter.

¹⁷ Vor Frue Kgb. 1744 13/5.

¹⁸ Uddrag af Borgerlige Skifter. Raadstuearkivet.

første Hustru, samt Sr. *Hans Jespersen* paa D'Herrer Toldinspecteurs Vegne. Af Registreringen ser man, at Maren Schlichtkrull havde medbragt et velforsynet Udstyr. Det bestemtes, at den i Kælderen befindende Vin beholdt Enken til Udsælgning, efter at de af Vintapperne Sr. Van Hemmert og Buckkoef vare eftersete og vurderede for 783 Rdlr.

En senere Tilføjelse til Protocollen røber en opblussende Strid mellem den nu eneste overlevende Søn af gamle Claus Biehl og hans Broders Enke, og tillige med hendes Lavvæрге, Cancellieraad Brøer, der var sammes Svoger, idet Barberer Schalck, som Formynder for den Afdødes eneste Søn, Claus Hendric, indleverede en Memorial, hvori han ikke alene protesterede imod, »at dens sl. Mands Broder, Sr. Emilius Biehl, e j maa have med Stervboets Papirer og Bøger at bestille, men at Enken, Madam Biehl, efter hans Beretning, skal indcassere Boets Penge, hvorfor han frasier sig al deraf flydende Ansvar«. Stervboets Papirer og Bøger var allerede d. 24. Sept., efter saavel Enkens og hendes Lavværges, item Sr. Schalcks egen Begæring, af Retten til Revision overleveret, men af dem berettet, at endnu ingen af Boets Regninger til Debitorerne var udleverede.

Madam Biehl ved hendes Lavvæрге Cancellieraad Brøer declarerede at kende, at deraf endel Debitorer, som med hendes sl. Mand havde haft Vin-Bøger, var betalt 355 Rdlr., hvilken Sum han havde udgivet for at betale Told og Konsumtion for Marts Kvartal, samt det fra 1ste July til hendes sl. Mands Dødsdag forbrugte Vin og Brændevin. Iligemaade havde hun deraf bekostet Mandens Begravelse, hvorfor hun skulde gøre Skifteretten videre Rigtighed. Blandt Debitorerne, der havde betalt, var Kammerherre *v. der Lyhe*, Secretair *Harding*, Secretair *Friderich Miles*, Shoutbynacht *Vieregg* og Cancellieraad *Brøer* selv. Efter denne Redegørelse erklærede Schalck, at han intet havde imod, at Enken indkasserede Pengene eller at den sal. Mands Broder reviderede Bøgerne, »det var kun af Precaution for hans Myndlings Interesser«.

I »Kiøbenhavnske Danske Post-Tidender« 30. Jan. 1750 averterer Maren Schlichtkrull, sal. Vintapper Christian Biehls Enke, at hun underhaanden bortsælger sin Gaard i Admiralgade, og d. 28. April averterer hun sit Løsøre tilsalg. Hermed forsvinder den Biehlske Slægt fra Fortunstræde; den fortsættes af Christian, der netop paa samme Tid averterer saaledes i Post-Tidende (6. Feb. 1750): »Det gives tilkende, at Sr. Christian Emilius Biehl boende udi den forgyldte Støvle paa Kongens Nye-Torv, haver udi Commission at bortsælge 2de meget smukke Claverer, det ene med dobbelt, det andet med enkelt Register, hvilke hos hannem kan tages

¹⁹ Landsarkivet Kbhvn. Skifterets Behandling. 1796. fol. 572.

i Øjesyn.« Dette tilsyneladende ganske ligegyldige Avertissement bliver et uomstødeligt Bevis for hans Datter, Forfatterinden Jomfru Biehls svigtende Hukommelse, da hun i et af Brevene til Bülow (Interieurer fra Kong Frederik d. Vtes Hof, pag. 3) skildrer en yndefuld Rococoscene, som hun blev Vidne til paa Charlottenborg. Hun saa Prinsesse Louise staa foran sit Toiletbord, som stod ved et meget stort Fag, der gik ud til Gaarden, og, som det synes, søgte efter noget i Æskerne, da Kronprinsen kom ind til hende med en Tallerken Kirsebær. Hun følger til, at det var en Juleaften, men tænker ikke paa, at nyplukkede Kirsebær er uforenelige med den 24. Decbr. Ikke destomindre har hun set Prinsessen tage de Kirsebær, hendes Gemal skulde have, ved Stilken i sin Mund, saa han maatte tage det ved hendes Læber. Hun fik sine paa samme Maade af ham. Senere fortæller hun om en arm Præstekone med syv Børn, der bad Schweitzeren om Tilladelse til at staa i Porten paa Charlottenborg for at give Prinsessen en Ansøgning, naar hun kørte ud. Han turde ikke tillade det, men viste hende til hendes Fader; »denne turde ikke heller«, skriver hun, »men da han ikke gerne viste nogen trængende af, saa bad han hende bie i sit Kammer, tog hendes Papirer og gik til Hovmester Juul«. — Disse Optrin maa være foregaaede mellem 1743 og 46, da Kronprinseparret boede paa Charlottenborg. Men da var Charlotte Dorothea Biehl kun tolv Aar gammel, og hendes Fader, der i 1754 blev Akademisekretair og Aaret efter Slotsforvalter, boede dengang i Kompagnistræde, og 1750, ifølge Avertissementet, i »den forgyldte Støvle« paa Kongens Nytorv. Da han fik Bolig paa Slottet, var den elskede Dronning Louise død (1751 19/12) og Frederik d. V havde holdt Bryllup med Juliane Marie (1752 8/7). Naturligvis kan den lille Jomfru Biehl have haft sin Gang paa Slottet, hvor Faderen maaske er gaaet Slotsforvalter Bischöff tilhaande paa en eller anden Maade.

En ny Familie strid var nu atter paa Trapperne. Vinhandler Christian Biehls Søn, Claus Henric, opholdt sig hos sin fødte Værge, Barber Schalck, der med sin Hustru havde bosat sig hos deres Søn *Poul Hendrick Schalck* paa Schousbogaard paa Langeland. Da Barberer og Chirurgus Schalck dør i 1750, sætter Familien de høje Autoriteter i Bevægelse for at forhindre, at Christian Emilius Biehl, der efter Morfaderens Død er Barnets fødte Værge, bliver overdraget dette Værgemaal. Schalck paa Schousbogaard foredrager, at han har maattet give Faderen sit Løfte at beholde Claus, der er hans Søstersøn, hos sig, til han bliver fulde 18 Aar, og underholde ham for Renter af hans Arv. Han beder Magistraten at ville consentere ham at forestaa dette Værgemaal, og til Bevis om sin Sufficence dertil udleverer Sognepræst Hr. *Jens Hvids*

Attest.²⁰ Noget Resultat opnaaedes ikke i første Omgang, men 31. Marts 1751 foredrager Maren Kirstine afgn. Henrich Schalcks Enke i Supplique til Kongen, at hendes Mand i sit Yderste begærte af hende, at deres afdøde Datters Søn, Claus Biehl, maatte forblive hos hende til Education og efter hendes Død hos hendes Søn paa Schousbo i Langeland og der med hans egne Børn nyde Information og Forflegning. Hvorimod de saa meget mindre troede, at Barnets Farbroder og fødte Værge, C. Biehl, havde noget at erindre, som han hverken er en besiddende Mand eller Suffisant, eller der under hans Anførsel kan ventes noget solidt til Barnets Færden, hvorfor hun beder, om Barnet maa forblive hos hende og hendes Søn under hendes Værgemaal, da de for Barnets Underholdning og Klæder ikke vil præterere videre end de halve Renter af Barnets Arvemidler. Ved kgl. Befaling af 3. Maj 1751 resolveredes det, at Barnet blev hos Mormoderen og hendes Søn mod at nyde det halve af Renterne, og at Christian E. Biehl som født Værge vedbliver at have Tilsyn med Arven.²¹

Nu er der Ro om Sagen, indtil Claus Hendrik, der nu er 17½ Aar, 12. Sept. 1760 beder i Supplique til Kongen om at blive myndig under hans Farbroders, Sect. Biehls eller anden god Mands Curatel. Lidt betænkelig har man dog været ved at overdrage Biehl dette Hverv. 22. Oktober 1760 blev Hørkræmmer *Reimert* constitueret som hans Curator.

Unge Claus Biehl fulgte i Fædrenes Spor, han gik i Vintap-
perlære. Da han nu som myndig under Curator skal have sine Penge ud af Overformynderiet, var der af hans tidligere Værge, Sect. Biehl, indleveret Værgemaalsregning, som han ogsaa fordrede af de Penge, Myndlingen havde faaet af sin Mormoder, hvilket igen skaffede Magistraten adskillige Suppliquer paa Halsen. Biehl satte snart sin Kapital til. 1. Feb. 1768 ansøger Hørkræmmer *Reimert* som Curator for Biehl, Vintappersvend, om, at han maa blive gjort umyndig, paa det at han ikke skal sætte alle sine Arvemidler overstyr, og nu gaar det rask med Suppliquer vedrørende Claus Biehl i Magistratens Resolutionsprotokoller. 18. Jan. 1768 beder *Mette Lund*, at Claus Biehl, med hvem hun har avlet et Barn, maatte blive tilholdt at give noget ugentlig til Barnets Opdragelse fra Barnets Fødsel i Oktober Maaned 1767. Biehl lovede at betale 3 Mark om Ugen. Hørkræmmer *Reimert*, Biehls Værge, meddelte Magistraten, at Barnet 9. Marts 1768 var leveret til Conventhuset. — — — — —

(Hermed slutter det ufuldendte Manuskript).

²⁰ Mag. Resolutionsprotocol. 1750—52, p. 182.

²¹ Raadstuearkivet. Mag. Resolutionsptcl. 1751.

HVORFOR FORLOD RANTZAU-ASCHEBERG LANDET I 1756?

Af *Johanne Skougaard*.

Dr. phil. *Chr. Elling* har i »Tilskueren« 1938 (S. 89—106) skrevet en Artikel om »Rantzau-Aschebergs Flugt fra København 1756«. Da Forf. bl. a. omtaler den af mig i »Festskrift til Kristian Erslev« (1927) S. 449—66 givne Fremstilling af Rantzaus Ungdomsaar, benytter jeg Lejligheden til at fremsætte nogle heraf foranledigede Bemærkninger om samme Emne.

»Om Rantzau-Aschebergs Barndom og Ungdom er paafaldende lidt bekendt«, hedder det i *Edvard Holms* Artikel i »Dansk Biografisk Lexikon«. Senere har Professor *Erik Arup* i *Hist. Tidsskr.* 8. R. IV, Tillægshefte (1913) S. 3—19 leveret en Redegørelse for Rantzaus Sendelse til Rusland i 1762, i hvilken det godtgøres, at han var uskyldig i dette Foretagendes mislykkede Udfald. Som Indledning hertil er givet en stærkt sympathisk Skildring af den unge Rantzau som den dygtige, mod høje Idealer stræbende Officer, hvis hurtige Avancement og Giftermaal med en rig Kusine kun kunde opfattes som »alle ydre Tegn paa at fæstne sit Liv i Ægteskab og Arbejde«. Det pludselige Fald i 1756 tilskrives *A. G. Moltke*, hvis Praksis var »at lade selv den ringeste Modstander falde over sine egne personlige Vanskeligheder«. Disse var for Rantzaus Vedkommende hans dristige Tale og hans »Vanskelighed ved til enhver Tid at betale alt, hvad han skyldte«.

I førnævnte Afhandling tog jeg derefter, med Benyttelse af det foreliggende omfattende arkivalske Kildestof, Rantzaus Ungdomsaar op til Behandling. Gennem denne Undersøgelse — hvis Resultater jeg i det følgende kort skal meddele, kun med Tilføjelse af enkelte nye Træk — blev Svaghederne i hans Karakter stærkere belyst, og Katastrofen i 1756 fremtræder da som Afslutning paa en gennem længere Tid fortsat Forværrelse af hans personlige Forhold. Rantzau synes ikke at have deltaget i det politiske Liv — medens derimod hans Iver og Dygtighed som Officer har sat sig adskillige Spor —, og der er ingen Grund til at søge efter politiske Motiver til Afskedigelsen (se anførte Afhandling S. 458). Des mere Anledning er der derimod til at dvæle ved Vanskelighederne i hans

Privatliv. Ægteskabet var ikke lykkeligt (se S. 454 f.). Det er betegnende, at han kun synes at have vist Interesse for sin Hustru, da hun et Par Maaneder efter Brylluppet blev syg, men denne Interesse gjaldt hendes Oprettelse af et Testamente til Fordel for ham selv.¹

Gælden var, som jeg har paavist (S. 459 ff.), langt større end de af to enkelte Kreditorer fremsatte Fordringer (se E. Arup i Hist. Tidsskr. 8. R. IV, Tillægshæfte, S. 9), der gav Anledning til, at Krigskancelliet maatte tage Affære. Fra Sommeren 1755 rejstes Kravet om, at Rantzau skulde stilles for en Krigsret, og fra Slægt og Venner var ikke Hjælp at vente. I Marts 1756 skriver hans Svigerfader, *Ditlev Rantzau*, til Oppendorff, at Svigersønnen, efter hvad han hører, ikke mere kommer til *Anna Sophie Schack* og ogsaa er brouilleret med de fleste af Hoffet.² Hertil kom Misligheder ved visse finansielle Transaktioner. En indviklet Sag drejede sig om 2. Prioritet i Rantzaus Hus i Gothersgade, som han havde givet som Sikkerhed for to forskellige Laan (S. 462). Ganske vist hævdede han, at Prioriteten var blevet slettet i den først udstedte Obligation (til Overkrigskommissær *Højer*), omend, ved en uforkyndt Forsinkelse, ikke rettidigt,³ men denne Paastand modbevises derved, at Prioriteten faktisk ikke er slettet i Protokollen.⁴ — Rantzau var intet mindre end beregnende og har sikkert kunnet optræde med en Grandseigneurs Ædelmodighed, men Reversen af denne Liberalitet var en komplet Samvittighedsløshed i Pengesager.

I *Chr. Ellings* Fremstilling er Vægten i endnu højere Grad lagt paa Rantzaus personlige, for ikke at sige intime Forhold. Med Rette fremhæver han hans Virksomhed som Direktør for *Mingottis* italienske Opera som et betydningsfuldt — og af mig undervurderet — Moment. Han er heri enig med den bekymrede Svigerfader, som undrer sig over, at Kongen, skønt han kender Rantzau, har kunnet gøre ham til »directeur des plaisirs. Es ist ja dieses nicht allein schädlich der dépensen wegen, sondern auch Ihnen in Gefahr zu setzen durch dennen Actrisinnen eingenommen zu werden.«⁵ Med Depenserne har det sin Rigtighed; bl. a. havde Rantzau forstrakt *Mingotti* med 3000 Rdl.⁶ Og med Aktricerne ligeledes. I *Chr. Ellings* Afhandling er det et Hovedpunkt, at, om ikke Aar-

¹ Rigsark., *Anna Sophie Schacks* Privatark. C 4, Brev af 21. Juni 1748 fra Rantzau til Lehmann.

² Rigsark., A. S. Schacks Privatark., Brev af 26. Marts 1756.

³ D. Kanc. Breve 23. Febr. 1756, Nr. 140.

⁴ Københavns Bytings Obligationsprotokol 1755, S. 64.

⁵ Brev u. D. (ifølge Sammenhængen af Decbr. 1754) til Rantzau i Rigsark., A. S. Schacks Privatarkiv.

⁶ Rigsark., A. S. Schacks Privatark., Sager vedr. S. C. Rantzau-Ascheberg, Rantzaus Brev til Grevenkop 20. Maj 1755.

sagen, saa dog Anledningen til den pludselige Bortrejse har været Rantzaus Forelskelse i og Bortførelse af en Sangerinde. Denne Formodning støtter han paa Ytringer i *Reverdils* og *P. Uldalls* Memoirer, sammenholdte med den Kendsgerning, at Rantzau som Direktør har haft Lejlighed til Bekendtskab med de til Mingottis Trup knyttede italienske Sangerinder, af hvilke Primadonnaen bar Navnet *Rosa Tagliavini*. En samtidig Kilde bekræfter Mistanken, idet det fremgaar af en Vognmandsregning⁷ for de første Maanedere af 1756, at Rantzau den 3. Febr. havde Besøg af en »Made-moiselle Rosse«. Derimod er det trods vidtløftige Undersøgelser ikke lykkedes Forf. at paavise, at Rosa Tagliavini eller en af Truppens to andre Sangerinder har opholdt sig paa samme Sted som Rantzau efter dennes Flugt fra Danmark, og til en bindende Bevisførelse naar han, som han selv bemærker, saaledes ikke.

En saadan er det imidlertid muligt at opnaa ad en langt lettere og hurtigere Vej. Det har mindre at sige, at endnu en af Tidsalderens Memoireforfattere, nemlig *Ulrik Adolph Holstein*, i sine »Anecdotes historiques« (skrevet efter 1772) I S. 62 omtaler Rantzaus Flugt i Forbindelse med en italiensk Aktrice, som her hedder *Caroline*, i hvem han var blevet saa forgabet, »qu'il fut obligé de tout quitter pour échaper à ses créanciers«. Afgørende er derimod forskellige Ytringer i en ganske samtidig Kilde, nemlig Ditlev Rantzaus Breve til Anna Sophie Schack.⁸ 2. Decbr. 1755 beder han Grevinde Schack skaffe sig forskellige Oplysninger om Rantzau, navnlig »ob er nemblich mit der Rosa noch auff den alten Fuss lebet, ob er noch directeur von denen spectaclen ist«. I Brev af 31. Aug. 1756, altsaa nogle Uger efter Bortrejsen, hedder det: »Man meinert, dass die Rosa mit ihm aus Hamburg gereyset ist«, og den 29 (!) Febr. 1757 skriver han om Svigersønnen: »Er hat sich nicht entblödet in der Altonaer Gazette setzen zu lassen, dass er in Neapolis ist. Ich mögte wünschen, dass man zuverlässige Nachricht bekohmen könte, wie er sich daselbst aufführet und welcher Gestald er mit der Rosa lebet«. Sikkert hentydes der til samme Forhold, naar Rantzau i Juni 1755 skriver til Kaptajn *Grevenkop* (som havde hjulpet ham med et Laan): »Wegen Abschaffung des Menschen sehen Sie wohl selbst ein, das es mir gantz unanständig und nicht thunlich ist«.⁹

At »Rosa« efter al Sandsynlighed er identisk med Rosa Tagliavini, formodede jeg, paa Grundlag af de anførte Kildecitater, alle-

⁷ Rigsark., A. S. Schacks Privatark., Sager vedr. S. C. Rantzau-Ascheberg.

⁸ Rigsark., A. S. Schacks Privatark.

⁹ Rigsark., A. S. Schacks Privatark., Sager vedr. S. C. Rantzau-Ascheberg. Brevet er udateret, men maa efter Sammenhængen henføres til dette Tidspunkt.

rede, da jeg i sin Tid studerede Rantzaus Ungdomsaar. Havde jeg medtaget disse Oplysninger i min Artikel, kunde jeg have sparet Dr. Elling for meget overflødig Arbejde, men paa den anden Side havde han da ikke faaet Anledning til at udsende sin interessante lille Afhandling, fængslende ved den Kolorit af Tid og Sted, der hviler over Skildringen af den galante Kavalers Færden i Frederik V's København. I min af Pladshensyn stærkt sammentrængte Fremstilling udelod jeg Rosa-Episoden, der ikke gav noget nyt Træk til Rantzaus i saa Henseende velkendte Fysiognomi, og som jeg heller ikke ansaa for at være af afgørende Betydning for Løsningen af det til hans Forsvinden knyttede Problem. Af samme Opfattelse er jeg forsaavidt stadig, idet jeg dog gerne vil indrømme Dr. Elling, at Forholdet til Rosa, der altsaa allerede havde bestaaet mindst et Aar, og som sikkert har været Grunden til, at Grevinde Rantzau i April 1755 forlod sin Mand, har forværret hans Situation og forstærket hans Lyst til at undvige. Hvis hans Bortrejse snarere end en Flugt fra Kreditorer og truende Krigsret havde været et galant Eventyr, vilde de højeste militære Myndigheder vel næppe, saaledes som jeg har paavist (S. 463), have hjulpet ham med at slippe ubemærket bort. Det er betegnende, naar Rantzau i en Skrivelse til Oversekretæren, der ledsagede hans Revers af 22. Juli til Kongen, undskylder, at han ikke, inden han forlader Landet, har opsøgt ham i Kancelliet, i følgende Udtryk: »Comme depuis un temps j'y ais parû souvent, je crois qu'il est essentiel à nos mistères de n'y plus reparoitre«.¹⁰

Til Slut skal jeg bemærke, at en vigtig Kilde til Rantzau-Aschebergs Biografi er blevet tilgængelig, efter at jeg havde skrevet den i det foregaaende omtalte Afhandling, nemlig »Inkvisitionskommissionen af 20. Jan. 1772«, udgivet ved *Holger Hansen* af Selskabet f. Udgivelse af Kilder til dansk Historie (1927 ff.). De første fire Bind indeholder imidlertid intet, der har Interesse for det her behandlede Problem, og det samme gælder, ifølge velvillig Meddelelse fra Udgiveren, det endnu ikke udkomne 5. Bind, der skal indeholde Brevvekslingen mellem Rantzau og Gähler.

¹⁰ Rigsark., Overkrigssekretærens udfærdigede Haandbreve 21. Juli 1756, Nr. 160 A. Udhævelsen skyldes mig.

OPTEGNELSER OM SLÆGTEN BØRGLUM.

Af C. Klitgaard.

For henved 45 Aar siden omtalte Provst R. Hansted i Øster Brønderslev oftere til mig, at han af den amerikanske Læge *Jens Møller Haugaard Børglum* var blevet anmodet om at foretage nogle Undersøgelser angaaende Børglum-Slægten vendsysselske Afstamning, der kunde føres tilbage til *Niels Knudsen Børglum*, som 1748—88 var Sogndegn i Ø. Brønderslev og Hallund, og hvis Moder *Sara Mortensdatter Mygind* blev begravet i Ø. Brønderslev 1772 i en Alder af 86 Aar.

Det laa nær at antage, at Degnen nedstammede fra Hr. *Erik Nielsen Børglum*, som 1629—47 var Præst i Ø. Brønderslev-Hallund, men trods ret omfattende lokale Undersøgelser kunde Provsten ikke finde de manglende Led, hvad han var ærlig nok til at meddele den amerikanske Læge, og jeg udtalte da ogsaa overfor Provsten min Tvivl om Formodningens Rigtighed. Senere har jeg haft Lejlighed til at gennemgaa den ret betydelige Korrespondance, som Provsten gennem flere Aar førte med Lægen, og har deraf erfaret, hvorledes Formodningen om Afstamning fra Hr. Erik Børglum efterhaanden satte sig saa fast hos Lægen, at den blev til Vished, et Fænomen, som jo ikke er ukendt særlig blandt Amerikanere, og i en Stamtavle, som Læge Børglum lod udarbejde, er Afstamningen da ogsaa afledet fra nævnte Præst. Hr. Erik i Ø. Brønderslev var Søn af Præsten *Niels Jakobsen* i Børglum, død 1621; denne var Søn af Præsten *Jacob Nielsen* i Børglum, død 1603, og sidstnævnte var *muligvis* Søn af *Niels Sørensen Moth*, som efter vist at have været Præmonstratensermunk i Børglum Kloster blev den første Sognepræst dér efter Reformationen og døde 1570.

Nu vides det imidlertid, at Hr. Erik i Ø. Brønderslev kun havde 2 Sønner: *Niels* og *Laurids*, der levede o. 1650, og da Slægten Børglums første kendte Mand, der vel var født 1630—40, hed *Niels Poulsen*, er Afstamning fra Hr. Erik eller hans eneste Broder, Præsten Jakob Nielsen i Børglum, ganske udelukket. Men Læge Børglums til »Vished« blevne Formodning har givet Anledning til, at yngre Medlemmer af Slægten har faaet Navnet *Moth Børglum*, og under et Besøg, som Lægens Søn, den bekendte amerikanske Billedhugger *Gutzon Borglum*, aflagde i Danmark 1936, fortalte han til Dagspressen, at hans Navn egentlig var *de la Moth Borglum*, idet han nedstammede fra en fransk Munk i Børglum Kloster. Saaledes er den gode Niels Sørensen Moth ved ægte amerikansk smartness blevet en markant Person i Vendsyssels Personalial!

For en mindre fantasifuld Genealog ser Slægtens Afstamning imidlertid ud som nedenfor anført.

(For flere supplerende Oplysninger skylder jeg Hr. Arkivar *Nygaard* Tak).

Niels Poulsen, f. 16 . . , d. 1693 paa Overklit i Vennebjerg Sogn, Skifte 30. Okt. 1694.¹ Muligvis Søn af *Poul Nielsen*, som 1672 var Fæster af en stor Ryttergaard i Sønderlev i Skallerup S.

¹ Vennebj. H. Tgb. Han havde en Søster *Maren*, der ca. 1682 blev Enke efter *Christen Christensen* i Lørslev i Ugilt Sogn (Børglum H. Tgb. 3. Juli 1683).

Er vist den Niels Poulsen, tidligere Tjener til *Jørgen Seefeld* til Næs (Lindenberg), som 27. Maj 1663 fik Skøde af Kommissarierne i Jørgen Seefelds Bo paa Lille Kalsensgaard i Jetsmark Sogn som Vederlag for Tilgodehavende i Boet og med Ret for sig og Arvinger til at sælge den til hvilken Standsperson, de vilde.² Boede 1668—76 i sin Svigerfaders Gaard Vester Borup i Ingstrup Sogn og havde ca. 1675 dette Sogns Kongetiende i Fæste, købte 1674 en Mølle ved Saltum Præstegaard,³ blev 1676 Forvalter og Forpagter paa Hæstrupgaard i Hæstrup Sogn, hvor han var til 1682, udstedte 1. Jan. 1682 Gældsbrief paa 100 Rdl. til *Margrete Lange* fra Rønnovs-holm,⁴ boede 1683 i Hjerring og var derefter Forpagter paa Aastrup i Sct. Hans Sogn, fik 2. Marts 1685 Skøde af *Wulff Unger* til Hæstrupgaard paa 1 Bol i Hune Sogn og 1 Kirkebol i Jelstrup Sogn, købte 22. Juni 1686 Hovedgaarden Overklit i Vennebjerg Sogn af *Jens Hvas* og *Inger Kaas*, udstedte 15. Juni 1686 Gældsbrief paa 700 Rdl. til Pastor *Hans Poulsen Tanche* i Aaby, fik 21. Dec. 1687 Skøde af *Johannes Hasse* til Birkumgaard, Gøl Sogn, paa 1 Gaard og 1 Gadehus i Jelstrup Sogn og 1 Bol i Rubjerg Sogn, hvilket Skøde han 15. Marts 1693 transporterede til *Arnold Dyssel* til Sejlstrup, skødede 11. Nov. 1690 en Halvgaard i Alstrup Sogn til Amtsskriver *Peter Klein* i Aalborg og udstedte 11. Marts 1691 Gældsbrief paa 99 Rdl. til Jomfru *Frederikke Amalie Pentz* til Kragelund.⁵

Gift o. 1667 med *Maren Knudsdatter*, f. 1649 i Jetsmark, d. 17. ., der 2. Gang ægtede *Christen Lauridsen*, f. 16. ., d. 17. ., som 1703 solgte Overklit (13 Tdr. Hk.) og 5 Tdr. Hk. Bøndergods til *Gjord Unger* og derefter flyttede til Dal i Torslev Sogn (Dronninglund H.), hvor han boede 1707.

Maren Knudsdatter var Datter af Herredsfoged i Hvetbo Herred *Knud Christensen*, f. 1614, d. 1688, begravet 29. Aug. i Saltum Kirke, og Hustru *Karen Andersdatter*, begr. Saltum 28. Aug. 1685.⁶ Børn A—K.

(Herredsfoged Knud Christensen, der var Søn af *Christen Knudsen* i Nordkær i Biersted Sogn,⁷ var Herredsfoged 1646—

² Hvetbo H. Tgb. 10. Okt. 1663.

³ a. St. 20. Marts 1675.

⁴ Da gift med Kaptajn Chr. Spormand, som 1695 ihjelskød Forpagter Hans Pedersen paa Hæstrupgaard i hans egen Stue, og som derfor blev skudt i Fladstrand s. A.

(Jens Bircherods Dagbøger 13. Juni og 27. Sept. 1695).

⁵ Ejendomshandelen og Gældsbreve efter Optegnelser af Arkivar Chr. Vil-lads Christensen (o. 1895).

⁶ Skifte efter dem holdtes paa Overklit 13. Okt. 1690 af selvskiftende Arvinger (Hvetbo H. Tgb. 28. Maj 1706).

⁷ Kjær H. Tgb. 14. Maj, 23. Juli og 3. Sept. 1667. Hans Broder Chr. Christensen i Nordkær, død 1667, havde en Slegfredsøn, Hans Christensen, som var lyst i Kuld og Køn, og som var Foged paa Eger i Norge.

1685 og boede først i Bisgaard i Jetsmark, men flyttede ca. 1654 til Drustrup i Saltum Sogn, hvor han derefter boede. Foruden *Maren* samt en Datter, der blev begravet i Saltum Kirke 1656, havde Knud Christensen efternævnte Børn: *Christen Knudsen*, f. før 1647, d. 1698 paa en Tingrejse, Foged i Heggen og Frøland 1672—1693 og derefter i Numedal og Sandsvær, antog Navnet *Wendelbo* og var gift med *Maren Biering*, Datter af *Jens Nielsen B.*, Foged i Heggen og Frøland;⁸ *Anders Knudsen*, f. Jetsmark 1647, boede 1676 som Tømmerhandler i Næskilen ved Arendal,⁹ 1690 paa Strømbo ved Arendal; *Inger Knudsdr.*, f. 1650, var hjemme 1670, men boede 1690 i Norge; *Anne Knudsdr.*, f. 1651, var 1690 gift med Sr. *Christoffer Christensen* i Norge; *Christen Knudsen*, f. o. 1659, d. 20. Juni 1695 uden Livsarvinger, Købmand i Hjørring.)

*Niels Poulsens og Maren Knudsdatters Børn.*¹⁰

- A. *Maren Nielsdr.*, dbt. Dom. Trin. 1668 i Ingstrup, d. 1742, gift I o. 1685 med Herredsfoged *Niels Nielsen Viborg*, f. o. 1657, begr. Ingstrup 10. Maj 1690; Forvalter paa Lengsholm 1682, Herredsfoged i Hvetbo H. 1685 til 1687, da han afgik ved Herredets Sammenlægning med Kjær Herred til én Jurisdiktion. Han boede i V. Borup i Ingstrup S. Gift II Ingstrup 1690 med *Søren Christensen*, der med hende overtog V. Borup.
- B. *Karen Nielsdatter*, døbt Ingstrup 4. April 1670, nærmere ubekendt.
- C. *Kirsten Nielsdatter*, døbt Ingstrup 6. Aug. 1671, død Hjørring Sept. 1728; gift I (1694) med *Poul Eskildsen* i Hundeleiv i Jelstrup Sogn, der 1707 døde som Sagfører i Hjørring, gift II o. 1711 med Student *Søren Madsen Nykøbing*, f. 16 . . , d. 1733, Degn til Hjørring Sct. Hans og Sct. Olaj, fra hvilket Embede han blev afskediget 1732, og derefter var han Bedemand i Hjørring. Han var forfalden til Drik og mødte ofte beruset i Kirken, var dertil efterladende i sit Skolehold og var saa brutal overfor Hustruen, at hun 1725 nødtes til at flytte fra ham.¹¹
- D. *Marie Nielsdatter*, døbt Ingstrup 3. Dec. 1673, d. 17 . . , gift med *Jens Andersen Uttrup*, f. 16 . . , d. Blokhus 2. Maj 1720, Skudehandler og Kromand i Blokhus samt Ejer af lidt Strøgods i Vendsyssel.¹²

⁸ Norsk Tidsskr. for Genealogi m. v. I 225.

⁹ Børglum H. Tgb. 23. Jan. 1677.

¹⁰ Fadderne var for en stor Del Egnens »Standspersoner«.

¹¹ Se C. Klitgaard: Hjørring Bys Historie S. 368 ff.

¹² Hans Broder Niels Andersen Uttrup boede i Bergen. De var Søkendebørn til Slægten Kjærskovs Stammafader Christen Christensen i Kjærskov i Albæk Sogn.

- E. *Ingeborg Nielsdatter*, døbt Ingstrup 31. Okt. 1675, nærmere ukendt.
- F. *Mette Nielsdatter*, født Hæstrupgaard o. 1677,¹³ nærmere ukendt.
- G. *Maren Nielsdatter*, f. Hæstrupgaard o. 1679, død Kollerup 4. Febr. 1724, gift smst. 9. Maj 1706 med *Hans Jacobsen Schrøder*, Degn i Kollerup S., f. o. 1683, død Kollerup 30. Maj 1720.
- H. *Poul Nielsen Børglum*, f. Hæstrupgaard 20. Maj 1680, d. Hjørring 4. Febr. 1756. Var 1707 Foged paa Tidemandsholm, 1709 Forpagter af Agdrup i Taars S., 1716—20 Forpagter af Taars Præstegaard og derefter af Tidemandsholm i Taars S. Var i disse Aar en meget benyttet Sagfører og antog ca. 1720 efter Tidens Skik Familienavnet *Børglum*. Blev 23. Marts 1729 Tolder i Hjørring og 22. Juni 1731 Byfoged samme Sted samt Foged i Horns og Vennebjerg Herreder. Han var en selvraadig og stridbar Mand, over hvis Embedsførelse der ofte blev klaget til Stiftsbefalingsmanden (Stiftamtmanden). Hans Bo udviste et Overskud paa ca. 4000 Rdl. Hans og hans Families Gravsted er i Sct. Katrine Kirkes Taarnrum. Gift 1704 med *Anne Bertelsdatter Mørk*, f. Store Hunderup i Skallerup S. 1678, d. Hjørring 16. Marts 1751, Datter af *Bertel Hansen Mørk* (af den middelalderlige Slægt fra Saltumgaard) og *Else Pedersdatter Galskyt* af Kornumgaard.¹⁴ Børn 1—7.

Børn:

1. *Maren Poulsdtr.*, f. 1705, d. 1765, Idiot.
2. *Niels Poulsen Børglum*, f. Taars 11. Nov. 1709, d. Hjørring 21. Juli 1746. Var 1739—42 Ridefoged paa Baggesvogn og derefter Fuldmægtig hos Faderen. Gift med *Anne Margrete Nygaard*, der blev gift II med Tolder i Hjørring *Ole Pedersen*. Ingen Børn.
3. *Bertel Poulsen Børglum*, f. Taars 4. Jan. 1712, d. Hjørring 24. Maj 1745, Sagfører i Hjørring og Medhjælper hos Faderen, ugift.
4. *Helmik Poulsen Børglum*, f. Taars 1713, d. Hjørring 1765, Idiot, fik Understøttelse af Aalborg Hospital.
5. *Margrete Ida Poulsdatter*, dbt. Taars 25. Okt. 1716, d. Rønnoesholm i Vrejlev S. Jan. 1751, begr. ved Hjørring Sct. Katrine Kirkes søndre Side, gift (1740) med *Jakob Christensen*, d. 17. ., d. 1750, begr. Hjørring, Købmand

¹³ I Vrejlev-Hæstrup Kirkebog synes kun »døbte« i Vrejlev S. at være indført.

¹⁴ Børlum-Jerslev H. Justitspr. 1728, Bl. 613.

- i Hjørring (1738) og derefter Forpagter paa Rønnovsholm.
6. *Else Kirstine Poulsdtr.*, f. Taars 5. Juli 1718, d. Hjørring 27. Aug. 1759, gift o. 1738 med By- og Herredsskriver i Hjørring *Gotfred Fibiger*, f. Kbh. 1705, d. Hjørring 29. Juni 1752, Søn af Hoftrompeten *Christian Fibiger*. Fra dette Ægtepar nedstammer Officers- og Forfatterfamilien Fibiger.
 7. *Mouritz Poulsen Børglum*, f. Taars 10. April 1720, d. Hjørring Maj 1750, Købmand og Skudehandler i Hjørring (1742). Gift i Norge 12. Jan. 1744 med *Gunhild Mortensdatter Helles* af Arendal, der o. 1751 ægtede II Købmand i Hjørring *Hans Hansen Dahl*, f. 1717, d. 1761. Børn a—b.
 - a. *Mouritzia*, f. Hjørring o. 1745, tjente 1767 hos Kirurg Nicolajsen i Hjørring.
 - b. *Bertel Mouritsen Børglum*, f. Hjørring o. 1747; var 1775 Konsumtionsbetjent i Hjørring, men forlod Hustru og Børn og var 1785, saa vidt man vidste, Rytter i Holbæk. Gift Hjørring 10. April 1766 med *Maren Nielsdatter Lindgaard*, f. o. 1735, d. Hjørring 16. Sept. 1785. Børn 1)—4).
 - 1) *Mourits Poul Børglum*, døbt Hjørring 26. Dec. 1766, opholdt sig 1785 hos sin Morbroder *Rasmus Lund* i Randers.
 - 2) *Niels Christian Børglum*, dbt. 8. Okt. 1769, begr. 6. Nov. 1770.
 - 3) *Niels Christian Børglum*, døbt Hjørring 10. April 1772.
 - 4) *Elisabet Sofie Børglum*, døbt Hjørring 12. Marts 1775, begr. Hjørring 2. Marts 1780.
 - I. *Kirsten Nielsdatter*, f. Vennebjerg 1684, d. Aug. 1762,¹⁵ gift 1714 med Student *Thomas Christensen Thaarup*, f. o. 1685, begr. 26. Feb. 1740, Degn til Kornum og Løgsted ved Løgstør, boede i Toftebjerg i Løgsted. Blandt deres Børn var *Christen Thomsen Thaarup*, f. 1717, d. 1762, som efterfulgte Faderen som Degn og 1750 blev Præst i Kornum-Løgsted, samt *Niels Thaarup*, døbt 20. Maj 1720, som 1749 og 1762 var Isenkræmmer i Kbh. og 1765—69 Tolder paa Læsø,¹⁶ og hvis Søn i Ægteskab med *Anna Margrete Stupsach* var Digteren *Thomas Thaa-*

¹⁵ Ikke død i Løgsted, men Skifte.

¹⁶ Om hans Rejse i Vendsyssel 1763 se Vendsysselske Aarbøger 1926, S. 298.

- rup (1749—1721); endvidere *Johannes Mouritz Thaarup*, f. 8. Feb. 1723, d. 27. Nov. 1761, Præst i Tørring-Heldum.
- J. *Jokum Frederik Nielsen Børglum*, f. Vennebj. o. 1687, d. Hjørring 1740; boede 1716 i Ugilt By, 1722 i Lerbjerg i Vraa, 1725 i Trøgdrup (Skærum S.), forpagtede 1725 Kjettrupgaard i Ingstrup S., men boede i 1730erne i Hjørring. Var Sagfører. Gift med *Usle (Usie?) Johannesdatter Sellenslev*.
- K. *Knud Nielsen Børglum*, f. Vennebjerg o. 1689, d. 17 . ., var 1719 Ridefoged paa Linderumgaard i Ugilt S., boede 1720 i Vester Mølle i Lerup Sogn og blev 1722 Strandfoged i Han Herrederne. Var Skoleholder i Grenaa 1746, men ses ikke død der. Gift Lerup 10. Aug. 1718 med *Sara Mortensdatter Mygind* af Vester Mølle, f. o. 1686, begr. Ø. Brønderslev 2. Okt. 1772, 86 Aar gl. Børn 1—4.
1. *Niels Knudsen Børglum*, f. Ugilt 1719?, begr. Ø. Brønderslev 26. Maj 1788, Student fra Viborg 1744, Degn i Ø. Brønderslev-Hallund 1748—88. Gift med *Kirsten Gutzonsdatter Kolding*, f. o. 1716, begr. Harreslev 10. Juli 1789, 73 Aar, Datter af daværende Forpagter paa Jægerum i Brovst Sogn *Gutzon Nielsen Kolding*, 1725 Ridefoged til Langholt og 1745 Skriver i Kjær og Hvetbo Herreder, og *Sofie Feilcke*.¹⁷ Børn a—f.
- a. *Dødfødt Barn*, Ø. Brønderslev 1749.
- b. *Mariane Nielsdatter*, døbt Ø. Br. 20. Dec. 1750, d. Ugilt 9. Okt. 1819 som Almissem, gift Hellevad 20. Juli 1784 med gevorben Soldat *Thomas Jensen* fra Ø. Brønderslev.
- c. *Knud Nielsen Børglum*, døbt Ø. Br. 7. Aug. 1752, d. N. Sundby 27. Maj 1806, opholdt sig 1783 hjemme i Ø. Br., senere Konsumtionsbetjent i N. Sundby. Gift I Aalborg 15. Aug. 1781 med *Anna Margrete Haven*, f. c. 1753, begr. Aalborg 1. Maj 1790 (2 Børn), gift II Aalborg 28. Jan. 1791 med *Kirsten Sørensdatter*, f. c. 1741, død N. Sundby 4. Aug. 1816. Børn:
- 1) *Niels Børglum*, f. og d. Ø. Brønderslev 1783.
- 2) *Sara Marie Børglum*, f. o. 1788, d. Hjørring 14. Maj 1822, gift Aalb. Bud. 22. April 1814 med Byskriver, senere Byfoged i Hjørring *Selgen Poulsen*, f. Hjørring 26. Sept. 1777, d. Randers 10. Feb. 1858.
- d. *Gutzon Nielsen Børglum*, døbt Ø. Brønderslev 27. Feb. 1754, begr. Harreslev 5. Juli 1808. Tjente 1783 paa Hammelse Skriverstue og blev 1784 Degn til Harreslev-Rakkeby. En velbegavet, meget religiøs Mand, der skrev flere Bøger. Gift I Harreslev 8. Dec. 1784 efter kgl.

¹⁷ C. Klitgaard : Hvetbo H. I. 238.

Bevill. med *Ingeborg Katrine Wilsbech*, døbt Vrejlev 11. Nov. 1767, begr. Harreslev 14. Sept. 1790, Datter af *Otto Hansen Wilsbech*, Degn i Vrejlev-Hæstrup, og *Anne Nielsdatter Friis*.

Gift II med *Maren Jensdatter Møller*, Datter af *Jens Nielsen Møller* i Sejlstrup Mølle og *Anne Andersdatter*. I første Ægteskab 2 Børn, i andet 8, alle døbt i Harreslev. Børn 1)—10).

- 1) *Kirstine Børglum*, døbt 15. Jan. 1786, Husejerinde i Hjørring, død dør 5. Okt. 1855, ugift.
- 2) *Anne Børglum*, døbt 6. Aug. 1788, begr. 19. Juni 1792.
- 3) *Søren Nikolaj Børglum*, døbt 14. Juli 1793, levede 1809.
- 4) *Ingeborg Katrine Wilsbech Børglum*, født 4. Dec. 1794, d. Hjørring 28. Maj 1869, gift med Farver i Hjørring *Jens Møller Haugaard*, f. 10. Nov. 1789, d. Hjørring 6. Maj 1839.
- 5) *Dorte Kirstine Børglum*, døbt 15. Okt. 1797, begr. 4. Nov. 1797.
- 6) *Jens Møller Børglum*, døbt 1. Sep. 1799, d. Hjørring 3. Maj 1865, Købmand og i en Aarrække Værge for Hjørring Sct. Katrine Kirke, fra 1857 Bedemand. Gift med *Karen Elisabet Lund*, f. Kleps Præstegaard, Stavanger Amt, 1800, d. Hj. 25. Dec. 1861. Flere Børn.
- 7) *Christian Børglum*, døbt 23. April 1801, d. Hørmested 13. Nov. 1878. Lærte Drejerprofession hos Poul Rasmussen i Aalborg, opholdt sig i 1822 i Vorbjergdal i Sundby Sogn, tog 1828 Borgerskab som Rokkedrejer i Hjørring, flyttede 1841 til Lille Kobbersholt i Mygdal og boede 1861 som Gaardejer i Hørmested Sogn.¹⁸ Gift med *Inger Marie Sørensdaughter*. 1 Søn, 5 Døtre. Sønnen *Jens Møller Børglum* var Sognefoged i Hørmested, og Datteren *Sara Børglum* var gift med Postkontrahent *Ole Christian Nielsen*, Hjørring, medens de øvrige 4 Døtre døde ugifte.
- 8) *Anton Magnus Wilhelm Børglum*, døbt 3. Juli 1802, begr. Harreslev 16. Marts 1804.
- 9) *Augustinus Børglum*, døbt 6. Jan. 1805, d. Vennebjerg 20. Jan. 1881. Husejer og Snedker. Boede først paa Vandsted Mark i Hjørring, Sct. Hans Sogn, men

¹⁸ Forskellige af hans Papirer i Museet i Hjørring.

fra ca. 1845 i Vennebjerg. Gift med *Anne Nielsdatter*.

5 Sønner, 2 Døtre. Børn a)—g).

- a) *Gutzon Børglum*, f. 10. Jan. 1833, d. Vraa 28. Feb. 1914, Manufakturhandler i Hjørring og Bindslev. 1 Søn, 1 Datter.
 - b) *Niels Børglum*, f. Sct. Hans S. 13. Marts 1835, var 1881 Farver i Fremont i U. S. A.
 - c) *Maren Børglum*, f. Sct. Hans S. 2. Marts 1837, var 1881 gift med Farmer *H. Høgsted* i Utah, U. S. A.
 - d) *Jens Møller Haugaard Børglum*, f. Sct. Hans S. 18. April 1839, d. Omaha, Nebr., U. S. A. 19 . . . Rejste ca. 1863 til Utah, men bosatte sig senere i Omaha, hvor han var medicinsk og kirurgisk Læge. Meget religiøs anlagt, men stod udenfor de bestaaende Kirkesamfund og var stærkt paa- virket af orientalsk Filosofi. Udgav 1893 i Omaha et lille Hefte »Memoirer af Bedstefader Gutzon Børglum«. Gift og havde 9 Børn, hvoriblandt de meget anerkendte Billedhuggere *Solon Hannibal Børglum* († 1922) og *Gutzon Børglum* samt Musikeren *August Børglum*.
 - e) *Kirstine Annesine Børglum*, f. 4. Juli 1843, d. Vraa 28. Aug. 1913, ugift, Husholderske for Broderen Gutzon B.
 - f) *Jakob Christian Haack Børglum*, f. Vennebjerg 19. Aug. 1846, d. Tuen i Tversted S. 5. Feb. 1928. Skolelærer i Sørig i Tversted Sogn. Gift med *Martha Marie Nikoline Knudsen*. Flere Børn.
 - g) *Anton Magnus Vilhelm Børglum*, f. Vennebjerg 30. Jan. 1851, Snedker i Kbh.
- 10) *Jakob Christian Børglum*, døbt Harreslev 30. Marts 1808, begr. sst. 15. Maj 1808.
 - e. *Christian Børglum*, døbt Ø. Brønderslev 16. Feb. 1755, begr. sst. 23. Feb. 1756.
 - f. *Sofie Børglum*, døbt Ø. Brønderslev 22. Feb. 1756, begr. sst. 27. Maj 1756.
 2. *Anna Knudsdatter Børglum*, døbt Lerup 19. S. e. Tr. 1720, nærmere ubekendt.
 3. *Christian Henrik Børglum*, døbt Lerup Palmesøndag 1724, antagelig den Søn, der blev begravet i Grenaa først i 1746.
 4. *Otto Knudsen Børglum*. Da jeg kun kender ham fra den amerikanske Læges Notitser, ved jeg ikke, om hans Eksistens er paalidelig.

ØLSTYKKE SOGNS PRÆSTERÆKKE.

Af Erik Olsen.

Naar Wiberg i sin Præstehistorie giver en Fortegnelse over Præsterne i Ølstykke siden Reformationen, synes han ikke at have været vidende om, at der i Forvejen fandtes en saadan Præsterække affattet i selve Sognet, thi de to Rækker afviger betydeligt fra hinanden i Tiden indtil ca. 1700.

Den hidtil ubemærkede Række findes i Sognets ældste Kirkebog og er paabegyndt af Præsten *Malthe Radier*, der — selv niende — har optegnet sine otte Forgængere i Sognet. I Embedsbogen findes Fortsættelsen, og i Ølstykke Kirke er Rækken i sin Helhed malet paa en Tavle, men da denne kun synes at være en noget forkortet Kopi, og da Uoverensstemmelsen med Wiberg kun gælder de første Præster, skal jeg nøjes med at sammenstille Radiers Optegnelser i Kirkebogen med Wibergs tilsvarende, der bygger paa Opgivelserne i Cat. Musenii med enkelte Tilpasningsforsøg. Radiers Rækkefølge er denne:

1. Hr: *Herman*, som døde Anno 1553.
2. Hr: *Anders*, som falt ned aff een Kornstach her udi Præstegaarden, og slog sin Hals sønder Anno 1573.
3. Hr: *Oluff*, hves Sønne-Søn, nafnl: *Poull Hansøn* lefver endnu, og er een Mand paa Nogle og 70 Aar, døde Anno 1615.
4. Hr: *Niels* fra Kiøbenhafn, først Medtienere paa Stæden udi eet Aar, siden Sogne Præst og døde Anno 1619.
5. Hr: *Søfren Jønsøn Baner*, fød i Jutland, obiit 1625. ætatis 45.
6. Hr: *Jens Hansøn Slaglosiensis* obiit 1653. ætatis 66.
7. Hr: *Niels Søfrenson Baner*, qvi die 31 Januarij 1685 obiit, ætat: 61.
8. Hr: *Bastian Pederson Calundborg*, qvi die 25 Maji 1694 obiit, ætat: 40.

Hvorfra Radier har sine Data, kan vel ikke paavises bestemt, men meget kan tyde paa delvis mundtlig Overlevering i Sognet. De fire første Præster nævnes saaledes kun ved Fornavn — altsaa som de er blevet benævnt af Sognets Bønder, og en Bemærkning som den om Hr. Anders lyder vel ogsaa naturligt som Karakteristik i en

jævn Bondes Mund. Maaske har man Lov at gætte paa, at Radiers Hjemmelsmand er den *Poul Hansen*, der nævnes i Tilknytning til Hr. *Oluf*. Han blev begravet d. 23/6 1700, og som en af Sognets ældste Mænd, som Kirkebonde og Sønesøn af en af de tidligere Præster maa han have haft alle Betingelser for at kunne give den ny Præst Oplysninger, saa at Omtalen af ham skal opfattes som en lille anerkendende Opmærksomhed.

Om de to første Præster, Hr. *Herman* og Hr. *Anders*, har jeg ikke kunnet finde yderligere Oplysninger. Wiberg har efter Musenius den første som *Herman Lauritsen*, men mangler helt den anden. Nr. 3, Hr. *Oluf*, kan følges gennem Hyldingerne 1584, 1608 og 1610, og det fremgaar af Hyldingsbrevene med stor Tydelighed, at hans Efternavn var *Knudsen* — Wiberg siger: *Nielsen* eller *Knudsen*. Endvidere kan hans Død ganske rigtigt sættes til 1615, idet der dette Aar findes opført en Sjølegave for »Her Olle« i Ølstykkens Kirkeregnskab (Frederiksborg Len 1614—20). Som Oluf Knudsens Eftermand har Wiberg og Musenius *Søren Jensen (Banner)*, men Radier nævner med Rette »Hr. *Niels*«; det ses af ovennævnte Kirkeregnskab, hvor der for 1616 er posteret en Udgift for Hr. *Niels Pedersens* 4 Stude, og af et »Gressgields«-mandtal i Lensregnskabet samme Aar oplyses det, at »Her *Niels Pederssen*« har haft sine fire Stude paa Græs i Hornsved. Efter Radier skal han jo have været Medtjener eet Aar, altsaa fra 1614, og maaske er dette Forhold Udgangspunkt for Musenius, naar han ansætter *Søren Jensens* Død til 1614. Bemærkelsesværdigt er det, at det er det første Aarstal, han opgiver, og at det tilmed staar isoleret. Det kunde tyde paa en vis Viden om Hr. *Niels*, idet Musenius derved faar ham placeret tidsmæssig rigtigt om end paa en forkert Plads i Rækken; men naar Musenius kalder ham »*Stephani*«, turde det vel være en Fejllæsning, evt. af Tilnavnet *Hafniensis*.

Ifølge Dr. *Kornerups* Fortegnelse over Præsteordinationer 1615—38 (Personalhist. Tidsskr. 8 Rk. 6 Bd.) blev Hr. *Søren Jensen Molboe* d. 24. Novbr. 1619 ordineret til Præst i Ølstykke, og senere antog han, eller maaske først Sønnen, Navnet *Baner* eller *Banner* (Stamtavle hos *Lengnick*). Han er antagelig død 1624 eller 1625, da nævnte Ordinationsfortegnelse anfører Hr. *Jens Hansen Slagelse* som ordineret til Præst i Sognet d. 16. Febr. 1625. Denne *Janus Johannis Slaglosianus* nævnes i Universitetsmatrikelen (S. 37) for Aaret 1619, indsender Breve til Kancelliet i 1645 og 1646 og optræder flere Gange i *Frederiksborg Birks Tingbog* 1649—52 (Fol. 62, 71 og 247), sidste Gang d. 27. Novbr. 1651. Et Sted (Fol. 62) stævner han saaledes *Fadeburskvinden* paa *Frederiksborg* for »1 *Blaadigtens* (blaastribet) *Vnderdÿnne* 2 *Vlmerdugspuder* for uden Vor 1 *Hoffuet dÿnne*« — Præsterne maatte jo udlaane *Senge-*

tøj til Hofholdningen om Sommeren paa Slottet og var altsaa ikke engang sikre paa at faa det igen.

Jens Hansen overlevedes af Hustruen *Anne Hans* (ikke *Lars*) *Datter*, der d. 13. Febr. 1658 blev trolovet og senere viet til Præsten *Valentin Hansen Merkel* i Kongens Lyngby. Ogsaa ham overlevede hun, og efter hans Død 1681 flyttede hun til Jørlunde, hvor hun døde, formodentlig hos Skovrideren *Peder Hansen* (Kbh. Birks Tingbog d. 13—1—1696, Fol. 170), og hendes Lig blev nedsat i Lyngby Kirke d. 18. Oktbr. 1693.

Hvad *Jens Hansens* Dødsaar angaar, er det uden Tvivl rigtigt, naar Radier nævner 1653, thi den 31. Marts dette Aar blev »*Studiosws Niels Sørensen*« kaldet til Præst i Ølstykke (Sjæll. Tegnelser Fol. 511); han var Søn af *Søren Jensen* og blev dimitteret fra Latinskolen i Slangerup (Universitetsmatrikelen 1644). Ved sin Død d. 31. Januar 1685 efterlod han sig Enken *Mette Christophers Datter* og nogle Børn, af hvilke Datteren *Trune* ægtede Faderens Eftermand *Bastian Pedersen* (ikke *Lauridsen*) *Calundborg*. Denne var ifølge en Mindetavle, der endnu findes i Ølstykke Kirke, født d. 8. Oktbr. 1654, og ved sin Død d. 25. Maj 1694 afløstes han af Præsterækkens første Nedskriver *Malthe Radier*.

Hermed er Uoverensstemmelserne med Wiberg forbi, men forhaabentlig er det paavist tilstrækkelig tydeligt, hvor upaalidelig hans Kilde *Musenius* er, og hvor troværdig Kirkebogen synes at være, saaledes at dennes Præsterække i Fremtiden vil blive foretrukket.

DET 17. AARHUNDREDES ADELIGE LIGPRÆDIKENER OG DERES KOBBERSTIK.

Af *P. B. C. Westergaard.*

Efter Museumsinspektør, cand. theol. Westergaards Død fandtes blandt hans Papirer et omfattende Materiale paa Kvartark omhandlende Kobberstik, der findes i trykte Ligprædikener over adelige Personer. Dette Materiale, som dels p. Gr. af dets ikke færdiggjorte Stand, dels p. Gr. af dets Omfang, ikke kunde offentliggøres, er med Enkefru Westergaards Samtykke blevet afgivet til Den kgl. Kobberstiksamling, medens Redaktionen af nærværende Tidsskrift nedenfor offentliggør den af Westergaard forfattede Indledning, der paa flere Punkter ingenlunde er uden Interesse.

Redaktionen.

Naar et Menneskes Jordeliv er afsluttet, staar kun Mindet om ham tilbage, enten rejst af ham selv eller gennem hans Gerning eller vedligeholdt af de Efterlevende. Da man intet kan vide om hans Skæbne, efter at Livet er udslukt, vil det være ørkesløst at beskæftige sig med den; det højeste de Efterladte kan gøre, er ved fromme Ønsker at søge at sikre den Afdøde hans Evighed i Himlen. Saadanne Ønsker har lydt til alle Tider. Paa Runestenene fra kristen Tid anraabes Christus, hans Moder, Sct. Michael om at hjælpe hans Sjæl til Lys og Paradis, Indskrifterne paa Middelalderens og Renaissancens Gravsten og Epitafier ender med Ønsker om, at Sjælen maa hvile i Fred, og at den Afdøde med alle tro Kristne maa faa en glædelig og ærefuld Opstandelse.

Disse Ønsker, der faar deres Udformning i de af den katolske Kirke paabudte Bønner for de Afdøde, har deres Grundlag i Troen paa et evigt, saligt Liv i det hinsidige. De er i Følge Uvisheden om det fremtidige af rent subjektiv Art; de næres naturligt af de Efterladte ved ethvert Dødsfald og deles af andre, der besidder Troen paa et evigt Liv. Men mere end Ønsker kan de efter Sagens Natur ikke blive.

Det er den Menneskenaturen iboende Modstand mod at tilintetgøres, der i disse Ønsker giver sig Udslag paa en religiøs Baggrund. Et mere omfattende Udtryk for denne Modstand mod Udsettelsen, mod Glemselen, er Ihukommelsen af den Afdøde. Den i og for sig

smukke Trang til at mindes dem, man har været knyttet til, lader paa en Maade den Døde fortsætte sin Tilværelse her paa Jorden, og den Evighed, man trods alt ikke kan sikre ham i Himlen, søger man at forskaffe ham paa Jorden gennem Mindet om ham. Og ikke blot de Efterladte er betænkt herpaa, men ogsaa den Afdøde, medens han var i Live og selv kunde sørge for sit Minde. Nærmere præciseret er det Tanken om det gode Eftermæle, der ligger bagved, baade hos den, der er gaaet bort, og hos den, der er blevet tilbage, men for hvem Efterverdenens Dom ogsaa engang vil komme. Har man levet sit Jordeliv som »ærlig« Mand, ønsker man ogsaa at mindes som saadan. Paa sit kobberstukne Portræt udtaler *Frederik Rantzau* til Asdal (d. 1645) med ubetinget Fortrøstning: »Mens Sielen er udi Guds forvaar och Legemet till Muld forgaar, itt Erligt Naffn mig effterstaar«, og mangfoldige andre har den samme Vished.

At forlade sig paa et saa forgængeligt Middel som den menneskelige Hukommelse som Bærer af Eftermælet vilde nu ikke gaa an. De Døde marcherer hurtigt, de, der kendte dem i levende Live og mindes dem, følger snart efter; man maa ty til mere haandgribelige Midler for at holde Mindet levende, et Minde, der helst skulde vare saa længe, som der overhovedet vilde være Mennesker paa Jorden til at dvæle ved det. Man tager sin Tilflugt til Monumentet i dets forskellige Former, som Portræt, som Epitafium, som Gravmæle, ofte udført i Vedkommendes levende Live, som Bygningsværk, som skrevet eller trykt Ord.

Der er her altsaa Tale om med bevidst Hu at søge Mindet om den Døde bevaret. Om dette Hensyn ogsaa har gjort sig gældende, naar Ønskerne om den Afdødes Salighed fæstnedes til en Sten eller gav sig Udtryk paa anden haandgribelig Maade, maa staa hen. Men idet de knyttes til et Materiale, fremkommer netop herved et Minde om den, hvem Ønskerne gælder.

Skøndt bestaaende af mere skrøbeligt Stof har det trykte Ord overlevet saa mange andre af de nævnte Monumenter. Det trykte Skrift kan desuden efter sin Natur komme ud i videre Kredse end disse og saaledes i højere Grad bidrage til at bevare Mindet om den Afdøde, ligesom dets Fremstilling er betydeligt mindre bekostelig. Da Livets Afslutning umiddelbart føder Mindet, er det naturligt, at Skriftet, der skal bevare det, fremkommer ved Døden, og den almindeligste Form for det bliver da Ligprædikenen. For Tidsalderen, der i saa særlig Grad kredsede om Eftermælet, maatte denne blive det mest benyttede Middel til at sikre dets Levedygtighed, og det kan derfor ikke undre, at Antallet af Ligprædikener fra det 16. og 17. Aarhundrede, baade over Adelige, men ogsaa over Borgerlige, er meget betydeligt.

Det er naturligtvis den efterlevende Ægtefælle eller anden nær

Slægtning, der bestiller Ligprædikenen, ja i enkelte Tilfælde endog ses at have »forrelagt og forreskrefuit« Texten for den. Valget af Prædikanten har sikkert været betinget af hver for sig forskellige Grunde i de enkelte Tilfælde, et personligt Ønske hos den Afdøde, Prædikantens Forhold til ham og hans Familie, dennes økonomiske Stilling, der enten tillod eller forbød større Udgifter ved Begravelser, o. s. v. Det ses i ikke faa Tilfælde, at Præsten ved den Paagældendes Sognekirke har forfattet Prædikenen; men paa den anden Side fremtræder tydeligt en vis, honnet Ambition over for de større Kirker og deres Prædikanter. Dette er særligt Tilfældet med Landets Domkirker og Hovedkirker, og svarende hertil er et stort Antal Ligprædikener forfattet af Superintendenten eller andre høje Gejstlige ved disse. Højest i saa Henseende staar Superintendenten over Fyens Stift, *Hans Michelsen*, hvilket sikkert har Forbindelse med Odenses centrale Beliggenhed, der maatte falde saa bekvemt, naar den Afdøde skulde føres dertil, og Slægt og Venner stævnedes til Begravelser. Men ogsaa Landets øvrige Hovedkirker blev benyttede. Denne Forkærlighed for de store Kirker, der medførte, at den Afdøde maatte føres ofte langvejs fra dertil og atter tilbage til Begravelseskirken, staar ikke blot i Forbindelse med, at disse Kirker paa Grund af deres Størrelse kunde give Plads for det talrige Følge, der kunde ventes, naar den Afdøde var en Mand af Betydning, men har ogsaa sin Grund i et dermed sammenhængende Forhold.

Den meget lange Tid, ofte flere Maaneder, der i det 16. Aarh. hengik mellem Døden og Bisættelsen eller Begravelser, var vel i det følgende Aarhundrede ved forskellige Forordninger og Recesser efterhaanden blevet afkortet til tre Uger. Denne Frist blev gennemgaaende nogenlunde overholdt, i flere Tilfælde dog ogsaa adskilligt overskredet. Det, som Regeringen vilde ramme gennem sine Forordninger, var det Misbrug, som Kansler *Johan Friis* (1494—1570) fordømte i saa stærke Ord, naar han udtaler at »Gud skal engang straffe Danmark, besynderlig Adelen og de Rige, for saadan unyttig hofmodig Prang, som de drive i de Dødes Jordefærd«, og som var et Udslag af Adelsens Ønske om ogsaa i Døden at markere den Forskel, der i Livet var gennemført mellem den og de øvrige Befolkningslag. Men selv med den afkortede Mellemtid var der dog Lejlighed nok til Pragtudfoldelse, og til Skueplads herfor var de store Kirker vel egnede. Og Standsforskellen betonedes jo ikke mindre, naar det var Superintendenten eller Kirkens Hovedpræst, der holdt Ligtalen. Det maa dog paa den anden Side ikke overses, at den efter vore Begreber lange Mellemtid ogsaa var foraarsaget af de lange Afstande, som den Døde selv og Slægt og Venner ofte maatte tilbagelægge ad slette Veje og med daarlige Befordringsmidler for at naa frem til Højtideligheden, og at det ogsaa tog Tid for Præsten at udarbejde sin Prædiken.

Dennes Befordring i Trykken, hvorved den bliver Mindeskrift, sker som Regel ligeledes paa Foranledning af den Efterlevende eller anden Slægtning, efter hvis »Begiering oc hiertelig Attraa« Forfatteren altsaa er gaaet til sit Arbejde. Dog synes det ogsaa, at denne i nogle Tilfælde har ladet sin Prædiken »ved Prenten til Liuset udkomme« paa eget Initiativ, hvadenten det nu, som f. Eks. for *Niels Hemmingsens* Vedkommende, synes at være dikteret af ideelle Grunde, eller det er sket med et lille Sideblik til det undertiden ikke ubetydelige Honorar, der maaske kunde falde fra Slægten, selv om den ikke havde bestilt Udgivelsen. I Hovedsagen er Prædikenen sikkert trykt saaledes, som den er blevet holdt; dog oplyser Forfatteren undertiden, at han før Trykningen igen har »offuerseet oc i nogen maade forbedrit« den. Man maa respektere den ikke ringe Præstation, det har været at udarbejde disse meget lange, i mange »Stykker« delte Prædikener, og den ikke mindre at holde dem, og har det sikkert ofte knebet for Tilhørerne at bevare Opmærksomheden vaagen under dem, saa har ogsaa Prædikanten maattet anstrænge sig for at fastholde Traaden i sit Foredrag. Man synes at maatte antage, at han har haft, om ikke sit Manuskript, saa dog en skrevet Disposition som Støtte for sin Hukommelse.

Som Formaal for Udgivelsen nævnes, at den Afdødes Slægt og Venner kunde have Husværelse af at læse hans Levnet, saaledes som det fortælles i Ligprædiken, og andre ogsaa i deres Livsførelse have et godt Exempel, »hvor effter de sig erlige og Christelige skicke kunde« og »derhos bekomme en Salig Trøst og Undervisning hvorledes de til en Christelig Afgang og til Herrens Yderste Tilkommelse sig skulle berede«. Foruden dette Hensyn til det opbyggelig og pædagogiske, hvis Fremhævelse vel navnlig er gejstlig betonet, nævnes endvidere, at Ligprædikenen skulde være til en »stedtzvarende Amindelse« om den Afdøde. Dette sidste Motiv har for Slægten næppe været det mindst vægtige; man vil jo netop gennem Ligprædikenen Udgivelse sætte ham et literært Monument.

De nævnte Formaal er bestemmende for Ligprædikenernes Indhold. Dette, hvis Teologi holder sig inden for de af denne lutheriske Ortodoksi afstukne Rammer, følger et Skema, der er nogenlunde konstant for dem alle. Der begyndes med en Tiltale til den efterladte Slægt, saa angives Bibelteksten for Prædikenen, derpaa følger »efter gammel oc god Viis« en Omtale om den Afdødes Levnet og dødelige Afgang, endelig den egentlige, meget udførlige Prædiken, dels og atter delt i Afdelinger og Underafdelinger og spækket med en utallig Mængde Skriftsteder, ofte gaaende over i hinanden i hele Rækker, og til Slut en heller ikke kort Bøn. Det biografiske Afsnit, der i de tidlige Prædikener indskrænkede sig til at nævne den Afdødes Forældre samt hans Liv i Almindelighed, opregner i de senere alle hans 16 Aner baade paa fædrene og mødrene Side og

bringer en udførlig Biografi. Dette Afsnit, der indeholder vigtige, personalhistoriske Oplysninger, maa skrive sig fra den Afdøde selv eller hans Slægt. Man kunde naturligvis ikke betro Udarbejdelsen til den paagældende Gejstlige, der ikke kunde forudsættes at have saa udførligt og paalideligt Kendskab til det genealogiske og personalhistoriske Stof.

I sidste Trediedel af det 16. Aarh. begynder man at trykke Ligprædikenerne. Deres typografiske Udstyr er i Førstningen ret beskedent. Formatet er lille Oktav, men Papiret er godt og Trykket smukt. Billedlig Udsmykning mangler helt, eller den indskrænker sig til en Vaabenafbildning i Træsnit, enten den Afdødes eget Vaaben eller Forældrenes eller hans og hans Hustrus. Men efterhaanden bliver Udstyret rigere, Formatet bliver Kvart eller mere, og Træsnittene afløses af Kobberstik.

Paa Forhaand vilde man efter Ligprædikens Karakter som Mindeskrift vente, at disse gengav den Afdødes Portræt. Dette er imidlertid kun Tilfældet i nogle enkelte Prædikener, og Grunden hertil maa vel søges i, at man ikke har haft noget Billede til Raadighed som Forlæg. At Savnet af et saadant har været følt, og at det altsaa har været betragtet som den mest egnede Illustration, fremgaar af Ligprædikenen over *Jørgen Brockenhuus*, der 1671 blev myrdet og bisat i Paris. Det hedder her: »I Stæden For denne Velb. Sal. unge Mands Contrafeye Som Morderen hafver de Efterlevende miszundt, oprættis ofver hans uskyldige Død denne Graff-Skrift« — som saa følger i Versform. Skulde Prædikenen da i Mangel af et Portræt udsmykkes med et andet Billede, maatte man ty til andre Emner. Blandt disse valgte man naturligt saadanne, som passede til Anledningen. Af Fremstillinger, der kommer det egentlige Portræt nærmest, idet de er direkte personligt prægede, kan nævnes Personifikationer af den Afdøde, bærende Evighedens Krone, en brændende Lampe eller en Palmegren og anbragt i dertil svarende Omgivelser, eller hans Optagelse til Himlen og hans Kroning af Christus blandt de Saliges Skarer. Et nærliggende, umiddelbart forstaaeligt og derfor hyppigt benyttede Symbol er en Kiste, dækket af et korstegnet Klæde, paa en Baare. En enkelt Gang træffer man et Dødningshovede og Knogler; men dette dystre Tegn paa Forkrænkelighed synes at have været lidet yndet. Derimod har man med Forkærlighed benyttet saadanne bibelske Scener, Billeder eller Begreber, som kunde bringes i nærmere eller fjernere Tilknytning til den Afdøde, eller som gav Udtryk for det fælles, kristne Haab om en salig Opstandelse, hvori naturligvis ogsaa ens egen Afdøde skulde have Del. Af Christi Liv og Gerninger er med let forstaaelig Anvendelse paa den Bortgangne fremstillet Opvækkelsen af Lazarus, Besøget hos Martha og Maria, Bespisningen af de 5000 i Ørkenen, af hans Lignelser de fem kloge og

de fem daarlige Jomfruer; endvidere med mere almindelig Anvendelse, hans Korsfæstelse og Opstandelse, Forklarelsen paa Bjerget og Dommedag. Af det gamle Testamente er benyttet det bekendte Sted hos Ezechiel (37. Kap.), hvor han ser de døde Ben samle sig og beklædes med Kød og Sener og Hud; dette Profetens Syn findes sammenstillet med Christi Opstandelse. Ogsaa andre Scener fra det gamle Testamente findes benyttede som Forbilleder eller Antiteser til nytestamentlige, saaledes Isaaks Ofring og Jakobs Himmelstige sammen med Christus paa Korset og Adam og Eva sammen med Christi Opstandelse. Det kristne Fælleshaab finder Udtryk i Fremstillinger af de Saliges Skarer, tilbedende Christus eller Lammet.

De nævnte bibelske Motiver har været saa almenkendte, at man ikke behøver at antage, at Kunstneren har faaet de nærmere Anvisninger til sine Kompositioner fra gejstlig Side. Tiden var saa velbevandret i sin Bibel, at det sikkert har været ham nok at faa Emnet for sit Billede opgivet. Ogsaa naar Talen er om den nærmere Udformning af dette, synes de enkelte Kunstnere at have arbejdet selvstændigt. Med en ganske enkelt Undtagelse viser Stikkene intet Eksempel paa, at de har fulgt andre Forbilleder, enten som paavirket af dem eller ligefrem kopierende disse.

Ligesom de genealogiske og biografiske Afsnit indtager en fremtrædende Plads i Ligprædikenernes Tekst, er den Afdødes Anevaabner en meget vigtig Bestanddel af Stikkene, saa vigtig, at de med nogle faa Undtagelser indgaar i dem alle. Og ligesom de førstnævnte er meddelte af Slægten selv, maa ogsaa Opstillingen af Anevaabnerne skyldes denne og kan ikke have været overladt til Kobberstikkeren. Hvor stor Vægt man har lagt paa denne Side af Prædikens billedlige Udsmykning, fremgaar af, at mange af Stikkene foruden et Symbol, som f. Eks. den med et korstegnet Klæde dækkede Kiste, kun viser Vaabnene og Indskriften: »Erlig og velbyrdig, nu salige Hr. eller Fru N. N.'s 16 Aner paa fædrene og mødrene Side«. Det er en karakteristisk Understregning af, i hvilken Grad Ligprædikenen har været tænkt som en Bærer af Eftermælet, hvis Hensigt er at vise den Afdøde »at være fød oc kommen af gode, gamle, oc Geffve Adelige Slecter, baade paa Fæderne oc Møderne«, altsaa at hans Erlighed og Velbyrdighed var i Orden, og hans Eftermæle værd at bevare. At Anevaabnerne for deres ældste Leds Vedkommende muligvis er mere eller mindre konstruerede for at naa op til de seksten Aner paa hver Side, har ingen Betydning for selve Hensigten.

Anevaabnerne, naturligvis ordnede i opadstigende Række, er i Reglen anbragte som Indfatning uden om den bibelske eller anden symbolske Fremstilling, og i mange af Stikkene er endvidere indføjjet forskellige »Dyder«, saa som Fromheden, Retfærdigheden,

Troen, Kærligheden, og Symboler som et tændt Røgelsekar, en Stage med brændende Lys o. s. v., samt Baand med Skriftsteder.

Hele Fremstillingen er udført i Tidens Modestil, Bruskk-Barokken, med pyntelige Bogstaver og stærkt forsirede Initialer i Indskriften. I deres Helhed svare Stikkene med deres allegoriske Præg godt til den ofte meget søgte, skruede Text, hvori Ligprædikernes Titelblade er affattede.

Ligesom man for Textens Vedkommende har søgt til Tidens mest ansete Talere, naar Forholdene tillod det, maa man paa Forhaand gaa ud fra, at man ogsaa med Hensyn til Stikkene har henvendt sig til de bedste Kunstnere, der var til Raadighed. Da det saa at sige udelukkende er hjemlige Kunstnere, man har holdt sig til, har man ikke haft mange at vælge imellem, og at det har været de bedste, stiller i og for sig ikke deres Kunst paa nogen særlig høj Plads. Flere af Kompositionerne er dog ikke uden en vis Monumentalitet, og Udførelsen kan gennemgaaende karakteriseres som ganske respektabelt Arbejde med god Tegning og sikker Linieføring; for enkelte Blades Vedkommende møder man dog det rene Dilettanteri.

Naar de Efterlevende har taget Bestemmelse om, at Prædikenen skulde udgives, forestod dens Trykning. Da København efter Sagens Natur var Stedet for de fleste og største Bogtrykkerier — de privilegerede Firmaer *Melchior Martzan*, *Salomon Sartor* og flere andre — følger heraf, at det aldeles overvejende Antal Ligprædikener er trykt i Hovedstaden, medens af Provinsbyerne kun Aarhus, hvor den alsidige Hans Hansen Skonning virkede, og Sorø kommer i Betragtning i denne Henseende, den første med ca. en halv Snes, den anden med endnu færre. Hvor vidt det har været Forfatteren eller Familien, der førte Forhandlingerne om Trykningen, maa af Mangel paa Efterretninger herom staa hen. I de enkelte Tilfælde, hvor som ovenfor nævnt Forfatteren selv besørgede Prædikenes Udgivelse, har han naturligvis forhandlet personlig med Trykkeren; men naar det var de Efterladte, der tog Initiativet dertil, kan det tænkes, at de enten har ladet Forfatteren træffe de nødvendige Aftaler, eller at de selv foruden den Andel i Ligprædikenes Tilblivelse, der bestod i deres tidligere nævnte, personalhistoriske og genealogiske Bidrag, har haft hele Sagen i deres Haand indtil Bogens Færdiggørelse. En Gennemgang af Hjemstederne for Forfatterne til de i København trykte Prædikener viser, at i de Aar, da disse gik i Trykken, kun et Faatal havde hjemme i København, medens de allerfleste af dem sad i Embeder Landet over, og paa Forhaand vilde man vel antage, at de i Almindelighed har haft mindre Anledning til at komme til Hovedstaden end Medlemmer af Adelen, hvem Embedspligter, Familiebegivenheder og Forretninger af mangan Art ideligt kaldte dertil, ved hvilke Lej-

ligheder de da ogsaa baade paa egne og en Standsfælles Vegne kunde træffe Aftale om Trykning af Prædikenen. Dette udelukker naturligvis ikke, at de i København boende Forfattere kan have faaet Besørgelsen af Trykningen overdraget.

For de i Aarhus trykte Prædikener gælder et tilsvarende Forhold. Ingen af deres Forfattere har beklædt Embede der i Tryk-aaret, men har siddet i forskellige jyske Byer, i Odense, ja endog saa langt borte fra Aarhus som Christianstad. Dersom den herboende Forfatter har skullet sørge for Trykningen af sin Prædiken, vilde han næppe have valgt Aarhus, men naturligvis være søgt til København, og naar Trykkeriet i Aarhus er valgt, er det vel snarere de Efterladte, der har truffet Bestemmelsen. Naar endvidere nogle af en Forfatters Prædikener er blevet trykt i København, medens andre af samme Forfatter er trykte i Aarhus, kunde dette tyde paa, at det ikke har været ham selv, der har besørget Trykningen. Nogen fast Regel i dette Forhold vil det dog som ovenfor berørt ikke være muligt at opstille. Iøvrigt synes det rent praktiske Forhold, at Aarhus laa nærmere end København, at have bevirket, at førstnævnte By er blevet foretrukket af jyske Familier, idet de der trykte Prædikener alle paa en nær er holdte over Personer, der har haft deres Hjem eller nærmeste Efterladte i Jylland, uden at paa den anden Side nogen af dem er bisat eller begravet i Aarhus, og uden at nogen særlig Forbindelse mellem denne By og den Afdøde eller hans Efterladte ellers kan paavises.

Medens Bestillingen paa Ligprædikenen Trykning muligvis er afgivet direkte af den Afdødes Familie til Bogtrykkeren, er det sikkert den sidste, der har ordnet det fornødne, naar Prædikenen skulde forsynes med et Kobberstik, til hvis Trykning flere af Bogtrykkerierne havde et særligt indrettet Værksted.

Svarende hertil har saa godt som alle de Kunstnere, der har leveret Stikkene til de i København trykte Prædikener, haft deres Bopæl der, medens den af Aarhus-Bogtrykkeren benyttede Kobberstikker, *Anders Ottesen*, boede i denne By, hvis Navn han i Reglen føjer til sit eget, ligesom Sorø-Bogtrykkeren anvendte sit Bysbarn *Sebastian Lehlin*.

Naar man betragter det endnu mønstergyldige, typografiske Udstyr, der er blevet Ligprædikenerne til Del, og hvori de paagældende Slægter sikkert har haft deres Andel, bliver Prædikenerne ikke alene et Vidnesbyrd om Pietet over for de Bortgangnes Minde, parret med Stolthed over Slægtssamhørighed med dem, men røber ogsaa den almindelige Sans for og Glæde over det gode, solide Haandværk, der paa saa mange andre Omraader lægger sig for Dagen i Tidens Frembringelser.

JØRGEN HENRIK BERNER 1735—1790.

RESIDENT PAA DEN DANSKE LOGE P A T N A I INDIEN.

Af *Lorentz Bie.*

Blandt de mange tragiske Skæbner, som fandt deres Afslutning i Dansk Ostindien, er *Jørgen Henrik Berners* Typen paa den hæderlige, godtroende og jævne Dansker, som blændes af Indiens Glimmer og Pragt, søger at være med i Kapløbet om Penge og udvortes Anseelse, og som til Slut gaar til Grunde i bundløs Gæld, — en Skæbne, som forøvrigt ramte mange af de saa utroligt lurvet lønnede danske Embedsmænd.

I Slægten ligger Udveen og Trangen til Eventyr, en Trang, som mange af dens Medlemmer maatte betale med Livet. Foruden de i Optegnelserne nævnte Bernere, som i det Fremmede fandt Døden, kendes *Heinrich Berner* »fra Holsten«, som 23. Maj 1798 blev antaget som Rekrut i Trankebar, udgik s. A. med »Norge«, men hvis Skæbne iøvrigt er ukendt.

Foranledningen til denne Beretning om Berners Liv i Indien er nogle Notater, han har efterladt sig i en lille Oktavbog, indbunden i Hellæder, paa hvis Ryg man i Guldbogstaver læser »En Faders sidste Ord«. Heri beretter han om sin og Hustruens Slægt, desværre med Data, som ikke overalt staar for en Sammenligning med Kirkebøgerne, uden at ret omfattende Undersøgelser dog har bragt alle de rigtige Data for Dagens Lys.

Bogen ejes nu af Berners Sønesøns Sønesøn, Overretssagfører Jørgen Henrik Berner. Optegnelserne, som kun udgør ca. en Fjerdedel af hele Bogen, er muligvis nedskrevet straks efter den sidst indførte Begivenhed, muligvis meget senere, sandsynligst afbrudt af Berners Sygdom og Død.

Naar det siges, at Berners store Gæld ikke skyldes »Tab i Handel«, lyder det usandsynligt. Ufatteligt synes det, at han skulde have opnaaet Laan af saadanne Beløb, hvorom Talen er, uden Pant eller Kaution. Af Papirer, som var i Behold ved Boets Opførelse, fremgaar da ogsaa, at han har gjort Forretninger baade i København og Frederiksnagore.

Optegnelserne er præget af den Alvor, som Hustruens Sygdom og Adskillelsen fra Børnene naturligt maatte fremkalde. To Gange

i sit Liv maatte Berner følge 3 Rollinger til »Fædrelandsskibet«, overgive dem i fremmede Hænder og sige dem Farvel, som blev et Farvel for Livet. Naar hertil kommer den berettigede Frygt for en talrig Families Fremtidsudsigter, kunde man tænke sig, at Bogen er blevet pludselig afbrudt, og at Hensigten med en »Faders sidste Ord« har været noget mere omfattende, end Tilfældet blev.

Optegnelsernes Ortografi er i alt væsentligt bibeholdt i det følgende, medens Tegnsætningen er ændret.

SLÆGT REGISTER

over min Kones, og min Familie med ned stammende Børn født i Trankebar og i den kongelige danske Loge beliggende nær ved Hovedstaden Patna eller Asimabad, grænsende i Nord West til Kongeriget Bengalen.

Min Fader *Valentin Henrich Berner* er født paa Stædet Preetz i Slesvig d. 22. October 1687 og hensovet i Herren i April 1752 paa Høyden af Cap de Bona Esperance da værende med den Danske Kongelige Fregate Bornholm, som førtes af Capitain *Sivertsen*, i følge med Commandeur *Richard*, som commandede Orlog Skibet Nellebladet; disse vare destinerede til Trankebar, de havde om Bord 300 Kongelige Tropper med dets behørige Artillerie og Officiers. Expeditionen gik frugtesløs af; begge Skibene kom meget beskadigede hjem efter en Reise af 3 og et halvt Aar, de udgaaende forberørte Officierer med største Delen af Mandskabet døde paa begge Skibene, man troede, denne Expedition var bestemt til Bengalen for at erholde vore gamle Privilegier, der tabtes dér, ved at forlade Logen Danmarkdenga* i 1700 og nogle og tyve.

Min Moder *Christine Berner*, født *Christensen*, kom til Verden i Ranness d. 22. September Ao. 1703; hun var en kierlig Moder til en Datter og fem Sønner, hvor af jeg var det tredige, som kom til Verden d. 22. Julii 1735. De andre ere alle døde, de to første i deres spæde Alder, de tvende sidste i en modnere Alder, *Christian Frederich Berner* hviler paa Cap de Bona Esperance, *Johan Christopher Berner*, død nær ved Batavia i 1783 med Capitaine *Langøe*, *Hans Jørgen Berner*, død i Calcutta 1767.

Den gode Moder hensov i Herren i Aaret 1779 d. 18. April og liger begravet paa Nicolai Kirkegaard (se S. 218).

Min Kones Fader, *Christian Christiansøn Schow*, er født i Kiøbenhavn d. 20. September Ao. 1707, hensov i Herren d. 27. Februarii 1751.

* nu Balasore.

Min Kones Moder, *Ane Christine Schow*, er født i Kiøbenhavn den 11. November 1723. Hun har født til Verden tre Sønner og en Datter, nemlig *Peter Christiansen Schow* og *Christian Christiansøn Schow* med *Poul Johan Schow*, den mellemste Søn, nemlig *Christian Christiansen Schow*, er født d. 24. Augustii 1745, død i Norge 1761.

Maria Ulrica Schow er født den 4. Maii 1751 i Kiøbenhavn, ligeledes som hendes Brødere af forberørte Forældre, de ere begge i Live (se S. 218).

Jeg *Jørgen Henrich Berner* er født i Kiøbenhavn d. 22. Julii 1735, som før meldt indlod mig i et kierligt Ægteskab med Jomfrue *Maria Ulrica Schow* den 4. September 1772, vi blev viet af Provst *Hee* til Holmens Kirke, i Herr *Hans Kierrumgaards* (se S. 215) Huus, der efter forlod vi det kiere Land med det danske Asiatiske Compagniets Skib, kaldet *Cron Prints Frederich*, førendes af Capitain *Jesper With*, foresat vores Rei[se] til Indien den 26. November 1772, ankom til Trankebar efter en behagelig Reise d. 9. Junii 1773. Søndag Formiddag den 27. Junii samme Aar blev min Kone forløst med en Søn, denne blev døbt i Trankebar Søndag den 4. Julii i Zions Kirke og kaldet i Daaben *Christian Frederich [Berner]*. Faddere vare: General Gouverneur *Herman Abbestée* med Frue og øvrige Herrer i Conseilet, Jomfru *Hedemack* holdt Huen efter Brug og Skik.

Den 9. August 1773 forlod jeg Trankebar med Kone og Søn i Compagniets Skib, kaldet »Rigernes Ønske«, ført af Capitain *Hielte*, ankom til Bengalen og landede paa det Danske Colonie Frederichs Nagor den 26. November a. c., hvor jeg indtrædede som Over Kiøbmand, Pakhusforvalter og tredige Stemme i Raadet der.

Den 29. December 1773 forlod jeg Frederichs Nagor med Messieurs *Lars Thomsen* og *Jens Wuldem* (se S. 205), begge Assistenten i Compagniets Tieneste, og fore sat min Reise til Patna, Hovedstaden i Provincien Bahar, for der at oprette en nye Loge til Compagniets Handel. Den 8. Februarii 1774 ankom jeg der til Stedet, og den 1. Maii samme Aar blev det kongelige Danske Flag heiset paa Logen med de sædvanlige Ceremonier.

Den 20. Julii 1774 blev min Kone forløst med en velskabt Datter om Formiddagen imellem Kl. 9 a 10; denne Onsdag er den lykkelige Dag og den Første Danske Fødte, som nogentid er hørt i denne Provintce af det Mongolske Rige, der er kommen til Verden; den 31. Julii om Søndagen blev dette Pige Barn hiemme døbt i Logen af Herr *Jens Wuldem* og kaldet i Daaben *Sophia Amalia* og holdt over Daaben af mig i Nærværelse af Assistent Herr *Poul John Schow* (se S. 205).

Patna Climate er meget kiøn og accorderer vel med de Europæere, som opholder sig i denne Province.

Min Kone blev atter forløst med en Søn Tirsdag Aften imellem 9 a 10 slet den 16. Januarii 1776, som blev hiemme døbt Søndag den 28. Januarii a. c. af Herr Jens Wuldem med samme Ceremonier af Døbe Act og blev kaldet i Daaben *Peter Wilhelm*.

Det behagede atter den Store Gud at lade min Kone blive forløst med en Datter Onsdag Aften Kl. 9 slet den 6. Januarii 1777, som var Hellig tre Kongersdag, samme blev hiemme døbt med forrige Ceremonier af Døbe Act og forrettedes af Herr Jens Wuldem, Over Assistent i Compagniets Tieneste i nærværelse af Assistent Herr Poul Schow.

[Navnet har Berner forglemt at tilføje, det var: *Birgitha Cathrine*].

Løverdag den 16. Maii 1778 om formiddagen Kl. 10 slet blev min Kone forløst med en Søn, som blev kaldet i Daaben *Poul Johan*; han er hiemme døbt i Den Danske Loge som hans forberørte Søkende med samme Ceremonier af Døbe Act.

Anno 1779 den 30. November om Aftenen i mellem 9 og 10 blev min Kone forløst med en Datter, samme blev kaldt i Daaben *Cicilia Lovise*. Denne Døbe Act med Ceremonier er bleven forrettet i Den Danske Loge her i forhold med hendes forrige Sødskende.

Den gode Moder havde en god Fødsel, men nogle Dage derefter faldt hun i en ubehagelig Sygdom, som var næsten in Curable, nemlig Mund Krampe, som vedvarede med en tillukked Mund i 31 Dage; den eneste Substan[s], hun nød, var destillered Hønse Buljong, som, ved Tænders Tab for at indsue den der, blev hielpe midled til hendes Ophold; ved disse gode Lægers Hielp blev hun nogenledes Restituered til hendes forrige Helsen i en Tid af 5 a 6 Maaneder, dog var hun stædse svagelig for en lang Tid og manglede sine forrige Kræfter.

Den 26. December 1780 forlod jeg Patna med mine trende ældste Børn, nemlig Christian Frederich, Peter Wilhelm og Sophia Amalia Berner, ankom til Frederichsnagor den 14. Januarii 1781, hvorfra jeg igien ledsagede dem need til Ingellii Reede, hvor det particulaire Skib Kiøbenhavn laa seilfærdig, førendes af Capitain *Krøier*; den 3. Februarii a. c. kom vi alle ombord med Capitainen; den 4. hujus om Morgenens, da Skibet var under Seil, toeg jeg en venlig afskeed med de trende kiære Børn, ønskede dem ei alleene en Lykkelig Reise, men sagde dem, at deres forestaaende Reise var bestemt til Fædrene Landet for der at nyde den Opdragelse, som Indien med alt dens forrige Rigdomme ei kunne forskaffe dem, min Velsignelse med gode Formaninger, som jeg gav dem, være deres Veiviiser.

Mandag Morgen den 26. Martii 1781 blev min Kone forløst med en Søn, som blev døbt den 1ste April og kaldet i Daaben *Jørgen Henrich*; denne hiemme Døbelse skete uden nogen Cereemonier, fordi Barnet fik Slag og Convolutioner, som vedvarede til den 2den April om Morgen, da det behage(de) Gud at henkalde ham til det Himmelske Bolig, saa han ei opnaaede en fuld Alder af 8te Dage. Om Eftermiddagen samme Dag blev han henført til sit Hviilested paa Kirkegaarden i Hans Majestæts Loge; hans Gravsted lod jeg ziire med et prægtigt Monument; paa Pedestalet er en Steen Tavle med hans Navn og Alder.

Moderen faldt udi en heftig Sygdom efter hans Død, som vedvarede over Aar og Dag; hun mistede Følelse i alle hendes Lemmer, blev aldeles Lam i hendes ganske Leggema, hendes Hukommelse af Sandser var alt, hvad var tilbage; i disse bedrøvelige Omstændigheder søgte jeg alle Lægere, men intet var at haabe. De fornemste Doctere raadte mig at lade hende gaa paa Revieret for at søge Midel paa Calcutta ved Bade med mere; dette sadt jeg i Værk i Augustii Maaned 1781, og needsendte hende med hendes Broder P: Schow; ved hendes Ankomst paa Frederichsnagor var Huus og alleting færdig, nu begynte strax Doctor Smith (se S. 218), en berømt Doctor af de Evangeliske Brødre, at bruge alle mulige Bade, spanske Fluor med mere; Doctor *James Keer*, en stoer Engelsk berømt Doctor, som conjungerede sig med Doctor Smith, befandt, at det var nødvendig at bruge Electricier Machinen; dette Middel blev brugt for 3 a 4 Maaneder, hvorved ei alleene Kræfterne tiltog, men end og Circulationen af Blodet i alle Nerverne begynte at formere sig i alle de Legemlige Deele, som tilforn syntes at være fortæret, og de[t] vissne Legeme tilkiende gav Naturlige Væsker.

Efter saa god en Forbædring begav hun sig paa Reisen op til Patna under Opsigt af Docter Smith og Docter *Warman* i Følgeskab med hendes Broder; efter Maanedes Reise paa Revieret fik jeg den glædelige Tidende, at hun var nær ved Monghere, 25 Danske Miil fra Patna.

Jeg begav mig strax her fra Logen need af Revieret med Far-tøjet »Det Gode Haab« og tog med mig Poul Johan og Cicilia Lovise for at omarme den, Vi saa høyt Elskede; efter en need Reise af 26 Timer opnaaede Vi Vores samtlige Ønske. Jeg omfavnede en Kierlig Kone, de kiere Smaa en Øm Moder, med Forundring ansaa vi hverandre, Jeg med en underlig Glæde at see en Ægtefælle at gaae og staa uden Hielp af Stok og Krygger, de Smaa at komme i en Moders Skiød, som alt Haab havde berøvet dem ved Hendes smertefulde Bortgang; her blev al Kierligheds Glæde foreenede, — og efter 4re Dages fortløb ankom vi til vores Hiem i

den Kongelige Danske Loge paa Patna, med alle vore Ønsker opfyldt, vore Venner og Bekiendere til en overmaade stoer Glæde.

Anno 1783 d. 20. Martii behagede den Stoere Skaber at henkalde vores kiere Datter Birgitha Cathrine Berner fra det Jordiske til Evigheden; hun døde i smaa Kopperne; hendes Broder Poul Johan og C. Lovisa var meget befængede med denne giftige Sygdom; de kom derfra, omendskiøndt faren var stoer; hun blev henlagt paa hendes Hviile Stæd samme Dag paa Kirkegaarden i den Kongelige Loge. Derefter lod Jeg et meget Ziirlig Monument oprette over hende ved Siiden af hendes Broder.

Torsdag den 8. Julii Ao. 1784 behagede den Stoere Gud at Velsigne Os igien med en Søn.

Den 20. Augustii 1784 blev denne døbt og kaldet i Daaben efter mig *Jørgen Henrich*; Døbe Acten forrettede jeg selv. Vor kierlige Moder holdt ham over Daaben, hans Søster Cecilia Lovise holdt Huen. Fadderne vare Herr Doctor C. Warmann og Over Assistent Herr Poul Schow.

Anno 1786 den 4. Junii Søndag eller Pinse Dag, om Eftermiddagen i mellem to og tre slet blev min Kone forløst med en Søn. Den 23. Julii a. c. om Søndagen blev samme hiemme døbt med de sædvanlige Ceremonier i Den Danske Loge og blev kaldt *Carl Ferdinant*. Forretningen af Døbe Acten skeede af mig; Moderen holdt ham over Daaben; Cicilia Lovise Berner holdt Huen; Fadderne vare Herr *Christopher Hanson* (se S. 205), kongelig Copist, og Herr Poul Schow, Over Assistent i Compagniets Tieneste.

Anno 1787 den 25. November om Morgen Kl. 3, en Søndag, blev min Kone forløst med en Datter. Da Barnet befandt sig vel, blev Døbe Acten opsadt, deals for der ingen Danske var i Patna, men den 18. Martii 1788 Inviterede jeg nogle Engelske, hvor da Døbe Acten gik for sig. Herr Christopher Hanson, kongelig Copist døbte dette Pige Barn, som blev opkaldt efter hendes Moder: *Maria Ulrica*. Madam *Ham* holdt hende over Daaben, Jomfru *Ewans* holdt Huen, Herr *Johan Ham* var een Fadder; dog skeede Forretningen i Overværelse af den Franske Cheff Mons. *Sanon*, Fader og Moder, Sødskende o. s. v.

Anno 1788 den December forlod Poul Johan Berner, Cicilia Lovise Berner med Jørgen Henrich Berner Patna og ankom Jule Dag paa Cossimbazar; der opholdt de [sig] to Dage, spiieste Middagsmad hos den Franske Cheff, Monsieur *Buzarath*, supperede med Oberst *Knudsson* (se S. 218) og forblev hos ham den 26. Decbr. Den 27. om Morgen gik Vi need af Landet og ankom den 2den Januar 1789 paa Frederichsnagor, her opholdt vi Os indtil den 16. h. a.. Kopperne begyndte stærk at grassere, hvorfor jeg resolverede at forlade Revieret for Frygt, at Jørgen

Henrich skulde faa Kopperne. Den 19. Januarii om Morgenen kom Jeg ombord paa Compagniets Skib »Castellet Dansborg« førendes af Capitain *Kirksteen*. Efter [at] Børnenes tøy, alt, hvad de havde med, var ombord, forblev Jeg der endnu til den 27de, da jeg om Aftenen Kl. 10 tog en Venlig Afskeed med dem ei alleene Ønskede Dem en Lykkelig hiem Reise, men end og meddeelte Dem min Faderlige Velsignelse.

Under Krigen mellem England, Frankrig og Spanien i Midten af det 18' Aarhundrede, begærede det Danske Asiatiske Compagni Beskyttelse for sine Skibe til Indien, samt Hjælp til at hævde og udvide det danske Territorium omkring Trankebar. Til at bestride denne Opgave udsendtes d. 1. December 1751 Orlogsskibet »Nellebladet«, Kommandør-Kaptain *J. H. Rickers* og Fregatten »Bornholm«, Kaptain *G. Sivers*, med 350 Mand Tropper ombord. Berners Beskrivelse af dette Togt, hvor hans Fader allerede døde paa Udrejsen i April 1752, er i det væsentlige rigtig, bortset fra Tøgtets Varighed, som ikke var tre et halvt, men to et halvt Aar.¹

I samme Aar og samme Maaned som Faderen udgik den 16 aarige Jørgen Henrik Berner med Skibet »Wilhelmine Caroline«, Kaptajn *Rønne*, paa en Langfart, som varede i godt 20 Aar, idet han først Pinsedag den 7. Juni 1772 igen satte sine Fødder paa Danmarks Jord.²

Om denne Tid af hans Liv vides meget lidt. Det kan ses, at han opholdt sig paa Nikobarerne — »jeg kender hver Plet i Landet siden mit 20' Aar« — og i Indien har han været i »engelske Købmænds Tieneste, baade ved Negotien og Navigationen, saaledes at han forstaar de i Landet brugende Sprog«. I Aaret 1770 er han paa Øen Mauritius. »Som en Erkendtlighed for den Tieneste, jeg udviste vort Asiatiske Compagnie ved i Aaret 1770 at bielægge den formedelst Trætte imellem Skibet »Cronprintzen« Supercargo, *d'Armand*, og det franske Gouvernement paa Mauritien, at skaffe Skibet fri og Tilladelse at fortsætte Rejsen til Trankebar, at gaa did tilbage med samme for at oplyse det danske Gouvernement om *d'Armand's* Bedrageri, at underholde mig for egen Regning paa alle Mellemrejser og endelig til Danmark, hvor ogsaa mit Vidnedsbyrd fordredes, — som en Belønning for dette tilbød Directionen mig et Embede i deres Indien.«³

Dette Skib, »Cronprintzen af Danmark«, Kaptain *Jesper With*, afsejlede 9. Maj 1770 fra København, ankom 23. Februar 1771 til Mauritius, hvor der gentagne Gange var Spektakler med Mandskabet. Franskmændene fandt Skibet mistænkeligt og belagde det med Arrest d. 20. Marts, da det blev besat med 12 Officerer og

200 Mand. Atter frigivet kom det 18. Juli s. A. til Trankebar, hvorfra det afgik i Oktober og hjemkom — som anført — Pinse-dag 1772.⁴

Just dette Aar fik Kompagniet sin nye Oktroj paa 20 Aar og sin nye Direktion (*C. A. Fabritius — John Brown — G. Elphinston — P. Hoppe — Niels Ryberg — Fr. de Coninck — Wm. Hal-ling*). Paa en af dette Aars 6 stormende Generalforsamlinger, den første under den nye initiativrige Direktion, d. 12. Oktober 1772, vedtoges at udruste 3 Skibe til Kina og Ostindien, det nybyggede »Printz Friderich«, »Dronning Sophia Magdalene« og »Rigernes Ønske« med Ladninger af henholdsvis 300,000, 200,000 og 66,000 Rigsdaler i Kontanter og Varer. Paa denne Generalforsamling antoges ogsaa Berner, »og som Factoriet paa Frederiksnagore require-rer endnu et Par Assistenters saa proponeres ligeledes til Pakhus-forvalter og 3die Stemme i Raadet Monsieur Jørgen Berner, som vi har faaet Kundskab om dertil at være meget duelig«.⁵

Den 22. s. M. indfandt han sig efter Ordre for den høje Di-rektions Øjne i Kompagniets Hus paa Christianshavn for at af-lægge sine Betænkninger, hvorved han fandt Anledning til at hen-lede Interessen paa en Loge i Patna. Han ønsker to a tre Assisten-ter til sin Hjælp og anbefaler at afsende en rigelig Forsyning af Vin, hvorfor Direktionen resolverer at forøge det ordinære Kvan-tum til 10,000 Fl. rød og 10,000 Fl. hvid Vin, »ifald *Bolte* (se S. 218) er istand til at forskaffe den i behørig Tid«. For sig selv søger han et Forskud af 1,000 Rupier, men opnaar kun 6 Maane-ders Gage, d. v. s. 200 Rdlr., som var lige med 300 Arcat Ru-pier.⁶ Foruden den faste Gage 400 Rdlr. garanteredes ham ved en skriftlig Instruks nogle Beneficia, saasom 10 % paa visse Be-tingelser, Diætpenge for sig og Assistenters paa Rejser op i Landet, og endelig bevilgedes ham en af de to Assistenters Lars Thomsen eller Jens Wuldem, hver med 24 Rdlr. maanedlig Gage, hvortil Berner for egen Regning føjede sin Svoger, den 27 aarige Poul Schow.

Kl. 3½ d. 24. November 1772 gaar Berner ombord med sin Hustru og de tre Assistenters i Skibet »Printz Friedrich«, paa dets Jomfrurejse til Kina. Ombord træffer de Kaptain *Lasbom* og hans Søsterdatter, Jomfru *Hedemark*, Supercargo *Mouritzen*, Skibspræ-sten *Chr. Fr. Høyer* (se S. 218), Obermesteren (Lægen) *Niels Bork* (s. S. 218) m. fl. Den 27. November lettes Ankeret, nord om Skotland naas de Canariske Øer d. 4. Januar, og den 25. Marts ankommer man til Tafel Bay. Uden Uheld naas Trankebar d. 9. Juni 1773.⁷

Da Skibet er bestemt for Kina, gaar Berner med Følge fra Borde her for at vente paa Skibslejlighed til Bengalen. Da Tiden

trækker ud, og Pengene slipper op, maa Berner søge »Subsistance« hos Gouvernementet.⁸

Under dette Ophold kommer det første Barn til Verden og døbes i Zions Kirke. Endelig ankommer d. 7. Juli »Rigernes Ønske«, Kapt. *Hielte*, som afgik fra København d. 21. Decbr. medhavende 17 Passagerer. Det fortsætter sin Rejse til Bengalen d. 9. August, og den 25. s. M. Kl. 5 Eftm. ankommer Familien Berner i Følge med de tre Assistenten, den nysudnævnte Leder af Logen Frederiksnagore, *Andreas Hiernøe** med Hustru, Kaptain Lasbom, Jomfru Hedemark, Mad. *Lorentzen* (se S. 218) med tre Børn og Assistent *Lycke* (se S. 218). Dagen efter Ankomsten traadte de to nye Medlemmer af Raadet, Hiernøe og Berner i Funktion, idet den første afløste Fix som Chef. Anden Stemme var *Christian Fibiger Juul.***

Trods det »meget stoere Huus«, som nylig var bygget til Chefen, var der ingen Plads for Berners. Hans første Beklagelser til Direktionen er, at han skal give 300 Rupier maanedlig for et Hus med 3 Aars Leje forud, »ligesom hos de Franske«, — noget, som forbød sig selv for Berners Vedkommende, men som forøvrigt ingen praktisk Betydning fik, da han meget hurtigt fik udset sig et Hus i Patna, som kunde egne sig til det givne Formaal, thi allerede i sit Brev af 25. December 1773 til Direktionen fortæller han om Købet.

Medens Frederiksnagore ligger 32 danske Mil oppe ad Hugli-floden — Ganges' Hovedudløb — er der atter ad Floden 70 Mil til Patna, dengang en uhyggelig og farlig Transport gennem Egne, hvor »Royale Tigere« og andre Udyr havde deres Hjem. I Byen Patna (Sanskrit: By) købte Raadet den 7. December 1773 et 12 Aar gammelt Hus, bygget i sin Tid af en »particulair Købmand« ved Navn *John Conser* for 6000 Sicca Rupier. Det ejedes nu af *Ar. Ahmutty* og laa ved »Revieret«, d. v. s. umiddelbart ved Floden, bygget af Sten med 5 gode Værelser, Køkken, Veranda og Have. Formuren var af Sten, Bagmuren derimod af Ler, og til Huset hørte et stenmuret Pakhus. Kvitteringen for Købesummen lyder saaledes: »Received from the Danish Company Six thousand Sicca Rupees for a Dweling house, Godown (Pakhus), Coock-room and Garden, which I have thus soled, beeing my property in full of all Demands, lying near the East Gate of Patna, commonly called Noon Gola this 7th day of December 1773. *Ar. Ahmutty.*«⁹

Den 17. December 1773 startede Assistent Thomsen den første Expedition fra Frederiksnagore med 18 smaa Fartøjer, lastet med

* Se Persh. Tidsskr. 10. III. S. 6.

** Se Persh. Tidsskr. 10. III. S. 4.

Jern, Vin, Genever, fransk Brændevin, Tougværk, Saffiansskind, Linolie, Mønnie, Ankere etc. fra »Rigernes Ønske« og den 31. December fulgte Berner og Wuldem efter. Den 10. Februar 1774 ankom de til Patna, hvor Dannebrog samme Dag for første Gang gik til Tops. Umiddelbart efter meddelte Berner Englænderne, Franskmændene og Hollænderne der paa Stedet, at Danmark havde taget sin Loge i Besiddelse.¹⁰

Englændernes Anerkendelse af dette Faktum var »ei meget behageligt«, uden at de just lagde Berner Hindringer i Vejen. Danmarks Ret til at handle der paa Stedet var ogsaa soleklar i Hensindhold til den Paravannah (Koncession), som Asiatisk Kompagni i 1755 formedelst 50,000 Rupier havde erhvervet af Naboben i Bengalen med Ret til at anlægge Handelsloger i Rigerne Bengalen, Behar og Orissa (Frederiksnagore laa i Bengalen, Patna i Behar).

Det var nu imidlertid ikke saa meget paa Salget af europæiske Varer i Patna som paa Opkøbet af Egnens indiske Varer, at Direktionen havde tænkt, da Berner sendtes dertil. Til dette Formaal maatte ikke anvendes over 40 til 50.000 Rupier, en Sum, som viste sig altfor lille, og som gav Anledning til uendeligt Vrøvl og Vanskeligheder, navnlig da Raadet i Frederiksnagore sjældent sørgede for, at den var Berner ihænde, naar han skulde bruge den. De tre Hovedartikler, som Egnen frembragte, var: Lærredsvarer, Salpeter og Opium.

Opkøbet af Lærredsvarer fandt Sted ved en betroet og kyndig Indfødt, »Gomastahen«, som, forsynet med Kapital af Kompagniet, og ledsaget af sine Hjælpere, »Dallal«, besøger de vidstrakte Markeder, hvortil Lærredsvæverne bringer deres forarbejdede Varer.

Gomastahen lader derefter de specielt uddannede Vaskermænd i Regntiden udvaske Lærredet, en Proces, som fordrer største Agtpaaagivenhed, og hvoraf Stoffets Værdi som Handelsvare afhænger. Til Slut besøger han Lærredet indsamlet og pakket i Baller paa 13—16 Kubikfod, og endelig forsendt pr. Baad eller Okseryg til Kompagniets Udskepningshavn. Hver Landsdel fremstiller sin Kvalitet som f. Eks. Armoisiner, Baftas, Siapra Romals, Pano Comprido, Salempuris, Pano Camis etc. etc., men forøvrigt skete der tit Falsknerier med Brug af Navne for anerkendte Stoffe som Etikette paa anden og tredje Klasses Varer. Der nævnes 100 Rupier som Pris for en ekstrafin Vare, men hvorvidt dette betyder pr. Balle eller pr. Stykke oplyses ikke.¹¹

Englænderne, Landets virkelige Overherrer, havde erhvervet sig Eneretten til Handel med Salpeter og Opium og dikterede suverænt, hvormeget saavel Franskmænd, Hollændere, som Danskere maatte købe deraf til Indkøbspris, der var 3½ Sonnat Rupier pr. Maund (1 Maund er ca. 70 danske Pund), medens Pri-

sen i det frie Marked laa mellem 4 og 6 Rup. Der var oprindelig tilstaaet Danskerne 8000 Maund, dette blev i 1781 forhøjet til 16.000, men gik i 1787 atter ned til 12.000 M. Da Englænderne i 1782, og senere 1792 paa Grund af Krigen, ganske forbød Udførsel af Salpeter, lod de dog Kompagniet beholde sit Limitum. For de particulære Redere var dette Forbud ikke blot et Pengetab, men, da Salpeteren altid brugtes som Underlast i Skibene, tillige en Vanskelighed, som daarligt kunde overvindes. En Salpeterlast paa 3 a 400.000, ja selv 500.000 Pund var ikke ualmindelig.

Det tog som Regel godt og vel 3 Uger for en Salpeterflaade at naa fra Patna til Frederiksnagore. Der skulde baade tages Hensyn til Regntiden og til det hjemgaaende Skibs Afgang, da Salpeteren svandt ved at ligge. I Sække, som hver indeholdt 2 Maund, indladedes den i Patna og under Førerskab af en Assistent, hver Baad styret af en »Mangie«, gik det nu nedover, naar da ikke den engelske Armé havde beslaglagt Baadene, hvad ofte skete, eller disse sank undervejs. Assurance kunde ikke tegnes paa disse farlige Transporter, og naar derfor Salpeterhandelen paa Patna omsider aftog eller ophørte, skyldes det tildels dette Forhold. Allerede i 1787 tillod Englænderne Kompagniet af denne Grund at aftage det limiterede Kvantum i Calcutta.¹² Siden Fix' »Uheld« i 1786 med det falske Søpas blev ogsaa Opium'en modtaget der.¹³

Handelen med dette betydende Produkt — det, som Direktionen i 1758 uden videre sendte tilbage, »da det ingen Espèce er for os her paa Stedet«¹⁴ — var efterhaanden blevet meget eftertragtet, da det gav en glimrende Fortjeneste.

Den købtes i Kister paa 2 Maunds for den meget variable Pris af 3—500 Rup. pr. Kiste, og Kompagniets tilstaaede Kvantum 200 Kister om Aaret gav ofte en Fortjeneste af 40—50,000 Rup.

Den ulykkelige Trang til at ville hævde sig og gøre sig gældende, som herskede overalt i vore Kolonier, gjorde ogsaa Forholdet mellem Berner og hans »Superieures« i Frederiksnagore spændt og — navnlig for Berner — utaaleligt. Hans Skrivelser til Direktionen, hvori han stedse tager Æren for den heldige Overenskomst med Englænderne om Salpeter, blev kraftigt imødegaaet, baade af Raadet (*Ole Bie*)* og Factoriet (Fix),** et af de faa Punkter, hvori disse Herrer var enige, uden at de dog undte hinanden Æren.¹⁵

Men allerede Hiernøe, Berners første »Superieur« i Frederiks-

* Se Persh. Tidsskr. 10. III. S. 5.

** ssts. S. 1 ff.

nagore, havde givet daarlige Efterretninger om ham. Direktionen beklager i sit Brev af 24. November 1773 til Gouvernementet i Trankebar, hvis den har taget fejl i at udsende Berner, »som efter de modtagne Oplysninger ikke synes at svare til Forventningerne«, og overlader til Gouvernementet at bestemme. Direktionen blev dog snart formildet, da de første Lærredsvarer fra Patna ankom til København og der solgtes med 70 % Fortjeneste. Nu stillede den store Forventninger og fordoblede Kapitalen til Indkøb — uden dog at foretage sig noget effektivt i denne Henseende —, det blev aldrig gennemført.

Da Berner hejste Flaget paa Logen, døbte han den »Christians Ønske« i Analogi med Frederiksnagore (Frederiks By), men dette faldt ikke i Gouvernementets Smag. Gouvernør David Brown beordrede ham, til hans store Fortrydelse, at forandre det til »Det Danske Factori i Patna«.

Berner havde straks tilbygget Huset to Kamre, vel sagtens for de to Assistenten, Thomsen og Wuldem, som han stadig maatte bespise ved sit Bord, da de ikke kunde leve af deres Gage. Længden af Grunden indenfor Murene var 456 Fod lang og 261 Fod bred. Huset var 54 × 26 Fod, Verandaens Længde til Revieret 81 × 13 Fod, Sahlen 21 × 17 Fod, Kamrene 20 × 13 Fod, Højden i Værelserne eksklusive 9 Tommer tykke Bjælker, 12 Fod 4 Tommer etc. etc. Der var »gibsede Vægge med Gesimtsen og Stokkatur Arbejde«. Trappen til Byen var 17 Fod bred for oven, 23 Fod for neden, 10 Trin høj. Dobbelte Døre overalt og engelske Laase, i det ene Kammer en Kamin. Pakhuset med sine 4 Fod tykke Mure var 45 × 18 Fod og Loftet midt i 9 Fod 3 Tommer.

Som tidligere anført var Bagmuren af Ler og kostede aarlig store Beløb i Reparationer, hvorfor Berner rev den ned og i Stedet opførte en Stenmur 765 Fod lang, 3½ Fod tyk i Fundamentet og 19 Fod høj »uniform med den gamle«. Den kostede 5082 Sicca Rupier i Penge, — men meget mere i Sorg og Skuffelser, thi Berner fik aldrig disse Penge refunderet, trods idelige Anmodninger til Gouvernement og Direktion.¹⁶

Imidlertid var Meddelelsen om Koloniens Overgang til Kronen den 21. August 1778 naaet til Frederiksnagore, hvor den var med til at skabe de forviklede Forhold, som er skildret i Biografien om Joh. Leonh. Fix.* Interims-Gouvernementet gratulerede i sin Skrivelse af 8. Oktober s. A. Berner til hans Udnævnelse til Kongelig Resident fra 1ste Oktober 1778.

Kort forinden havde han faaet sin Gage fordoblet til 800 Rdlr.,¹⁷ foruden at alle Udtalelser i samtidige Breve gaar ud paa at anerkende hans Virksomhed og fremhæve Kompagniets Udbytte

* Persh. Tidsskr. 10. III. S. 1 ff.

af Handelen der, idet der dog samtidig ankes over hans for store Omkostninger. »Berners er velanset og udfylder Posten godt i Patna«, skriver Bie til Gouvernementet d. 16. Janr. 1777, medens Factoriet i Trankebar d. 8. Novbr. 1778 skriver: »Factorerne (i Frederiksnagore) paalægges altid at lytte til Hr. Berners Forestillinger, da vi ey kand andet end spore, at samme er til Compagniets største Fordeel«. ¹⁸

Som kongelig Resident begyndte Berner nu at forbedre og forøge den kongelige Loge, hvorom han beretter saaledes: ¹⁹

»Næsten ligesaa megen Grund, som nu tilhører Hans Majestæt, eier jeg udenfor Logens Muure, tæt op til samme; deraf har jeg (af Erkiendtlighed mod Dr. Smith, en af Brødre Secten, som helbredte min Kone i en haard Sygdom) givet de evangeliske Brødre en Hauge med et smukt Huus. ²⁰ Foruden dette Stykke er her endnu en meget større og betydeligere Grundstrækning, samt en 78 Foed bred og 370 Foed lang Gade, hvilket alt er indesluttet med en Leermur og Stakkit, Porte, som tillukkes om Nætterne, og herved frier os fra adskillige Uenigheder med Landets Indfødte. Fremdeles har jeg tilkiøbt mig over 2000 Quadrat Foed Grund lige for Logens stoere Steen Port, samt paa dens østre og vestre Side anlagt 2de Gader af 25 Foeds Bredde, alt til at forebygge at ingen kunde opreise Hytter eller Gollows ved Logens Muur. Da jeg nu saaledes med den Glæde en ærkiær Dansk føler i at hædre sin Konge, har forbedret den Kgl. Loge og ved den engelske Chefs, Mr. Sags Hielp og Autorité i Aaret 1778 er bleven tilladt at anlægge en Kiørevei, en Fierding Dansk Miil i Strækning fra Logen til Byens Port, der forhen var næppe saa breed, men vel saa vellugtende som Didrick Bartskiærs eller Nellike Gangen i Kiøbenhavn, hvilket kostede mig 1600 Rup. og er en Fordeel etc. etc. — — — »saa er det jeg herved har den Ære at tilkiendegive det kgl. Gouvernement, at al den Grund, som jeg eier uden for Logen, skal af mig være skiænket og givet til samme, naar jeg herfra forflyttes til et bedre Embede i Majestæts Tieneste, dog med det Vilkaar, at den bliver henlagt som evig Eiendom til Logen.....«

Dog ikke nok hermed. I samme Skrivelse Paragraf 12 hedder det:

»Nu vil jeg kortelig tilføje de fornødne Ting, jeg har opbygget for min egen Regning i Hs. Majestæts Loge, siden jeg havde den Ære at være udnævnt til kongelig Resident:

Et Begravelsessted under Logens Muure, som behageligst vil ses paa Grundtegningen under Litra K. ²¹ Forsiden til Revieret er Ziiret med et Gitterværk og ditto Port med Packamuurede Steen Pillarer. Dets heele Bredde er 70 Foed, koster mig 1432 Sicca Rup.. Steenmuuren til den sydlige Side 70 Foed, til den vestlige 68 ditto. Her ligger begravet Ober Assistent *Lars Thomsen* (død 1774) og tvende af mine Børn og en Slavinde; de 3de første har smukke Monumenter. Jeg har aldrig kunnet bekvemme mig til som Chef for den Danske Nation at udbede mig den Gunst af de Engelske eller Hollandske at begrave vore Døde hos dem, og i den Romersk Catholske Kirke tillades det ikke. Vi have en Loge, saa er det rimeligt, vi maa have det fornødne i Lighed med de Fremmede Nationer. Jeg seer ingen Forflyttelse for mig hverken i det kgl. Departement eller Compagniets, kan jeg da ikke forvente, at dette ogsaa bliver mit Hviile Sted for min lange Tieneste.

2. En steen-muuret Vei fra Hoved Bygningen til Revier Kanten og en »Chassuta« (Dam?), koster 677 Sicca Rup.

3. Et Slæbested ved Vandet (Maalene angivet) til at transportere Godset op og ned. Ved dettes Side en Trappe med 24 Trin. Det lukkes ved 2de halve Porte med Skydebom. Paa Porten er 150 Pund Jern i Hængsler og Nagler. Porten lukkes hver Aften. Koster 3630 S. R.

4. En Vei fra Hovedbygningen til Appartementet 66 Foed lang med en ziirlig Trappe af 8 Trin. Dette var nødvendigt af Hensyn til Slinger og andet Uøj. Koster 383 S. R.

5. Op til Logens faste Muur bygget 3 Værelser og en Veranda med Buegange. Sahlen 20 Foed lang, 13 F. breed. Disse Værelser har jeg opbygget for en Doctor. Koster 1216 S. R.

6. Yderligere 3 Kamre paa den anden Side op til Muuren med en 34 Fod lang Veranda. Det ene Kammer bruges til det sorte Hul eller Arrest, det andet for mere skikkelige Folk i Arrest, det 3die til at bevare Flag, Ammunition, Tougværk etc. Koster 813 S. R.

7. Har jeg ladet Portens Indgang bedække med Argamass. Porten er 25 Foed lang og 17 F. breed, brolagt med Kamp- og Muursten. Paa den ene Side er et »Corps de Garde« til Sipojerne (indfødte Soldater), paa den anden Side et til Compagniets Pioner (Dørvogtere), Klokkeslagerne etc., hvert af disse Corps de Garder er 23 × 9 Foed og 8 Foed høj. Koster 1133 S. R.

8. Material Huse af Steenmuur, ligeledes op ad Logens faste Muur indrettet til Vogn Remiser (40 × 19 F.), Tømmerlager og Værksteder for Tømmermænd og Smede. Koster 1432 S. R.

9. Pakhus af Steenmuur med Tegltag 38 × 20 F. Koster 375 S. R.«

Ialt har Berner af egen Lomme anvendt over 11.000 Rup. paa disse Bygninger, og Logen var til Dato (22. Decbr. 1785), inklusive Grund, ordinære og ekstraordinære Udgifter bogført for 46.000 Rup.²²

Jorden havde han opkøbt i smaa Parceller uden egentlige Skøder, ligefra 33 til over 400 Rup. I de oversatte Købsdokumenter kaldes Berner snart Birunel, snart Birunihr, saaledes som Navnet vel har lydt i de fremmede Øren. Der er kun optaget Vidner paa Handelen, og disse Vidner beskrives omtrent alle ens, f. Ex. »benævnte Fuldmægtig, *Seia Kobal* er af Hvede-Farve, bred Pande, smaa Øjenbryn, høy Næse, sort Skiæg og Knæbelsbart, noget koparred i Ansigtet, (det var fælles for dem alle), Huller paa begge Øre-Lapper, høy af Væxt og omtrent 28 Aar gammel)«.²³

Til at bestride de daglige Forretninger inden- og udendørs havde Berner forlangt:

En Sircar (Indfødt, som fører Forretningen), en persiansk Skriver, en Havildahr (Befalingsmand over Sipojerne), 12 Sipojer, 2 Chubdahrer (Dørvogtere), 4 Harcarer (?), 2 Pioner (Politibetjente), 4 Culier til Pakhuset, 4 Mallier (?), en Portner, 2 Kaste-Bass og en Mand til at bringe Vand, ialt et maanedligt Gagebudget af 178 Rup., men ogsaa her stødte han paa Modstand fra sine Overordnedes Side.²⁴ Ikke desmindre anskaffede han de Betjente, han mente at have Brug for, hvorved han fik et aarligt Gagebudget paa 873 Arcat Rup. Dette var i 1778; efterhaanden var denne Flok bleven til en lille Hær, hvorom senere.

Inden Døre havde Berner sine to fortrolige Medarbejdere, Jens Wuldern og Svogeren Poul Schouw.

Jens Wuldern, født 18. Juli 1749 i København, var allerede en vidtberejst Mand, da han 23 Aar gammel drog ud i Følge med Berner. 12 Aar gammel kom han til Guinea og derfra til Vestindien med Slaver, derefter 17 Aar gammel som Supercargo til Kina, og endnu paa to Kinatogter inden sin Afrejse til Patna. Udnævnt til 1ste Assistent ved Factoriet i Frederiksnagore i 1781 forlader han for stedse Patna, besøger København i 1784/85 og gifter sig der med Jomfru *Anna Giessing*, med hvem han i 1786 vender tilbage til Frederiksnagore (hvor hun døde i 1793). Efter *Scavenius'* Hjemrejse i 1792 blev han 1ste Factor i Frederiksnagore, vendte hjem i 1797, giftede sig paany i 1811 med sin Husholderske *Madam Clausen* og døde 5. Novbr. 1813 »svækket paa Helbredet af Bombardementet i 1807, da han havde søgt Skjul i Proviantgaardens Kælder, og paa Nerverne ved Landets Pengevæsen.«²⁵

Berner omtaler ham altid meget rosende og anbefaler ham uegennyttigt til Avancement.

Poul Schow, Berners Svoger, forblev i Patna til 1789, da han udnævntes til 1ste Assistent ved Factoriet i Frederiksnagore, blev 2den Factor i 1792 og 1ste Factor i 1802, hjemgik i 1807 og døde kort efter Ankomsten til København, d. 20. Februar 1808. Han giftede sig i Frederiksnagore i Begyndelsen af 1790'erne med *Cicilie Marie Bagge* (1765—1848), som var udkommen til Indien i 1788 som Ole Bie's Husholderske, og med hvem hun havde en Søn *Christian Bie* (1788—1802). Dette Barn gav i 1796 Anledning til en voldsom Strid mellem Ole Bie og Fru Schow, som begge vilde opdrage det.

Sagen blev først paadømt ved Bytinget i Frederiksnagore d. 4. April 1796, hvor saavel Fru Schow, for Overfald paa Stedets Chef, Ole Bie, blev idømt 4000 Rdlr. i Bøde, som hendes Mandatarius i Ægtemandens Fraværelse, den unge nybagte Jurist, Peter Wilhelm Berner, Berners Søn lige ankommen fra København, fik samme Bøde. Denne Dom blev dog ganske omstødt ved Overretten i Trankebar d. 14. Decbr. s. A., hvor Bøderne blev strøgne, Krigsraad *Koefoed* (se S. 218) derimod (Bytingsdommeren) dømt til at betale 20 Rdlr. i Bøde og Appellationens Omkostninger med 100 Rdlr. Om Barnets fremtidige Opholdssted oplyses intet i Dommen.²⁶

Schow var under Okkupationen i 1801/02 istand til at laane Raadet 15.000 Rup., skænkede 2 Sølvlysestager til 1100 Rupiers Værdi til den nye Kirke i Frederiksnagore i 1805 og vendte hjem som en velhavende Mand. Hans Enke giftede sig i 1813 med Lægen, Etatsraad, Professor *H. C. Schumacher* (1757—1830).

Den tredje Person, som stod Berner nær, var *Christopher Han-*

son. Han er født 19. Februar 1761 (dbt. 18. Maj i Holmens K.), som Søn af Præst ved Helligaands Kirke *Mouritz Hansen*²⁷ og *Anna Dorothea Muus*. Efter at være bleven Student 1777 og taget Attestats 1782 kom han med Skibet »Juliana Marie«, Kapt. *Holm*, som Informator for dennes Søn, paa Vej til Ostindien. Skibet led imidlertid Havari paa den svenske Kyst, han kom atter tilbage (»uføremodentlig stod han den 5. Janr. 1783 i Stuen hos *Luxdorph*«),²⁸ men ud paany, og hvirvledes ved sin Ankomst til Frederiksnagore straks ind i de forrykte Forhold, da han af Ole Bie konstitueredes som Sættedommer, idet alle de derværende Jurister var indklagede.

Kort Tid efter kom han til Patna, hvor han, kraftigt støttet af Berner, ved kgl. Resol. af 26. Janr. 1788 blev udnævnt til Copist. Da Berner s. A. ansøgte om Permission og Hanson ansøgte om at maatte bestyre Logen i hans Fraværelse, skriver Berner til hans Moder:

»Deres kiere Søn er vel. Hans Opførsel svarer til hans gode Opdragelse; jeg ønsker mig intet mere end at have mine 8te Børn saa vel opdragne i de skønne Videnskaber, i gode Sæder og i Kundskaber, som Deres Søn har i Besiddelse. Endnu daglig øver han sig og gjør sig beqvem i det engelske og mohriske Sprog, saa at han overgaar dem, som have været længere i Landet.«²⁹

Den 26. Novbr. 1793 giftede han sig, antagelig i Frederiksnagore, med *Juliane Maria Bie* (født 19. Febr. 1773, dbt. 10. Marts i Frue K.), Datter af Literaten, Prokurator *Jacob Christian Bie* (se S. 219), (Broder til Ole Bie) og Hustru, *Mette Margrethe Lemmel*. Allerede efter et halvt Aars Ægteskab døde Hanson den 4. Juni 1794 i Frederiksnagore, medens et Pigebarn, kaldet *Dorothea* kom til Verden d. 1. Septbr., 3 Maaneder efter Faderens Død. Hun blev senere gift med Stiftamtmand i Viborg, Kammerherre *F. W. Ahlefeldt-Laurvigen* (1790—1843).³⁰ Enkefru Hanson rejste i 1796 til Danmark, hvor hun i 1811 ægtede den senere Biskop i Viborg, *Niels Esmarch Øllgaard* (1775—1863) og døde 16. Febr. 1858 i Viborg.

Hanson, som ved Berners paatænkte, men atter opgivne Hjemrejse i 1788 var beordret til Resident ad interim, da *Schaffalitzky** og *Obelitz* (se S. 219) begge havde refuseret Tilbudet, indtraadte naturligt ved Berners Død i 1790 som hans Efterfølger, udnævnt ved kgl. Resol. af 14. Oktbr. 1791. Fra 1ste Novbr. 1792 blev hans Løn fastsat til 1200 Curr. Rup., — dog paa Betingelse, at han af egen Somme vedligeholdte Bygningerne —, sikkert en for Regeringen særdeles god Løsning af Spørgsmaalet, som imidlertid ikke kom til at berøre Hanson, idet Raadet ved *Kreftings* (se S. 219) pludselige Hjemrejse i 1792 overdrog ham dennes

* Se Persh. Tidsskr. 10. III. S. 13.

juridiske Forretninger i Frederiksnagore og udnævnte ham til 3die Medlem af Raadet, i hvilken Stilling han døde.

Medens Berners Forhold til sine nærmeste Medarbejdere og Familien lader ane en lykkelig Mand, kan det samme ikke siges, naar Talen er om hans Embede, saaledes som de kendes af hans egne Breve og af Samtidiges Udtalelser. De Breve, eller rettere Rapporter, som han i Tiden 1774—82 aarlig indsender til Direktionen og Gouvernementet,³¹ er nærmest Klager over hans Overordnede og Udslag af Utilfredshed med sin Stilling, som han idelig ønsker at blive fritaget for. For ham staar den kgl. Chefs Stilling i Frederiksnagore eller 1ste Factor Posten i Asiatisk Compagni sammesteds som Toppunktet, hvortil han venter at stige engang. Han vidste jo ikke, at Gouvernementet med sine Udtalelser om hans Mangel paa Kvalifikationer og »Residentpladsen fordrer en capable Mand, som har Education og Capaciteter«,³² for bestandig havde sat en Bom for dette Avancement. *Berner* vil ikke forstaa, at der er lukket her. Først i 1778, da *Bie* frasagde sig Kommandoen og udnævnte *Ehlers** til Førstemand, hvilket blev omstyrtet af Gouvernementet, som udnævnte *Fix* til denne Post, og navnlig senere i 1785, da *Bie* gik hjem og *Le Fevre,*** Officeren fra Trankebar, remplacerede ham, blev det et smertefuldt og haardt Slag for *Berner*.

Han angriber baade *Hiernø* og *Fix*,³³ den første direkte for Uredelighed og slet Embedsførelse, den sidste for sin ubillige Haardhed, hvorfor Gouvernementet maatte afsætte ham, »men som endelig i 1779 trængte sig frem til 1ste Factor i Frederiksnagore, for at stifte en evig Uenighed mellem det kongelige og Compagniets Departements«. Om *Scavenius**** udtaler han, at denne siger og gør kun det, som *Fix* ønsker.

Da *Ole Bie* i 1776 overtog Styrelsen i Bengalen, ventede *Berner* en gennemgribende Forandring. *Berner* »gør ham d. 1ste October sin Opvartning, men den koldsindige Modtagelse, som yttrede sig, lovede mig ikke synderlig hverken Fordeel eller Fremgang«. Ikke engang et Værelse i Logen bydes ham; »denne Behandling smertede mig, saameget mere som jeg selv aldrig kunde være i Stand til at udøve samme, om jeg nogensinde skulde komme til at beholde saa anseelig en Post«.

Paa Berners Forestilling, at tage Salpeteren i Patna, svarede *Bie*: »Bekymre De sig ikkuns ei om det, jeg veed bedst, hvad i slige Sager er at gjøre — vi maa tage Salpeteren, hvor Englænderne vil give os den, desuden har jeg været saa mange Aar i Compag-

* Se Persh. Tidsskr. 10. III. S. 9.

** ssts. S. 14.

*** ssts. S. 8.

niets Tieneste, at alle dets Handlinger er mig tilfulde bekiendte, og jeg forstaar dem til Grunden.«

Dermed var »Samtalen« forbi, idet Berner opgav at drøfte, hvad han ellers havde paa Hjerte. Der siges om ham, at han var en munter og gæstfri Mand —, ja maaske, men ikke den Mand, som bed sig fast eller sejt forfulgte en Sag, som i sig selv var god nok, og som en mere robust Karakter kunde føre til Sejr. Naar man læser en Udtalelse i hans sidste Brev til Direktionen af 20. Dec. 1782, hvori han omsider tager Bladet fra Munden og bebrejder den, at den aldrig endnu har givet ham en Linie eller et Ord til Tak for, eller som Svar paa alle hans Breve siden 1774, og hvori det hedder: »Jeg har forøget mig den Høye Directions største Ugunst, tildraget mig Den Høye Directions Had for de mange Sandheder, jeg har skrevet Dem til fra Tid til anden«, maa man mere beundre hans overmenneskelige Taalmodighed end hans Dristighed. Det maa erindres, at han i hvert Brev ligefrem har anraabt Direktionen om Tilladelse til at forlade sin Post, men aldrig faaet Svar — — og blevet.

De Procenter, som han ifølge Instruksen havde Krav paa, opgør han i 1785 til 16—17.000 Rup., — af disse har han ikke faaet en Hvid,³⁴ »Gratifikations Vinen«, d. v. s. Vin til Fakturapris, hvoraf der tilkommer ham 150 Flasker aarligt, faar han heller ikke, derimod nok de daarlige Varer, som ikke kan sælges i Frederiksnagore. Kaptain *Olivarius*, med hvem han i 1781 ønsker at hjemsende sine 3 Børn for 750 Rup., nægter at tage dem med og faar Medhold af Raadet, »da de ikke har haft Børnekopper«. Berner siger, det er fordi Kaptainen foretrækker engelske Passagerer, som betaler mere, medens han nu maa betale Kapt. Krøyer paa det particulære Skib »Kiøbenhavn« 1200 Rup.

Saaledes var 16½ Aar hengaaet for Berner paa dette Sted. Den 27. Juni 1790 blev han syg, Lægen *Hoxeenham* tilkaldes og tilser ham gennem 6 Uger, men der er intet at udrette; en mild Død lukker hans trætte Øjne Kl. 6 Aften d. 8. August 1790. Efter Landets Skik og Brug er han antagelig Dagen efter nedsat i Familiebegravelsen paa hans egen Kirkegaard.

Underligt nok indtraf Sygdommen umiddelbart efter Modtagelsen af et Brev fra Direktionen, det eneste til Berner, som findes registreret i Compagniets Kopibøger. Det er dateret Kbhvn. d. 28. Sept. 1789, naaede i Maj 90 til Trankebar og indeholder den for Berner nedslaaende Meddelelse, at Logen Patna skal nedlægges. Paa Forestilling af Factoriet i Frederiksnagore, som har indberettet, at Logen er ganske overflødig, har Direktionen bifaldet dette, »hvilket meddeles Dem til fornøden Underretning, ingenlunde tvivlende om, at De, længe forinden dette indløber, vil have

aflagt fuldkommen Rede og Rigtighed for, hvad der har været Dem anbetroet«.

Frederik Schaffalitzky de Muckadell, som ifølge kgl. Resol. af 30. Maj 1787 havde Fortrinsret til at succedere Berner, og som forøvrigt ikke beklædte noget Embede i Indien, havde nu sin Chance, men ønskede ikke at benytte den. I sin Skrivelse af 9. Decbr. 1790 gør han Commerce-Collegiet Rede for sit Syn paa Sagen.³⁵ »Den ringe aarlige Løn af 450 Curr. Rup. vil paadrage enhver Nations Embeds Mand Tort og Foragt efter Forholdene i Indien. Alene at meublere et saa stort Hus vil styrte Manden i stor Gæld. Endda kunde det gaa, da Residenten tillige bestyrede Asiat. Comp.s Handels Affaires, men ikke nu. Den afdøde Berners bundløse Gæld, — lad en Del deraf skrives paa Ødselheds Regning —, viser, hvad der er at gøre ved dette Embede, endda Berner har været der i en Tid, da Handelen florerede, men den er nu uddød. Ved min Død vil jeg efterlade min Familie i Armod«.

Efterat Obelitz ogsaa havde refuseret, blev Christopher Hanson, som tidligere beskrevet, beordret til at overtage Bestyrelsen, hvilket varede indtil han i 1792 blev Medlem af Raadet i Frederiksnagore.

Nu havde Schaffalitzky alligevel faaet Lyst til Posten, drog derop og opnaaede kgl. Udnævnelse paa Forbøn af hans Tante, Fru *Fabritius de Tengnagel*³⁶ (se S. 219), og paa Gouvernementets anbefaling (kgl. Res. 15. Juli 1795). Resolutionen var dog ikke naaet til Indien, før Schaffalitzky atter havde fortrudt og, med Raadets Tilladelse, forladt Posten, som nu blev besat med en »Opsynsmand« *Friedrich Alexander Schilke*, en udenlandsk »Chirurgus«, som i 3 Aar havde opholdt sig i Patna.

Salg af Logen var allerede paa Tale ved Berners Død. Tanken blev dog stadig skubbet ud, indtil en kgl. Resol. af 2. Maj 1798 bemyndigede Raadet til at »afhænde Bygninger og Grunde, som afdøde Berner har tilkiøbt sig og overdraget Os, saafremt det kan ske uden at svække den erhvervede Adkomst til et dansk Etablissements Vedligeholdelse paa Patna«.

Dog først i 1827, d. 11. August, bortsolgtes Logen Patna ved offentlig Auktion for 11.700 Sicca Rup. og noget Inventar for 10 S. R. Omkostningerne var 810 Rup., saaledes at Netto Beløbet blev 10.890 Rup., »der langt oversteg, hvad Chefen for Raadet havde anset for denne Ejendoms Værdi«.³⁷

Schaffalitzkys Udtalelser om Berners »bundløse Gæld« var ikke løs Snak. De støttedes af Raadets Skrivelse af 3. Marts 1801 til Comm. Coll., hvori det hedder om den nysudnævnte Resident *v. d. Osten*:³⁸ »hvis han da ikke vil indskrænke sig til at bebo kun eet Værelse af Logens 13 a 14 Værelser. Det er ikke nu som før,

da en fattig Compagniets Betient kunde laane 2 a 3000 Rup. hos sin Sircar, som aldrig blev tilbagebetalt. Siden Berners paa Patna, som efterlod sig en ubetalt Gæld af over tvende Lak Rupier (1 Lak = 100.000 Rup.) uden mindste Tab i Handel, kan ingen dansk Resident der vente sig videre Credit«.

Da Skifteforvalteren i Frederiksnagore, Jacob Krefting, var bortrejst, blev det Christopher Hanson, der, som ansat ad interim i hans Embede, kom til at behandle Boet.³⁹ Efter forudgaaet Bekendtgørelse afholdtes d. 20de Oktober 1790 offentlig Auktion. Ved denne indkom for solgte Effekter 5659 Rup., medens Berner ifølge de kgl. Regnskaber havde 2185 Rup. tilgode i Frederiksnagore, tilsammen en Indtægt af 7844 Rup.

Derimod var de privilegerede Udgifter:

Auktions Salær etc.	452	Rup.
Begravelses Omkostninger	325	»
Lægen, Dr. Hoxeenhams Regning	399	»
Grain og Bussa for Heste og Oxer fra 1/8 til Aukt.	16	»
Gage til Pinnace Folkene i Oct. og Novbr.	28	»
do. til Kudsk, Oxe- og Heste-Knægte	40	»
do. til publique Betiente	2373	»
do. til Berners private Betiente	4744	»
	ialt ca.	8395 »

De manglende 551 Rup. udlagde Hanson af egen Lomme »af Frygt for Overfald og Tort af de opirrede Tienstefolk«, og udbeder sig dette Beløb refunderet ved Gouvernementets Mellemkomst.

Foruden disse meldte sig med Fordringer: 2 Brændesælgere, en Kulbrænder, en Hesteskoer, en Papirhandler, en Kobbersmed og en Slagter, ialt: 610 R. samt *Pimrass Manniechshand* med et Gældsbevis paa 13.000 Rup., hvoraf de 5000 stammede fra Okt. 1784, de 8000 fra Okt. 1785.

»Endvidere skal Toldmesteren paa Mangee, *Henry Revell*, have en Fordring af ca. Toe en halv Lak Rupier (250000) paa den afdøde og har derom corresponderet med Skifteforvalter Krefting, ifølge sammes i de Engelske Avertissements Bekiendtgørelser, hvorudi Hand erklærer sig Boets Administrator. Til mig Hanson har Hr. Revell ikke henvendt sig«.⁴⁰

Var Berner ødsel? Uden nøje Kendskab til Europærnes Levevis i Indien er Spørgsmaalet vanskeligt at besvare, men her som overalt giver Boets Registrering et Vidnesbyrd om det daglige Liv, som man ikke kan forkaste. Naar Berner gav Brødet til 72 private Tienstefolk, synes det, selv efter indiske Forhold, at have været et Hjem, ført efter stor Maalestok, pisket frem af engelske Forbilleder.

Rent fantastisk forekommer Berners Gæld til Revell. Blandt Boets Papirer fandtes (ifølge en af Hanson forfattet Opstilling) 117 Breve og Regninger fra Revell, men de er ikke bevaret og kan altsaa ikke oplyse, om det er Varegæld eller Laan. Ligesaa overraskende er Berners Gæld til Tjenestefolkene. Blandt de kgl. Betjente figurerer Hanson med et Aars tilgodehavende Gage (252 R.), Havildahren med 34 Mdrs. Gage (324 Rup.) og saa fremdeles, 10 Sipojer med Krav paa 12—15 Mdr., endvidere 2 Chubdahrer, 2 Pioner, Klokkemanden, m. fl.

Af Berners enorme Stab af private Tjenere har Sircaren Mannullah ikke faaet Løn i 43 Mdr. (916 Rup.), Gemidahren i 30 Mdr., ligeledes 2 Skrivere, 2 Skrædere, 2 Kokke, Tømmermand, Vaskermand, Barber, Hønsemand, Faarevogter, Bager, Mælke- mand, Lygtemand, Sukkermand, Hønsesælger, Slagter og alle disse Kulier.

Af Boets Effekter anføres her en Del med Auktionspriserne:

En stoer toemasted Pinnace med europæisk Tougværk, Kiølens Længde 67½ Fod, Dækket 72, bred 13 Fod, med Tilbehør: Rup. 552 — En 6-aaret Jolle med 2 Master og Sejl, 18 Fod lang, 6 F. bred: Rup. 32 — En stor, nye kobber-panelet Kareth, foret med graat Damask: Rup. 300 — En europæisk do., foret med Plyds: Rup. 59 — En do. Phaeton, foret med Klæde: Rup. 61 — En Tilkiøre Vogn: Rup. 2 — Seletøyer til 7 Heste: Rup. 22 — En Mianna Palanquin med Hynder (købt af Hanson): Rup. 38 — En stoer do.: Rup. 25 — En Fløy do.: Rup. 11 — En Abluck? Hest: Rup. 80 — En brun do.: Rup. 30 — En hvid Stud: Rup. 7—4—0 — En brun do.: Rup. 4—8—0 — 1 Guld Jagt Lomme Uhr (Schouw): Rup. 26 — 1 i Guld indfattet Crystal Signete do.: Rup. 3 — Diverse Sko-, Knæ- og Halsspænder, indfattede i Sølv: ? 1 Kaarde (Dr. Hoxeenham): Rup. 12 — 1 Coffee Kande vog. 59—6: Rup. 51—15—1 — 1 Melke do. vog. 51: Rup. 46—15—3 — 1 Spølkumme vog. 36: (Mannullah) Rup. 33—15—3 — 2 Sukker Urner vog. 59—12: Rup. 52—4—2 — 1 Præsenteer Tallerken vog. 119—4: Rup. 109—15—0 — 2 mindre do. vog. 51—8: Rup. 46—10—3 — 1 Pokal vog. 106—4: Rup. 104—9—2 — 2 Carry Fade vog. 151—8: Rup. 142—0—2 — 2 ovale do. 116: Rup. 108—12—0 — 1 Bord Kors vog. 50—8: Rup. 42—9—3 — 4 asiatiske Potter vog. 139: Rup. 124—5—4 — 6 Lysstager vog. 145: Rup. 139—12—2 — 1 Par Chubdahr Stokke: Rup. 113—4—0 — Endvidere Skeer, Plat de Menager, Flaskebakker (kaldet »Bouteille Krands«), 4 Knivfouteraler, hvert indeholdende 1 Dusin Knive etc. — 2 stoere Speyle i forgyldte Rammer, det ene beskadiget: Rup. 160 — 2 do. do.: Rup. 300 (efter de opgivne Maal paa øverste og nederste Glas maa det være Pillespejle) — 17 stoere Kobberstykker i Ramme og Glas: Rup. 130—6—0 — 8 mindre do., brændte paa Glas: Rup. 19 — Princer og Prinsesser af Augustenborg i Pasteller: Rup. 4 — 3 stoere chinesiske Malerier: Rup. 36—8 — 8 Kobber Stykker i sorte Rammer og Glas: Rup. 16—10 — 15 Konger af den oldenborgske Stamme: Rup. 26—8—0 — 1 europæisk Chatouille med Glas Døre og Skab (Schilke): Rup. 80 — 1 indisk do. do.: Rup. 34 — 1 Cissoo do.: Rup. 22 — 3 meget stoere Klædeskabe: Rup. 82 — 1 stort Comptoir Skab med Glas Døre (Logen): 35—8—0 — 1 Bogskab do.: Rup. 41 — 1 do. uden do. (Schouw): Rup. 20 — 3 Spilleborde: Rup. 16—8—0 — 4 Sophaer med Sirtzes Betræk: Rup. 28 — 2 Setsauls do. med do.: Rup. 17—8—0 — 1 Lehnstoel Rup. 4 — 54 diverse Stole (heraf 24 »runde Cissoo

Stole: ? — 4 lange sorte Gueridoner: Rup. 6—8—0 — 4 korte do. do.: Rup. 3—0—0 — 1 Clavicimber uden Strænge: Rup. 11 — 1 Billiard Bord uden Klæde: Rup. 28 — 1 stoer Firkanted Speyl Glas Lanterne: Rup. 72 — 1 Par Bord Lyseglas: Rup. 16—12—0 — 7 Lyseglas med Arme — 2 do. med Messing Arme — Efter Spisestellet kunde der dækkes til 36 Personer.

Berners personlige Garderobe var godt forsynet, men da Calcutta sikkert var det nærmeste Sted, hvor han kunde forny den, var det nødvendigt at være paa den sikre Side.

Af Klædes Kioler havde han ialt 11, nemlig 3 røde, 1 grøn, 1 blaa, 3 brune, 2 spættede og en brun Silkes. Dertil 5 Silke Veste, 6 Par Silkestrømper, 4 Dusin Manchetskiorter, 61 Par Bomuldsstrømper, sorte Silkebuxer o. s. v.

Der var 263 Bind Bøger, fordelt paa ca. 100 Værker, inden- og udenlandsk juridisk, historisk og filosofisk Literatur, foruden en Del Rejsebeskrivelser. Køberne var faa, og Priserne, navnlig paa den danske Literatur, saaledes, at *Suhm*, *Schøning*, *Hedegaard* m. fl. vilde have grædt. »The works of Voltaire« i 35 Bind gik for Rup. 10—8—, Swifts do. i 21 Bind for Rup. 19, Linnés naturhistoriske Værk i 31 Bind for 14 Rup. o. s. v.

En lille Trøst for Forfatteren vilde det være at vide, at Vinen blev ligesaa daarlig betalt. 105 Flasker Rødvindvin opnaede kun Bud for 32 Rup.

Enkefru Berner tog formentlig til gode Venner i Frederiksnagore, thi d. 16. Decbr. 1790 skriver hun derfra sine Ansøgninger om Pension til Kongen, anbefalet af Raadet, og til Direktionen for Asiatisk Compagni, anbefalet af Wuldem og Scavenius.⁴¹

Hun anfører, at Boet har maattet fragaa Arv og Gæld, og at hun er efterladt i en beklagelig Forfatning med 8 Børn, da Manden ikke har haft Raad til at indskyde i nogen Enkekasse. Hun henviser til sin afdøde Mands viste Patriotisme og Iver i Tjenesten, og til de Tab, han har paaført sig og sine ved at forbedre og forøge den kgl. Loge. Hvis hun ikke bønhøres, maa hun forsmægte i Vemod og Mangel.

Asiatisk Compagni vedtog paa Generalforsamlingen d. 19. Oktober 1791: »at give Enken Løfte paa 100 Rdlr. aarlig Pension af Fattiggassen, saasnt en saadan Sum der bliver vacant«,⁴² medens Kongen ved Resol. af 12. Juli 1793 af Postkassen tilstod hende en aarlig Hjælp af 50 Rdlr.⁴³

Godt og vel et Aar maatte Enkefru Berner endnu forblive i Frederiksnagore, inden hun med sine to yngste Børn kunde forlade det Land, som havde paaført hende saa megen Ulykke. Den 14. Februar 1792 var Compagniets Skib »Dannemark«, Kapt. *Winther*, rede til at afgaa til København. Enkefru Berner med Børn gik paa Raadets Begæring hjem som »kongelige Passagerer«, d. v. s.

gratis. Med samme Skib hjemgik Scavenius, Mr. *Kiær*,* en Broder til Fru Fix, Hr. *Grossmann*, en af de evangeliske Brødre og Mr. *Knoph* — for disse tre sidste havde Scavenius betalt Rejsen. Endelig var Krigsraad Koefoed med som Passager.

Den 10. August 1792 passeredes Kronborg, og samme Dag gik Fru Berner iland i København for at forenes med sine saa længe savnede Børn. Et nyt og langt Liv i trange Kaar og Forsagelse begyndte, men rigelig Belønning fik hun inden sin Død d. 24. Februar 1820 ved at se sine flittige og begavede Børn i gode Kaar og ansete Stillinger.

Maaske tør det antages som et Tegn paa disse Børns Sammenhold og Kærlighed til Moderen, at de lod *Jens Juel* male hendes Portræt. I stort ovalt Format viser det — ikke som man skulde tro, en forgræmmet, af Tropeklima og Sorger ældet Kvinde — men derimod et livsglad, ungdommeligt Menneske med klare og livlige Øjne. Dette Billede findes nu paa Statens Museum for Kunst.

Paa en til »Calcutta Historical Society« rettet Forespørgsel om det Berner-Revell'ske Mellemværende blev mig i Skrivelse af 10. Januar 1936 meddelt, at dette Forhold ikke var Selskabet bekendt, medens derimod Mindet om begge Personer stadig lever i Indien.

Med Henviisning til en Mængde engelsk-indiske Tidsskrifter, som dog næppe er tilgængelige her i Landet, fortælles om Berner:

»Jorgen Hendrich Berner was Chief of the Danish Factory at Patna. In accordance with one of the curiously perverted traditions which are so common here, the tomb has been described as that of an old pirate who used to prey on the traffic of the river, a description which would have aroused the righteous indignation of Berner, if he could have foreseen it. Perhaps the tradition has its origin in the fact that Berner, though always inclined to stand on his dignity as the local representative of the King of Denmark was frequently involved in quarrels with the local authorities over charges of smuggling. His house is now the residence of the station master of the Patna-ghat Railway Station.....«

Gengivelsen af Indskriften paa Berners Mindetavle har haft følgende Resultat: »Ber under heufer Jorgen Hendrich Berner, fodt den 22de Julji 1735 / den 7de August 1790«.

Henry Revel** var ansat i det Engelsk-Indiske Tolddepartement fra 1766 indtil han i 1788 fik Stillingen som Toldopkræver (Collector of customs) i den lille By Godna ved Gogra Floden (Saran District), et Sted han selv havde udvalgt som Toldopkrævningssted. Her anlagde han en Bazar, som eksisterer den Dag idag, lige

* Persh. Tidsskr. 10. III. S. 17.

** Saaledes som Englænderne staver Navnet.

som hans Hus og Gravsted stadig er en Seværdighed. Graven med sin stadig brændende Lampe betragtes som en Helligdom, hans Navn paakaldes af de Indfødte, naar Ulykker truer, og Byen har taget Navn efter ham, idet dens oprindelige Navn Godna er forandret til Revelganj. Da den bengalske Lieutenant-Governor, Sir *Ashley Eden* i November 1881 besøgte Byen, beordrede han en Mindesten opsat paa Graven, som fortæller om den Bortgangnes Dyder og Betydning. Revel undgik forøvrigt ikke at blive suspenderet fra 5. Maj 1801 paa Grund af Underslæb, begaaet af hans indfødte subalterne Embedsmænd, men atter rehabiliteret, da han selv dækkede det besvegne Beløb.

Byen Manjhi (Mangee), som omtales, ligger 6 miles nord for Revelganj, ogsaa ved Floden Gogra's Bred. Her oprettede Revel i 1788 ligeledes et Opkrævningssted for Told, men det blev indtaget i 1801.

Berners Børn.

1. *Christian Frederik Berner*, født 27. Juni 1773, døbt i Zions Kirke, Trankebar, 4. Juli s. A., kom til Danmark 1782, Student fra Frederiksborg 1790, cand. jur. 1797, derefter 4 Aar i Udlandet, Auskultant i Højesteret 1801, Assessor i Danske Kancelli 1803, Departementssekretær og Kontorchef s. St. 1804, Justitsraad 1805, Departementschef 1810, Kancellideputeret 1813, og samme Aar Etatsraad. Afsked i Slutningen af 1820 paa Grund af tiltagende Sygelighed, der hindrede ham i med samme Energi, som hidtil at varetage sine omfattende Forretninger. Var i flere Aar Medudgiver af »Borgervennen«, hvortil han har leveret enkelte Artikler. Død 7. Maj 1827 (Helligaands K.), begravet s. St. (Assistens), gift 21. Decbr. 1806 med *Christine Margarethe Reiersen*, dbt. 19. April 1785 i Vordingborg, død 10. Maj 1850 i Randers, Datter af Amtsforvalter *Hans Henrik Peter Reiersen* (1750—1805) og *Birgitte Christine Bernth* (1766—1828), hun gift anden Gang (1810) med Major, senere Oberst *Chr. Fr. Grüner* (1771—1846), han gift anden Gang med *Christiane Hornsyld*, død 1861.

Stik af Chrétien i Paris. — Han erholdt 23. Maj 1798 200 Rdlr. af Fonden ad usos publicos til Studeringer i Udlandet. — Ægteskabet var barnløst.⁴⁴

2. *Sophia Amalia Berner*, født 20. Juli 1774 i Patna, kom til Danmark 6. Maj 1782 sammen med sine 2 Brødre, efter en Rejse paa 18 Maaneder, hvoraf 3 Uger medgik i Norge paa Grund af Havari. Straks ved Ankomsten blev hun sat i Huset hos Raadmand og Brygger *Beckman*, hvor hun fik sin Opdragelse indtil Moderens Hjemkomst i 1792, da hun flyttede til denne. Konfirmeret 19. April 1789 i Vor Frue Kirke.

Didrik Barthold Beckman,⁴⁵ Raadmand og Brygger, f. 1721, død 10. Juni 1790, gift 10. Juni 1749 med *Ellen Pauli*, f. 25. Decbr. 1728, død 29. Juni 1802, boede i 1787 i Nørre Kvarter, Gl. Torv Nr. 7, nuv. Nr. 18, hvor der førtes stort Hus. Blandt Beckmans Svigersønner findes Etatsraad, Grosserer *Ole Bernth Suhr*, Bankdirektør, Grosserer *Rasmus Kirketerp* og Etatsraad, Toldkammererer *Jacob Henrik Schou*, som stiftede store Legater.

Gift 4. Maj 1800 (Bryllupsfesten, holdt paa Bellevue, varede 2 Dage) med *Hans Kierrumgaard*, død 30. Oktober 1808 i København. Han tog Borgerskab som Urtekræmmer 30. April 1800 i København og var Søn af Raadmand og Urtekræmmer *Hans Kierrumgaard* (1723—1791), som i 1787 boede i Gothersgade Nr. 146. Om Hans K. junior siger Sønnen, Postkontrollør Hans Chr. Fr. K. (1804—1881) i sine efterladte Optegnelser, som delvis er benyttet her, »Min Fader Hans Kierrumgaard, der som eneste Søn havde nydt den omhyggeligste Opdragelse og efter sit Ønske og Kald var opdraget til Videnskabsmand, blev ved et af Faderen paa Dødssengen taget Løfte, som han uheldigvis var svag nok til at give, hans Eftermand i Handelen og associerede sig efter Faderens Død med hans Moder under Firma: »Kierrumgaards Enke og Søn«, hvilket Firma bestod indtil hans Død d. 30. Oktbr. 1808«. — I Ægteskabet var 5 Børn.

3. *Peter Wilhelm Berner*, født 16. Januar 1776 i Patna, kom til Danmark 6. Maj 1782 sammen med Chr. Frederik og Sophia Amalia, Student fra Frederiksborg 1792, cand. jur. 1795, laud. og tog samme Aar til Ostindien, rimeligvis med et particulært Skib. Kierrumgaard beretter: »Her var han saa heldig som Kiøbmand at samle sig en saa betydelig Formue, at han allerede i 1800 begav sig paa Hiemreisen til det kiære Fædreland, men istedetfor at modtage den kiære Søn og Broder kom den uventede Efterretning, at han var paa Hiemreisen ved at anløbe Batavia død der, og som efter senere modtagne Efterretninger bragtes til evident Vished — ved Gift. Hans betydelige Formue, som han, i endnu ejende Breve, paa det nøjagtigste fandt opgivet, hørtes der aldrig noget til«. I et Brev af 6. Marts 1796 til Direktionen for Asiat. Comp.⁴⁶ erindrer han denne om et Løfte om Stilling i Frederiksnagore ved Vakance og minder om Wuldems forestaaende Afrejse til Danmark, men det fik intet Resultat. I 1798 ses han at have betalt Søpas i Frederiksnagore for 3 hjemgaaende Skibe, hvoraf det ene tilhørte Duntzfelt,⁴⁷ men bortset fra dette og hans Optræden i Sagen Fru Schow contra Ole Bie er der ingen Spor af ham i de ostindiske Kilder.

4. *Birgitha Cathrine Berner*, født 6. Janr. 1777, død 20. Marts 1783 i Patna.

5. *Poul Johan(nes) Berner*, født 16. Maj 1778 i Patna, kom

til Danmark 1789, d. 8. September sammen med Cicilie og Jørgen. Student fra Frederiksborg 1794, cand. theol. 1810, egregie, beskikket som Capellan til Randers Sct. Mortens K. 7. Maj 1813, ord. 7. Juli s. A., død 9. Februar 1822. — Gift 7. Oktober 1813 i Kbhvn. (Frue K.) med *Elisabeth Regine Dorthæa Wøldike Rehling*, født 23. Novbr. 1781 i Egebjerg (Ods Herred), død 6. August 1826 i Kbhvn. (Frue K.), Datter af *Andreas Johan Rehling* (1748—1790), Sognepræst til Hillerød—Herløv og Slotspræst til Frederiksborg, og *Susanne Franck Beckman* (1754—1789). — Ægteskabet var barnløst.⁴⁸

6. *Cicilia Louise Berner*, født 30. Novbr. 1779, i Patna, kom til Danmark 1789. Om hende beretter Kierrumgaard: »Hun kom strax i Huset hos den gamle Raadmand Kierrumgaard og efter hans Død i min Bedstemoder Kierrumgaards Hus, hvori hun forblev indtil min Faders Død i 1808, og til 1810 var hun i min Moders Hus, da min Bedstemoder døde i dette Aar d. . . October. Herfra tog hun i Huset til sin Moder, efter hvis Død hun kom i Huset hos hendes yngste Søster Marie, gift med Etatsraad Skrike. — Død 9. Maj 1845. Ugift.

7. *Jørgen Henrich Berner*, født 26. Marts 1781 i Patna, død 2. April s. A.

8. *Jørgen Henrich Berner*, født 8. Juli 1784 i Patna, kom til Danmark 1789, blev først sat i Schouboes Institut i København, men derefter i Frederiksborg Latinskole, hvor han boede i Rektor, Professor *Bentzens* Hus. Student derfra 1799, cand. jur., 1. 1., 1810, s. A. Kancellist ved Generalauditoriet og Auditor i Armeen, Overretsprokurator for Danmark og Norge (Hof- og Stadsretten undtaget) 1812, Hof- og Stadsprokurator 1819, Byfoged i Svaneke 1822 samt Herredsfoged i Øster Herred, Byfoged og Byskriver i Nykøbing Sjælland samt Birkedommer og Skriver i Draxholm Birk 1827. Død 8. Novbr. 1833 i Nykj. Sjæll. — Gift 5. Maj 1821 i Kbhvn. (Helligaands K.) med *Constantine Johanne Stage*, født 2. Juli, dbt. 1ste August 1796 i Nicolai K., Datter af Kaptain i Asiat. Comp. *Georg Gottlob Stage* (1766—1826) og *Anna Bolette Rose* (1773—1803). En Broder til Constantine var den kendte Skuespiller *Johan Adolph Gottlob Stage* (1791—1845), som forøvrigt skaffede Søstersønnen, den senere Teaterintendant ved det kgl. Teater *Freund Gottlob Berner* (1823—1914) ind paa Teateret. Constantine Berner døde 20. Novbr. 1880. — Om denne sin Morbroder siger Kierrumgaard: »Han var med Hensyn til Valget af Livsstilling den tvivlraadigste af min Moders Brødre«. Til denne Udtalelse maa antagelig knyttes Berners Udrejse til Indien midt i Studietiden. Med Skibet »Lille Cathrine« forlod han i April 1806 København som Assistent uden Gage, men fratraadte ved Skibets Ankomst til Bengalen.⁴⁹

9. *Carl Ferdinand Berner*, født 4. Juni 1786 i Patna, kom sammen med Moderen og den yngste Søster til Danmark i 1792. Kom i Schousboes Institut, hvorfra han blev Student 1803 (laud). Var Huslærer hos Købmand Rasmus Kornerup i Præstø, hvor han døde 10. Novbr. 1820 af Epilepsi efter 3 Ugers Lidelser. — Ugift.

Købmand *Rasmus Kornerup* (1768—1849), Student fra Roskilde, og Hustru *Lene Frederikke Riis* (1774—1837), var en Tid Plejeforældre for den senere Biskop og Minister *Monrad*. »Da Hjemmet blev opløst, kom *Ditlev Gothard (Monrad)* i Huset hos sin Moders Søster, der var gift med en Købmand i Præstø, Rasmus Kornerup, en driftig og energisk Mand, der drev en omfattende Handelsvirksomhed. Det var Meningen, at den unge Plejesøn skulde oplæres til Handelen, naar han var konfirmeret. Hjemmet var ikke præget af Sans for aandelige Spørgsmaal. M. konfirmeredes ved Paasketid 1826, hvorefter han kort Tid efter kom til Vordingborg Latinskole«. ⁵⁰

10. *Maria Ulrica Berner*, født 25. November 1787 i Patna, kom til Danmark med Moderen i 1792. Død 28. Sept. 1835 i Kbhvn. (Frue K.). — Gift 24. Novbr. 1810 (Holmens K.) med *Jacob Samuel Skrike*, født 3. Marts 1786 i Kbhvn., Student 1801, cand. jur. 1805 (haud), Kancellist i Dep. for udenlandske Sager 1810, Sekretær s. St. 1814, Legationsraad 1818, Geheimelegationsraad 1826, Ridder af D. 1836, entlediget og Dbm. 1840. Død 3. Sept. 1859 i Kbhvn. ⁵¹

2. Sønner. Den yngste, *Julius Skrike* (1815—1896), blev juridisk Kandidat, bankuddannet hos Hambros i London og senere Overauditør i Hæren. Han har gjort sig fortjent som Stifter af Million-Legater og var forøvrigt den, som i 1896 skænkede Jens Juels Portræt af Mormoderen til Statens Museum for Kunst.

11. *Valentin Berner* er, som det vil ses, ikke medtaget i Faderens Optegnelser, men i et Brev af 9. August 1780 til Raadmand Beckman ⁵² skriver han: »Min Søn Valentin her i Indien har og taget sit Bolig udi de Dødes Rige d. 14. Juni sidstl. Maaned«. — Da det ligger udenfor Mulighedernes Grænse at anbringe denne Søn indenfor den Række af Fødsler, som fandt Sted fra 1773 til 1780, maa det snarere antages, at denne Valentin er identisk med en Valentin Berner, som i 1775 afgik som Passager med Skibet »Frederiksnagore« fra København, og som i saa Fald kunde være Berners Søn udenfor Ægteskab.

Kirkebogen for Preetz eksisterer først fra og med 1723, hvorfor Faderens Daab ikke kan verificeres. Hvis der med »Ranness« menes Randers, er der i Aarene 1703 og deromkring ikke i denne By døbt noget Pigebarn af Moderens Navn. Berners Paastand om selv at være født i København har ikke kunnet

eftervises, ligesaa lidt som hans Søskenes Daab. Derimod findes Moderens Begravelse i Nicolai Kbg. 22. April 1779, »død af Alderdom og Brystsyge, 72 Aar gl.«.

Hustruens Fader hed ikke Christian Christianssøn Schow, men Christian Petersen, var Smed paa Gjethuset og blev begravet 3. Marts 1751 fra Nicolai K. Af Nicolai Kbg. fremgaar, at han havde følgende Børn:

Peder Povel, Dbt. 18. Juni 1743, med Hustru *Kirsten Povelsdatter* i Dronningens Bredegade.

Christian, Dbt. 15. Febr. 1745, med samme Hustru.

Poul Johan, dbt. 14. Novbr. 1747, med samme Hustru (Daabsattest findes i Enkekassens Arkiv, nyt Nr. 4784).

Marie Ulrica, dbt. 5. Mai 1751. Hustru *Marie Cathrine* i Malerens Gang.

Ved dette sidste Barns Fødsel var Moderen altsaa Enke og benævnes som saadan Marie Cathrine — sandsynligvis en Skrivefejl — da Nicolai Kbg. hverken kender Kirsten Povelsdatters Død eller Christian Petersens Vielse 2den Gang i Tiden 1747—51.

Ved alle Daabshandlinger var Knud Povlsen, Tobaksspinder i Ulkegade, Fadder. Naar Bornene har taget Navnet Schow, ligger det muligvis i, at Moderen (Ane) Kirsten (Christine) Povelsdatter, paany har giftet sig med en Mand af dette Navn.

Dr. Smith, »af de måhriske Brødre«, afløste i 1777 *Dr. Duprée* som fast Læge for Compagniets Betjente med 50 Rup. maanedlig Gage, men fratraadte atter ved Cessionen i 1778.

Knudsen, Christian, Søn af Ekvipagemester i Frederiksnagore *Torsten K.*, kom til Indien i 1758, da han blev Assistent i Fr.nagor, men tog allerede Afsked i 1761 for at gaa i engelsk Tjeneste. Her avancerede han ad den militære Rangstige, omtales som Kaptain 1767, Major 1774, Oberstlt. 1781, General 1785. Se Henvisningen Nr. 12 i Artiklen om Joh. Leonh. Fix i Persh. Tidsskr. 10. III. S. 31.

Bolten, Henrik, Baron, Storkøbmand, Ejer af Boltens Gaard i Gothersgade, Kbhvn., se »Baron Henrik Bolten« af Louis Bobé i »Hist. Medd. om Kbhvn. 6. Bind 1917/1918, S. 321.

Høyer, Christian Frederik Andresen, (1739—1797), Student fra Helsingør 1759, cand. theol. 1766, havde allerede i 1770/72 gjort en Rejse som Skibspræst til Ostindien, blev i 1782 2den res. Kapellan ved Holmens K., i 1788 Præst ved Vor Frelsers K. Se Louis Bobé: »Bremerholms Kirke og Holmens Menighed«, Kbhvn. 1920.

Bork, Niels Christian, Undermester i Asiat. Comp. 1757—59, Overmester 27. Sept. 1759, virkede som saadan til sin Død 5. Juli 1776 »paa Havet hinsides Cap«. Dette Togt til Kina var for ham kun et enkelt i en lang Række. Se Kr. Carøe: »Den Danske Lægestand, Kirurger 1738—85«, Kbhvn. 1906.

Lorentzen, Mad., født *Zwigly*, blev 19. Janr. 1758 i Zions K. i Trankebar viet til Obermester *Lorentzen*, som i 1771 havde bosat sig i Fr.nagore, hvortil Hustru og Børn nu fulgte ham. Se Art. om Fix, Persh. Tidsskr. 10. III. 8.

Lycke, Ivar, ansat i Asiat. Comp. 1770, kom til Fr.nagore 1773 som Overassistent, men vendte i 1776 tilbage til Trankebar, hvor han efter Cessionen 1778 forblev i Asiat. Comp.s Factori, siden 1785 som 1ste Factor. Den 13. Novbr. 1776 viedes han i Trankebar til *Ellen Christine Panck*, hvorved han blev dennes 3die Mand i et Tidsrum af 5—6 Aar. Se: Clausen og Rist: Memoirer og Breve XLII, »Kontorchef Kornerups Memoirer«.

Koejoed, Frederik Christian, ansat ved Kong Frederik d. 5tes Chatolkasse, dansk juridisk Eksamen 1767 med 1ste Kar., derefter 14 Aars Ophold i Norge som »Forvalter ved Glasværket«, Deltager i det norsk-svenske Felttog 1788, hvorefter Afsked som Krigsraad. Ved kgl. Resol. af 23. Sept. 1789 udnævnt til Gouvernements Fuldmægtig i Trankebar. Afsejlet Novbr. s. A. med »Printzen

af Augustenborg«, som strandede 10. April 1790 sammen med et Dusin andre store Skibe i en frygtelig Storm ved Cap. Med et hollandsk Skib naaede han Trankebar i Slutningen af Aaret. Godt og vel et Aar efter gik han hjem via Fr.nagore i Selskab med Enkefru Berner m. fl. og naaede Kbhvn. i August 1792. Ved kgl. Resol. af 22. August s. A. fik han dér sin Afsked, men udgik, uden Udnævnelse, igen til Indien i 1793, hvor han 18. August 1794 af Gouvenementet ansattes som 2. Medlem ad int. i Fr.nagore, trods Raadets Protester paa Grund af hans anerkendte Uduelighed, hvorom den afsagte, lovstridige Dom tydeligt taler. Han udnævntes i Sept. 1797 til Resident paa Ballasore, men døde i Decbr. s. A.

Bie, Jacob Christian, Ole Bies uheldige Broder, kom til Indien i 1778, løsladt af Fængslet paa Broderens Bøn og hjulpet frem af ham i enhver Henseende — en Broderkærlighed, som blev slet lønnet. Han var i Indien som i Danmark i enhver Henseende en daarlig Person. Da han intet Embede maatte beklæde i Indien, holdt han til med Stedets daarlige Eksistenser og Broderens Modstandere, men blev, trods alt, taalt i det lille danske Samfund lige til sin Død. Idelige Protester fra alle Sider kunde hverken bevæge Comm. Collegiet, Gouvenementet eller Raadet til at udvise ham — den ene overlod det stadig til den anden. I nogle Aar havde man Fred for ham, da han under Tippo Krigene i 1781—85 i den engelske Armé, som 44aarig, avancerede til Fændrik, en Omstændighed, der sikkert kun skyldtes Englændernes Jagt paa enhver hvid Mand, som kunde bære et Gevær. Se Brickas og Engelstofts Biografiske Leksika. Norsk-Biogr. Leksikon. H. Hjorth-Nielsen: Danske Prokuratorer 1660—1869. S. 38.

Obelitz, Balthazar Ludvig, dbt. 9. Juli 1763 i Frue K., Søn af Professor, Konferensraad Balthazar Gebhard O. (1728—1806) og Louise Charlotte Langhorn (død 1763), Student 1782, dansk jur. Eks. 1787, fra Kbhvn. 1788 til Fr.nagore som Sekretær i Raadet, By- og Skifteskriver. I Marts 93 blev han af Gouvenementet ansat som 2. Stemme paa Trods af hans uheldige Opførsel og Omgang med suspekte Personer. Omsider maatte han, af Frygt for Arrestation fra sine Kreditorers Side flygte til Chandernagore, den nærliggende franske Koloni, hvor han fik sin Afsked i 1793. Faderen forsøgte i 1797 at undskylde hans Opførsel og faa ham ansat paany, men uden Held.

Deborah de Kloppebourg, (1739—1814), gift med Schaffalitzky's Morbroder, Konferensraad Conrad Alexander Fabritius de Tengnagel (1731—1805).

Krefting, Jacob, født i Moss 9. Oktbr. 1757, død i Fr.nagore 7. Oktbr. 1828, Søn af Kancelliraad Andreas Hansen og Anne Thaulow, cand. jur., kom til Fr.nagore 1787 som Byfoged og 3. Stemme i Raadet (kgl. Res. 7. Juni 1786), afløste Duntzfelt som 2. Stemme 1790 (kgl. Res. 14. Oktbr. 1791), blev efter en omdisputabel Afgørelse af en Krigsretssag suspenderet i 1793 og rejste hjem for at retfærdiggøre sig. Dette lykkedes; kom paany ud i 1796 som 2. Stemme og overtog efter Ole Bie's Død i 1805 Chefsstillingen, hvori han virkede til sin Død. Rang af Kaptain 2. Maj 1798, Oberstlieutenant 27. Decbr. 1817, R. af D. 4. August 1824. Gift 1799 med Elizabeth Juliane Morley, født 21. Maj 1783, Datter af Købmand i Fr.nagore William Morley og Juliane Theresia Bie.

KILDER OG HENVISNINGER.

Om Ordningen af Asiatisk Compagnies Arkiv se Artiklen om Fix i dette Tidsskrifts 10. III. 31.

1. Garde: Den Dansk-Norske Sømagts Historie 1700—1814, S. 221.

Kay Larsen: De Dansk Ostind. Koloniers Historie I. S. 54—68—78.

2. Optegnelser af Berners Dattersøn, Postkontrollør Hans C. F. Kierrumgaard (1804—81). I ORS. Berners Eje.
3. Comm. Coll. Ostind. Journal 1787/376 Lit. F., Berners Skr. af 15. Dec. 86. til C. C.
4. Kay Larsen: Ost. Personalía og Data, Skibet »Cronprintzen«.
5. A. I. Generalfors. Prot. Nr. 11, 1772/77.
6. Courant Rupien er et Begreb, en Beregnings Enhed, hvorefter de virkelige Rupiers Værdi beregnes. August Hennings forklarer herom i sin »Geschichte des Privathandels und der itzigen Verfassung der Besitzungen der Dänen in Ostindien«, Kbhvn. 1784: »Naar en Sicca (d. v. s. fuldvægtig) Rupie har circuleret et Aar, taber den 3 % i gangbar Værdi, omend den er fuldvægtig og kaldes da Sonnat Rupie. Efter Udløbet af det andet Aar taber Rupien endnu 5 % og forbliver da under Navnet Arcate Rup. i denne Værdi, nemlig 8 % daarligere end Sicca og 8 % bedre end Courant Rup. Denne besynderlige Agio er en Indtægt for Fyrsterne og deres Forpagtere paa Bekostning af Publikum.«
A. I. Direct. Resol. Prot. Nr. 35, 1772/74.
7. A. I. Nr. 233, en Pakke Breve fra Factoriet i Patna 1773/78, heri Berners Brev til Directionen fra Cap af 3. April 73.
A. III. Skibets Journal Nr. 929.
8. B. I. Rapportbog Nr. 1307 for 1773.
9. A. I. Nr. 233, Berners Skr. til Dir. af 25. Dec. 73.
10. Et flere Meter langt Billede af Patna Logen findes paa Søfarts Museet paa Kronborg.
11. A. I. Nr. 219, Breve til Direct. fra Factoriet i Bengalen. Scavenius' Skr. af 7. Aug. 89.
12. do. do. Factoriets Skr. af 15. Sept. 87.
13. Comm. Coll. Ost. Journ. 1791/72, Duntzfeldts Indberetn. til C. C. af 5. April 91. og Artiklen om Fix. Perh. Tidsskr. 10. III. S. 15.
14. A. I. Indiansk Copibog Nr. 159, Dir.'s Generalbrev af 1. Nov. 58.
15. A. I. Indianske og chinesiske Breves Copibog, Dir.'s Skr. af 28. Nov. 78 til Fact. i Trankebar og
A. I. Nr. 219 Breve fra Fact. i Bengalen til Dir. af 12. Janr. 78 og 15. Sept. 87.
16. C. C. Ost. Journ. 1787/376, Berners Skr. af 22. Dec. 85. til Gouvernementet i Tr.bar.
17. B. I. Udgaende Breve, Skr. af 4. Aug. 78 til Fact. i Bengalen.
18. do. do. Skr. af 8. Nov. 78 til do.
19. C. C. Ost. Journ. 1787/376, Berners Skr. af 22. Dec. 85, Lit. C til Gouv.
20. do. do. do. af 24. Dec. 84, Lit. E. Dette Brev indeholder imidlertid et Dokument, hvorefter Berner har solgt Huset for 1501 Sonnat Rup. til de evang. Brødre, repræsenteret ved *Jørgen Staal* og *Johan Grossmann*. Dok. læst ved Tr.bar Bytingsret 7. Febr. 85.
21. Denne Tegning manglede desværre blandt Dokumenterne.
22. C. C. Ost. Journ. 1787/376, Lit. A., Berners Skr. af 22. Dec. 85 til Gouv.
23. C. C. Ost. Journ. 1790/118, Gouv.'s Skr. af 25. Jan. 90 til C. C.
24. B. I. Indg. Breve, Skr. af 19. Sept. 78 fra Raadet i Fr.nagore.
25. Bruun: Hovedbegivenhederne i fhv. Factor Jens Wuldems Liv og Levnet (med Portræt). Kbhvn. 1814.
26. B. II. Justits Prot. Nr. 1452 for Tr.bar (1790—98).
27. L. Bobé: Bremerholms Kirke og Holmens Menighed, Kbhvn. 1920, S. 229.
28. Familien var nær knyttet til Luxdorph, i hvis Dagbøger (udg. af Eiler Nystrøm 1915/25) den ofte omtales.

29. C. C. Ost. Journ. 1790/122, Kopi af Brevet vedlagt Hansons Moders Skr. af 24. Sept. 90. til C. C. med Ansøgning for Sønnen.
30. L. Bobé: Slægten Ahlefeldts Historie, VI, S. 107.
31. A. I. Nr. 233, en Pakke Breve fra Factoriet i Patna.
32. C. C. Ost. Journ. 1787/187, Gouv.'s Skr. af 19. Okt. 86 til C. C.
33. A. I. Nr. 233, Berners Skr. af 9. Aug. 80 til Raadmand Beckman.
do. do. 22. Juli 86 til Gouv.
do. do. 24. Febr. 77 til Dir. for Asiat. Comp.
C. C. Ost. Journ. 1787/376, Berners Skr. af 15. Dec. 86 til C. C. Litr. F.
34. C. C. Ost. Journ. 1787/376, Berners Skr. af 22. Dec. 85 til Gouv.
35. C. C. Ost. Journ. 1791/102.
36. C. C. Ost. Journ. 1795/36.
37. Kgl. Resol. 3. Juni 1825.
38. C. C. Ost. Journ. 1801/244.
39. C. C. Ost. Journ. 1794/166, Designation over sluttede og usluttede Skifter fra 6. Febr. til 12. Dec. 93.
40. Nogen Fordring er ikke anmeldt overfor C. C.
41. C. C. Ost. Journ. 1791/112.
42. A. I. Generalforsamlings Protokol Nr. 15.
43. Generalpostdirectionens Arkiv: Fortegnelse over Pensionister 1712—1812.
44. Bricka's og Engelstoff's Biograf. Lex.
45. Lengnick: Slægten Beckman.
46. A. I. Nr. 219, Breve fra Factoriet i Bengalen, Berners Brev indlagt i Fact.'s Brev af 10. Janr. 96.
47. C. C. Ost. Journ. 1801/244, Extract af Fr.nagores Cassabog.
48. Wibergs Præstehistorie — Persh. Tidsskr. VI. 180, »Familien Rehling« ved H. Hjorth-Nielsen.
49. V. Richter: Juridisk Stat — Bricka's Biogr. Lex. II. 498. — Kay Larsen: Ost. Pers. et Data. — H. Hjorth-Nielsen: Danske Prokuratorer 1660—1869. S. 36 f.
50. Kierrungaards Optegnelser — Præstø Bys Begr. Prot. — Adresse Avisen 13. Nov. 1820 — Clausen og Rist XLII, Kontorchef W. Kornerups Mømoirer S. 52. — Fr. Nørgaard: D. G. Monrad, Kbhvn. 1918, S. 6.
51. Richter: Jur. Stat — Bricka.
52. Se Noten 33.

OPLYSNINGER OM TYSKE OG HOLLANDSKE REFORMERTE I KJØBENHAVN 1690.

Af *K. C. Rockstroh*.

I.

Medens der haves ret gode Oplysninger om de franske Reformerte i Kjøbenhavn ved ovennævnte Tid,¹ vides der forholdsvis lidt om de betydeligt talrigere tyske og hollandske. De efterfølgende Lister,² der er Indberetninger fra de to reformerte Præster: Hofpræsten Magister *Johannes Musculus*³ og Præsten ved den reformerte Kirke i Gothersgade *Warner Koene*⁴ (*Köne*), findes i Rigsarkivet i Pakken Danske Kanc., Henlagte Sager 1690—91. Det kan ikke oplyses, hvad der har foranlediget Udarbejdelsen af Listerne; men de er ved en Ordning i Nutiden sat i Forbindelse med en Ordre af 26. April 1690 til Overrentemester *Brandt* vedrørende franske Udvandrere.⁵

Dronning *Charlotte Amalie*, der efter sit Giftermaal med *Christian V* vedblivende var reformert, havde fra 1667 sit eget Kapel i Slottet og egen Hofpræst, nærmest for de til Hoffet hørende. Trods skarp Modstand fra gejstlig Side og nogen Vrantenhed hos Kongen, men kraftigt støttet af den kloge og energiske Dronning og nogle af de fremmede Gesandter opnaaede de Reformerte i Aarene fra 1682 fri Religionsudøvelse og en Del Privilegier, naar de bosatte sig i Riget, og, foruden de ældre Kirker i Glückstadt og Altona, Tilledelse til at have Kirke i Fredericia og i Kjøbenhavn. Kongen havde dog helst set, at den sidstnævnte opførtes paa Christianshavn eller Gammel Amager.⁶ 1685 indviedes en foreløbig Kirke i Vinhandleren *Vigant Michelbeckers*⁷ Gaard, og navnlig ved Hjælp af betydelige Pengegaver fra Dronningen var man 1688 saa vidt, at Dronningen kunde nedlægge Grundstenen til den reformerte Kirke i Gothersgade, hvortil Kongen havde skænket Grunden, og den 10. Nov. 1689 kunde Kirken indvies.⁸

¹ D. L. Clément, *L'Église Réformée à Copenhague*, Coph. 1870. Louis Bobé, *L'Immigration des Français en Danemark*, Coph. 1935. Festskrift til Kr. Erslev, 1927, S. 353—70.

² Se Afsnit III, Litr. G—L (S. 225—42).

³ Han kom som Hofpræst hos Charlotte Amalie med fra Kassel 1667. Død i Bern 1708.

⁴ Han kom 1687 fra Bremen til Kjøbenhavn; død Marts 1714. Han har udarbejdet Tegning til Præsteboligerne ved Reformert Kirke.

⁵ Se Afsnit II (S. 223—25).

⁶ »Gammel Amager« til Forskel fra »Ny Amager«, det nuværende Frederiksberg.

⁷ *Gysbert Wigand Michelbecker*, 1630—92. Hans Gaard laa dér, hvor senere Prinsens Palæ opførtes.

⁸ Almindeligt om de Reformerte ved denne Tid findes i E. Holm: *Danmark-Norges indre Hist. 1660—1720*, I, S. 213 ff., 349 ff. og O. Nielsen: *Kjøbenhavns Hist. og Beskr.*, V, S. 343 ff. samt de i disse Skrifter anførte Kilder. Ogsaa i Carl Bruun: *Kjøbenhavn*, II, S. 251 ff. og i *Traps Danmark*, 3. Udg., I, S. 90 meddeles adskilligt. Se endvidere »Den reformerte Kirke i København«, Text af Vilh. Lorenzen, 1914.

Listerne over Menighederne er affattet et Aar senere — for øvrigt paa et Tidspunkt, da Kongen var i meget irriteret Stemning mod de Reformerte.

Listerne omfatter

1. Ugifte Personer, Litr. G.	} Hørende til
Byens Menighed;
affattet af <i>Koene</i> .
2. Ægtepar med forskellig Bekendelse og deres
ugifte Børn, Litr. H.	
3. Ægtepar alene Reformerte og deres ugifte
Børn, Litr. I.	
4. Militære, dels af Byens, dels af Hofmenigheden — ogsaa af <i>Koene</i>
— Litr. L.	
5. Hofmenigheden — af <i>Musculus</i> — Litr. K.	

De to Præster tilføjer, at Listerne ikke er fuldstændige, da en Del Reformerte gaar til Alters ved andre [lutherske] Kirker, og man faar Indtryk af, at Hofpræsten, der dog havde været i Embedet en lang Aarrække, ikke har gjort sig synderlig Umage for at skaffe Oplysninger. En løselig Optælling giver, at de to Menigheder har talt mindst 500 Personer, gamle og unge. Men Antallet har været adskillig større, da Angivelse af mindreårige Børn i Familierne jævnlig mangler. Man har hidtil antaget, at de »tyske Reformerte« højst talte 400 Personer. Carl Bruun anslaaer Antallet af »Medlemmer« 1685 til omtr. 150, 1694 til 215 »Personer«.

At Børn fra de blandede Ægteskaber snart er døbt luthersk, snart reformert kan ikke undre, navnlig ikke for de ældre Børns Vedkommende, for den Tid, da der ikke var nogen reformert Bymenighed. September 1690 udstedtes der kgl. Reskript om, at ved blandede Ægteskaber skulde Vielsen ske ved en luthersk Præst og Børnene »opdrages« (døbes) luthersk.¹

De Reformerte var spredt over hele Byen. De var navnlig Haandværkere, mange Soldater, en Del Søfarende; kun ganske enkelte almindelige Arbejdere.

Efter Listerne er tilføjet en Indstilling til Kongen, paa Fransk, om visse Skridt til at trække franske Udvandrere ind i Landet — se Afsnit II.

Originalernes Retskrivning er nøje fulgt, undtagen at sz samt langt s og kort s er erstattet med ss, og at der er tilføjet nogle Skilletegn.

II.

An Herrn Ober Rentmeister Brandt.

C 5: Nachdehm uns unser Estats Rath *Rambouillet de la Sablière*² aller unterthänigst vortragen lassen, welchergestalt Er dahin angewandt wäre, wie Er ein theil bemittelter frantzösischen Refugirte aus Engellandt, der Schweiz undt andern ohrten, herein ziehen möge, mit gehorsahmbter bitte, wir geruheten Ihn, zu einiger ergetzlichkeit für die darunter zu unsern diensten anwendende mühe, als auch zu abhaltung der Ihme desfals obliegenden Correspondentz-Kosten, mit einer jährlichen pension zu begnadigen, undt wir dan, gegen solch sein unterthänigstes er bieten, seinem gesuch stat gegeben, undt Ihme eine pension von 500 Rth. in königl. gnaden beygeleget, So ist hiemit unser

¹ Se Hist. Tidsskrift, 5. Rk., III, S. 521.

² *Nicolas de Rambouillet de la Sablière*, f. 1656; han var et virksomt og meget betydende Medlem af den franske reformerte Menighed, saa længe han var her i Landet.

allergnädigster wille undt befehl, dass du die anstalt verfügest, damit ermeltem unsern Estats Rath solche pension von dato an, bis zu unserer weitem verordnung, jährlich richtig abführet werden möge.

Wornach p. p.

Paaskrift: Copenh. 26. April 1690. An Herrn Ober Rentmeister Brandt, dass Estats Rath *Rambouillet de la Sablière* zu Herein Ziehung einiger bemittelten frantzösischen *Refugiés* und desfalls anwendender Bemühung eine pension von 500 Rthlr. haben soll.

Senere Paategning: G. Registr. 347.

I Nutiden: Koncepter og Indlæg t. Geh. Registr. 1690 April.

Memoire pour être présenté à Sa Majesté le Roy de Dannemark et de Norvegue.

Deux choses principalement sont cause qu'il n'est venu que peu de François en Dannemark. L'une que lors qu'on s'est adressé à Messieurs les Ministres de Sa Majesté à Londres et à la Haye pour trouver quelque facilité à venir ici, ils ont répondu qu'ils n'avaient point d'ordre pour cela. L'autre que comme on est assés souvent inquieté sur la jouissance des Privileges que Sa Majesté a eu la bonté d'accorder à ceux qui se retirent dans ses Etats, il arrive qu'on ne sait à qui s'adresser pour s'y faire maintenir; aucun de nos Seigneurs les Ministres et officiers de Sa Majesté n'ayant point de commission particulière sur ce sujet, et tous ensemble ayant un grand nombre d'autres occupations bien plus importantes.

Cela fait que si Sa Majesté souhaite qu'il se fasse dans ses Etats quelque établissement considerable, il faudroit qu'elle eût la bonté de faire deux choses. La premiere qu'il lui pleût de donner des ordres precis à Messieurs ses Ministres dans les Cours étrangères, afin qu'ils reçoivent tous ceux qui pourront s'adresser à eux, et qu'ils fassent ce qui dependra d'eux pour faciliter leur transport.

L'autre chose qui seroit peut être encore plus necessaire c'est qu'il lui pleût de jeter les yeux sur quelqu'un de Messieurs les officiers de sa Cour, ou telle autre personne qu'il lui plairoit, et de lui donner une commission particulière pour cette sorte d'affaires, afin que tant ceux qui voudroient venir ici, que ceux qui y seroient déjà peussent s'adresser à lui par lettres, ou autrement soit pour faire savoir à Sa Majesté les graces qu'ils ont à lui demander, soit pour se conserver la jouissance de celles qui leur auroient été accordés.

Son Altesse Electorale de Brandebourg a fait quelque chose de semblable, et il y a lieu d'esperer que s'il plaisoit à Sa Majesté de le faire, plusieurs de ceux qui sont en Suisse, en Angleterre, et ailleurs,

et qui n'y pouvant plus demeurer, cherchent à s'établir en d'autres païs, viendroient dans celui-ci pour y jouir du benefice des Edits de Sa Majesté, et des effets de sa protection Royale.

[Uden Sted, Dato eller Underskrift.

Blyantspaategning i Nutiden: ad 26/4 1690.«]

(Gengivet tidligere i ovenanf. Skrift, L'Immigration des Français, 1935, S. 97).

III.

[Litr. G.]

Register der Reformirten, Teutscher und Holländischer nation welche zur Stadts Gemeine¹ gehören und noch ledige Persohnen seint.

1. *Jost Krudorp*, Kramer Junge bey *Keiklingen* auff der Kopmakerstrassen.
2. *Frans Herman Vogelsang*,² Kramer Junge, bey *Diderich de Moor* auff der Kopmaker strasse.
3. *Johan Steets*, Spiegelmachergesel, wohnet bey *Hützen* in der *Compagnie* strasse.
4. *Johan Wooks*, Kabinetmacher,³ wohnet gleichfals bey *Hützen* (S. 233).
5. *Hans Henrich Rüdiger*, Gertner gesel, wohnet bey *Müller* auff Christians Haven.
6. *Johan Merci*, Uhrmacher gesel, hat sich eine Zeitlang zu Soor aufgehalten.
7. *Josias Barbet*,⁴ Miniatur schilder, hält sich auff am Amacker Markt bey *Henrich Hesselman*.
8. *Jürgen Wilhelm Schmeltzeisen*, Jäger auff *Friederichs thal*.⁵
9. *Martin Ulrich*,⁶ Kochsgesel, wohnet bey seinem Bruder in der *Hüschen* strassen.
10. *Hartman Kolhausen*, Jäger auff *Giorsleben*.⁷
11. *Anna Sophia Schwagers*, wohnet bey *Trellon*⁸ in der *Wimmelschafft*.

¹ Der skelnes mellem Bymenigheden (Könes) og Hofmenigheden (Musculus').

² Han blev Menigheds-Ældste 1744.

³ Panelskærer (Billedskærer). (Se S. 233. Nr. 4).

⁴ Eller *Barbette*. Han var fra Strassburg; blev Menigheds-Ældste 1700; var Miniaturmaler.

⁵ Frederiksdal tilhørte Dronning Charlotte Amalie.

⁶ Broderen *Hans Ulrich* fik 1698 Næringsbevis som Stadskok i Kjøbenhavn.

⁷ Gjorslev tilhørte da Dronning Charlotte Amalie. Forud havde det tilhørt *Joachim Irgens*. Om Irgens, dennes Enke og Børn se Liste I Nummer 38, S. 235.

⁸ Formentlig *Jonas Trelund*, der skyldte Musculus en betydelig Pengesum. (Dsk. biogr. Lexikon).

12. Die Edelgebohrne Jungfrau *Dalwig*, beim H. General *Leut.⁹ Ples*.
13. Deren Kammer Metjen *Gerdrutt Kolin*.
14. *Abraham Seger*, Schuknecht, wohnt bey Meister *Grossheintz¹⁰* in der Kloster strassen.
15. *Peter Seger*, Schuknecht, wohnt in der *Compagnie* strassen gegen den *Bejvøgt* über.
16. *Johannes Nevens*, Kupfer schläger, wohnt beym strande, in der *Balhaus* strassen.
17. *Anthonius Seeglas*, Goldschmitt gesel, wohnt bey *Henrj de Moor¹¹* in der *Wimmelschafft*.
18. *Johan Honholt*, Natelmacher gesel, wohnt in der *Springstrassen*.
19. *Johan Triest*, Weinverlasser,¹² bey *Wigand Michel Becker* in *Calkboden* [*Kalleboderne*].
20. *Herman Fabricius*, Weinverlasser, bey *Abraham Lehn,¹³* in der *Wimmelschafft*.
21. *Johan Christian Knabeschuh*, Huttmacher gesel, wohnt bey *Henrich Gord* in der *Christian Benneken* strasse.
22. *Jost Peter Speng*, Kramer,¹⁴ wohnt auff der *Kopmacher* strassen; dessen
23. Schwester, *Margareta Speng*, welche bey ihm im Hause.
24. *Conrad Plasman*, reiset aus *Westphalen* ab und zu; wan er hie ist helt er sich auff bey *Hesselman* beim *Amacker* markt.
25. Mr. *Hubrecht*, reiset von *Paris* ab und zu; wan er hie ist hat er sein verbleib bey *Wigand Michel Becker*.
26. *Charlotte Juliana Batzer*, nachgelassene Tochter von vorigen *Oberjeger* auff *Jegers Burg.¹⁵*
27. *Jasper von Rehnen*, Gleser gesel, wohnt auff *Christians Haven* bey Meister *Marten Bor*.
28. *Hans Jürgen Schuchard*, Schneider gesel, arbeitet bey des Königs Schneider *Johan Schumacher.¹⁶*
29. *Wendel Herman*, Schuknecht, wohnt in der *Kloster* strassen bey Meister *Jens Jensen*.
30. *David Lenher*, Drechsler gesel, wohnt in der *Antonistrass* bey Meister *Michel Klau*.

⁹ Generallöjtnant *Samuel Christoph v. Plessen* (1640—1704) var gift med *Cathrine Margrethe v. Dalwig* (1654—1726). Se S. 237, Note 64.

¹⁰ *Jacob Grossheintz* (eller = *heimtz*) fik 1711 bevilget Beskyttelse mod sine Kreditorer for Krigens Varighed. Se endv. Liste H, Nummer 40, S. 231.

¹¹ *G. H. de Moor* var Menigheds-Ældste fra 1687.

¹² Vinkyper.

¹³ F. 1643, d. 1709; bekendt *Storkøbmand*, *Vinhandler*, *Skibsreder*.

¹⁴ *Kryderihandler*, *Urtekræmmer*.

¹⁵ *Jægersborg* tilhørte *Dronning Charlotte Amalie*. (Se S. 239. Note 77).

¹⁶ Kgl. *Hofskræder*. Han ejede *Hus ved Gammelstrand*.

31. *Joachim Timannus*, schlösser gesel, wohnet bey Meister *Hans Haber* in der *C o m p a g n i e* strass.
32. *Jürgen Marcks*, Tischler gesel.
33. *Friederich Johan Farrenholtz*, Kramer Junge bey *Jost Peter Speng* auff der *Kopmacker* strasse.
34. *Christianus Theodorus Orlob*, Barbirer gesel.
35. *Johan von Hemert*, Weinverlasser von *Piter von Hemert*,¹⁷ wohnet in der grossen *H. Geiststrass* in der Stadt *Staae*.
36. *Casper Faber*, Schneidergesel, bey der *Königin* schneider.
37. *Piter Been*, Buchhalter von *Wigand Michel Becker* in der *Kalboden*.
38. *Johan Piters*, Schiffer, wohnet bey *Fedde Piters* in der *Marckstrasse*.¹⁸
39. *David Woitke*, Weinverlasser bey *Michel Abbestéé*¹⁹ in der *Oster strasse*.
40. *Wilhelm Woitke*, Kramer gesel by *Everd Weidman*²⁰ in der *Wimmelschafft*.
41. *Wilhelm Quintin*, ein armer Mensch, mit einem Auge; lebet von unserm almosen.
42. *C a p. Branders* nachgelassene Wittib, wohnet auff *Christians Haven*.
43. *Peter Held*, Schiffer.
44. *Naltje Helds*, dessen schwester } , wohnen in der *Laxse strass*
in der schifferbuden.
45. *Hein Pitersen*, Pottekramer beym *strande*.
46. *Aletta Brunzman*, junge Tochter, wohnet in der *schiffer buden*.
47. *Stephan Cassel*, Gelbgiesser²¹ gesell; dessen Schwester
48. *Wirtje Cassel*, dienet bey ihrem bruder *Rubbert Cassel*.²²
49. *Margretha Maria Ohrts*, wohnet bey mir.

Diese seint von ledigen persohnen, welche erforschen können, seint nicht alle angezeigt, komt weil einige anderwertig zur *c o m m u n i o n* gehen.

C o p e n h a g e n den 3. 9br. 1690.

Warner Koene.

¹⁷ F. 1648, d. 1703. Han var med til at grundlægge Menigheden og var Menigheds-Ældste fra 1687. En yngre med samme Navne var 1707 Fassbinder (Bødker) og Vinhandler.

¹⁸ Magstræde.

¹⁹ *Michael Abbestéé*, Storkøbmand (c. 1612—98). Menigheds-Ældste fra 1687. Om ham se nærmere Personalhist. Tidsskr., 4. Rk., II, 1899.

²⁰ *Ewert Weidemann* var 1689 Medlem af en Kommission om de unge Kræmmerses faglige Sammenslutning.

²¹ Gørtler.

²² *Robert Cassel* (*Kassel*, *Køssel*) var fra 1690 Graver og Degn ved Ref. Kirke. Se endvidere om ham Liste H, Nummer 50.

[Litr. H.]

Register der Reformirten Teutscher und Holländischer nation, welche mit Lutherischen Männern oder Frauen, verheirathet, samt deren unverheiratheten Kindern, und zwarn solcher, die zur Stadts Gemeine gehören.

1. *Samuel Reinholtz*, Elffenbein Dräer,²³ hat eine L u t h. frau, keine kinder, wohnt auff dem Amacker marckt, bey des Königes Kannegieszer.
2. *Johan Kier*, Schneider, hat eine L u t h. frau, keine kinder, wohnt in der Grünen strassen.
3. *Samuel Gordon*, Wirth, hat eine L u t h. frau, keine kinder, wohnt in der Grünen strassen.
4. *Johan Petersen*, vor diesem ein Kreutz schmidt,²⁴ wird anitzo meist von unseren almosen unterhalten, hat 9. kinder von zwo frauen, davon 8. in der Teutschen L u t h e r i s c h e n Kirchen getaufft, das 9te von mir: (1) eine Tochter von 24. Jahren, (2) eine Tochter von 23. jahren, haben albereits in der Teutschen L u t h. Kirchen g e c o m m u n i c i r e t. (3) sohn von 18. jahren, (4) Tochter von 15. — diese von der vorigen frauen. (5) Sohn von 13. (6.) Tochter von 10. (7) Sohn von 8. jahren, (8) sohn von 7. (9) Tochter von 3. jahren.
5. *Johan Wilhelmsen*, Barbirer auff den Königlichen schiffen, hat keine kinder, wohnt in der Regen strassen.
6. *Hieronÿmus Feit*, Schumacher, hat keine kinder, wohnt in der Antoni strass.
7. *Henrich Wilcken*, Koch, 1. sohn von 1. jahr, in der Teutschen L u t h. Kirchen getaufft, wohnt auff der Gottes strasse.²⁵
8. *Hanss Jürgen Schwede*, Rademacher, hat keine kinder, wohnt auff Christians Haven.
9. *Hans Jürgen Kretzer*, Barbier, hat keine kinder, wohnt auff Christians Haven.
10. *Lucretia Wulf*, nachgelassene Wittib von Sr. *Andres Wulf*,²⁶ lässet die Königliche luntten spinnen; deren älteste Tochter *Dorothea*, die zweyte *Heilida*, sohn *Jacobus*, haben albereits bey den Reformirten g e c o m m u n i c i r e t; die jüngste von 16. jahren *Elisabeth* in der Teutschen L u t h e r i s c h e n Kirchen getaufft, sie wohnen in Kaleboden.

²³ Drejer.

²⁴ Ankersmed.

²⁵ Gothersgade.

²⁶ *Andreas Wulff (Wolf)* fik 1672 Eneprivilegium paa et Luntespinderi med Leverance til Hæren og Flaaden m. m.

11. *Hans Michel Vlrich*,²⁷ Koch, hat 3. kinder: (1) sohn von 10. jahren, (2) Tochter von 4. (3.) ein Tochter von 1½ jahren; alle in der L u t h. Teutschen Kirchen getaufft, wohnt in der Hüschen strassen.
12. *Johan Wilhelmsen*, dem vor einigen jahren beide beine unter einem Wagen abgebrochen, wahr ein Tagelöhner, nun aber wird er meist von unsern almosen unterhalten, hat 2. kinder: (1) eine Tochter von 5. jahren, welche in L. frauen Kirchen getaufft, (2) eine Tochter von 1½ Jahren, von mir getaufft, wohnt in der Tilger strassen.²⁸
13. *Johan Forbers*, ein Tagelöhner, hat 3. kinder, (1) eine Tochter von 8. (2) ein sohn von 5. (3) sohn von 2. jahren. Alle in der Runden Kirchen getaufft. Wohnt in der Lannemarck.
14. *Catharina Magdalena Schwagers, Wilhelm Trelons*, eines Kramers, frau, hat zwo Tochter, (1) von 2. (2) von 1. jahr, beyde in der Holms Kirchen getaufft, wohnt in der Wimmelschafft.
15. *Casper Ernst Eisenberger*, vor diesem in vielen jahren in Kriegs bedienung alhie gewesen, nun aber sich einiger massen von der feder ernehret, doch in grosser armuth wegen seiner stets bettlegerigen frauen, auch in C o n s i d e r a t i o n dessen der almosen von unserer Kirchen geneusst. Hat 6. Kinder (1) eine Tochter von 24. jahren, (2) einen Sohn von 22. (3) Tochter von 20. jahren, alle in Friedericia getaufft. (4) eine Tochter von 17., in der Holms Kirchen, (5) sohn von 13. in der Teutschen L u t h. (6) ein sohn von 5 jahren auch daselbst getaufft, davon die beiden ältesten Tochter bereits bey den L u t h. g e c o m m u n i c i r e t, wohnt in der ferber strasse.
16. *Christoff Fibel*, boorschmit, hat keine kinder, wohnt im Trompetter gang.
17. *Henrich Brokam*, Steinhauer, hat 2. kinder: (1) Tochter von 2. jahren, von mir getaufft, (2) sohn vor einigen tagen gebohren, aber noch nicht getaufft, wohnt in der neuen Königs strassen.
18. *Valentin Neuhaus*,²⁹ Senckeler, hat (1) Tochter von 1½ jahren, getaufft in der Teutschen L u t h. Kirchen, wohnt in der grossen H. Geist strassen.
19. *Martin Henneman*, Spiegelmacher, dessen Kinder alle L u t h., wohnt in der grossen H. Geist strasse.

²⁷ Se S. 225, Note 6.

²⁸ Teglgaaardsstræde.

²⁹ Han var Snedker; fra 1699 Menigheds-Ældste. Muligvis var Efternavnet *Neuhaus*.

20. *Agneta Grejersetz*, hat einen Hutmacher zum Man und 2. Tochter (1) von 7. (2) von 6. jahren, beide in der Teutschen Kirchen getaufft, wohnet in der Phiolen strassen.
21. *Johan Bramstedt*,³⁰ Tobacksverkauffer, hat einen sohn von 15. Jahren, zu Elsenör getaufft, wohnet beim strande.
22. *Gerrit Caatman*, Laken Weber,³¹ hat 3. kinder: (1) sohn von 4. (2) Tochter 2½, (3) Tochter 2. Monath, alle von R e f o r m i r t e n getaufft. Wohnet im Goldhause.
23. *Dirich Wichman*,³² Drögscherer, 1. sohn 1½ Jahr alt, in der Holms Kirchen getaufft, gehöret zum Goldhause.
24. *Gerhard Ackerman*,^{32a} hat 1. Tochter von 3 Monath, ist in der Teutschen L u t h e r i s c h e n Kirchen getaufft, wohnet in der Schifferbuden.
25. *William Rakowel*, Engelscher strump weber, hat 2 Tochter (1) von 12. (2) von 7. jahren, beide von R e f o r m i r t e n getaufft. Wohnet in der rosen strasse.
26. *Hillewig Ilkes*, frau von Lodewig Schmitt, Goldarbeiter. Hat zwey Kinder: (1) ein sohn von 2. jahren, in der Holms Kirchen getaufft, (2) eine Tochter von ¼ jahr, von mir getaufft, wohnet in der Wimmelschafft.
27. *Wilhelm Doff*, arbeiter auff dem Holm, hat 3. kinder: (1) sohn von 10. jahren, (2) Tochter von 6. jahren, (3) sohn von 3. jahren. Alle in der Teutschen L u t h. Kirchen getaufft, wohnet in der Wagemans strasse.
28. *Jacob Treuchhorn*, Schumacher, hat 1 sohn von 1 jahr, ist von mir getaufft. Wohnet in der Kloster strassen.
29. *Cordula Ludolps*,³³ frau vom Königlichen Werdin, hat keine kinder. Wohnet in der strand strassen.
30. *Thomas Tillier*, dem sein bein in Königs dienste abgeschossen und anitzo unseren almosen geneusst, hat keine kinder, wohnet auf der Königin Brettstrasse.
31. *Johan Ilkes*, Wirth, hat 1 Tochterlein ohngefehr eines halben Jahres, von mir getaufft, wohnet in der Schifferbuden.
32. *Johannes Jens*, Meckeler,³⁴ hat 2 kinder (1) Tochter von 2. jahren (2) sohn von ½ jahr, beide von H. *Musculo* getaufft.

³⁰ *Bramstedt, Johan* (eller *Hans* eller *Jean*) fik 1672 Privilegium paa Oprettelse af Tobakspindierier i Kjøbenhavn og Helsingør. Han havde Ejendom ved Gammelstrand og var fra 1687 Menigheds-Ældste.

³¹ Klædevæver.

³² Funktionær ved den milt. Klædefabrik i Rigensgade.

^{32a} Han var Menigheds-Ældste fra 1703. Som Borger og Vinhandler havde han 1715 paa Østergade ladet opføre en Bygning, tre Loftter høj og med Kælder og fritoges i seks Aar for Grundskat og Indkvartering.

³³ Gift med »Müntz-Wurdierer« (Wardein, Werdin, Guardein) *Conrad Ludolph*. Hun døde 1714 og er begravet i Petri Kirke (Persh. Tidsskr. 2 R. IV, 22).

³⁴ [Stads] Mægler.

33. *Lambert Tademan*,³⁵ Königs Meckeler, hat 2. söhne, (1) von 13. (2) von 6 jahren, beide von R e f o r m i r t e n getauft.
34. *Elisabeth Alberts*, hat einen Koch zum Manne, aber keine kinder, wohnt in der breiten Königsstrassen.
35. *Lorens de Hadder*, seiden Weber gesel, hat keine ungetraute kinder, wohnt bey der verstorbenen Königin garten.
36. Schaut beÿ nacht, *Andreas Dreyers*³⁶ nachgelassene Wittib, hat 5. kinder, (1) sohn ungefehr 16 jahr, in der R e f o r m i r t e n Kirchen getauft, (2) sohn *Christian* von 11 jahren, (3) Tochter von 9. (4) Tochter von 8. (5) Tochter von 7. jahren; diese vier letzten in der Holms Kirchen getauft, wohnt auff Christians Haven.
37. *Henrich Friess* frau, hat 1. sohn von 1¼ jahr, getauft zu Rotschild in der Thum Kirchen.
38. *Fedde Pieters*, Schiffer, hat 1. Tochter von 1¼ jahr, getauft in der H. Geist Kirchen, wohnt in der Marck strasse.
39. *Wilhelm Janssen*, Pottekramer, hat keine kinder, wohnt in der Schiffer buden.
40. *Jacob Grossheintz*,³⁷ Schumacher, hat 4. kinder: (1) sohn von 6. jahren, (2) Tochter von 4. jahren, diese in der Teutschen Kirchen getauft, (3) ein sohn von 3. jahren, von mir getauft, (4) ein Tochter von ¾ jahren, in der H. Geist Kirchen getauft; wohnt in der Kloster strasse.
41. *Cornelis Kreinsenroth*, Schiffer, hat 1. sohn von 9. jahren, ist in der Holms Kirchen getauft, wohnt in der Balhaus strassen beim strande.
42. *Arend Classen*, schiffs Zimmerman, hat einen sohn, dessen Tochter aber c o m m u n i c i r e t beÿ den Luth. wohnt auff Christians Haven.
43. *Johan Harrissen*, hat keine besondere p r o f e s s i o n, weiss auch nicht ob er hie bleiben wird. Hat 1. sohn von 1¼ jahr, getauft in L. frauen Kirchen, wohnt in der Gottes strass beÿ *Jacob Knutzen* schiffsschreiber.
44. *Johan Schöning*, Zimmermeister, hat keine kinder, wohnt in der Christian Beren strassen.
45. *Clas Jansen*, Oelschläger, hat 1. Tochter von 3 jahren, in der Holms [?] Kirchen getauft, wohnt auff Christians Haven.
46. *Adrian Cornelissen*,³⁸ Schiffer, hat 8. kinder, alle auff Chri-

³⁵ *Lambertus Tadema* blev 1679 antaget som Stadsmægler i Kjøbenhavn. 1681 fik han udførlig Instrux som saadan.

³⁶ Dreyer var død 1686. Enken hed *Geriche van Schraych*.

³⁷ Se Liste G Nummer 14, S. 226, Note 10.

³⁸ Maaske den *Adrian Cornelissen* »fra Holland«, der 1684 fik Tilladelse til at sælge en Sætønde med Lænke [til Forankring], han havde opfisket ved Helsingør.

- stians Haven getaufft: (1) Tochter von 21. Jahren, hat allerede bey den L u t h. g e c o m m u n i c i r e t, (2) sohn von 19. (3) sohn von 16. (4) Tochter von 13. (5) sohn von 11. (6) Tochter von 9. (7) sohn von 6. (8) Tochter von 3 jahren. Wohnt auff Christians Haven.
47. *A[d]rian Jansen*, Schiffer, hat 5. kinder, (1) sohn von 13. jahren, (2) sohn von 10. (3) Tochter von 9. (4) Tochter von 6 jahren; diese vier in Niclai Kirchen getaufft; (5) sohn von 1 jahr, von mir getaufft. Wohnt in der Königin Brettstrasse.
48. *Weiertge Jacobsen, Henrich Jacobsen* steurmans Frau, hat 4. Töchter, die (1) von 20 jahren, hat allerede bey den R e f o r m i r t e n C o m m u n i c i r e t, (2) von 18. jahren, von R e f o r m. getaufft, (3) von 12. jahren, gleichfals von R e f o r m i r t e n getaufft, (4) von 6. jahren, in N i c o l a i Kirche getaufft; wohnt beim Königs Marck.
49. *Johan Thomas*, wohnt auff dem Ziegelwerck, auff Amack, hat 2. söhne: (1) von 9. (2) von 1½ jahr, beyde getaufft auff A m a c k.
50. *Rubbert Cassel*,³⁹ Küster bey der Teutschen R e f o r m i r t e n Gemeine, hat keine kinder. Wohnt auff der Kauffmackerstrasse.

Von obengesetzten habe keine mehr andeuten können, weil einige anderwertig zum H. Abendmahl gehen.

Copenhagen d. 3. 9br. 1690.

Warner Koene.

[Lit. I.]

Register der R e f o r m i r t e n Teutscher und Holländischer n a t i o n, welche zur Stadts Gemeine gehören, die verheirathet, und beiderseits R e f o r m i r t, samt deren noch unverheiratheten Kindern.

1. *Clas Bruns*,⁴⁰ bedienter in der seiden M a n n o f a c t u r, dessen frau, sohn *Niclaus*, Tochter *Gerdrutt*, hat dazu bey sich 2. Tochter kinder, welche älterloss. Wohnt auff dem alten Marckt.
2. *Johan Reinholtz*,⁴¹ Engelscher Schumacher, dessen Frau; hat einen grossen Sohn, welcher dienet bey *Philip Walcken*,⁴² seiden färber, und 3. kleine, sampt 4. Töchtern. Wohnt am strande.

³⁹ Se Liste G Nummer 48, S. 227, Note 22.

⁴⁰ *Clas* (eller *Niclas*) *Bruns* var Menigheds-Ældste fra 1687.

⁴¹ Han var muligvis i Slægt med *Samuel Reinholts Engelschman*, der 1669 optoges i Drejerlavet i Kjøbenhavn.

⁴² Han var Menigheds-Ældste fra 1687.

3. *Philip Walcken*,⁴² seiden färber, dessen frau; hat keine kinder. Wohnet auff dem alten Marckt.
4. *Jarss Hützen*, Engelscher Spiegelmacher, dessen frau; hat 1. Tochter. Wohnet in der Compagnie strasse.
5. *Conrad Braun*,⁴³ Tischler, hat von seinen kindern nur einen sohn hier, Nemlich *Johan Balthasar*, lernet die Orgel schlagen, und wohnet beÿ seinem Vatter in der Oster strassen. Die übrigen 5. seint zu Cassel beÿ der Mutter.
6. *Elias Pödenfand*, Gummer,⁴⁴ dessen frau; hat alhie einen grossen Sohn *Peter Pödenfand*, arbeitet beÿ seinem Vatter, und 2. kleinere kinder. Wohnet in der breiten Königes strasse.
7. *Andreas Gräbe*, Schneider, dessen jetzige frau zwarn *Luttherisch*, die vorige aber *Reformirt* gewesen, von welcher alleine die Kinder seind, als dessen älteste Tochter *Charlotte*, Kammer Metgen auff dem Schlosse, ältester Sohn *Johan Andres*, samt noch 4. kleineren kindern, von welchen der älteste beÿ *David Marchand* das Parückemachen lernet. Wohnet in der kleinen H. Geist strasse.
8. *Abraham von Schepsal*,⁴⁵ Man von I. K. Maj. der Königin Wehmutter, wohnet in der Wimmelschafft, hat keine ungeheirathete Kinder, sondern nur eine Tochtters Tochter.
9. *Jonas Michelsen*, Siegelmacher, dessen Frau. Hat keine kinder. Wohnet in der Balhauss strassen beim strande.
10. *Equipagie Meister de Rechter*,⁴⁶ dessen Frau, hat keine ungeheirathete kinder, wohnet auff Christians Haven.
11. *Gerhardus Ens*, Buchhalter beÿ der Ost Indischen Compagnie, dessen frau, hat 3. kinder. Wohnet beÿ der Rechter auff Christians Haven.
12. *Johannes Mooock*,⁴⁷ Meckeler, dessen frau, hat vier kinder, dessen Tochter *Clara Cornelia*, Sohn *Jacobus*, weinverlasser,

⁴³ Han har lavet Dronningstolen i Galleriet i Reform. Kirke. Hed *Johan Conrad B.*

⁴⁴ Gummierer? — af Gummi. Stamfader til Familien Pødenphant.

⁴⁵ *Abraham van Schepsel (Schöpsel, Schepsche)*. Hans Hustru, *Elisabeth Blanckers* ell. *Blancheris*, var den »Mutter Elisabeth«, Dronning Charlotte Amalies »Cramfraw«, der er opført sidst i Liste K, S. 239. Ved hendes Begravelse Petri 1708 kaldes hun Dronningens »Bademoder« (af Bader = Barber, Saarlæge o. l.). 1691 blev en Datter af dem begravet i Petri. S. var Menigheds-Ældste fra 1687. »Wehmutter« = Jordemoder (Persh. Tidsskr. 2 R. IV, S. 10).

⁴⁶ *Carsten Krintzen de Rechter*, Ekvipagemester ved Flaaden, f. ca. 1622, d. efter 1699.

⁴⁷ Han ejede 1681 en Byggegrund paa Christianshavn, nær Langebro, købt fra *Marie Carl van Manders*. I de følgende Aar kom han i langvarig Rettsstrid med Kjøbenhavns Magistrat, der lod en Del af Grunden udlægge til Gade uden at ville yde rimeligt Vederlag derfor, og først 1709 opnaede hans Enke at faa en endelig kongelig Resolution, der gav hende Retfærdighed.

- anitzo verreiset, Tochter *Anna Margaretha*, Tochter *Ariantje*, wohnt auf Christians Haven.
13. *Vase Olphers*,^{47a} Schiffer, dessen frau, hat 2. kinder. Wohnet in Kalboden.
 14. *Jelle Cornelzen*, Schiffer, dessen frau, und Tochter, wohnen beÿ *Vase Olphers*.
 15. *Michel Abbestéé*,⁴⁸ Kauffman, dessen frau, hat dreÿ ungeheirathete kinder, Sohn *Piter*, Sohn *Matthias*, und 1. jüngere Tochter. Wohnet auff der Oster strasse.
 16. *Alexander Ross*,⁴⁹ Kauffman, dessen frau, haben 1. kind.
 17. *Peter Dendas*, Kramer, dessen frau, hat 4. kinder, wohnt auff dem Amacker Marckt.
 18. *Thies Harmens* von der Burg, vor diesem auff dem Holm gearbeitet, dessen frau. Hat keine ungeheirathete kinder. Wohnet beÿ *Peter Dendas*.
 19. *Trein Schwans*, deren Man als steuerman nach Ost Indien. Hat 3. Kinder, wohnt eigentlich in Holland, hält sich aber anitzo beÿ ihrem Vatter *Reier Pie*⁵⁰ auff.
 20. *Jacob König*, Schilderer,⁵¹ dessen frau, hat 4. Kinder, wohnt in der Pielstrassen.
 21. *Henrich Schmitt*, Parückemacher, dessen frau, hat 2. kinder, wohnt in der Kauffmacher strasse.
 22. *Piter von Hemert*,⁵² Weinhändler, dessen frau, hat 3. kinder, wohnt auff der Kauffmacher strasse.
 23. *Hans Krause*, Leineweber gesel, arbeitet dan hie dan da, dessen frau, hat 2. kinder.
 24. *Elssje Wolbeck*, *Piter Wolbeck* C o m p a s s e maker nachgelassene Wittibe, hat 2. kinder, wohnt gegen der Holms Kirchen über.
 25. *Johan Schütt*, Meister auff dem Holm, dessen frau, hat 5. kinder. Wohnet in der Schifferbuden.
 26. *Claes Jacobsen Born*, Schiffer, dessen frau und Schwieger Mutter *Hillegunt Simens*, hat noch keine kinder, wohnt beÿ *Johan Schütt* in der Schifferbuden.
 27. *Johannes von der Schleuss*⁵³ frau, deren Man in A m s t e r d a m sich auffhält, hat 3. kinder. Wohnet in der neuen Königs strasse.

^{47a} Vaes Olfers, Stamdader til Admiral Olfert Fischers Slægt.

⁴⁸ Se Liste G Nummer 39, Note 19, S. 227.

⁴⁹ F. 1659, d. 1722, gift med *Catharine Elisabeth Abbestée* (1675—1735). Smlgn. Liste G Nummer 39, Note 19, S. 227. Han var Menigheds-Ældste fra 1697.

⁵⁰ *Reyer Pietersen Pie*, Kommandørkaptajn i Flaaden, f. 1623, d. ca. 1698; se Note 108, S. 242.

⁵¹ Hofmaler Jacob Coning (Conninck) fra Amsterdam (1650—1724).

⁵² Se Liste G Nummer 35, Note 17, S. 227.

⁵³ Han var Menigheds-Ældste fra 1705.

28. *Attje* [ell. *Altje*] *Fresen*, wartet auff dem Schlosse auff, deren Tochter *Sophia Cornelia*. Hat bey sich eine Tochtters Tochter auss Norwegen von 7. jahren, ist in der Holms Kirchen getaufft. Wohnet in der Schifferbuden.
29. *Peter Sjöfensen*, Mester Knecht auff dem Holm, dessen frau, und frauen Mutter, hat 2. kinder, wohnet in der Schifferbuden.
30. *Henrich Hogeland*,⁵⁴ Potte Kramer, dessen frau, hat 5. kinder, wohnet beim strande.
31. *Gerhard Davidsen*, Schiffer nach Ost Indien, dessen frau, hat 1. kind, wohnet bey C o m e n d ö r *Bösemaker*.⁵⁵
32. *Jacob Camerbeck*, seidenfärber, dessen frau, hat 5. kleinere kinder und eine Gross Tochter, wohnet auff Christians Haven.
33. *Wilm Decker*,⁵⁶ Schiffer, dessen frau, hat eine Tochter, wie auch 1. Sohn, wohnet auff Christians Haven.
34. *Everd Janssen*,⁵⁷ Maurmeister, dessen frau, hat 2. Söhne, wohnet auff der Königin breiten strasse.
35. Cap. *Jessen Blomendal* älteste Tochter *Treintje Jesse*, hat noch 3. Brüder, wohnen in der Schifferbuden.
36. *Johan Redding*, Engelscher Koch, dessen frau, hat 1. Tochter, wohnet in der Osterstrasse.
37. Wittib *Amaranthe von der Quad*, verkaufft kanten,⁵⁸ hat bey sich Ihre Schwester und Vettern *Wessel Velthusen*, wohnet gegen den Holms Kirchen über.
38. *Jochem Ergens*⁵⁹ nachgelassene Fr. Wittib, sonst Fr. von *Westerwick*, hat dreÿ söhne, als
Henrich und } beide nach Ost-Indien.
Johan }
Gerd, welcher bey der Mutter, wohnet in der Pilstrassen.
39. *Cornelis Hussman*, Schiffer, hat seine familie noch nicht hier.
40. *Wilhelm Ludowigs*, Seiffen sieder, dessen frau, hat 8. kinder, wohnet in der Kalboden.

⁵⁴ Han og to andre Hoogland'er fik 1708 trods Protest fra Stadens Kandestøber- og Lygtemagerlav Tilladelse til vedblivende at handle med og indføre fra Holland Arbejder af Tin og Blik — dog med visse Begrænsninger.

⁵⁵ Han var Kommandør i Flaaden, f. ca. 1634, d. 1709; smlgn. S. 242, Note 107.

⁵⁶ Det er formentlig en Søn af ham, *Hein D.*, der 1708 fik lignende Tilladelse som Hoogland'erne.

⁵⁷ Han kaldes 1669 Kongens Bygmester og har konstrueret Tegning til et Ridehus ved Slottet. 1672 fik han anvist et Antal Murersvende til Opførelse af Gyldenløves Palæ (Charlottenborg). *Ewert Jansen* er ogsaa blevet benævnt Kunstmedemester?

⁵⁸ Kniplinger.

⁵⁹ *Joachim (Jochim) Irgens* (ca. 1611—75), Storkøbmand, Godsejer;

41. *Lammert Cornelissen Blauenhan*, Schiffer, welcher I. Maj. der Königin Jacht führt, dessen frau, hat 1. kind, wohnt auff Christians Haven.
42. *Gerd Sibrands*, Schiffer, dessen frau, hat 1. kind.
43. *Jürgen Samkunfft*, Schiff's Zimmerman, dessen frau, hat 1. kind.
44. *Herman Reiersen*, Schiffer, dessen frau, hat keine kinder. Wohnet auff Christians Haven, beÿ ihnen wohnt der frauen Vatter und Mutter, alte Leute.
45. *Johannes Reinniers* Potttekrähmers nachgelassene 2. kinder, als *Johannes Reinier* und dessen Schwester *Heintje*, wohnen beim strande.
46. *Friderich Strateman*,⁰⁰ der Teutschen Gemeine Vorsinger und Schul Meister, dessen frau, hat keine kinder, hat aber einen knaben beÿ sich, *Casper Kirchhoff* genant.
47. In meinem Hause seint Ich, meine frau sampt 2. kindern.

Diese seint alle von beÿderseits R e f o r m i r t e n Verheiratheten sampt deren kindern noch unverheirathet, welche nicht auff des Herrn Hoffpredigers Register stehen. Solten mehr gefunden werden, komt die unkunde allein daher, dass sie nicht alle beÿ uns C o m m u n i c i r e n.

C o p p e n h a g e n d. 3. 9br. 1690.

Warner Koene.

[Lit. K.]

Verzeichnüs der Jenigen r e f o r m i r t e n, welche, so viell mir bewust, sich in unser Hoff-gemeine befunden und sich zu derselben halten:

Ihr Majÿtt. Unsere allergnd: K ö n i g i n.

Ihr Durchl: die P r i n c e s s i n von Nassau-Dillenburg.

die Cammer Jungfer M^d von Uffeln.⁶¹

Mad. von Borstelin.⁶²

Mad. von der Eckin.

havde ejet Gjorslev og Vestervigkloster med store Godstilliggender; adlet 1674 von Vestervig. Hustruen hed *Cornelia Bickers* og var født i Holland. Se S. 225, Note 7.

⁶⁰ eller *Straetmann*; var født i Bremen; var Skolemester og Forsanger fra 1688.

⁶¹ Juliane von Uffeln. *Johann Carl* Baron v. *Ufflen* (*Uffeln*) var Kaptajn i Dronningens Regt.

⁶² Muligvis den *Charlotte v. Borstell*, der ca. 1692 var gift med *Johann Bernhard v. Schwertzel*, (1654—1723), som ved den Tid var Major i Garden til Fods. Smlg. S. 240, Note 90.

Mad. von Hattenbackin.⁶³

Mad. von Nostitzen.

3. Cammer Mägdgens.

Ein Wasch-Mägdgen.

der Princessin Cammer Mägdgen.

das Wasch-Mägdten.

2. Cammer-Mägdgens, beÿ der Königl. Princess.

Ein ander Mägdgen.

des Königes wasch-Mägdgen.

6. Jungfer Mägdgens.

die alt-frauw. Item. 2. pagen undt 4. lacqueien.

die fraw in der Küchen, mit ihrer Tochter.

diese sindt aufm Schlosse anzutreffen.

Die Fr. Gen. Lieut. Plessin,⁶⁴ wie viel Kinder diese hat mit dem G. L., undt wie alt sie sindt, habe noch nicht erfahren können, wohnt in der Strasse, wenn man nach der Königin Garten gehet.

Die Fr. Gen. Lieut. schakkin,⁶⁵ auch wie viel diese Kinder haben ist mir noch nicht angesaget.

Madame Grabbín hat keine Kinder, wohne aufm Lande.

Madame Lützauin⁶⁶ fraw Marschallin ist verreiset, also dass ich nicht weiss, wie viel Kinder Sie hat, noch wie alt sie sind, seÿndt lutherisch getaufft, wohnt in der Storm-Strassen.

Madame Grubbin^{66a} ist mit einem lutherischen Manne, so Capitain ist, verheÿrahtet, wohnt aufm Lande, hat keine Kinder.

Monsr. Lincker⁶⁷ undt seine Liebste haben 5. Kinder.

der Hr. Obristl. Schwerzell.⁶⁸

der Hr. Obr. Dalwig.⁶⁹

der Hr. Capitain Bonardt.⁷⁰

der Hr. Capitain Issen.⁷¹

⁶³ Charlotte Sophie v. Hattenbach, g. m. F. v. Gram (se S. 239).

⁶⁴ Se Liste G Nummer 12, Note 9, S. 226.

⁶⁵ Generalloÿtnant, Gehejmerraad Hans Chr. Schack (1642—1706) var gift med Amalia Catharina Mauritia v. dem Brinck (1666—1752).

⁶⁶ Hofdame hos Dronningen Eleonore Cathrine v. Schagen (1650—92) var gift med Henning Ulrich v. Lützow (1649—1722), Hofmarskal hos Kronprins Frederik (IV.), Amtmand.

^{66a} Wilhelmine Hedvig von Winsheim, g. m. Marinekapt. Tønne Grubbe til Lystrup.

⁶⁷ Jean Henry Lincker † 1692, Kammersekretær hos Dronningen (Louis Bobé, Operahusets Brand 1689, 49).

⁶⁸ Se Liste K, S. 236, Note 62.

⁶⁹ Johann Bernhard v. Dalwig, der 1690 var Oberstløjtnant i Garden (Rang som Oberst); dødelig saaret i Slaget ved Höchstet 1704.

⁷⁰ Jacob Peter Bonar, Kaptajn i Garden til Fods; død 1717.

⁷¹ Eggerich Nicolai v. Issen (Issem), Kaptajn i Prins Frederiks Regt.; død 1719.

Diese haben keine frawens und keine beständige wohnung.
Herr *Bruns*,⁷² Tochter undt Sohn, wohnt hinter dem Rath-
hause.

Monsr. *Prescheur*,⁷³ Chyrgus hat eine L u t h e r i s c h e
fraw undt 2. Kind., davon eins L u t h e r i s c h getaufft, das andere
r e f o r m i r t, wohnt aufm Schloss-Platze.

der Herr Bereidter, wohnt beÿ des Königes Stall.

die fraw A s s e s s o r i n *Schäffer*,⁷⁴ hat keine Kinder und woh-
net in der Storm-Strassen.

die fraw Zölnerin [?] *Eschelsen* hat mit ihrem Manne, so da
L u t h e r i s c h ist, 3. Kinder, wie alt, hat sie mir noch nicht ge-
sagt, wohnt beÿ Hr. *Wigant* [*Michelbecker*].

die fraw Zölnerin *Knudtzen* hat mit ihrem Manne, so da lu-
t h e r i s c h ist, keine Kinder.

der Stallschreiber, mit seiner frauen, haben 1. Kindt, welches
r e f o r m i r t getaufft ist.

der Italienische Sprach-Meister^{74a} hat eine l u t h e r i s c h e fraw,
aber mit derselbigen keine Kinder, wohnt in der Königin garten.

Meister *Levin*^{74b} undt seine fraw hat 3. Kinder, 2. mit der er-
sten, welche l u t h e r i s c h war, sindt auch l u t h e r i s c h getaufft;
Eins mit dieser, welches r e f o r m i r t getaufft.

Ein l a c q u e i, von *Lützu*.

Ein l a c q u e i von dem Hr. Oberhof Meister von *Geismar*.⁷⁵

2. Kutschers, welche mit ihren l u t h e r i s c h e n frauen keine
Kinder haben.

2. Soldaten frauen, welche l u t h e r i s c h e Männer haben,
undt sindt auch ihre Kinder l u t h e r i s c h getaufft.

Eine arme Priesters fraw, wittib, derer Kinder l u t h e r i s c h
sindt.

Monsr *Hendrich Schnellpfeil* undt seine fraw haben 3. Kinder,
welche in Helsingör wohne undt die Kinder alle l u t h e r i s c h
tauffen lassen müssen.

die fraw verwalterin zu Helsingör hat einen l u t h e r i s c h e n
Mann, ihre Kinder sindt l u t h e r i s c h getaufft, wie viel aber
selbige hat, ist mir noch nicht angesaget.

die fraw v i s i t i e r i n⁷⁶ *Schmidt*, ihr Mann ist l u t h e r i s c h,
wohnet auch zu Helsingör, die Kinder sindt alle l u t h e r i s c h
getaufft, wie viel Sie aber haben, kan auch noch nicht erfahren.

⁷² *Niclas Bruns*, Menigheds-Ældste fra 1687.

⁷³ *Johan Philip Precheur*, begr. 1710 i Petri; Hustruen begr. sst. 1705.

⁷⁴ Muligvis den senere Generalauditor *Schäffers* Hustru.

^{74a} Balthasar Johannes Eniccelius, havde 1688 en Skole med 10—12 gode
Folks Børn.

^{74b} Levin Ludvig Rohrlach, Gartner paa Rosenborg.

⁷⁵ *Johann Friedrich v. Geismar*, Overhofmester hos Dronningen, Gehejme-
raad; død 1697.

⁷⁶ Toldembedsmand.

Monsr *Spangenberg*, Ihro Majÿtt. der Königin Leib-Knecht. die fraw Ober Jägerin,⁷⁷ auf Jägersburg, deren Erster Mann reformirt gewesen, davon 2. Kinder übrig; der Jetzige ist lutherisch, dessen Kinder auch lutherisch getaufft.

der Jagt-Juncker, Monsieur *Kram*.⁷⁸

der englische Jäger, mit seiner frauen, welche 2. Kinder haben. der Stücken-giesser.

der Herr Capitain Baron *Bieberstein*.⁷⁹

Monsieur *Hendrich*⁸⁰ undt seine fraw, wohnen auf Genthoff, auf der Königin Güther, haben zwey Kinder.

Monsieur *Christoph Prange*^{80a} undt seine fraw, Königl. visiteur, haben 2. Kinder, wohnen beÿ Herrn Admirall *Hoppen*.⁸¹

Mutter *Elisabeth*.⁸² Ihro Majestäten der Königin Cramfraw, mit ihrer Tochter; diese hat einen lutherischen Mann, wohnet zu Draxholm; hat mit demselbigen 2. Kinder, nach dehme Sie allezeit alhier in Coppenhagen (ins?) Kinderbette gekommen, reformirt getaufft worden sind.

Musculus undt seine fraw, nebenst einer Magdt.

Dan und wan kommen wohl einige frembde auss Schonen, auch sonsten reisende Handtwercks-leüthe; desgleichen etliche gemeine Soldaten, welche als ab- und zu-reisende müssen betrachtet werden. Solten mir noch welche mehr einfallen, oder sich beÿ unserer Hoff-gemeine einfinden, kan auch alsdan hernach angezeigt undt auf gnädigsten Befehl übergeben werden.

Coppenhagen d. 3. 9bris 1690.

Johannes Musculus.

[Lit. L.]

Register der Reformirten, welche in I. K. Majÿ. Kriegsbedienung, von Hr. Hoffprediger Musculo nicht eingeführet, auch mehrentheils in der Stadts Gemeine communiciret, und

⁷⁷ se S. 226, 26. Johan Berend Clodi (Claudi) fra 1684 Overjæger, 1699 Overforster, † 1718.

⁷⁸ *Friedrich v. Gram*, senere Overjægermester, Amtmand, Gehejmeraad (1664—1741).

⁷⁹ *Johann Owzechowsky* Friherre v. *Biberstein*, Kaptajn i Sjællandske Regt.; død 1702.

⁸⁰ *Henrich Tønnes*. Pastor Køne havde ude paa Dronningens Gaard i Gjentofte døbt et af de to Børn, hvad der fra Sognepræsten dér, Magister *Plum*, fremkaldte en skarp Klage til Biskop *Bagger* og en Do. fra Biskoppen til Kongen. Disse Aktstykker m. fl. ligger i samme Pakke som Listerne.

^{80a} Christopher Prange var 1676 Lakaj hos Dronningen.

⁸¹ *Iver Hoppe*, Viceadmiral (1649—93).

⁸² Se Liste I Nummer 8, Side 233, Note 45. »Cram« her formentlig Lægeurter.

unter den Regimentern gehören, welche sie einquartiret.

Von der Garde zu Pferde.

1. *Johan Wilhelm Neitzer*, unter Rittmeister *Lützu*.⁸³
2. *Hans Neuwirth* under demselben.
3. *Johan Hardeman Köhler*, under Rittmeister *Holck*.⁸⁴
4. *Eberhard Kohl*, Trompetter.

Von der Garde zu fusz.

5. *Cap. de Man*,⁸⁵ thut Leutenants dienste, dessen
6. frau.
7. *Dirich Mercks*, under *Cap. de Witt*.⁸⁶
8. *Frans Schröder* under *Baron Holck*.⁸⁷
9. *Anthon Reinhold*, under *Cap. Blücherd*.⁸⁸
10. *Hantz Henrich Deltz*, under *Cap. Blücherd*.
11. *Matthes Beendorff*, under *Cap. Dalwigh*.⁸⁹
12. *Johan Schilling* under *Cap. Dalwigh*.
13. *Baltzer Hein* under *Cap. Dalwigh*.
14. *Johan Philip Schild* under Oberl. *Schwertzel*,⁹⁰
15. dessen Frau, hat 1. Kind.
16. *Hans Klock* under Oberl. *Schwertzel*.
17. *Diderich Meyer* under *Cap. Viereck*.⁹¹
18. *Henrich Rein* under *Cap. Rosenau*.⁹²
19. *Herman von Campen*, under selbigem.
20. *Johan Kleinert*, under Oberstl. *Schönefeld*.⁹³
21. *Johan Philip Schneider* under den *Granadiers*.
22. *Christopher Gentner* under den *Granadiers*.
23. *Herman Werner*, under *Cap. Rumor*.⁹⁴

Von Printz friederichs Regiment.

24. <i>Herman Buschman</i>, 25. <i>Johan Wiederecht</i>, 26. <i>Hans Jürgen Taub</i>, 27. <i>Wilhelm Reiman</i>, 28. <i>Johan Peter Bolwin</i>.	}	under <i>Cap. Haberkorst</i>.⁹⁵

⁸³ *Curt Ernst v. Lützu*; død 1705.

⁸⁴ *Flemming Greve Holck* (1659—1701), senere Amtmand.

⁸⁵ *Christopher de Man*, Premierløjtnant (Rang som Kapt.); død 1712.

⁸⁶ Formentlig *Wilhelm Dubirlau v. Witt*.

⁸⁷ *Frederik Christian Baron Holck* (Holckenhavn), f. ca. 1665, d. 1708.

⁸⁸ *Lorenz v. Blücher* (1655—1728).

⁸⁹ *Georg Wilhelm v. Dallwig*, Premierløjtnant (Rang som Kapt.).

⁹⁰ Se S. 236, Note 62.

⁹¹ *Carl Mathias v. Vieregg* (*Viereck*) (1660—1728).

⁹² *Heinrich v. Rosenauer*; d. 1729.

⁹³ *Hans Christian Schönfeld* (1661—1727).

⁹⁴ *Gregorius Rumohr*.

⁹⁵ *Christian Haberkorst*; afskediget ved Dom 1691.

29. *Wilhelm Goen*, under den *Granadiers*.
30. *Daniel Moseman*, under den *Granadiers*, hat 1. Kind, von mir getauft.
31. *Theobaldus Brede* under Oberstl. *Antoni*, hat 1 Kind, von mir getauft.

Vom Seeländischen Regiment.

32. *Capit. Butterman*.⁹⁶
33. *Jacob Andressen* under Major *Harlev*.
34. *Augustinus Lindemeyer* under *Cap. Bilauw*.⁹⁸
35. *Johan Ernst Boile* under *Cap. Butterman*.
36. *Piter Baus* under *Cap. Schröder*.⁹⁹
37. *Peter Spicker* under *Cap. Schröder*, hat 1. Kind, von mir getauft.

Vom Schackischen Regiment.

38. *Jacob Mülhausen*, Lieutenant under *Cap. Clees*.
39. *Johan Baurmüller*, Corporal under *Cap. Grumkau*.¹⁰⁰
40. *Johan Henrich Trittman*, under den *Granadiers*.
41. *Cornelius Aterot* under *Cap. Clees*.
42. *Johan Berent Kraul*, under *Cap. Schreiber*.
43. *Ernst Eiffelt*, under *Cap. Schreiber*.
44. *Christian Reichard Brockman* under der Leib Compagnie.
45. *Wilhelm Schlüter* under *Cap. Dux*.¹⁰²
46. *Gerd Berens*, Gefreiter under *Cap. Dux*.
47. *Michel Neubauer*, under *Cap. Dux*.
48. *Johan Christopher Krauss Haar*, Sergeant under *Cap. Dux*.
49. *Valentin Beck*, under der Leib Compagnie.
50. *Alexander Watzon*, under *Cap. Clees*.

Vom Curländischen Regiment.

51. *Andres Marschalck* under *Cap. Jerenosche*.
52. *Andres Leonhard*, under Oberl. *Tettau*.¹⁰³

⁹⁶ *Gerhard Buttermann*.

⁹⁷ *Henrik Harloff*; død 1697.

⁹⁸ *Barthold Dietrich v. Bülow*; afskediget 1698.

⁹⁹ Muligvis den *Georg Wilhelm Schröder*, der døde 1707.

¹⁰⁰ *Christian* (ell. *Christen*) *Steffen Grumcow*; død før 1707.

¹⁰¹ *Johann Christian Schreiber*.

¹⁰² *Johan Frederik Tuchsén*; død 1730.

¹⁰³ *Dietrich v. Tettau*.

Von der Artillerie.

53. *Friderich Abel*,¹⁰⁴ Stück Leutenant.
 54. *Jacob Wulf*, Feuerwercker, ist im andern Register bey seiner Mutter gemeldet.

Von den Marinern.

55. *Hans Jürgen Buser*, Corporal unter Cap. *Jul.*¹⁰⁵
 56. *Johan Jost Redeger*, Scharmeÿblaser.
 57. *Jürgen Borel*, unter Oberstl. *Bogere*.¹⁰⁶
 58. *Lammert Burgerd* unter demselben.

Von der flotte.

59. *Commendeur Piter Bösemaker*,¹⁰⁷ dessen
 60. frau, hat noch 2. ungeheiratete Kinder.
 61. *Cap. Reÿer Pié*,¹⁰⁸ dessen
 62. frau.
 63. *Cap. Rubbert*.
 64. *Cap. Daniel Wildeman*.¹⁰⁹
 65. *Leutenant Piter Bösemaker*,¹¹⁰ hat 3. Kinder.
 66. *Webbeke Hajen*, Soldaten frau.
 67. von *Niclas Jansen*, Soldaten unter der garde, anitzo in Irland, 2. Kinder als (1.) sohn von 11 jahren, (2.) Tochter von 7. jahren, hie geblieben.

Nebst obengemelten sind noch verschiedene Officirer, wie auch viele soldaten, welche nicht andeuten können, weil sie anderwertig zur *Communio* gehen. Nach Irland¹¹¹ sind über 40. die beÿ uns *communiciret*, welche anzumelden unnötig erachte.

Copenhagen d. 3. 9br. 1690.

Warner Koene.

¹⁰⁴ *Friederich Abel »von Heidelberg«, f. i Heidelberg ca. 1645, d. 1698.*

¹⁰⁵ *Muligvis Frands Juul (ca. 1647—1731).*

¹⁰⁶ *Henning Mathias v. Pogrell (1651—1701).*

¹⁰⁷ *Peter Beesemacker (ca. 1634—1709).*

¹⁰⁸ *Reyer Pietersen Pie (1623—ca. 1698).* Se S. 234, Note 50.

¹⁰⁹ F. ca. 1640, d. 1693.

¹¹⁰ *Peter Beesemacker, f. ca. 1654, afsk. ved Dom 1700; 1704 nyt Afskedspatent som Kaptajn.*

¹¹¹ *Efteraaret 1689 var et betydeligt Tropicorps overladt til Wilhelm III.*

ANMELDELSER.

J. J. A. Worsaae, Af en Oldgrandskers Breve 1848—1885. Udgivet ved *Victor Hermansen.* København 1938. 223 S. (Gyldendalske Boghandel — Nordisk Forlag).

Interessen for den danske arkæologiske Forsknings Historie er aabenbart i den senere Tid stærkt stigende. I December 1937 erhvervede saaledes Redaktøren af »Personhistorisk Tidsskrift« *Bengt Hildebrand* den filosofiske Doktorgrad paa første Del af et omfattende Arbejde »C. J. Thomsen og hans lærda Förbindelser i Sverige 1816—37«, der i Virkeligheden indeholder langt mere, end Titlen lover, og giver mangfoldige Bidrag til Arkæologiens Historie i Danmark, og nylig har Overbibliotekar, Dr. phil. *Carl S. Petersen* udgivet en Bog »Stenalder, Broncealder, Jernalder« til Belysning af Treperiodesystemets Udviklingshistorie, lige saa fængslende i sin Fremstillingsform som betydningsfuld for Forstaaelsen af det omhandlede Emne. Allerede et Par Aars Tid før havde Mag. art. *Victor Hermansen* udsendt et efterladt Manuskript af *J. J. A. Worsaae* »En Oldgrandskers Erindringer« (udførligt omtalt her i Tidsskriftet 10. II, 160 f.), og i indeværende Aar har samme Udgiver som Supplement hertil offentliggjort en Brevsamling med den i Overskriften anførte Titel.

Denne Samling indledes med et Brudstykke af en Fortsættelse af »Erindringerne«, der fuldt ud godtgør, hvor beklageligt det er, at *Worsaae* ikke fik fuldført dette interessante Værk, og indeholder iøvrigt dels nogle Breve til *Worsaae*, dels mange fra ham. Blandt de førstnævnte lægger man især Mærke til Brevene fra *C. J. Thomsen*, knudrede og stilistisk ubehjælpssomme som de er, men kærnefulde af Indhold og tiltalende ved den bundne Varme, der ligger bag. I Modsætning til »Erindringerne«, der pointerer *Thomsens* mærkelige Kølighed over for den unge *Worsaae*, tegner hans senere Breve (efter 1848) et smukt Billede af det nære Forhold og det trofaste Samarbejde mellem disse to store Redningsmænd over for Danmarks Fortidsminder. Med deres tidligere Uoverensstemmelse in mente er det saaledes velgørende at stifte Bekendtskab med en saa uforbeholden Anerkendelse af *Worsaae* som den, *Thomsen* lader komme til Orde i et Brev af 18. August 1850: »en eneste rigtig Idee, lagt i de rette Hænder, hvormegen Nytte og Glæde bringer den ikke? Jeg modtager aldrig et Brev fra Dem uden i mit inderste Hjerte at sige, det var aldrig gaaet, naar vi ikke havde faaet Inspecteur Posten istand og *Worsaae* ind i den.«

Worsaaes Brevstil er mere letflydende og elegant end *Thomsens*, som hans Personlighed i det hele udmærkede sig ved større Smidighed. Især er hans talrige Breve (desværre ofte blot meddelt i Uddrag) til hans Hustru, *Jacobine Severine f. Grevenkop-Castenschiold*, smukke og levende. Uden at høre til de meget betydelige Brevsamlinger er den her udgivne baade tiltrækkende som Læsning og værdifuld ved den Mængde Enkeltoplysninger, den indeholder. Ved at skildre *Worsaaes* bestandige Farten rundt i Landet for at undersøge og bevare Fortidslevninger fortæller Brevene paa en egen konkret Maade om hans Arbejde i Marken, om hans Utrættelighed i sit Kald og om hans varme Kærlighed til Danmarks Fortidsmindesmærker fra de forskelligste Tider. Derved kaster de ogsaa ofte paa mærkelig Maade Lys over den Skæbne,

der er blevet vore »antikvariske Mindesmærker« til Del. I det hele faar man ved Læsningen af en saadan Brevsamling et stærkt Indtryk af det seje og storslaaede Redningsarbejde, som gennem Menneskealdre er udgaet fra Nationalmusæet, og som ofte har affødt en haardnakket Kamp mod mange Slags Fjender. Betegnende er saaledes Omtalen af det ogsaa i vore Dage aktuelle Spørgsmaal om Herregaarden Spøttrup — der er Grund til at glæde sig over, at Worsaaes Ord (S. 58): »at kjøbe og i Fremtiden vedligeholde en saa stor Bygning, alene for den antiqvariske Interesses Skyld, vilde Rigsdagen nok smukt betakke sig for,« ikke er gaaet i Opfyldelse. Særlig livfulde er Worsaaes Breve fra de store Udgravninger af Jellingehøjene 1861, der tilmed er ledsaget af Gengivelser af en Del af Arkæologen *Jacob Kornerups* satiriske Tegninger.

Som de sidstnævnte Breve sprudler af Humør, saaledes er der ogsaa Feststemning over de Breve, Worsaae sendte sin Hustru fra de mangfoldige arkæologiske Kongresser, han Livet igennem deltog i. Med et Anstrøg af Koketteri lægger han ikke Skjul paa sine Smaasvagheder, men afspejler sig dog ubevidst som den rigt udstyrede og i en sjælden Grad charmerende Personlighed, han var, velegnet til overalt at danne det straalende Midtpunkt i Kollegernes Kreds. Meget underholdende er ogsaa hans Skildringer af fremmede Lande og Byer — ikke mindst er Beretningerne fra det gamle Rusland med Omtale f. Eks. af Klostrene og Kirkerne i Moskva fængslende og værdifulde.

Hører det til en Historikers skønneste Opgaver at medvirke til, at Lys og Skygge fordeles paa en fordomsfri og retfærdig Maade, fortjener Victor Hermansen megen Tak, fordi han ved Udsendelsen af Worsaaes Erindringer og Breve har ladet den store Arkæologs ikke altid tilstrækkeligt skattede Personlighed genopstaa renere og klarere for den historiske Bevidsthed. Forøvrigt kan der i udgiverteknisk Henseende indvendes et og andet ved den foreliggende Brevudgave — Kommentaren er saaledes vel kortfattet, og med Henblik paa de talrige lokalhistoriske Oplysninger, der findes i Brevene, havde det været i høj Grad ønskeligt, om Bogen havde været udstyret med et Stednavneregister.

Bjørn Kornerup.

H. G. A. Jørgensen, Sognepræst og Præstegaard. II. Kbh. 1938. 106 S. (G. E. C. Gads Forlag).

Den bekendte og i flere Henseender fortjente kirkehistoriske Popularisator, Pastor *H. G. A. Jørgensen* paabegyndte 1937 Udsendelsen af et større Arbejde »Sognepræst og Præstegaard«, hvori han vilde give en Fremstilling af »dansk Præstegaardsliv gennem 1000 Aar« belyst ved typiske Eksempler af kulturhistorisk og personalhistorisk Art. Bogen var aabenbart tænkt i Stil med og som en baade tids- og emnemæssigt stærkt udvidet Afløser af Vilhelm Bangs livligt skrevne »Præstegaardsliv i Danmark og Norge«, 1891. Første Bind spændte over Tiden indtil det 18. Aarhundredes Udgang, og som anden Del af denne Skildring foreligger nu (1938) for det 19. Aarhundredes Vedkommende et Bind, der til Undertitel har »Provst U. A. Plesner« og derved antyder, at det samler sig alene om den mangeaarige Sognepræst i Humble paa Langeland, Provst *Ulrik Adolph Plesner* (1782—1861). Der kan være begrundet Tvivl, om det er metodisk rigtigt i en saadan sammenfattende Fremstilling at ville belyse den rige og mangesidige Præstegaardskultur i Danmark i det 19. Aarhundrede blot ved dette ene Eksempel, men rent bortset herfra vil der kunne indvendes ikke saa lidt mod det foreliggende Bind. Det viser sig paa ny, at Forfatteren kun i ringe Grad formaar at tegne et virkelig Helhedsbillede af den Personlighed, han vil skildre. De samme Anker, som i sin Tid rettedes mod hans Biografi af Ribe-Bispen *Gabriel Koch* (jvfr. Historisk Tidsskrift 10. I, 388 f.), kan ogsaa fremføres mod denne Bog: man savner en

dyberegaaende Baggrundsskildring, Fremstillingen lider under Mangel paa Enhed og Plan, der findes ingen organisk Sammenhæng mellem de enkelte Af-snit, men Læseren føres paa en mærkeligt uformidlet Maade fra det ene Om-raade til det andet, og Indholdet gør i alt for høj Grad Indtryk af at være blot løst sammenkædede Brudstykker af det Materiale, der tilfældigvis har staaet til Forfatterens Raadighed, Breve, Prædikener, Embedsskrivelser o. l. Som Følge af disse Ejendommeligheder ved Fremstillingsformen er det meget vanskeligt for Læseren at kæmpe sig frem til Overblik og danne sig et Billede af Hovedsikkelsen i Bogen. Maaske er Forf. tillige i nogen Grad tilbøjelig til at overvurdere Provst Plesners Personlighed og Betydning. Vel er det hævet over al Tvivl, at han har været særdeles nidkær og dygtig som Præst og Provst, og at han som kongevalgt Medlem af Stænderforsamlingen i Roskilde 1841—46 særlig har gjort sig bekendt ved at tale Husmandsstandens Sag, men det Ma-teriale, Pastor Jørgensen fremlægger, er i hvert Tilfælde ikke egnet til at give Indtrykket af en Mand, der i særlig Grad udmærkede sig ved Overlegenhed i Tanke eller Klarhed i Tale og Skrift. Ogsaa flere af Plesners samtidige — f. Eks. *J. P. Mynster* og *P. Hjort* — ankede over hans mærkelige Mangel paa Skarphed i Begrebsopfattelsen (jvfr. Udvalg af Breve til P. Hjort II, 57).

De Forstudier, som Forf. har gjort, og som har givet sig Udtryk i Noter og andre Oplysninger, kunde uden Skade have været noget mere grundige. Det havde saaledes været rimeligt under Omtalen af Plesners Studieaar at med-dele, at det var ham, der 1809 dimitterede den senere saa fortjente Rets-historiker *J. L. A. Kolderup-Rosenvinge* til Universitetet, og at Lærer og Disci-pel Livet igennem stod i det venskabeligste Forhold til hinanden (se P. Hjorts Breve I, 88—9 og E. C. Werlauff, *Erindringer* S. 84—5).

I denne Henseende vilde det have været værdifuldt, om han havde be-nyttet Plesners Breve til Kolderup-Rosenvinge (Ny kgl. Saml., 4°, 3101). Saa vel fra disse Breve som fra Plesners Breve til *Chr. Molbech* (Ny kgl. Saml., 4°, 2336) lader der sig hente meget interessant Stof til Belysning baade af Plesner selv og af mange Tidsforhold, især paa Langeland. Maaske vil der i et senere Hefte af »Personalhistorisk Tidsskrift« blive Lejlighed til at vende tilbage her-til. — Mærkeligt er det ogsaa, at Forf., der i saa fremtrædende Grad inter-esserer sig for Provst Plesner som Hjemmets Mand, ikke har benyttet Pastor *G. F. A. Graaes* velskrevne og interessante Memoirer, der er meddelt i nærvæ-rende Tidsskrift, og som netop indeholder en smuk Skildring af Plesner og Præstegaardslivet i Humble (4. IV, 26—7). Ogsaa Forf.s Bemærkninger af almindelig Karakter indbyder oftere til Kritik. Det forekommer mig saaledes at være en letkøbt Dom, han S. 7 fælder over Eksaminationen ved teologisk Attestats i Aarhundredets Begyndelse. Fordi denne foregik paa Latin, affær-diges den med den Karakteristik: »det døde Sprog dækkede over Overfla-diskhed og aandelig Armod«. Hvad enten der eksamineres paa Dansk eller Latin, skal man dog næppe søge aandelig Rigdom ved et Eksamensbord, hvor blot Kundskabsmængden og intellektuelle Færdigheder skal efterprøves. Ganske urigtigt er det endvidere, naar det S. 27 om den aandelige Tilstand 1832 siges, »at Rationalismen nu laa i sine sidste Krampetrækninger indenfor de oplystes Klasse«. Havde Forf. fundet det værd at benytte den nye Udgave af *J. P. Mynsters* Visitatsdagbøger, vilde han af den have set, at endnu til efter Midten af det 19. Aarhundrede var i hvert Tilfælde Flertallet af de danske Præster mere eller mindre rationalistisk prægede.

Med Hensyn til de meddelte Oplysninger om de i Breve og andetsteds forekommende Personer kunde man have ønsket større Præcision. Mærkeligt ser det f. Eks. ud, at der i de kommenterende Oplysninger, som S. 76 er føjet til Listen over den langlandske Gejstlighed 1849, forekommer en Person, der betegnes saaledes: »C. Steen, Spr. Rudkøbing 1846—??«! Et Eftersyn blot af

Elvius' Præstehistorie for 1869—84 vilde have sat Kommentatoren i Stand til at lade de to gaadefulde Spørgsmaalstegn afløse af det mindre nervepirrende, men mere oplysende Aarstal 1877. Havde han tillige kastet et Blik i Statskalenderen for 1849, vilde han have set, at Navnet paa den i hans »Oplysninger« uden nogensomhelst Tilføjelse opførte »E. Graae« burde læses som »C. Graae« og maa være identisk med *Christen Graae*, Sognepræst i Bødstrup 1803—52!

Størst Betydning tilkommer der formentlig den foreliggende Bog ved de Uddrag, den bringer af en Liber daticus for Humble Pastorat, der indeholder gode Bidrag til Forstaaelse af den gudelige Forsamlingsbevægelse 1838 ff. paa Langeland og Provst Plesners besindige Stilling dertil. Ogsaa en Del af de udgivne Familiebreve lader sig læse med en vis Fornøjelse. Selvom de paa ingen Maade kan kaldes betydelige, er der dog gennem dem bevaret forskellige Smaatræk af nogen kulturhistorisk Interesse.

Bjørn Kornerup.

Georg Nygaard: H. C. Andersen og København. Kbh. 1938. 178 S. Foreningen »Fremtiden« ved *Knud Henriksen*.

Hensigten med denne Bog, siger Forf. i Forordet, er »i Tekst og Billeder at samle et Udvalg af de Minder, der knytter H. C. Andersens Navn til København«. Grundstammen i den bliver derfor en omhyggelig Redegørelse for den store Digters mange skiftende Boliger i Hovedstaden ligefra det berømte vindusløse Spisekammer hos Overskrærenken *Mad. Thorgesen* i Holmensgade og ned til den hyggelige Lejlighed hos Frøknerne *Ballin* i Nyhavn Nr. 18. Han tilbragte jo hele sit Liv paa Feltfod i »møblerede Værelser«, hvor kun en ringe Del af Indboet var hans Ejendom. Den kyndige og ansete Forf. giver detaljerede og præcise Oplysninger om de enkelte Opholds Varighed og Karakter; han skildrer indgaaende, baade paa Grundlag af Andersens egne Meddelelser (især i hans Breve) og efter Besøgendes Beretninger, hvorledes Digteren havde indrettet sin Tilværelse de forskellige Steder; dernæst fortæller han om hans Værtinder, af hvilke den fra *Nic. Bøghs* Meddelelse kendte *Madam Karen Sofie Larsen* var den fornøjeligste — Andersen skrev i hendes Navn en patetisk Dødsanmeldelse med tilhørende Gravvers i »Adresseavisen« over hendes Mand, der forliste mellem Bilbao og Island, og han har husket hendes originale Talemaader og Paafund baade i Romanen »At være —« og Vaudevillen »Fuglen i Pæretæet«. Men Emnet udvides til ogsaa at omfatte Andersens Venner og Omgangskreds i København; der gives Oplysninger om hans økonomiske Vilkaar, berettes om alle vigtigere Begivenheder fra hans Liv i Hovedstaden, og saaledes bliver det smukke lille Skrift, der er præget af Sympati og Pietet overfor Emnet, i Virkeligheden en hel Biografi af H. C. Andersen fra hans Ankomst til Frederiksberg Bakke i 1819 og ned til hans Død paa »Rolighed« 1875.

Et af de fyldigste og mest fortjenstfulde Afsnit behandler Andersens første Københavnsaar 1819—22. Hans Selvbiografier indeholder for denne Perodes Vedkommende forskellige dunkle Punkter og er navnlig i kronologisk Henseende ret utilfredsstillende. Her giver Nygaard klart og overskueligt Besked om, hvad vi virkelig ved om disse Trængselsaar, og han har endog paa enkelte Punkter kunnet berigtige tidligere Fremstillinger. Som et lille Speciale maa nævnes Forf.s Interesse for Andersen-Portrætter, deres Historie og deres senere Skæbne. Naar det hedder, at Fru *Jerichau-Baumann* i 1865 malede det bekendte Genrebillede, hvor H. C. Andersen læser op for det syge Barn og dets Søkende, saa er dette dog ikke helt korrekt. Billedet blev ganske vist udstillet dette Aar, men det stammer fra Maj 1862. Det var i Anledning af dette Billede, at en uhøflig Kunstanmelder til Digterens store Harme tillod

sig at harcellere over »min Lyst til at læse selv for bitte Unger, blot for at læse.«

Bogen anfører ogsaa mange interessante Eksempler paa, hvorledes Andersens københavnske Oplevelser omsættes i hans Digtning. Det maa maaske være Anm. tilladt at supplere dem med et, som vil være nyt for de fleste Læsere. Fra Historien »Portnøglen«, der findes i det allersidste Eventyrhæfte fra Efteraaret 1872, vil man huske den morsomme Skildring af Kammerraaden, der maatte tale med enhver Bekendt, han mødte. Han havde mange Bekendte, og det gik ud over Middagsmaden.

»Fra Vinduet passede Kammerraadinden paa. »Nu kommer han!« sagde hun til Pigen, »sæt Gryden paa! — Nu staar han stille og taler med en, tag saa Gryden af, ellers bliver Maden kogt for meget! — Nu kommer han da! ja sæt saa Gryden paa igjen!«

Men derfor kom han ikke.

Han kunde staa lige under Husets Vindue og nikke op, men kom saa en Bekendt forbi, da kunde han ikke lade være, han maatte sige ham et Par Ord; kom da, idet han talte med denne, en anden Bekendt, saa holdt han den første ved Knaphullet og tog den anden i Haanden, mens han raabte paa en tredje, der vilde forbi.«

Det fremgaar af Andersens Studiebøger, at Scenen er en halvhundredaarig gammel Erindring fra hans første Københavnstid — fra det første hyggelige Hjem, som aabnede sig for den fattige Dreng. Kammerraaden er nemlig et tro Portræt af Solodanser *Dahlén*.

Af Pladshensyn har Forf. maattet udelade Kildehenvisninger; de er erstattet med en kortfattet Litteraturfortegnelse sidst i Bogen. Enhver, der er en Smule fortrolig med Stoffet, vil imidlertid hurtigt opdage, at der bag den beskedne og fordringsløse Fremstilling ligger et usædvanligt grundigt Førstehaandkendskab til den lige saa omfattende som uoverskuelige og spredte H. C. Andersen-Litteratur, hvor ofte vigtige, ja grundlæggende Enkeltundersøgelser — saaledes en lang Række af *H. G. Orløks* Studier — er begravede i gamle Avisaarange; ikke mindst har Forf. indlagt sig Fortjeneste ved fra ofte vanskeligt tilgængelige Kilder at have fremdraget en Række Øjenvidners Skildringer af Digteren i hans Hjem. Her er f. Eks. nogle Erindringer fra den unge Pige, som i 1874 tjente hos Søstrene Ballin, og som rummer en Mængde Smaaatræk om Andersens daglige Vaner; de fremkom, saa vidt huskes, i en tilfældig Fødselsdagsartikel i en københavnsk Avis. Ukendt for de allerfleste vil ogsaa være den Skildring, som en californisk Toldembedsmand *John Ross Brown* har givet af sit Besøg hos Eventyrdigteren. Derimod har Nygaard ikke medtaget *Gosses* Beretning fra »To Besøg i Danmark«.

Forskelligt utrykt Stof er ogsaa benyttet, og det er et Bevis for Forf.s Omhyggelighed, at han flere Steder har korrigeret *Jonas Collins* temmeligt unøjagtige Uddrag af Andersens Dagbøger ved at sammenholde dem med Originalen. I Smaaцитater har han dog, som rimeligt er, holdt sig til Collins Tekst. Saaledes anføres det bekendte Dagbogssted fra 12. August 1874, der ved sin Fynd og Kraft har indpræntet sig i mange Læseseres Hukommelse: »Mit Humør er knust«. Men Collin har som saa ofte læst galt; i Originalen hedder det mindre spændende: »Mit Humør er tungt.«

Resultatet er blevet en smukt sammenstillet Mosaik af talrige levende og friske Smaaatræk, udført med den Nøjagtighed i Detaljen og den Grundighed, som altid karakteriserer Georg Nygaards Arbejder.

Af den allerstørste Værdi og Interesse er Billedstoffet, som for en væsentlig Del skyldes Knud Hendriksens utrættelige Sporsans. Her er baade et ypperligt topografisk Billedmateriale, hvor næsten alle de Huse, der har haft Betydning i Andersens Livshistorie, forekommer — flere af dem er allerede

faldet som Offer for Udviklingen, og et Portrætgalleri, hvori selv Personer, der omtales saa flygtigt som Adjunkt *Werliin*, er repræsenteret. Dets mærkeligste Stykke er et uretoucheret Daguerreotypi af *Riborg Voigt*. De fleste Billeder er reproduceret for første Gang. I hvilken overdaadig Grad Bogen er gennemillustreret, fremgaar af, at de 178 Tekstsider rummer ikke mindre end 85 Billeder. At Gengivelserne er fremragende, derfor borger »Fremtiden«s og Knud Hendriksens Navn.

Baade H. C. Andersen-Interesserede og Venner af det gamle København vil med Fornøjelse fordybe sig i det smukke Værk.

H. Topsøe-Jensen.

T. Vogel-Jørgensen: Peter Lassen af California. En dansk Pioners Skæbne og Æventyr i Wild West. Kbhvn. 1937. Berlingske Forlag.

Heldigvis, tør man maaske sige, er det forholdsvis sjældent, at Offentligheden bliver præsenteret for en dansk Mand, der paa sit Felt har gjort en Indsats, som fortjener at mindes, uden at man i Forvejen dog i det mindste har hørt hans Navn nævne; undertiden hænder det imidlertid, som da *Aage Krarup-Nielsen* for faa Aar siden fandt *Mads Lange* paa Bali og nu, da Redaktør *Vogel-Jørgensen* har fremdraget Peter Lassen af California af den Glæmsel, der var blevet ham til Del her hjemme — som det synes med Urette — samtidig med at hans andet Fædreland, Kalifornien, erindrede ham og opkaldte et Amt (Lassen-County), en Vulkan, Nordamerikas eneste virksomme (Mount Lassen eller Lassen-Peak) og mange andre Steder efter ham; sidst er han husket, da Frimurerne i Kalifornien for godt en Snes Aar siden rejste ham en Mindestøtte, og da Kongressen i Washington (1916) oprettede Lassen Volcanic National Park, som i 1929 blev udvidet og nu dækker et Areal saa stort som $\frac{4}{5}$ af Bornholm.

Den foreliggende Bog giver en Skildring af denne Husmandssøn fra Farum, som havde alle Betingelser for at blive en velmeriteret Grovsmedemester i København, men som i 1830 brød Broerne af og gav sig Æventyret i Vold. 30 Aar gammel drog Peter Lassen til Boston, og derfra vandrede han paa sin Profession vestpaa, var i nogle Aar Landmand i Missouri, men brød paany op og naaede 1840 frem til Kalifornien, dengang mexikansk Omraade, men — bortset fra nogle spredte Handelsforter og Missionsstationer — et Land i fuldkommen Naturtilstand, kun spredt beboet af en stærkt sprogligt differentieret Indianerbefolkning.

Her havde han først en Savmølle i Santa Cruz, saa drog han rundt som Nomade og slog sig derpaa ned som Nybygger i Ødemarken — 1844 fik han Statskøde paa 89 km² Jord i den nordlige Del af Sacramento-Dalen — hvor han i Løbet af faa Aar, ene hvid Mand mellem Indianerne, fik oparbejdet en stor Bedrift med Hvede-, Vin- og Bomuldsmarker og store Flokke af Kvæg, Heste og Faar. Lassens Ranch blev Centrum for Bebyggelsen i denne Egn, men hans Planer om at skabe et Handelscentrum her paa Hovedvejen nordfra ned i Kalifornien slog Fejl, da Guldfundene i 1848, netop medens Peter Lassen var paa Rejse til Missouri for at hverve Kolonister til sin By, totalt ændrede Forholdene. Skuffelserne slog ham dog ikke ned, selv i det store og hele uberørt af Guldfeberen, og medens 100.000 Mennesker fra alle Egne af Jorden i 1849 kom til Kalifornien, gik Peter Lassen mod Nordøst, opholdt sig nogle Aar i Indian Valley, optaget af at dyrke Grøntsager og af stadige Ekspeditioner for at finde en passabel Vej tværs over Sierra Nevada, hvad der lykkedes for ham omkring 1851/52, for saa paany i 1854 at skifte Boplads. Han nedsatte sig nu i Honey Lake Valley, et af de frugtbarreste og ogsaa i klimatisk Henseende bedst egnede Steder i Nordkalifornien, hvor hans Koloni-

sationsplaner endelig lykkedes; Byen Susanville kan med Rette betragte ham som sin Grundlægger.

Under hele sin Virksomhed i Kalifornien søgte Peter Lassen at staa i et fredeligt Forhold til Landets oprindelige Beboere. Det var derfor naturligt, at han i sine sidste Aar — efter at U. S. A. i 1846—48 havde erobret Kalifornien fra Mexico — blev Statens Indianer-Agent i disse Egne, den Mand, hvem det paahvilede at sikre et fredeligt Forhold mellem de hvide og Indianerne, og en Skæbnens Ironi, at han blev dræbt af de Indfødte ved et Overfald paa en af hans Ekspeditioner i Foraaret 1859.

»Lassen var aldrig Medløber. Han var altid i Spidsen, og som Pioneren fortjener han at blive husket i det Land, hvor hans Vugge stod.« Paa en levende og interessant Maade har Redaktør Vogel-Jørgensen tegnet Billedet af »Peter Lassens Liv, som det udfolder sig i Indianer-Kampe, paa lange Rejser og træls, men begivenhedsrig Opdagerfærd i ukendte og vildsomme Egne, i asende Slid, i tjenstvillig Omsorg for andre, i storslaaet, forbilledligt Opdyrkningsarbejde og majsommelig Kolonisation paa en af det amerikanske Kontinentets og Verdens Yderkanter.«

Red. Vogel-Jørgensen har trukket den historiske Baggrund op med saa klare Linier, at hans Bog er blevet mere end en Skildring af en dansk Pioner; han har tegnet et skarpt og levende Billede af Pioneren og dermed givet et værdifuldt Indblik i Detailler af den amerikanske Kolonisations Historie. Bogen er tillige velskrevet, formet med den gode Journalists lette Kauseren og sikre Sans for Stilen ikke mindre end for Effekten; ikke mindst klart træder dette frem i Skildringen af Peter Lassens Ungdom, hvor nogle magre og tørre Dokumenter fra Arkiverne danner Grundlaget for en paa sin Vis lige saa levende Skildring, som den af Pionerlivets dramatiske Episoder, hvor Forfatteren til Gengæld snarere har dæmpet af for at opnaa den Helhedsvirkning, som præger hans Bog. Denne Stilsans forenet med grundige Kildestudier og en nøgtern Vurdering af Stoffet, i Forbindelse med Mandens Placering i en større Sammenhæng, gør Bogen lige saa let læselig som læseværdig.

Den er udstyret med et stort, interessant Billedstof og fortræffelige Oversigtskort, og forsynet med morsomme Vignetter, der er hentet fra kalifornisk Indianer-Ornamentik.

Det er muligvis Forfatterens Ønske om i første Række at skrive en populær Bog, der er Skyld i, at Personalhistorikere vil savne Navneregistret.

Albert Fabritius.

SMAA MEDDELELSER.

TIL DANSK PRÆSTEHISTORIE.

Ifølge Wibergs præstehistorie hed den fjerde præst i Brøndum, Siem og Torup i Hellum herred *Espen Jensen Welling*, han var der 1599 og døde 1638. Disse sparsomme oplysninger kan suppleres væsentligt efter en række meddelelser i Hellum herreds tingbøger, fremkommet under en række retssager, og der kan oplyses en del om hans familie.

Hr. Esben Jensen, tilnavnet findes ikke i tingbøgerne, havde en del sammenstød med sine sognebørn. En bonde, han havde tilsagt til formaning, kom ikke, og da han senere vilde læse for ham i sin stue, erklærede bonden, at han ikke vilde høre paa hans narreri (Tgbg. 1630 5/10). Senere beskyldte bonden ham for løgn (ibd. 1631 5/4) og injurierede ham i kirken (ibd. 1631 19/4). En anden bonde, der havde sagt, at han ikke brød sig mere om hr. Esbern end om noget græs, som han plukkede av jorden med sin finger, blev

dømt for dette udtryk for foragt (ibd. 1635 26/5). Et par andre begivenheder er knyttet til hans præstegaard, for 1636 fødte en tjenestepige i St. Brøndum hemmeligt et barn, som hun dræbte, hvorfor hun blev rettet 28. august (ibd. 1636 16/6). Fæsteren i Torup annexpræstegaard blev dømt fra fæstet paa grund av restancer 1636 28/6 (ibd.).

Esbern Jensen var tre gange gift nemlig

1° *Maren Jespersdatter*, død senest 1611.

Barn: *Maren*. 1631 g. m. *Morten Thomsen*, der var død 1638, da hun boede i Støvring. 1650 var hun g. m. *Per Ludvigsen* i Fræer. Ved farens død 1638 førte hun en række sager mod sine halvsødskende, som hun beskyldte for at forholde hende fædrearven.

2° *Dorte Tøgersdatter*, gift senest 1611, død tidligst 1621, senest 1627.

Børn: *Inger*, f. c. 1611, var nylig død 1650 og havde da været g. m. *Jens Christensen* i Aagerup. 1642 fik hun et godt skudsmaal av 24 herredsmænd.

Karen, f. c. 1614, sagdes 1650 at være paa Lolland.

Niels, f. c. 1621, sagdes 1650 at være i Norge.

3° *Kirsten Jensdatter*, gift tidligst 1627, boede 1650 i Aalborg, hvor hun var g. m. *Søren Rasmussen* Bøsssemager. Efter at der 28/9 1638 var holdt registrering i mandens bo, kom hun i meget langvarig strid med eftermanden hr. *Anders Jensen Gjerding*, som hun bl. a. beskyldte for at have tilegnet sig noget korn, der tilhørte boet, forholde hende naadensaaret m. m.

Børn: *Dorte*, f. c. 1627, var 1650 g. m. sadelmager *Anders Hartvigsen* i Aalborg.

Enevold, f. c. 1631, gik 1650 i Aalborg latinskole.

(Disse familieoplysninger fremgaar av tingbogen for 1638 16/10, 23/10, 37/11, 1639 26/3 et passim, 1642 26/7 og 1650 2/4).

Hans H. Fussing.

Paa Rigsarkivets Læsesal er for nylig opstillet et Værk, som alle personalhistorisk — og lokalhistorisk — interesserede maa have deres Opmærksomhed henvendt paa. Det er en kronologisk Fortegnelse over kgl. Resolutioner, udfærdigede gennem Rentekammeret i Aarene 1660—1719; fra dette Aar findes i Rigsarkivet Aars-Registre over Rentekammerets kgl. Resolutioner og iøvrigt foretoges i 1719, kgl. Res. af 27. Novb., en Ændring af Kammerets Konstitution, hvilket Forhold ogsaa har været medvirkende til, at man stoppede med dette Aar.

Udtrykket Fortegnelse er meget beskedent, naar man ser hen til, at Værket indeholder Uddrag af henved 25000 kgl. Resolutioner og er samlet i 12 svære Foliobind, hvortil yderligere kommer det 13^e: Registret.

Det er ikke Hensigten med disse Linjer indgaaende at omtale dette Storværk, som man vel nok kan kalde det; det maa være nok at henvise til Fortalen, som giver tilstrækkelig Oplysning om, hvorledes det er kommet til Verden, til de Forklaringer over Forkortelser, som indeholdes i hvert enkelt af Bindene, og sidst og ikke mindst til Registret, denne Guldgrube, der indeholder Angivelse og alle de Person og Stednavne, som forekommer i de 12 Bind Uddrag af Resolutioner.

Men endelig bør den Mand nævnes, som blandt Rigsarkivets Personale har været den bærende Kraft ved Udførelsen af Arbejdet: *Arkivar S. Nygård*. Hans store Kendskab til Arkivet, hans Flid og Energi er det, som har ført Sagen igennem. Derfor staar ogsaa hans Navn med Rette paa Titelbladet. — Naar den ubønhørlige Aldersgrænse inden føje Tid rammer ham, har han i dette Værk

sat sig et Minde »aere perennius«. Forarbejderne til Værket er af Rigsarkivet afgivne til Landsarkivet i Viborg og er tilgængelige der.

R. Høeg Brask.

HVAD HED KOBBERSTIKKEREN GEORG HAAS?

Et mærkeligt Spørgsmaal kunde man sige, og det burde maaske ogsaa snarere lyde: Hvad var Georg Haas's fulde Navn, og naar var han født?

Han var af Kobberstikker-Æt; hans Fader var Kobberstikkeren *Jonas* — maaske rettere: *Johann Jürgen*, jfr. nedenfor — *Haas*, der angives at være født i Nürnberg c. 1720 og døde i Kjøbenhavn i 1775 som Universitets-Kobberstikker, Moderen hed *Anna Rosina Fritsch* og var en Datter af den bekendte tyske Kobberstikker *Christian Fritsch*.¹

I Ægteskabet fødtes følgende Børn: 1. *Georg Christian Vilhelm*, f. 5. 6. 1751. 2. *Johann Meno*, f. 6. 4. 1752.

Disse to findes i Modsætning til de yngre Børn ikke døbt i St. Petri Kirke i Kbh. og er vel derfor fødte inden Forældrenes Ankomst her til Landet, formodentlig i Hamburg² eller denne Bys Omegn. Fødselsdagene fremgaar af Skattemandtallet for 1762 (Rosenborg Kvarter Nr. 264)³; men Angivelserne er maaske ikke helt rigtige, der er kun 10 Maaneder mellem de to Fødsler. —

3. *Christian Peter Jonas*, f. 12. 4. 1754, døbt 26. s. M. 4. *Johan Jacob Georg*, døbt 23. 7. 1756. 5. *Jacob Christian Carl*, f. 4. 8. 1758, døbt 1. 11. s. A. 6. *Margarethe Friderica*, f. 6. 9. 1761.

Af disse Børn døde de to yngste som smaa, henholdsvis i Januar 1765 og i November 1763⁴; af de øvrige omtaler Weilbach⁵ Nr. 2, 3 og 4 som udøvede Kobberstikkere, men derimod ikke den ældste: *Georg Christian Vilhelm*, og dog maa det, saa underligt det end kan lyde, antages at være ham, der er identisk med den mest kendte af denne Kunstnerfamilie: Kobberstikkeren *Georg Haas*.

Vel kalder denne sig paa sine Stik, naar han signerer med fuldt Navn, *Johan Jacob Georg*, og i 1811, da han efter Udnævnelsen til Professor ved Akademiet skal sikre sin Hustru Pension fra Enkekassen, underskriver han sig: »I. I. G. Haas, Professor ved Konsternes Academie«, ligesom den Daabsattest, han i denne Anledning fremsendte, lyder paa »*Johan Jacob George Haas*, døbt i Sct. Petri Kirke 23. 7. 1756«; men heroverfor staar følgende Kendsgerninger: 1. I Sct. Petri Kirkes Begravelsesprotokol for 1759 findes tilført følgende: »*Johann Jürgen Haase* (Kupfersticher) sein Söhl. *Jacob* begr. auf den alten Kirchhof d. 30. August. 3 J. *Blattern*.« — Efter Navnet og Aldersangivelsen skulde dette være Nr. 4: *Johan Jacob Georg*, døbt 23. 7. 1756, altsaa netop 3 Aar gammel. Ingen af de andre Sønner hed *Jacob*. 2. I Overensstemmelse hermed opføres i Skattemandtallet for 1762 kun de fire andre Brødre samt Søsteren med specificeret Aldersangivelse, men derimod ikke Nr. 4. 3. I Sct. Petri Kirkes Confirmationsprotokol findes de 3 ældste Brødre opførte som confirmerede henholdsvis 4. 9. 1765 (14 Aar), ved Michaëlis 1767 (15 Aar) og 1. 10. 1769 (15 Aar); Nr. 4 findes ikke. 4. I Folketællingslisten for 1787⁶ opføres: *Georg Haas*, Kobberstikker, 36

¹ 1695—1769, se Thieme-Becker: Allg. Künstlerlex. XII. 500.

² Kirkebøgerne her er dog forgæves undersøgt.

³ Rigsarkivet.

⁴ Sct. Petri Kirkes Begr.pr. i Sj. L. A.

⁵ Kunstner-Lex. I pg. 334—36.

⁶ Rigsarkivet.

Aar, ugift, boende, med en Tjenestedreng, i Slippen, Rosenborg Kvarter Nr. 204; denne Aldersangivelse, som stammer fra ham selv, stemmer ganske med 1751 som Fødselsaar.

5. Alle tre Brødre blev Akademi-Elever, først Georg, der 20. 4. 1770 tegnede i Gibs-Skolen, 6. 1. 1772 fik lille og 31. 3. 1773 stor Sølvmedaille og endelig 26. 2. 1776 store Guldmedaille, derefter Meno — lille Sølvmed. 5. 1. 1773 i Modelskolen og store Sølvmed. 29. 3. 1774 — og sidst Peter, der 5. 1. 1773 var Nr. 1 i Fritegningskolen og 2. 1. 1776 den første i Gibsskolen. De optræder altsaa netop i Aldersorden: 1751, 1752, 1754; det vilde være besynderligt, hvis den først indkomne skulde være yngre — henholdsvis 4 og 2 Aar — end de senere indkomne Brødre.
6. De ældste fra Georg Haas's Haand stammende Stik, som ere betegnede med Aarstallet 1771, navnlig Stikket »Store Belt ved Corsør« efter Maleri af P. Cramer, kan næppe antages at være udført at en 15-aarig Dreng.

Der synes efter det saaledes anførte ikke at kunne være Tvivl om, at Georg Haas's virkelige Navn var *Georg Christian Vilhelm*; allerede paa et tidligt Tidspunkt har han antaget den afdøde lille Broders Navn: Johan Jacob Georg; saaledes betegner han sit Guldmedaille-Arbejde: Den sunnaneitiske Kvindes Ankomst, dateret 31. 3. 1776. Men Grunden hertil vil sikkert ikke kunne oplyses nu; der kan kun gisnes. Maaske skulde der bruges en Daabsattest, som det var besværligt at faa fra Tyskland, og i en snæver Vending brugte han den afdøde Broders; denne havde ogsaa kendte danske Faddere: Jacob Langebæk og Professor, senere Biskop J. E. Gunnerus, hvad ogsaa kan have været af Betydning, medens hans egne mulig kun var ukendte Udlændinge. Og var Attesten én Gang benyttet, maatte man nok blive ved; efterhaanden er det blevet en Vane for Georg Haas — Georg hed han jo i hvert Fald — at kalde sig med Broderens Navne, og tilsidst har han næppe tænkt paa, at han i Virkeligheden hed noget andet!

Rich. Høeg Brask.

Nedenstaaende Kundgørelser er Beviser for, at der undertiden i gamle Aviser kan gøres værdifulde personhistoriske Fund.

Provst i Tudse Herred, Sognepræst i Kundby E. C. Benzon (hos Wiberg: Eccard Christopher Nielsen Bentzen) meddeler i en Kundgørelse i »Kiøbenhavnske Tidender« (Berlingske Tidende) 9. Juni 1769:

Da man er kommen saa vidt med Skiftet efter sal. Provstinde *Hanne Giødes Datter*, som tilsidst boede og døde i Mørkiøb i Tudse Herred og hendes forhen afdøde Mand, Hr. *Erich Sletting*, fordum Sognepræst i Færsløv og Wellerup Meenigheder og Provst i Horns Herred, at man venter Skiftet førstkomende 5te Julii kan sluttes; saa bekendtgjøres hermed..... at Skifte-Samling holdes i Kundbye Skolehuus benævnte 5te Julii, til hvilket Sted og Tid de allerede anmeldte Arvinger indkaldes, nemlig paa sal. Provstens Side:

I) En Broder, Hr. *Otto Schow*, residerende Capellan for Stockmarke Meenighed.

II) En Broder, *Søren Jørgensen Schow*, som var Controlleur, Veyer og Maaler i Holbech, hans 3 levende Sønner, nemlig:

1) Hr. *Jørgen v. Schow*, Lieutenant ved Hendes Majests. Dronningens Liv-Regiment i Glückstadt.

2) Hr. *Christen Schow*, Secretair i det Danske Cancellie i Kiøbenhavn.

3) *Johannes Schow*, Studios Theol., som p. t. er i Slagelse hos Hr. Terslev.

III) En Søster, *Kirstine Jørgens Datter Schow*, i Ægteskab med Apotheker *Linde* i Holbech.

Paa Provstindens Side :

I) En Søster, Provstinde *Mette Kirstine Giødes Datter*, sal. Provst *Liemes* i Rønnebek, som døde 1757, hendes 2 Døttre af det første Ægteskab :

1) *Birgithe Charlotte Krag*, Hr. Regiments-Quarttermester *Hansens* Frue, som døde 1752, hendes efterladte 5 Døttre :

a) *Dine Cathrine*, i Ægteskab med Regiments-Quarttermester *Tønnesen* paa Herlufsholm.

b) *Hanne Hansen*, ugift.

c) *Mette Kirstine Hansen*, ugift.

d) *Hylleborg Hansen*, i Ægteskab med Hr. *Peder Fædder*, residerende Capellan i Ringsted.

e) *Christine Hansen*.

2) *Mette Krag*, lever og er i Ægteskab med Sognepræsten i Udbye ved Wordingborg.

II) En Broder, Hr. *Peder Giødesen*, forhen Provst og Sognepræst i Schibye, hans efterladte Søn, *Giøde Giødesen*, boende i Skibye.

III) En Søster, som var i Ægteskab med forrige Byeskriver *Lund* i Ribe, hendes efterladte Søn, *Palle Lund*, Studios. i Kbhavn.

IV) En Søster, *Abelone Giødes Datter*, som var i Ægteskab med sal. Hr. *H. Lyngbye* i Hørbye, hendes tvende efterladte Døttre :

Den første i Ægteskab med Sr. *Jacob Dahl*, den anden i Ægteskab med Birke-Dommer *Lotterup* i Frederichsborg.

V) En Søster, *Ingeborg Giødes Datter*, sidst i Ægteskab med Sr. *Ove Christensen* i Holbeck, men død og efterladt en Datter, som er i Ægteskab med Hr. Ritmester *Svings* i Kallundborg.

VI) Endnu skal være en Broder, Lieutenant *Bolkiær*, som berettes at være død, og, saa vidt vides, ingen Arvinger skal have efterladt sig.

Provst i Thyrid Herred, Sognepræst i Balle L. Buchholtz meddeler i en Kundgørelse i »Kiøbenhavnske Tidender« (Berlingske Tidende) 27 Oktober 1769 :

Under Thyrid Herreds geistlige Jurisdiction, i Nørre Wilstrup Præstegaard ved Weile, er for nogen Tid siden ved Døden afgangen Studiosus *Mads Bergen Schaarup*, i ugift Stand. Efter den Underretning, man har indhentet om hans Arvinger skal samme være følgende :

1) en Heel-Broder, Hr. Apotheker *Jørgen Thomas Schaarup* i Randers.

2) en dito Broder, *Hans Christian Schaarup*, skal være død, men efterladt sig et umyndigt Barn, hvis Navn og Opholdssted ey er bekjendtgiort.

3) en Heel-Søster, *Anna Kierstine Schaarup*, opholdende sig hos sin Broder i Randers.

4) en Halv-Broder paa Faders Side, Hr. *Peder Schaarup*, forhen Præst i Gierlef, død men skal have efterladt sig

a) en Søn, *Christen Schaarup*, hvis Opholdssted ey er tilkiendegivet.

b) en Datter, *Christence Marie*, gift med Hr. *Bang* i Giesing.

c) en dito ved Navn *Anna Engel*, gift i Kiøbenhavn med Sr. *Hans Sørensen*.

5) en Halv-Søster, *Edel Schaarup*, som i sin Tid har været i Egteskab med Hr. Ritmester *Ravn*, men længe siden død, og skal have efterladt følgende endnu levende Børn :

a) en Søn, Hr. Lieutenant *Johan Nicolai Ravn* i Colding.

b) en anden Søn, *Thomas Jørgen*, som skal være udenlands, og formodes at være i Kongelig Preussisk Tieneste, dog ey hørt noget fra i 2 Aar.

c) en Datter, *Maren Ravn*, i Egteskab med Sr. *Troels Nissen*, Sognefoged i Frørup under Haderslev Amt.

d) en dito, *Christence Kierstine*, gift med Uhrmager Sr. *Siverts* i Flensborg.

6) en anden Halv-Søster, *Maren Schaarup*, som efter tvende Egteskaber, først med sal. Hr. *Michel Overgaard*, og siden med Hr. Provst *Peder Stauning*, begge Præster i Nørup og Randbølle Meenigheder, har efterladt sig følgende endnu levende Arvinger :

a) en Søn Sr. *Michel Overgaard*, ved Aarhus-Kanten.

b) en Datter *Christiane*, gift i sin Tid med Farver Sr. *Asmussen* i Aarhus, død, men en efterlevende Søn, og hvis Navn ey vides, træder i hendes Sted.

c) en Datter, *Anne Johanne*, i Egteskab med Kiøbmand Sr. *Kryssing Kiersgaard* i Aarhus.

d) en Søn, Hr. *Jørgen Stauning*, Hospitals-Præst og residerende Capellan til Frue Meenighed i Aarhus.

7) en anden afdød Halv-Søster, *Dorthe Marie Schaarup*, i sin Tid gift med Hr. Raadmand *Stæhr* paa Marselliesborg, af hvilket Egteskab er tilbage en endnu levende Datter, *Mette Marie Stæhr*, gift med Hr. *Stauning* i Wiibye.

8) endnu en Halv-Søster paa Fædrene Side, *Anne Schaarup*, ogsaa død, men af Egteskab med Sr. *Mogens Black* i Aarhus har hun efterladt sig

a) en Søn, Sr. *Christen Schaarup Black*, boende i Kiøbenhavn.

b) en Datter, *Anne Black*, gift med Sr. *Søren Giern* udi Aarhus.

9) en Halv-Søster paa Mødernes Side, *Christence Schaarup Stæhr*, værende hos Velædle Hr. Raadmand *Stæhr* paa Marselliesborg.

10) en Dito, *Karen Stæhr*, som er død, men i Egteskab med Veyermester *Brendstrup* i Aarhus skal have avlet 3de endnu levende Børn, hvis Navne, Alder eller Opholdssted ikke er Skifteretten bekendt.

REKTORERNE I SVENDBORG.

I Anledning af Rektorerens Offer ved Barnedaab, Bryllup og Kirkegangskonernes Indledning nævnes i Svendborg Bytingsprotokol for 22. Mai 1719 følgende Rektorrække

1. *Peter Norge Bager* (Noor Bager).

2. *Johan Wit*.

3. *Clemmen Clausen Schinckel*, der var Rektor 1682, og som efterfulgtes af sin Søn, den i 1719 fungerede

4. *Mathias Schinckel*.

Th. Hauch-Fausbøll.

BØGER INDSENDTE TIL REDAKTIONEN.

Meddelanden från grefliga ätten Lewenhaupt's släktförening. VI. Adam Lewenhaupt, Nils Julius Lewenhaupt 1708—1776. Wahlström & Widstrand, Stockholm 1938. 150 nummererede Ekspl. 287 S. Ill.

Dansk Tidsskrift-Index. Systematisk Fortegnelse over Indholdet af ca. 250 danske og en Del andre nordiske Tidsskrifter. Udgivet af Statens Bibliotekstilsyn. Udarbejdet af *Th. Døssing*, Biblioteksdirektør, og *Robert L. Hansen*, Biblioteksinspektør. Treogtyvende Aargang. 1937. I Kommission hos Nyt Nordisk Forlag. Arnold Busck. København 1938. 420 S.

O. v. Munthe af Morgenstjerne, Feltmarskal Michael Numsen og hans Tid. Levin & Munksgaard. Ejnar Munksgaard. København 1938. 136 S. Ill.

Chr. Sonne, Min Livsmelodi. Gyldendalske Boghandel. Nordisk Forlag. København 1938. 287 S. Ill.

Forfatteren af den Side 152 anmeldte »*Stamtaale vedrørende Slægten Mørck*«, Provst J. J. Rubak, Vrejlev pr. Vraa, har velvilligst tilbudt Samfundets Medlemmer Bogen til halv Pris, d. v. s. 6 Kr. pr. Eksp. Bestillinger sendes direkte til Forfatteren under ovennævnte Adresse.

Forfatteren Hr. Bibliotekar Julius Clausen har stillet Restoplaget af det Jubilæumsskrift, som Studenterne fra 1886 udgav i 50 Aaret 1936, til Raadighed for Samfundets Medlemmer uden Betaling. Rekvisitioner kan indsendes til Tidsskriftets Redaktion, Gammel Kongevej 92, København V., bilagt 25 Øre i Frimærker til Forsendelsen.

SPØRGSMÅL OG SVAR.

SPØRGSMÅL.

Iver Brinchs (Ivar Brink) efterkommere.

Presten og salmedikteren *Iver Brinch* (1665—1728) har en meget tallrik kognatisk efterslekt i Norge gjennom *Johanne Fischer* gift med biskop *Rasmus Paludan* (1702—1759). *Johanne Fischer* var datter av landsdommer, rektor i Nykøbing, *Johan Thommesen Fischer*, † 1718, og hustru *Martha Marie Brinch* (1696—1718). Se Arthur Skjelderup: Slægtshistoriske meddelelser om familierne Skjelderup og Clauson m. m. (1915) s. 51 flg. jfr. t. eks. »Personalhistorisk Tidsskrift« 4. I 74 (oberstløjtnant *Christoph Heinrich Holfeldt* og hustru *Ambrosia Paludans* efterkommere), Arthur Skjelderup: Familien Clauson i Norge og i England (1936), Haagen Krog Steffens: Norske slægter (1912), slekten Lund s. 184 flg., efterkommere efter sogneprest *Emmanuel Lund* (1757—1830) og hustru *Elisabeth Sophie Holfeldt* (1772—1852), ætten Refsum (1922) s. 69 og Anne Marie Innes. Tillegg til »Ætten Refsum« (1937).

Jeg tillader mig å spørre om

1. det finnes lett tilgjengelig flere opplysninger om Iver Brinchs forfedre og efterslekt enn det som står i de kildene som det er vist til i »Dansk Biografisk Leksikon« (1934) IV. 91 og i »Norsk Biografisk Leksikon« (1925) II. 172 flg. under Diderik Brinch og Iver Brinch,

2. har Iver Brinch mange efterkommere i Danmark?

Helge Refsum,
politadjutant.
Oslo.

SVAR.

Tilføjelse (10, III, 236).

Bjørn.

Selvejer paa Hømbgaard *Bjørn Machabæus Bjørn* begravdes 11. Jan. 1803 i Hømb. Hans Enke *Karen Frantsdatter* g. 2° 16. Juni 1803 i Huset med kgl. Tilladelse (Hømb) m. Forvalter *Christen Kielsen*. Hendes Datter med Machabæus *Dorthee Nicoline* blev hjemmedøbt 11. Juli 1802 i Hømb.

Th. Hauch-Fausbøll.

SAMFUNDETS ANLIGGENDER.

Samfundet har i Aarets Løb afholdt to Medlemsmøder, begge i Hotel d'Angleterres Selskabslokaler.

Paa det første Møde, der afholdtes d. 14. Februar, holdt Bibliotekar H. G. Topsøe-Jensen et Foredrag om »Nye Bidrag til »Mit Livs Eventyr«s Historie«.

Paa det andet, der afholdtes 14. November, indledede Samfundets Formand, kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil. Louis Bobé, en Diskussion »Om Indledningen af et Samarbejde mellem Arvelighedsforskere og Genealoger«. Ifølge Opfordring var Forstanderen for Universitetets racehygiejniske Institut, Hr. Dr. med. Tage Kemp, samt flere andre Arvelighedsforskere kommen til Stede og deltog i Diskussionen.

I Aarets Løb har efternævnte indmeldt sig i Samfundet:

Stadsarkivar *Flemming Dahl*, København, Sognepræst *P. Filtenborg*, Fole, *Folkebiblioteket*, Nykøbing M., Godsejer *I. W. Hanssen*, Padborg, Landinspektør *Th. Lindhard*, Haderslev, Fru *Martha Pedersen*, Aarhus, stud. jur. *Otto Vilhelm Sommer*, Hedehusene, *Universitetsbiblioteket*, Upsala, *Universitäts-Bibliothek*, Kiel, og Minister, Kammerherre *O. Krag*, Bruxelles.

Samfundet har derefter 288 Medlemmer, deraf 224 i Danmark, 1 i Island, 47 i Norge og 16 i det øvrige Udland.

Samfundets Bestyrelse bestaar for Tiden af nedennævnte Medlemmer:

Kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil.	Hovedarkivar i Generaldirektoratet for
<i>Louis Bobé</i> ,* Formand.	Post- og Telegrafvæsenet <i>H.</i>
Landsdommer <i>A. Drachmann</i>	<i>Hjorth-Nielsen</i> , Sekretær.
<i>Bentzon</i> .	Postmester <i>C. Klitgaard</i> .
Hofjægermester, Lensbaron <i>H. H. A.</i>	Arkivar i Rigsarkivet, Dr. theol.
<i>Berner Schilden Holsten</i> .	<i>Bjørn Kornerup</i> .*
Kontorchef i Nationalbanken <i>O. H.</i>	Kammerherre, Etatsraad <i>G. Krag</i> .
<i>Clementsén</i> , Kasserer.	Arkivar i Rigsarkivet <i>S. Nygård</i> .*
Direktør <i>Th. Hauch-Fausbøll</i> .	

De med * betegnede Herrer danner Skriftudvalget.

Samfundets Revisorer er Kontorchef i Landmandsbanken *L. Bie* og Overretssagfører *S. Hetsch*.

Fortegnelse over Medlemmerne af
Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie.

(1. November 1938).

Æresmedlemmer.

Rigsheraldiker, Greve *Adam Lewenhaupt*, Stockholm.
Ridderhusgenealog, Universitetssekretær, fil. mag., Friherre *Tor Carpelan*, Helsingfors.
Registrator i den svenske Generalpoststyrelse, *Gustaf Elgenstierna*, Stockholm.

Korresponderende Medlemmer.

Bouly de Lesdain, Louis, Dr. jur., Dunkerque.
Durchmann, Osmo, Kamrerar, Sekretær i Styrelsen for Genealogiska Samfundet i Finland, Helsingfors.
Hildebrand, Bengt, Sekretær, fil. lic., Redaktør af Personhistorisk Tidskrift, Stockholm.
Kellinghusen, Hans, Professor, Arkivraad ved Statsarkivet i Hamburg.
von Rahden, Nicolai, Friherre, Forstander for Letlands genealogiske Selskab, Mitau.

Medlemmer i Danmark.*)

Hs. Majestæt Kongens Haandbibliotek.

Aalborg Haandværkerforenings Bibliotek, Aalborg.
Aarhus Folkebibliotek.
Abildgaard, Carl, Apoteker, Nykøbing Falster.
Abildtrup, J., Lærer, Nørre Nissum.
Ahlefeldt-Laurvig, C. Greve, Overretssagfører.
Andersen, J. Oskar, Dr. theol., Professor v. Universitetet.
Antropologiske Komité, Den.
Arctander, C., Forfatter.
Assens Amtsbibliotek, Assens.
Barth, E. D., Overretssagfører.
Behrens, Carl, Redaktør.
Bentzon, A. Drachmann, Landsdommer.
Berner Schilden Holsten, H. H. A. Lensbaron, Hofjægermester, Langesø.
Biblioteket for Thisted By og Amt, Thisted.
Bie, L., Kontorchef i Landmandsbanken.
Binzer, O., fhv. Kolonibestyrer.
Bobé, Louis, Dr. phil., Kgl. Ordenshistoriograf.
Boeck, H., Kaptajn, Kammerjunker.
Boie, Fuldmægtig.
Bokkenheuser, C. P., Oberstløjtnant.
Borberg, Svend, Redaktør.
Bornholms Centralbibliotek, Rønne.

*) Hvor ingen Bopæl er anført, er denne København.

Brenner, Franz, Dr. med., Tønder.
Brummerstedt, F. K., Orlogskaptajn.
Bruun, A., Dommerfuldmægtig, Køge.
Bryndum, V. G. F., Stadsingeniør, Horsens.
Carlsen, Olaf, Dr. phil., Forfatter, Taastrup.
Centralbiblioteket, Holstebro.
Centralbiblioteket for Hjørring Amt, Hjørring.
Christensen, R. E., Overlæge, Faaborg.
Christensen, Will., Dr. phil., fhv. Arkivar i Rigsarkivet.
Classenske Bibliotek, Nykøbing Falster.
Clausen, Julius, cand. mag., Bibliotekar.
Clementsen, O. H., Kontorchef i Nationalbanken.
Cold, Fr., Kontreadmiral.
la Cour, G., Ingeniør.
Dahl, Aage, Sognepræst, Horsens.
Dahl, Flemming, Stadsarkivar.
Dansk biografisk Leksikon.
Ebstrup, H., Overretssagfører.
Egede, E. C., Overlæge, Odense.
Ehrencron-Müller, H., Bibliotekar.
Ehrenreich-Hansen, Frk., Randers.
Esmer, Einar, Grosserer.
Fabritius, Albert, Genealog.
Falk-Jensen, A., cand. jur. Kontorchef.
Filtenborg, P., Sognepræst, Fole.
Finansministeriet.
Flensborg, Andreas, Bøghandler, Roskilde.
Folkebiblioteket, Nykøbing M.
Foreningen til Udgivelse af Danmarks Adels Aarvog.
Foss, E., Frue, Aalsgaarde.
Frederiksberg Kommunalbestyrelses Haandbibliotek.
Frederiksberg Kommunes Folkebibliotek.
Friis, Aage, Dr. phil., Professor.
Friis-Petersen, Fr., Vice-Skoleinspektør.
Friis-Petersen, H., Grosserer, Aarhus.
Fussing, Hans H., Lektor.
Fyns Stiftsbibliotek, Odense.
Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk.
Færø Amts Bibliotek, Thorshavn.
Garnisonsbiblioteket.
Gentofte Kommunebibliotek.
Glenthøj, R. A. L. T., Sognepræst, Kirke Helsinge pr. Gørlev.
Gribsvad, Frode, Landsarkivar, Aabenraa.
Grut, Andreas, Grosserer, Birkerød.
Grønvald, F. C., cand. jur., Ekspeditionssekretær.
Haase, E., Forlagsboghandler.
Haderslev Centralbibliotek, Haderslev.
Hahn-Thomsen, C., Apoteker, Nørre Alslev.
Hammer, Kai, Overlæge, Aabenraa.
Hanssen, I. W., Godsejer, Padborg.
Harbou, Dommerfuldmægtig, Aarhus.
Harries, O., Dommerfuldmægtig, Svendborg.
Hartmann, Hjalmar, Generalkonsul.
Hatt, Thorvald, Genealog.
Hauch-Fausbøll, Th., Direktør.
Heilskov, Chr., Bibliotekar, Lavrbjærg.
Herlufsholms Skoles Bibliotek, Næstved.
Hetsch, Stephan, Overretssagfører.
Hjorth-Nielsen, H., Hovedarkivar.
Holck, Harald, Ekspeditionssekretær i Statsministeriet.
Honnens de Lichtenberg, G., Kaptajn.

Horsens Bibliotek, Horsens.
Hostrup, Aage, Vicedirektør.
Hvidt, L. N., Dispachør.
Hærens Arkiv.
Høeg, Eiler, Læge, Jægerspris.
Høegh-Guldberg, Fritz, Kaptajn.
Hørring, Johs., Retspræsident, Viborg.
Ingemann, B., Frue, Rungsted.
Ingemann, Godsejer, Egebjerggaard pr. Kappendrup.
von Irgens-Bergh, G. O. A., Oberst, Obdrupgaard pr. Trustrup.
Iuul, Stig, cand. jur. Lektor ved Universitetet.
Jelling Seminarium, Jelling.
Jensen, C. A., mag. art., Museumsinspektør.
Jordening, O. V., Sekretær.
Juel Hansen, E., Sparekasseassistent, Odense.
Jørgensen, C., Bankdirektør, Aalborg.
Jørgensen, Harald, Arkivar i Rigsarkivet.
Kalundborg Centralbibliotek, Kalundborg.
Kindt, G., Frue, Haslev.
Kiær, H. F., Orlogskaptajn.
Kjerulf, A., Redaktør.
Kjølby, A., Forfatter, cand. phil.
Klitgaard, C., Postmester, Hjørring.
Kolding Bibliotek, Kolding.
Kornerup, Bjørn, Dr. theol., Arkivar i Rigsarkivet.
Krag, C. M. G. R., Kammerherre, Etatsraad.
Krak's Forlag.
Kvindelig Læseforening.
Københavns Kommunes Folkebibliotek. (2 Ekspl.).
Københavns Stadsarkiv.
Køster, G., Lærer, Kolding.
Landsarkivet for Fyn, Odense.
Landsarkivet for Jylland, Viborg.
Landsarkivet for Sjælland.
Landsarkivet for Sønderjylland, Aabenraa.
Lange, N. D. V., Frk., mag. art., Arkivregistrator.
Lassen, Niels B., Prokurist, Aarhus.
Lassen-Landorph, A., Overretssagfører, Randers.
Lauridsen, Henry, Læge, Svendborg.
Lemche, Gyrithe, Frue. Forfatterinde, Lyngby.
Linde, Chr., Sagfører, Fredensborg.
Lindhard, Th., Landinspektør, Haderslev.
Linvald, A., Rigsarkivar.
Lohse, Direktør.
Luja, A., Hovedkasserer.
Lyngby Bibliotek, Lyngby.
Lynge, H., Boghandler.
Lützhöft, H., Ingeniør, Snekkersten.
Malling, O., Fabrikbestyrer.
Maribo Stiftsmuseum, Maribo.
Marquard, E., Arkivar i Rigsarkivet.
Marstrand, W., Ingeniør, Akademisekretær.
Meyer, Karsten, Højesteretssagfører.
Middelfart Folkebogsamling, Middelfart.
Molteske Bibliotek, Det grevelige, Bregentved pr. Haslev.
v. Munthe af Morgenstjerne, B. O. A., Kammerjunker, Ekspeditionssekretær.
Møns Folkebibliotek, Stege.
Mørkeberg, H. H., Sagfører.
Nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot, Det, Hillerød.
Nationalmuseet.

Neiiendam, R., Teaterhistoriker.
Nielsen, C. A., Bygningskonstruktør, Aalborg.
Nobel, O. K., Konsul.
Nordjydske Landsbibliotek, Det., Aalborg.
Nordsjællands Centralbibliotek, Helsingør.
Norrie, Gordon, Dr. med., Stabslæge.
Nutzhorn, Fr., Assistent, Klampenborg.
Nygaard, G., Redaktionssekretær.
Nygård, S., Arkivar i Rigsarkivet.
Nystrøm, Eiler, Dr. phil., Arkivar i Rigsarkivet.
Ogaard, H., Genealog.
Olrik, H. G., Kontorchef.
Olsen, Axel, Overretssagfører.
Ordenskapitlets Sekretariat.
Ostermann, H. P. S., Sognepræst, Greve, Taastrup.
Ottesen, C., Forstander.
Pedersen, Martha, Frue, Aarhus.
Petersen, Carl S., Dr. phil., Overbibliotekar.
Petersen, P. H. S., fhv. Apoteker.
Pontoppidan, A., Kammerjunker, Kaptajn, Klampenborg.
Post- og Telegrafbiblioteket.
Prytz, H., Dommer, Terndrup.
Quaade, Poul, Sekretær i Finansministeriet, cand. jur..
Raadhusbiblioteket.
Rahbek, O., Apoteker, Brønderslev.
Ramsing, H. U., Generalmajor.
Randers Centralbibliotek, Randers.
Rasmussen, Lærer, Vridsted.
Rehling-Qvistgaard, P. C., fhv. Forpagter, Nyraad St.
Repsdorph, H., Overretssagfører.
Rigsarkivet.
Rigsdagens Bibliotek.
Ring, V. G., Laboratorieforstander.
Rode, E., Overretssagfører.
Rosenørn-Lehn, F. M. Baron, Kammerherre, Hofjægermester, Orebygaard, Saxkøbing.
Roskilde Bibliotek, Roskilde.
Ruge, C. E., Overinspektør, Aalborg.
Rump, C. D., Højesteretsdommer, Gentofte.
Rørsig, P. M., Lærer, Hallund, Brønderslev.
Sandal, A., Forlagsboghandler.
Schou, L., Fabrikant.
Schæffer, Aage, Apoteker.
Seerup, Asger, Politimester, Ringkøbing.
Sidelmann, A., Lærer, Ramsing.
Silkeborg Bibliotek, Silkeborg.
Sjællands Stiftsbibliotek, Roskilde.
Skive Folkebibliotek, Skive.
Sommer, Otto Vilhelm, stud. jur. Hedehusene.
Sorø Skoles Bibliotek, Sorø.
Sprechler, H. W., Direktør, Premierløjtnant.
von Spreckelsen, E., Frue, Randers.
Statens Lærerhøjskole.
Statsbiblioteket, Aarhus. (3 Eksp.).
Statsministeriet.
Stricker, S. M., Overtjener, Haderslev.
Studentersforeningen.
Sundbo, Arne, Borgmester.
Swane, J., Amtsforvalter, Tønder.
Svendborg By og Amts Bibliotek, Svendborg.
Sønderborg Bibliotek, Sønderborg.

Sønderjydske Landsbibliotek, Det, Aabenraa.
Tegner, L. F., Direktør.
Teist, F., Højesteretssagfører.
Thaulow, Th., Kammerjunker, Oberstløjtnant.
Thiset, Olivia, Frue, Klampenborg.
Thomsen, C. J. T., Overretssagfører, Aarhus.
Topsøe-Jensen, Th. A., Kontreadmiral.
Udenrigsministeriet.
Varder, Inger, Frk., Kolding.
Vejle By og Amts Bibliotek, Vejle.
Vemmetofte Klosters Bibliotek, Faxe.
Viborg Centralbibliotek, Viborg.
Vogel-Jørgensen, T., Redaktør.
Weberg, O., Ingeniør.
Werner, Hans, Afdelingschef, mag. art.
Willadsen, Poul, Grosserer.
Willemoës, A., Kammerherre, Oberst.
Zahrtnann, H. C., Assistent ved Post- og Telegrafvæsenet.
Zimmermann, Frk.

Medlem i Island.

Islands Landsbibliotek, Reykjavik.

Medlemmer i Norge.*)

Aall, C., Kammerherre, Ulefoss.
Bergens Museums Bibliotek, Bergen.
Bergens offentlige Bibliotek, Bergen.
Bull, Jens, Ekspedisjonschef.
Bull, Th., Grosserer.
Bull, Francis, Professor.
Daae, Anders, Apoteker, Rena.
Deichmanske Bibliotek, Det.
Drammens Folkebibliotek, Drammen.
Engelstad, Bjarne, Kaptajn, Generalsekretær, Bækkelaget.
Frederiksstads Folkebibliotek, Frederiksstad.
Gløersen, Jørgen, Ingeniør.
Heiberg, G. F., Godsejer, Amble i Sogn.
Heiberg, J. V., Raadmand.
von Hirsch, Per E., Premierløjtnant, Overretssagfører, Volda, Sunmøre.
Holst, J. C., Ingeniør.
Horn, K., Frk., Bibliotekar.
Irgens, Aage, cand. oecon, Bankinspektør, Sandefjord.
Jansen, Einar, Arkivar.
Juel, A., Overretssagfører, Drammen.
Koht, Halvdan, Professor, Lysaker.
Kolsrud, Oluf, Professor.
Kommunebiblioteket, Stavanger.
Langfeldt, Ferdinand, Skibsreder, Kristianssand S.
Mathiesen, Jørgen, Godsejer, Eidsvold.
Meidell, S. S., cand. jur., Direktør, Vinderen.
Midttun, Ruth, Frue, Oslo.
Munthe, C. M., Bureauchef.
Prebensen, N. C. G., Minister, Utnes, Arendal.
Riksarkivet, Oslo.
Rüber, Thaulow P., Overretssagfører, Sogn i Vester Aker.

*) Hvor ingen Bopæl er angivet, er denne Oslo

Rynning, Carsten, Departementssekretær.
Rønne, Cato Krag, Arbejdsleder, Hakadal.
Sandberg, J., Generalsekretær.
Skjelderup, Arthur, Højesteretsadvokat.
Solberg, Georg, Fylkesbetjent, Drammen.
Sollied, Olaf, Overlæge, Bergen.
Statsarkivet, Bergen.
Statsarkivet, Hamar.
Statsarkivet, Kristianssand.
Statsarkivet, Oslo.
Statsarkivet, Trondheim.
Tillier, Odd, cand. oecon.
Trondheims Folkebibliotek, Trondheim.
Universitetsbiblioteket. (2 Ekspl.).
Videnskabselskabet, Biblioteket ved, Trondheim.
Wiesener, A. M., Bibliotekar, Bergen.

Medlemmer i det øvrige Udland.

Danish Genealogical Society, Salt Lake City, U. S. A.
Gibbins, Signe, Frue, Winnemucca, Nevada, U. S. A.
Gottlieb, Eigil Nicolai, Bankier, Paris.
Gottlieb, Oberstinde, Jönköping.
Göteborg Stadsbibliotek, Göteborg.
Heiberg, Knud, Missionær, Madras.
Hirschwaldsche Buchhandlung, Berlin.
Krag, O., Kammerherre, Minister, Bruxelles.
Lagerfelt, K. G., Friherre, Stockholm.
Universitetsbiblioteket, Upsala.
Paus, Chr., Kammerherre, Herrestad Herregaard, Mariefred, Sverige.
Riksarkivet, Stockholm.
Stockholms kgl. Bibliotek, Stockholm.
Stockholms Stads Bibliotek, Stockholm.
Universitetsbiblioteket, Lund.
University of Minnesota Library, Minneapolis, U. S. A.
Universitäts-Bibliothek, Kiel.

REGISTER

Af *Albert Fabritius*.

Personerne anføres som Hovedregel paa deres Slægtsnavn, et saadant, der ikke er opstaaet alene ved at sætte »sen« til Faderens Fornavn, en Skik, der for Landboernes Vedkommende varer til ca. 1828, jfr. Forordn. af 30. Maj s. A. Føres et saadant Slægtsnavn ikke, anbringes Vedkommende paa Fadersnavnet, eller bliver eventuelt at udelade, naar han ikke i Teksten er nærmere bestemt.

Desuden udelades de Personers Navne, om hvem intet af videre Betydning siges i Teksten, f. Eks. Førere for Hærafdelinger, Konger og andre, i hvis Tjeneste de i Teksten nævnte Personer staar, Forfattere, hvis Værker citeres osv.

Hvad den nyere Tid angaar — Grænsen kan vel sættes ved ca. 1700 — anføres Hustruerne paa deres Pigenavn og paa det Navn, de faar ved Giftermaalet.

For den ældre Tids Vedkommende sættes de kun paa Pigenavn; er dette ikke noget egentligt Slægtsnavn, udelades det eventuelt.

Er Navnene latiniserede, bibeholdes denne Form i Registret, medmindre Teksten oplyser, hvorledes de skal gengives paa Dansk.

Nævnes en Person flere Gange paa samme Side, antydes det, hvor saadant anses fornødent, i Registret ved et mindre Tal foroven, til højre for Sidetallet.

Fyrster sættes paa deres Navn, ikke paa Landets, medmindre dette anses mest praktisk, da tillige derpaa.

Sammensatte Efternavne, f. Eks. Lente-Adler, sættes paa første Dels Begyndelsesbogstav, altsaa i det nævnte Tilfælde paa L.

Partikler som von, de, des, de la, zum osv. ses der bort fra; Eks.: des Vignes sættes under V.

Begynder Efternavnet med le eller la, sættes det derimod som Regel under L. Er Partiklen smeltet saaledes sammen med Navnet, at et nyt Ord er dannet, f. Eks. Dupuy, anbringes Navnet paa Partiklens Begyndelsesbogstav, her altsaa D.

Lokaliteter og Institutioner, hvorom Teksten har Bemærkninger af særlig Betydning, er optaget i Registret.

De i Vilh. Marstrand: Tre Forelæsninger, S. 1—52, forekommende Navne er ikke optaget i Registret.

Abel, Friedrich, Lt. 242. — Karl Friedrich 39.	193. — Matthias 234. — Michael, Handelsmd. 227, 234. — Piter 234.
Abbestée, Catharine Elisabeth 234. — Herman, Generalguvernør	Abro, Johan Lorentzen 63.

- Ackerman, Gerhard 230.
 Ahlefheldt-Laurvigen, Dorothea 206.
 — F. W., Greve, Stiftamtmd. 206.
 Ahmutty, Ar. 199.
 Akeleye, Elisabeth 61.
 Alberts, Elisabeth 231.
 Alxinger, Johann Baptist, Forf. 113.
 Ancher, Jochum 63.
 Anchersen, Mathias, Biskop 157.
 Andersdatter, Anne 178. — Karen 173.
 Andersen, Hans Chr., Digter 246.
 Andressen, Jacob 241.
 Arenfeldt, Axel Andreas, Sec. Ltnt. 118, 125.
 Arents, Maria 116, 121.
 d'Armand, Supercargo 197.
 Asmussen, Farver 254. — Christiane 254.
 Aterot, Cornelius 241.
 Augusta, Prinsesse af Sachsen-Gotha 144.
 Bach, Christian, Komponist 139. — Johann Sebastian, Komponist 139.
 Bager, Peter Norge, Rektor 254.
 Bagge, Cecilie Marie 205.
 Bagger, Hans, Biskop 239. — Peter Christian, Justitiarius 106, 114.
 Baggesen, Adam Paul 85, 97, 112. — August, Gen.major 92, 96 f., 100, 106, 113. — Cathrine Sophie 96, 113. — Emma 107. — Françoise Madelaine (Fanny) 85, 92, 94, 96—99, 112. — Hans Peter, Kopist, 97, 113. — Jens, Digter 69, 71, 81—114. — Maren Christiane 113.
 Ballin 246.
 Bang, Anders Jensen, Sgpr. 253. — Cathrine Sophie 96, 113. — Christence Marie 253. — Peter Skaarup, Fuldmgt. 113.
 Banner, Niels Sørensen, Sgpr. 180, 182. — Søren Jensen, Sgpr. 180 f. — Trune Nielsdr. 182.
 Barbet, Josias, Miniaturmaler 225.
 Slægten Basse 65—68. — Anne Lauridsdr. 65, 67. — Christoffer Lauridsen, 66—68. — Edel 66. — Edel Lauridsdr. 68. — Elle Lauridsdr. 67. — Hans Lauridsen 66, 68. — Ingeborg Nielsdr. 67. — Jens Torlufsen, t. Gærumgd. 65. — Jesper Nielsen, t. Bigum 65. — Karen Nielsdr. 67. — Kirsten Lauridsdr. 67. — Laurids Nielsen 67. — Niels 65. — Niels Lauridsen 66 f. — Niels Torlufsen 65. — Torluf Nielsen 65. — Torluf Nielsen (d. 1565) 65.
 Batzer, Charlotte Juliana 226.
 Baumüller, Joh., Korporal 241.
 Baus, Piter 241.
 Bay, Kmrdr., Landvæsenskomm. 74.
 Bayern, Ludvig II, Konge 143, 148f. — Otto I, Konge 143, 148—150.
 Beck, Valentin 241.
 Beckman, Didrik Barthold, Brygger, Rdmd. 214 f. — Ellen, 215. — Susanne Franck 216.
 Been, Piter, Boghold. 227.
 Beendorff, Matthes 240.
 Beerling, Skræder 130.
 Beesemacker, Peter, Kapt. 242. — Peter, Kommandør 242.
 Behagen, Elisabeth Alida Augusta 115. — Ioost Johan, Etrd. 115. — Maria Agathe Augusta 115.
 Benzon, E. C., Sgpr. 252.
 Berens, Gerd 241.
 Berner, Birgitha Cathrine 194, 196, 215. — Carl Ferdinand, Huslærer 196, 217. — Chr. Frederich 192. — Chr. Frederich, Etatsrd. 193 f., 214. — Christine 192. — Christine Margarethe 214. — Cecilia Lovise 194 f., 196³, 216. — Constantine Johanne 216. — Elisabeth Regine Dorthea 216. — Freund Gottlob, Teaterintendant 216. — Hans Jørgen 192. — Heinrich, Soldat 191. — Johan Christopher 192. — Jørgen Henrich 195, 216. — Jørgen Henrich, Byfgd. 196, 216. — Jørgen Henrik, Resident 191—221. — Maria Ulrica 193, 212. — Maria Ulrica 196, 217. — Peter Wilhelm, cand. jur. 194, 205, 215. — Poul Johan, Kapellan 194—96, 215 f. — Sophia Amalia 193 f., 214 f. — Valentin 217. — Valentin Henrich 192, 197.
 Bernstorff, J. H. E., Greve, Statsmd. 128.

- Bernth, Birgitte Christine 214.
 v. Beulwitz, Frederikke Sophie 54.
 Bex, Agatha 123. — Claas 122 f. — Griete 123. — Maria Christina 122 f.
 v. Biberstein, Johann Owzechowsky, Baron 239.
 Bickers, Cornelia 236.
 Bie, Chr. 205. — Jacob Chr., Prokurator 206, 218. — Juliane Marie 206. — Juliane Theresia 219. — Mette Margrethe 206. — Ole, Justrd., Oberst 201, 203, 205—07, 219.
 Biehl, Anne Kirstine 162 f. — Anne Margrethe 156, 161. — Carl, Vintapper 154. — Charlotte Amalia 162. — Charlotte Dorothea 153 f., 159, 163 f., 166. — Christian Clausen, Vintapper 156, 162—64. — Christian Emilius, Slotsforv. 153 f., 159, 162—67. — Claus 162 f. — Claus, Vinhdl. 154—62. — Claus Clausen, Sgpr. 156, 162 f. — Claus Henric 163, 165—67. — Elisabeth 161—63. — Friderich 156. — Hans Christopher 156, 161. — Karen 162—64. — Ludvig David 159. — Maren 155, 158. — Maren 164 f. — Margrethe Dorothea 159 f. — Sophie Hedevig 154.
 Biering, Jens Nielsen, Fgd. 174. — Maren 174.
 Bildt, Otto, t. Hæstrupgd. 66.
 Bille, Michael, Admiral 116, 125.
 Birkenfeld, Christian III, Pfalzgreve 148.
 Birouste, Hilaire Antoine, Kirurg 70, 73—76. — Julie, Danserinde 69—77.
 Bischöff, Slotsforv. 166.
 Bjørn, Andreas, Kbmd. 118. — Bjørn Machabæus 255. — Dorothee Nicoline 255. — Karen 255. — M. C., Danserinde 71.
 Black, Anne 254. — Anne 254. — Christen Schaarup 254. — Mogens 254.
 Blanckers, Elisabeth 233, 239.
 Blauenhan, Lammert Cornelissen, Skipper 236.
 Blomendal, Jess, Kapt. 235. — Treintje Jesse 235.
 Bohne, Henning 61.
 Boile, Joh. Ernst 241.
 Bolkiær, Ltnt. 253.
 Bolten, Henrik, Baron 198, 218.
 Bolwin, Joh. Peter 240.
 Bonar, Jacob Peter. Kapt. 237.
 Borel, Jürgen 242.
 Borglum, August, Musiker 179. — Gutzon, Billedhg. 172, 179. — Solon Hannibal, Billedhg. 179.
 Bork, Niels Chr., Læge 198, 218.
 Born, Claes Jacobsen, Skipper 234.
 Bothmer, Birgitte 159. — Fred. Johan, Gesandt 159. — Hans Caspar, Greve, Gesandt 131.
 Bournonville, Antoine, Balletmeister 70 f.
 Boyesen 95.
 Bramstedt, Joh. 230.
 Brander, Kapt. 227.
 Brandt, Peter, Overrentemst. 222 f.
 Braun, Joh. Conrad, Snedker 233. — Joh. Balthasar 233.
 Brede, Theobaldus 241.
 Brendstrup, Vejermstr. 254. — Karen 254.
 Brinch, Iver, Pr., Salmedigter 255. — Martha Marie 255.
 v. d. Brinck, Amalia Catharina Mauritia 237.
 Brockenhuus, Jørgen 187.
 Brockhaus, Heinrich, Dr. phil., Forlægger 110 f., 114.
 Brockman, Chr. Reichard 241
 Brokam, Henrich, Stenhugger 229.
 Brown, David, Gubernur 202. — Jeremiah, Krovært 129. — John, Gen.kr.komm. 198. — John Ross, Toldembedsm. 247. — Lancelot, Gartner 137.
 Brummer, Frederik, Univ.boghdl. 87, 92, 96, 112.
 Brun, Kadet, 120. — Frederikke 100, 114. — Lorentz, Skræder 155.
 Bruns, Clas 232. — Gerdrutt 232. — Niclas 232, 238.
 Brunsmann, Aletta 227.
 Brunsvig-Lüneburg, Georg Hertug 145. — Vilhelm d. y. Hertug, 143—45, 148.
 Bruun, Christian, Politifuldmgt. 113. — Frederikke Louise 113. — Maren Christiane 113.
 Brøer, Kanc.rd. 164 f. — Char-

- lotte 154. — Hans, Præsident 154, 160. — Sophie Hedevig 154.
- Buchfisch, Feltskærer 63.
- Buchholtz, L., Sgpr. 253.
- Burgerd, Lammert 242.
- Busch, Sophie Amalia 162.
- Buschman, Herman 240.
- Buser, Hans Jürgen, Korporal 242.
- Butterman, Gerh., Kapt. 241.
- Buus, Dirck 116. — Maria 116, 121 f. — Maria 116, 121.
- Buzarath, 196.
- Bülow, Frantz Christopher, General, 106, 114. — Johan, Ghkfrd. 153, 166.
- Børglum, jfr. Borglum. — Anna Knudsdr. 179. — Anne Margrete 175. — Anna Margrete 177. — Anne 178. — Anne 179. — Anton Magnus Wilhelm 178. — Anton Magnus Vilhelm, Snedker, 179. — Augustinus, Snedker, 178 f. — Bertel Mouritzen Kons.betj. 176. — Bertel Poulsen, Sagfører 175. — Chr. 179. — Chr., Rokkedrejer 178. — Chr. Henrik 179. — Dorte Kirstine 178. — Elisabeth Sofie 176. — Erik Nielsen, Pr. 172. — Gunhild 176. — Gutzon, Manufakturhdl. 179. — Gutzon Nielsen, Degn 177 f. — Helmik Poulsen 175. — Ingeborg Katrine 178. — Ingeborg Katrine Wilsbech 178. — Inger Marie 178. — Jacob Chr. 179. — Jakob Chr. Haack, Lærer 179. — Jens Møller, Kbmd. 178. — Jens Møller, Sgfgd. 178. — Jens Møller Haugaard, Læge 172, 179. — Jokum Frederik Nielsen, Sagfører 177. — Karen Elisabeth 178. — Kirsten 177. — Kirsten 177. — Kirstine 178. — Kirstine Annesine 179. — Knud Nielsen, Kons.betj. 177. — Knud Nielsen, Skolehdl. 177. — Maren 176. — Maren 178. — Maren 179. — Mariane Nielsdr. 177. — Martha Marie Nikoline 179. — Mouritz Poul 176. — Mouritz Poulsen, Kbmd. 176. — Mouritzia 176. — Niels 177. — Niels, Farver 179. — Niels Chr. 176. — Niels Chr. 176. — Niels Knudsen, Degn 172. — Niels Knudsen, Degn 177. — Niels Poulsen, Fuldmgt. 175. — Otto Knudsen 179. — Poul Nielsen, Byfgd. 175. — Sara 178. — Sara Marie 177. — Sofie 179. — Søren Nikolaj 178. — Usle (Usie?) 177.
- v. Börstel, Charlotte 236.
- Caatman, Gerrit, Klædevæver 230.
- Calundborg, Bastian Pedersen, Sgpr. 180, 182.
- Camerbeck, Jacob, Silkefarver 235.
- v. Campen, Herman 240.
- Cassel, Robert, Graver 227, 232. — Stephan, Gørtler 227. — Wirtje 227.
- Charlotte Amalie, Dronning 222.
- Chemnitz, Martin, Teolog 144.
- Christensen, Chr. 173. — Christen 172. — Christine 192. — Christopher 174. — Hans, Fgd. 173. — Jakob, Kbmd. 175 f. — Jens 250. — Knud, Hrdsgd. 173 f. — Ove 253. — Søren 174.
- Christian II, Konge 148.
- Christian III, Konge 143, 145.
- Christian V, Konge 145 f., 222.
- Christian VI, Konge 146.
- Christian VII, Konge 141, 145 f.
- Christian III, Pfalzgreve af Birkenfeld 148.
- Christophersdatter, Mette 182.
- Classen, Arend, Skibstørrer 231.
- Claudi, Johan Berend, Overforster, 239.
- Clausen, Mdm. 205. — Willum 61.
- Clodi, se Claudi.
- Condorcet, Marie-Jean-Antoine N. C., Marquis 113. — Marie Sophie Louise, Marquise 95, 113.
- de Coninck, Fr. 198.
- Coning, Jacob, Hofmaler 234.
- Conser, John, Kbmd. 199.
- Cornelissen, Adrian, Skipper 231. — Simon, Skibsbygger 116, 122.
- Cornelsen, Jelle, Skipper 234.
- Cotta, Joh. Friedr., Boghdl. 98, 113.
- Cottin, Bankier 130 f.
- Coulon, Balletmester 70.
- Dahl, Frantz, Prof. 78 f. — Gunhild 176. — Hans Hansen, Kbmd. 176. — Jacob 253.
- Dahlén, Carl, Solodanser 71, 247.
- Dalwig, Cathrine Margrethe 226, 237. — Johann Bernhard, Oblt. 237.

- Danmark, Charlotte Amalie, Dronning 222. — Christian II, Konge 148. — Christian III, Konge 143, 145. — Christian V, Konge 145 f., 222. — Christian VI, Konge 146. — Christian VII, Konge 141, 145 f. — Dorothea, Prinsesse 143, 145. — Elisabeth, Dronning 148. — Frederik III, Konge, 145. — Frederik IV, Konge 146. — Frederik V, 145—47. — Frederik VI, Konge 53, 55, 88, 92. — Frederik VII, Konge 147. — Juliane Marie, Dronning 147. — Louise, Dronning 145. — Sophie Amalie, Dronning 145. — Sophie Magdalene, Prinsesse 146.
- Danneskiold-Samsøe, Ulrich Ad., Schoutbynacht 118, 121, 125.
- Davidsen, Gerhard, Skipper 235.
- Decker, Hein 235. — Wilm, Skipper 235.
- Delille, Jacques, Digter 87, 112.
- Deltz, Hans Henrich 240.
- Dendas, Peter 234.
- Dethard, Oblt. 120.
- Diderot, Denis, Filosof 128, 140.
- Dincklage, Ernst August, Kapt. 120.
- Doff, Wilh. 230.
- Dorothea, Prinsesse af Danmark 143, 145.
- Dreyer, Andreas, Schoutbynacht 231. — Chr. 231. — Christopher Vilhelm, Gesandt 84, 94, 112. — Geriche 231.
- Duntzfelt, William, Handelsmand 215.
- Duprée, Dr. 218.
- Dyre, Iver 67.
- Dyssel, Arnold 173.
- v. der Eck, Mad. 236.
- Edelberg, Jacob, Kbmd. 156.
- Eden, Ashley, Ltnt. Governor 214.
- Eggeriis, Augustinus Larsen, Brandevinsbr. 152. — Hans Steenbuch, Sgpr. 152.
- Ehlers, Detlef 207.
- Eiffelt, Ernst 241.
- Eisenberg, Fredr., Kanc.rd. 156.
- Eisenberger, Casper Ernst 229.
- Elisabeth, Dronning 148.
- Elphinston, G. 198.
- Eniccellius, Balthasar Johs., Sprog-
mester 238.
- Ens, Gerhardus, Boghldr. 233.
- Erichsen, Maria Magdalene 106.
- Eriksen, Laurids 172. — Niels 172.
- Esbersen, Morten 62.
- Eschelsen 238.
- Eskildsen, Poul, Sagfører 174.
- Espensdatter, Dorte 250. — Inger 250. — Karen 250. — Maren 250.
- Espensen, Enevold 250. — Niels 250.
- Ewans, Jfr. 196.
- Faber, Casper, Skrædersv. 227.
- Fabricius, Herman, Vinkyper 226.
- Fabritius de Tengenagel, Conrad Alexander 198, 219. — Deborah 209, 219.
- de La Fare, Hovmstr. 127.
- Farrenholtz, Friedrich Joh. 227.
- v. Favin, Allida 115, 123 f. — Fridrick August Adolf, Oberst 115, 124. — Maria Agathe Augusta 115.
- Feilcke, Sofie 177.
- Feit, Hieronymus, Skomager 228.
- le Fèvre, se Le Fèvre.
- Fibel, Christoff 229.
- Fibiger, Chr., Hoftrumpeter 176. — Else Kirstine 176. — Gotfred, Byskr. 176.
- Filip den smukke, Konge af Kastilien 148.
- Fischer, Charlotte Amalie 106, 114. — Joh. Thommesen, Landsdm. 255. — Johanne 255. — Martha Marie 225. — Olfert, Adm. 234.
- Fisker, Henrik Lorentz, Admiral 120, 125.
- Fix, Joh. Leonh. 199, 201, 207, 218.
- Flindt, Cathrine Sophie 96, 113. — Peter, Prokurator 113.
- de Fontenay, Gaspard Frédéric le Sage, Admiral 120, 125.
- Forbers, Joh., Daglejer 229.
- Frantsdatter, Karen 255.
- Frederik III, Konge 145.
- Frederik IV, Konge 146.
- Frederik V, Konge 145—47.
- Frederik (VI), Kronprins 53, 55, 88, 92.
- Frederik VII, Konge 147.
- Frederik Ludvig, Prins af Wales 144.

- Frederikke Charlotte, Prinsesse af Mecklenburg-Schwerin 147.
 Fresen, Attje 235. — Sophia Cornelia 235.
 Friess, Henrich 231.
 Friis, Anne Nielsdtr. 178. — Johan, Kansler 185.
 Fritsch, Anna Rosina 251. — Chr., Kobberstikker 251.
 Fugl, Charlotte Amalia 162. — Peder, Færgemd. 162. — Sophie Amalia 162.
 Funch, Rgmt.kv.mstr. 159. — Tapetmager 156.
 Fædder, Hylleborg 253. — Peder, Kapellan 253.
 Gabel, Chr. Carl, Kmhr. 160.
 Gaffron, Abraham Adam, Major 156.
 Galskyt, Else Pedersdtr. 175.
 Garrick, David, Skuespiller 138.
 v. Geismar, Johann Friedrich, Overhofmester 238.
 Gentner, Christopher 240.
 Georg I, Konge af England 146, 148.
 Georg III, Konge af England 144.
 Georg IV, Konge af England 144.
 Georg V, Konge af Hannover 145.
 Georg, Hertug af Brunsvig-Lüneburg 145.
 Giellerup, Jacob, Præst 96 f., 113.
 Gierlew, Andreas Christian, Konsulatssekr. 81, 83—97, 111.
 Giern, Anne 254. — Søren 254.
 Giessing, Anna 205.
 Giødesdatter, Abalone 253. — Hanne 252. — Ingeborg 253. — Mette Kirstine 253.
 Giødesen, Giøde 253. — Peder, Provst 253.
 Gjerding, Anders Jensen, Sgpr. 250.
 Gleiss, Fr. Chr., Fuldmgt. 77.
 Goen, Wilh. 241.
 Gordon, Samuel 228.
 Graae, Christen, Sgpr. 246. — G. F. A., Pr. 245.
 Grabbe, Mdm. 237.
 v. Gram, Charlotte Sophie, 237. — Friedrich, Amtmd. 237, 239.
 Grassi, Florio, Musiker 139.
 Grevenkop, Kapt. 170.
 Grevenkop-Castenschild, Jacobine Severine 243.
 Greyersetz, Agnet 230.
 Grossheintz, Jacob, Skomager 226, 231.
 Grossmann, Joh. 213, 220.
 de Grouchy, Emanuel, Marskal 113. — Marie Sophie Louise 95, 113.
 Grubbe, Tønne, Kapt. 237. — Wilhelmine Hedvig 237.
 Grüner, Birgitte Christine 214. — Chr. Fr., Oberst 214. — Christiane 214.
 Gråbe, Andreas, Skræder 233. — Charlotte 233. — Joh. Andres 233.
 Grønfeldt, Peter, Violinist 74.
 v. Gudden, Bernhard, Livlæge 149.
 Guillaumot, Alexandre Henri, Legationssekr. 95, 113.
 Gunnerus, J. E., Biskop 252.
 Gustav III, Konge af Sverige 146.
 Gustav IV Adolph, Konge af Sverige 146.
 Goethe, Johann Wolfgang, Digter 128.
 Haar, Joh. Christopher Krauss, Sergent 241.
 Haas, Anna Rosina 251. — Chr. Peter Jonas, Kobberstikker 251 f. — Georg, Kobberstikker 251. — Georg Chr. Vilh. 251. — Jacob Chr. Carl 251. — Joh. Jacob Georg 251 f. — Johann Jürgen (Jonas), Kobberstikker 251. — Johann Meno, Kobberstikker 251 f. — Margarethe Friderica 251.
 de Hadder, Lorens, Silkevæversv. 231.
 Hagedorn, Christopher Christophersen, Kommandør 160.
 Hajen, Webbeke 242.
 v. Haller, Sophie 81.
 Halling, Wm. 198.
 Ham, Madam 196. — Johan 196.
 Hammecken, Konsul 119.
 Hammelev, N., Etrd. 57.
 Hannover, Georg V, Konge 145.
 Hansdatter, Anne 182.
 Hansen, Rgmts.kv.mstr. 253. — Andreas, Kanc.rd. 219. — Birgitte Charlotte 253. — Christine 253. — Dine Cathrine 253. — Hanne 253. — Herman 62. — Hylleborg 253. — Mette Kirstine 253. — Mouritz, Pr. 206. — Peder,

- Skovrider 182. — Poul 180 f. — Willh. Aug., Rtk.dep., Kfrd. 57.
- Hanson, Christopher, kgl. Kopist 196², 205 f., 209—11. — Dorothea 206. — Juliane Maria 206.
- Hansted, R., Provst 172.
- Harbo, Kanc.rd. 163.
- Harding, Sekr. 165.
- Harmens, Thies 234.
- Harrissen, Joh. 231.
- Hartvig, Albert 62.
- Hartvigsen, Anders, Sadelmager 250.
- Hasse, Johs. 173.
- v. Hattenbach, Charlotte Sophie 237.
- Hauch, Adam Wilh., Overkmhr. 73—75.
- Haugaard, Ingeborg Katrine 178. — Jens Møller, Farver 178.
- Haven, Anna Margrete 177.
- Hebel, Johan Peter, Forf. 87, 112.
- Hedemark, Jfr. 193, 198 f.
- Heiberg, P. A., 88.
- Hein, Baltzer 240.
- Held, Naltje 227. — Peter, Skipper 227.
- Helles, Gunhild Mortensdtr. 176.
- v. Hemert, Agatha 115, 124. — Gysbert 123. — Joh., Vinkyper 227. — Peter, Etrd. 115. — Piter, Vinhdl. 234.
- Hemmingsen, Niels, Prof. 186.
- Henneman, Martin, Spejlmager 229.
- v. Hennings, August, Kmhr. 126.
- Herman, Wendel 226.
- Hesse, Sekr. 156.
- Hiernøe, Andreas, Overass. 199, 201, 207.
- Hiort, Hans 62.
- Hirschnach, Rasmus Frantsen, Obltnt. 161.
- Hirschnak, Morten, Sec.ltn. 120, 125.
- Hjort, Peder, Kritiker 245. — Hendrich Lauritsen, Sgpr. 61.
- Holberg, Ludvig 157.
- Holfeldt, Ambrosia 255. — Christoph Heinrich, Oblt. 255. — Elisabeth Sophie 255.
- Holm, Inger Nielsdtr. 164.
- Holstein, Birgitte 159. — Ulrik Adolph 170.
- Holsten, Chr. Friderich, Kapt. 123.
- Holten, Carl Hendrik, Kfrd. 115. — Elisabeth Alida Augusta 115.
- Honholt, Joh., Naalemagersv. 226.
- Hooglant, Bgmstr., Postmstr. 115. — Achgie Cornelia 116, 122—24. — Agatha 115, 124. — Allida 115, 123 f. — Andreas 121. — Anna Christine 115, 124. — Carl 116, 124. — Daniel 121. — Dirck, Kbmd. 116, 121—24. — Dirck Jacob, Pr.ltn. 115, 123 f. — Hendrich 122 f. — Hendrich 116, 121, 123, 235. — Jacob 121. — Johan Georg 115, 124. — Johan Georg 115, 124. — Maria 115, 123 f. — Maria 116, 121 f. — Maria 121. — Maria Christina 122 f. — Simon, Admiral 115—125. — Simon Peetry 122. — Wilhelmine 121. — Willem 121.
- Hoppe, Friderich, Generaladmiralltn. 116, 125. — P. 198.
- Horn, Carl Gottlob, Arkitekt 141. — Christoffer, Amtskr. 63.
- Hornemann, Jens Wilken, Prof. 96, 113.
- Hornsylde, Christiane 214.
- Hoxeenham, Læge 208, 210 f.
- Hubrecht 226.
- Hume, David, Filosof 128.
- Hussman, Cornelis, Skipper 235.
- Hvas, Jens 173. — Mikkel Eriksen 66 f.
- Hvid, Jens, Sgpr. 166.
- Hübner, Jan, Kbmd. 156.
- Hützen, Jarss, Spejlmager 233.
- Händel, G. F., Komponist 139.
- Høg, Jakob 68.
- Høgsted, H., Farmer 179. — Maren 179.
- Højer, Overkrigskommissær 169.
- Høyer, Chr. Fr. Andresen, Pr. 198, 218.
- Ibsdatter, Maren 155, 158.
- Ibsen, Frederikke Louise 113.
- Iffland, August Wilhelm, Forf. og Skuespiller 114.
- Ilckes, Joh. 230.
- Ilkes, Hillewig 230.
- Irgens, Joachim, se v. Westervig.
- v. Issen, Eggerich Nicolai, Kapt. 237.
- Jacobi, Elias, Pr. 158.
- Jacobsen, Giert 62. — Henrich,

- Styrmd. 232. — Weiertge 232. — Villum 62.
 Jakobsen, Niels, Pr. 172.
 Jansen, Adrian, Skipper 232. — Clas 231. — Niclas 242.
 Janssen, Everd, Murermstr. 235. — Wilh. 231.
 Jens, Johs., Mægler 230.
 Jensdatter, Kirsten 250.
 Jensen, Thomas, Soldat 177.
 Jespersdatter, Maren 250.
 Jespersen, Hans 165.
 Jerichau-Baumann, Elisabeth, Malerinde 246.
 Johanne den vanvittige, Dronning af Kastilien 148.
 Juel, Jens, Maler 213. — Jørgen Nielsen t. Eskær 66. — Ludvig Jørgensen 66 f. — Niels Iversen t. Overklit 66.
 Juliane Marie, Dronning af Danmark 147.
 Jungvoss, Margrethe Dorothea 159 f.
 Juul, Chr. Fibiger 199. — Maren Eriksdatter 65.
 Kaas, Claus t. Øland 66 f. — Frederik Christian, Admiral 118 f., 125. — Inger 173.
 Kalf, Edel Jensdatter 65.
 Karoline af Nassau-Saarbrücken 148.
 Kassel, se Cassel.
 Kastilien, Filip I, den Smukke, Konge 148. — Johanne, Dronning 148.
 Kattenberg, Nicolay, Vinhdl. 155.
 Kauffmann, Angelica, Malerinde 138.
 Keer, James, Dr. 195 v. Kempen 62.
 Kiel, Giertrud Willumsdt. 60 f., 64.
 Kielsen, Christen, Forv. 255. — Karen 255.
 Kier, Joh., Skræder 228.
 Kierrumgaard, Hans, Rdmd., Urtekr. 193, 215. — Hans, Rdmd., Urtekr. 215. — Hans Chr. Fr., Postkontrollør 215 f. — Sophia Amalia 193 f., 214 f.
 Kiersgaard, Anne Johanne 254. — Kryssing, Kbmd. 254.
 Kierulff, Anders, Kommandørkapt. 116, 125.
 Kirchhoff, Casper 236.
 Kirketerp, Rasmus, Bankdirektør 215.
 Kiær, Carl Chr. 213.
 Kiærulff, Charlotte Amalie 106, 114. — Jørgen, Prof. 114.
 Kiøller, Karne Clausdr. 60.
 Kjærskov, Slægten 174.
 Kjærulff, Slægten 151.
 Klauman, Christian 123. — Gorris, Bryghusforv. 163. — Grethe 123.
 Klein, Peter, Amtsskr. 173.
 Kleinert, Joh. 240.
 Klepnick, Lothar, Kapt. 158.
 Klock, Hans 240.
 de Kloppenbourg, Deborah 219.
 Klopstock, Fr. Gottlieb, Digter 128.
 Knabeschuh, Joh. Chr., Hattemagersv. 226.
 Knoph 213.
 Knudsdatter, Anne 174. — Inger 174. — Maren 173 f.
 Knudsen, Anders, Tømmerhndl. 174. — Chr., General 218. — Christen 173. — Christen, Kbmd. 174. — Martha Marie Nikoline 179. — Oluf, Sgpr. 181. — Torsten, Ekvipagemstr. 218.
 Knudsson, se Knudsen.
 Knudtzen 238.
 Knuth, Anne Christine 159.
 Kobal, Seia, Fuldmgt. 204.
 Koch, Gabriel, Biskop 244.
 Koefoed, Fr. Chr., Krigsrđ. 205, 213, 218 f.
 Koene (Köne), Warner, Pr. 222 f.
 Kofoed, Claus, Kapt. 61, 63. — Elsebe 62. — Elsebe 62. — Elsebeth 63. — Frederik Matthias 62. — Giertrud 60 f. — Hans, Havnekapt. 61. — Hans Hansen 63. — Hans Jensen, Ltnt. 62. — Hans Madtzen, Kapt. 60. — Hans Poulsen 61, 63. — Hans Povlsen 63 f. — Johanne Lisabet 63. — Jørgen 61, 63. — Karne 62. — Karne Hansdt. 62. — Kirstine 62 f. — Mads 61. — Mads Povlsen 62 f. — Margrete Lisabet Jørgensdt. 63. — Marte Madsdt. 63. — Peder 63. — Poul Hansen, Kbmd. 60—64. — Poul Poulsen 62. — Poul Poulsen 63.

- Willum 61. — Willum 61 f.
 — Willum Poulsen 62, 64.
 Kohl, Eberhard, Trompeter 240.
 Kolderup-Rosenvinge, J. L. A.,
 Retshistoriker 245.
 Kolding, Gutzon Nielsen, Skriver
 177. — Kirsten Gutzonsdtr. 177.
 Kolhausen, Hartman, Jæger 225.
 Kolin, Gertrud, Kammerpige 226.
 Koningh, Christian, Viceadmiral
 116, 125.
 Kornerup, Jacob, Arkæolog 244. —
 Lene Frederikke 217. — Ras-
 mus, Kbmd. 217.
 Kotzebue, Aug. Fr. Ferd., Forf. 112.
 Krag, Birgitte Charlotte 253. —
 Christence Eriksdt. 67. — Mette
 253.
 Kraul, Joh. Berent 241.
 Krause, Hans, Linnedvæversv. 234.
 Krefting, Elizabeth Juliane 219. —
 Jacob, Oblt. 206, 210, 219.
 Kreinsenroth, Cornelis, Skipper
 231.
 Kretzer, Hans Jürgen, Barber 228.
 Krudorp, Jost 225.
 Krøyer, P. S., Kunstmaler 151.
 Köhler, Joh. Hardeman 240.
 Kölmer 123.
 Köne, se Koene.
 König, se Coning.
 Kessel, se Cassel.
 de La Fare, Hovmstr. 127.
 Lafontaine, Aug. Heinr. Jul., Forf.
 114.
 Lange, Margrete 173.
 Langebæk, Jacob, Gh.Ark. 252.
 Langhorn, Louise Charlotte 219.
 Larsen, Karen Sofie, Mdm. 246.
 Lasbom, Kapt. 198 f.
 Lassen, Anna Margrethe 158. —
 Christian, Kanc.rd. 158. — Fri-
 derich, Kapt. 158. — Hans,
 Kapt.ltnt. 158. — Jens, Just.rd.
 158. — Peter, Pioner 248 f.
 Laub, Michael Georg, Kapt.ltnt.
 120, 125.
 Lauridsen, Anders, Byfgd. 66. —
 Christen 173. — Christen, Ka-
 pellan 67.
 Lauritsen, Herman, Sgpr. 181.
 Laursen, Laurs, Selvejer 152.
 Le Fèvre, Fr. Ludv., Kapt. 207.
 Lehlin, Sebastian, Kobberstikker
 190.
 Lehn, Abraham, Vinhdl. 155, 226.
 Leiser, Polycarp 144.
 Lemmel, Mette Margrethe 206.
 Lenher, David 226.
 Leonhard, Andres 241.
 Leppert, Kirstine Marie 107—09,
 114.
 Lessing, G. E., Forf. 128.
 Lieme, Bertel Matth. Hansen,
 Sgpr. 253. — Mette Kirstine,
 Provstinde 253.
 Liliencrone, Christian Carl, Sec-
 ltnt. 120, 125.
 Lincker, Jean Henry, Kamm.sekr.
 237.
 Linde, Johan Lorentz, Apoteker
 252. — Kirsten 252.
 Lindemayer, Augustinus 241.
 Lindgaard, Maren Nielsdtr. 176.
 Longueville, Oberstltnt. 118 f.
 Lorentzen, Mad. 199, 218.
 Lotterup, Birkedm. 253.
 Louise, Dronning, f. Prinsesse af
 Storbrit. og Irland 145.
 Louise Augusta, af Slesvig Hol-
 sten Sønderborg Augustenborg,
 Hertuginde 87, 112.
 Lucas, Denis, Justitsraad, Konsul
 120.
 Ludolph, Conrad, Møntgardein
 230. — Cordula 230.
 Ludowigs, Wilh. 235.
 Ludvig II, Konge af Bayern 143,
 148 f.
 Ludvigsen, Per 250.
 Lund, Byskr. 253. — Elisabeth So-
 phie 255. — Emmanuel, Sgpr.
 255. — Karen Elisabet 178. —
 Mette 167. — Palle, stud. 253.
 — Rasmus 176.
 Lunov, Else 65.
 Luxdorph, Bolle Willum, Ghrd. 206.
 Lycke, Ellen Christine 218. — Ivar,
 1. Factor 199, 218.
 v. d. Lühe, Volrad August, Over-
 præ. 165.
 Lyngbye, Abelone 253. — H. 253.
 v. Lützwow, Adam Friderich, Kom-
 mandør 119, 125. — Eleonore
 Cathrine 237. — Frederikke
 Christiane 107—109, 114. —
 Henning Ulrich, Hofmarskal
 237. — Kirstine Marie 107—09,
 114. — Magnus, Oblt. 107—109,
 114.

- de Man, Christopher, Pr.ltn. 240.
 van Manders, Maria 233.
 Manthey, Johan Daniel Timotheus, Censor 96, 113.
 Marchmand, Karne 61. — Maaridt 61.
 Marcks, Jürgen 227.
 Marie, Prinsesse af Preussen 148.
 Marschalck, Andres 241.
 Marselis, Christoph, Arkitekt 158.
 Martzan, Melchior, Bogtrykker 189.
 Merci, Joh., Urmagersv. 225.
 Mercks, Dirich 240.
 Merkel, Valentin Hansen, Sgpr. 182.
 Meyer, Diderich 240.
 Michelbecker, Gysbert Wigand, Vinhdl. 222.
 Michelsen, Hans, Superintendent 185. — Jonas, Sejmager 233.
 Miles, Friderich, Sekr. 163, 165.
 Mingotti, Impressario 169.
 Moginot, Barbara Julie 70—76. — Marie 70.
 Molbech, Chr., Historiker 245.
 Molboe, Søren Jensen, Sgpr. 181.
 Moltke, Adam Gottlob, Greve, Statsmand 168. — Adam Gottlob t. Nütschau, Greve 84, 92, 112.
 Monrad, Ditlev Gothard, Biskop, Politiker 217. — Peter Johan, Kancellidep. 106, 114.
 de Montville, Alexandre le Noir, Kapt. 76. — Carl 76 f. — Julie, Danserinde 69—77.
 Moock, Anna Margaretha 234. — Ariantje 234. — Clara Cornelia 233. — Jacobus, Vinkyper 233. — Johs., Mægler 233.
 de Moor, G. Henry 226.
 Morel, B. A., Læge 142.
 Morley, Elizabeth Juliane 219. — Juliane Theresia 219. — Wm., Kbm. 219.
 Moseman, Daniel 241.
 Moth, Mathias, Ghrd. 157. — Niels Sørensen, Sgpr. 172.
 Mouritzen, Supercargo 198. — Elisabeth 161—63. — Morten, Stads-kapt. 156, 161.
 Musculus, Johs., Hofpr. Mag. 222 f.
 Muus, Anna Dorothea 206.
 Mygind, Sara Mortensdr. 172, 177.
 Mülhausen, Jacob, Ltnt. 241.
 Müller, Arendt, Kapt. 154. — Bertel, Tolder 62. — Charlotte Amalie 154. — Charlotte Dorothea 154.
 Münster, Amalie Isabella Johanne Christiane, Grevinde 97—99, 113.
 Mynster, J. P., Biskop 245.
 Münter, Balthasar, Præst 136. — Frederikke 100, 114.
 Møinichen, Christian, Oversekr. 159.
 Møller, Anne 178. — Antonette Marie 62. — Jens Nielsen 178. — Maren Jensdr. 178.
 Mørck, Slægten 151. — Christian, Proprietær 152. — Christian Pedersen, Degn 152. — Emil Georg Apollinaris, Dyrlæge 152. — Fred. Vilh., Dyrlæge 152. — Julius Vilh., Branddirektør 152. — Peder Pedersen, Degn 152.
 Mørk, Anne Bertelsdr. 175. — Bertel Hansen 175.
 v. Mösting, Johan Sigismund, Statsmin. 103, 114.
 Nassau-Saarbrücken, Karoline, Prinsesse 148.
 Neitzer, Joh. Wilh. 240.
 Neubauer, Michel 241.
 Neuhauss, Valentin, Snedker 229.
 Neuheus, se Neuhauss.
 Neuwirt, Hans 240.
 Nevens, Johs. 226.
 Nicolai, Dorothea Marie 71.
 Nielsdatter, Anne 179. — Ingeborg 175. — Karen 174. — Kirsten 174. — Kirsten 176. — Maren 174. — Maren 175. — Marie 174. — Mette 175.
 Nielsen, Jacob, Pr. 172. — Ole Chr., Postkontrahent 178. — Poul, Fæster 172. — Søren, Kons.forv. 158.
 Nissen, Maren 253. — Troels, Sgfgd. 253.
 Nordby, Abel Lauridsdr. 68.
 v. Nostitz, Mdm. 237.
 Numsen, Jørgen, Slotsforv. 160.
 Nyerup, Rasmus 96.
 Nygaard, Anne Margrete 175.
 Nygård, S., Arkivar 250.

- Nykøbing, Søren Madsen, Degn 174.
- Obelitz, Balthazar Gebhard, Prof. 219. — Balthazar Ludvig, Byskr. 206, 209, 219. — Louise Charlotte 219.
- Ohrts, Margretha Maria 227.
- Olfers, Vaes, Skipper 234.
- Olivarius, Kapt. 208.
- Olsen, Carl 62. — Gottsche Hans, Forf., Censor 106, 114. — Lars 63.
- Olufsen, Mette Christine 114. — Oluf Christian, Statsøkonom, Forf. 106, 114.
- v. Ompteda, Amalie Isabella Joh. Christiane 97—99, 113.
- Orlob, Christianus Theodorus, Barbersv. 227.
- Orning, Jens Thomsen 68. — Maren Vilsdtr. 68. — Sofie Jensdtr. 68. — Søren Vilsen 68. — Thomas Jensen 68.
- v. d. Osten, Hofjunker 156. — Resident 209.
- Ottesen, Anders, Kobberstikker 190.
- Otto I, Konge af Bayern 143, 148—50.
- Overgaard, Anne Johanne 254. — Christiane 254. — Maren 254. — Michel 254. — Michel, Sgr. 254.
- Paludan, Ambrosia 255. — Johanne 255. — Rasmus, Biskop 255.
- Panck, Ellen Christine 218.
- Pauli, Ellen 215.
- Pedersen, Hans, Forpgt. 173. — Niels, Pr. 181. — Ole, Tolder 175.
- Pelli, Dommenicus, Entreprenør 158.
- Pentz, Frederikke Amalie 173.
- v. Peperlow, Charlotte Amalie 154. — Gustav Wilh., Kmd.kapt. 163.
- Perthes, Friedrich, Boghdl. 92, 112.
- Petersen, Chr. 218. — Chr., Smed 218. — Joh., Ankersmed 228. — Marie Ulrica 218. — Peder Povl 218. — Poul Johan 218.
- Pie, Reyer Pietersen, Kmd.kapt. 234, 242.
- Pieters, Fedde, Skipper 231.
- Pigalle, Jean Baptiste, Billedhugger 137.
- Piters, Joh., Skipper 227.
- Pitersen, Hein 227.
- Plasman, Conrad 226.
- Plesner, Ulrik Adolph, Provst 244.
- v. Plessen, Samuel Christoph, Gen.lt. 226, 237.
- Ployart, Conrad, Schoutbynacht 116, 125.
- Plum, Frederik, Stiftsprovst 102, 114. — Frederik Clausen, Sgr. 239.
- Poulsdatter, Else Kirstine 176. — Maren 175. — Margrete Ida 175.
- Poulsen, Niels, Fæster 172. — Selgen, Byfgd. 177.
- Povelsdatter, Kirsten 218.
- Povlsen, Knud, Tobaksspinder 218.
- Pram, Christen Henriksen, Forf. 81, 96, 100—107, 113 f. — Maria Magdalene 106.
- Prange, Christoph 239.
- Precheur, Joh. Philip 238.
- Preussen, Marie, Prinsesse, 148.
- Prip, Christen 65, 67. — Margrete Christensdt. 67.
- Pödenphand, Familien 233. — Elias 233. — Peter 233.
- v. der Quaa, Amaranthe 235.
- v. Qualen, Benedicte 81.
- Quintin, Wilh. 227.
- Raadsmand, Jørgen 61. — Kirstine 63 — Peder 62.
- Radier, Malthe, Sgr. 180, 182.
- Rahbek, Knud Lyne 87, 100—102, 114.
- Rakowel, Wm., Strømpevæver 230.
- de Rambouillet de la Sablière, Nicolas, Etrd. 223 f.
- Randloft, Megtilde Cathrine 164.
- Rantzau, Catharina (d. 1792) 171. — Ditlev t. Oppendorf 169 f. — Frederik t. Asdal 184.
- Rantzau-Ascheberg, Schack, Rigsgreve, Statsmand 168—171.
- Rask, Landsdommer 61. — Elsebe Philipsdt. 61. — Philip, Kapt. 61 f.
- Rasmand, se Raadsmand.
- Rasmussen, Jens 62. — Rasmus 62. — Søren, Bøsemager 250.
- Ravn, Ritmstr. 253. — Christence Kierstine 254. — Edel 253. — Joh. Nicolai, Ltnt. 253. — Maren 253. — Thomas Jørgen 253.

- de Rechter, Carsten Krintzen, Ekvipagemstr. 233.
 Redeger, Joh. Jost 242.
 Redding, Joh., Kok 235.
 Rehling, Andreas Joh., Sgpr. 216.
 — Elisabeth Regine Dorthea Wøldike 216. — Susanne 216.
 v. Rehnen, Kasper 226.
 Reiersen, Birgitte Christine 214. — Christine Margarethe 214. — Hans Henrik Peter, Amtsforv. 214. — Herman, Skipper 236.
 Reiman, Wilh. 240.
 Reimert, Hørkr. 167.
 Rein, Henrich 240.
 Reinhold, Anthon 240. — Karl Leonhard, Prof. 82, 97—99, 113.
 Reinholtz, Joh., Skomager 232. — Samuel, Drejer 228.
 Reinnier, Heintje 236. — Johs. 236. — Johs. 236.
 Rejersen, Jens, Krigsrd. 161.
 Renner, Fændrik 120.
 Revell, Henry, Toldmstr. 210 f., 213 f.
 Reventlow, C. D. F., Greve, Statsmand 53—59. — Frederikke Sophie, Grevinde 54. — Louise, Ctsse. 53. — Sybille, Grevinde 81.
 Reybaz, Etienne Salomon, Præst 85, 112. — Françoise Madelaine (Fanny) 85, 92, 94, 96—99, 112.
 Reynolds, Joshua, Maler 138.
 Rickers, J. H., Kommandør-Kapt. 197.
 Riis, Lene Frederikke 217.
 Rodsteen, Markvar 68.
 Rohrlach, Levin Ludvig, Gartner 238.
 Rose, Anna Bolette 216.
 Rosenkrantz, Margrete 68. — Fr. Chr., Statsminister 57. — Niels, Statsmin. 97, 99, 113.
 Rosenpalm, Andreas, Admiral 116, 125, 160.
 Ross, Alexander, Kbmd. 234.
 Rostgaard, Fred. 157. — Hans Jacob, Viceadmiral 116, 125.
 Rottbøll, Mette Christine 114.
 Rousseau, Jean-Jacques, Filosof 128
 Rubbert, Kapt. 242.
 Ryberg, Niels, Handelsmd. 198.
 Rüdiger, Hans Henrich, Gartner 225.
 Rømeling, Hans Henrik, Admiral 120, 125.
 Sachsen-Gotha, Augusta, Prinsesse 144.
 Sagg, Kommandant 201.
 v. Saldern, Caspar, Statsmd. 128.
 Samkunfft, Jürgen, Skibstømrer 236.
 Sander, Levin Christian, Digter 102, 114. — Marte 62.
 Sanon 196.
 Sartor, Salomon, Bogtrykker 189.
 Scavenius, Hans, Kanc. Ass. 158. — Jacob Brønnum, Etrd. 205, 207, 212 f.
 Schaarup, Anna Engel 253. — Anna Kierstine 253. — Anne 254. Christen 253. — Christence Marie 253. — Dorthe Marie 254. — Edel 253. — Hans Chr. 253. — Jørgen Thomas, Apoteker 253. — Mads Bergen, stud. 253. — Maren 254. — Peder, Sgpr. 253.
 Schack, Amalia Cath. Maur. 237. — Anna Sophie 169 f. — Hans Chr., Generallnt. 237.
 Schack-Rathlou, J. O. 57.
 Schaffalitzky de Muckadell, Fr., Baron 206, 209.
 v. Schagen, Eleonore Cathrine, Hofdame 237.
 Schalck, Anne Kirstine 162 f. — Henrich, Barber, 162, 164—66. — Maren Kirstine 167. — Poul Hendrick 166.
 v. Schepssel, Abraham 233.
 Scherenberg, Abraham, Vinhdl. 164. — Reinhardt, Vinhdl. 164.
 Schild, Joh. Philip 240.
 Schilke, Friedrich Alexander 209.
 Schiller, J. C. F., Digter 128.
 Schilling, Joh. 240.
 Schilton, Agatha Cornelia Simons 122.
 Schimmelmänn, Caroline 139. — Charlotte, Grevinde 81. — Heinrich Carl, Skatmstr. 127, 136, 141. — Heinrich Ernst, Greve 82, 96, 126—41. — Julia 138 f.
 Schinckel, Clemmen Clausen, Rektor 254. — Mathias, Rektor 254.
 Schiøtt, Anna 164. — Rasmus, Brygger 164.
 v. d. Schleuss, Johs. 234.
 Schlichtkrull, Anna 164. — Chri-

- stopper, Sukkerbager 164. — Inger 164 f. — Johan Henrik, Brygger 164. — Maren 164 f. Nicolai 164. — Ole 164.
- Schlüter, Wilh. 241.
- Schmeltzeisen, Jürgen Wilh., Jæger 225.
- Schmidt, 238. — Carl Gustav, Kapt. 114. — Frederikke Christiane 107—109, 114. — Ludvig, Guldarb. 230.
- Schmitt, Henrich, Parykmager 234.
- Schneider, Joh. Philip 240.
- Schnellpfeil, Hendrich 238.
- Schor, Hans Hendrich, Amtskr. 61.
- Schou, Jacob Hendrik, Etrd. 215.
- Schow, Ane Christine 193. — Chr. Christiansen 192. — Chr. Christiansen 193. — Christen, Sekr. 252. — Cicilie Marie 205. — Johs., stud. theol. 252. — Jørgen, Ltnt. 252. — Kirstine Jørgensdtr. 252. — Maria Ulrica 193, 212. — Otto, Kapellan 252. — Peter Christiansen 193. — Poul Johan 193², 194 f., 196², 198, 205. — Søren Jørgensen, Kontrollør 252.
- van Schraych, Geriche 231.
- Schröder, Frans 240.
- Schröder, Hans Jacobsen, Degn 175.
- Schubart, Charlotte 81. — Sybille 81.
- Schuchard, Hans Jürgen, Skrædersv. 226.
- Schumacher, Cicilie Marie 205. — H. C., Prof. 205. — Johan, kgl. Hofskræder 226.
- Schwager, Anna Sophia 225. — Catharina Magdalena 229.
- Schwans, Trein 234.
- Schwede, Hans Jürgen, Hjulmager 228.
- v. Schwertzel, Johann Bernhard, Major 236 f.
- Schütt, Joh. 234.
- Schäffer, Assessorinde 238. — Generalauditor 238.
- Schöning, Joh., Tømrermstr. 231.
- Seefeld, Jørgen til Næs 173.
- Seeglas, Anthonius, Guldsmedesv. 226.
- Sege, Abraham 226. — Peter 226.
- Sellenslev, Usle (Usie?) Johannesdtr. 177.
- Sibrands, Gerd, Skipper 236.
- Simens, Hillegunt 234.
- Sivers, G. Kapt. 197.
- Siverts, Urmager 254. — Christence Kierstine 254.
- Sivertsen, se Syfersen.
- Skonning, Hans Hansen, Bogtrykker 189.
- Skrike, Jacob Samuel, Gh.leg.rd. 217. — Julius, Overauditor 217. — Maria Ulrica 196, 217.
- Slagelse, Jens Hansen, Sgpr. 180—82.
- Sletting, Erich, Sgpr. 252. — Hanne, Provstinde 252.
- Smith, Dr. 195, 218. — Lauritz, Assessor 156 f. — Troels, Generalfiskal 156.
- Sohl, Johan, Kbm. 156.
- Sophie Amalie, Dronning 145.
- Sophie Dorothea, Prinsesse af England 148.
- Sophie Magdalene, Dronning af Sverige, f. Prinsesse af Danmark 146.
- Spangenberg, 238.
- Speng, Jost Peter, Urtekr. 226. — Margareta 226.
- Spicker, Peter 241.
- Spormand, Chr., Kapt. 173.
- Staal, Jørgen 220.
- Stage, Anna Bolette 216. — Constantine Johanne 216. — Georg Gottlob, Kapt. 216. — Joh. Adolph Gottlob, Skuespiller 216.
- Stauning, Christen Nielsen, Sgpr. 254. — Jørgen, Hospitalspr. 254. — Maren 254. — Mette Marie 254. — Peder, Provst 254.
- Steen, C., Sgpr. 245.
- Steenbuch, Slægten 152. — Augustinus Herman, Sgpr. 152. — Hans, Prof. theol. 152. — Theodor, Sgpr. 152.
- Steets, Johan, Glarmestersv. 225.
- Stigsen, Otto, Admiral 161.
- Stolberg, F. L., Greve 58. — Louise, Grevinde 53.
- Storbritannien og Irland, Frederik Ludvig, Prins af Wales, 144. — Georg I, Konge, 146, 148. — Georg III, Konge, 144. — Georg IV, Konge 144. — Louise, Prin-

- sesse 145. — Sophie Dorothea, Prinsesse 148. — William IV 144.
 Strateman, Friderich, Skolemstr. 236.
 Strøm, Ludvig, Præst 96, 113.
 Stupsach, Anna Margrethe 176.
 Sturz, Helferich Peter, Forf. 138.
 Stygge, Sofie Hansdr. 67.
 Stæhr, Rdmd. 254. — Christence Schaarup 254. — Dorthe Marie 254. — Karen 254. — Mette Marie 254.
 Suhm, Burchardt, Pr.lntn. 120, 125.
 Suhr, Ole Bernth, Etrd. 215.
 Sverdrup, Georg, Prof. 105, 114.
 Sverige, Gustav III, Konge 146. — Gustav IV Adolph, 146. — Sophie Magdalene, Dronning 146.
 Svings, Ritmstr. 253.
 Syfersen, Peter 235.
 Sørensdatter, Inger Marie 178. — Kirsten 177.
 Sørensen, Anna Engel 253. — Hans 253.
 Tadema, Lambert, Stadsmægler 231.
 Tagliavini, Rosa, Sangerinde 170.
 Tanche, Hans Poulsen, Pr. 173.
 Tarbesse, Cathrine, se Julie. — Julie, Danserinde 69—77. — Michel 70.
 Taub, Hans Jürgen 240.
 Tauer, J. G., Musiker 139.
 Thaarup, Anna Margrete 176. — Christen Thomsen, Pr. 176. — Frederik, Amtmd. 106, 114. — Johs. Mouritz, Pr. 177. — Niels, Tolder 176. — Thomas, Digter 176 f. — Thomas Christensen, Degn 176.
 Thackeray, 144.
 Thaulow, Anne 219.
 Thomas, Joh. 232.
 Thomsen, C. J., Arkæolog 243. — Lars, Assistent 193, 198 f., 202 f. — Morten 250.
 Thorgesen, Mdm. 246.
 Tillier, Thomas 230.
 Timannus, Joachim 227.
 Tisdorph, Michael Henriksen, Sgr. 156.
 Torides, Søkapt. 161.
 Torlufsdatter, Maren 65
 Travier, Jacques, Tjener 128, 130 f., 133.
 Trellund, Jonas 225.
 Trelons, Wilh. 229.
 Treschow, Niels, Statsrd. 105, 114.
 Treuchhorn, Jacob, Skomager 230.
 Tridie, Maren Knudsdr. 65.
 Triest, Joh., Vinkyper 226.
 Trittman, Joh. Henrich 241.
 Tuchsén, Christian, Vice-Amtmd. 61.
 Tyskland, Wilhelm II, Kejser, 147.
 Tøgersdatter, Dorte 250.
 Tønder, Michael Chr. Ludvig Ferdinand, Viceadmiral 116, 125.
 Tønnesen, Rgmts.kvmstr. 253. — Dine Cathrine 253.
 Tønnies, Henrich 239.
 v. Ufflen, Juliane 236. — Johann Carl, Baron 236.
 Ulrich, Hans Mikkel, Stadskok 225, 229. — Martin, Kok 225.
 Unger, Gjord 173. — Wulff 173.
 de Upinou, se Moginot.
 Ursin, Georg, Sgr. 157.
 Uttrup, Jens Andersen, Kromd. 174. — Niels Andersen 174.
 Waitz, Chr. Poul Ludvig, Etrd. 95, 113.
 Walcken, Philip, Silkefarver 232 f.
 Walter, Anne Christine 159. — Fred., Ghrd. 159 f.
 Walterstorff, Christian Cortwright. Greve 95, 113. — Ernst Frederik, Generalguvernør 84 f., 92, 94, 96, 112.
 Warman, C., Dr. 195 f.
 Watzon, Alexander 241.
 Wedel, Johan Peter Marcus 96, 113. — Otto Casper Valentin, Præst 96, 113.
 Wedel-Jarlsberg, Fr. Anton, Greve 159.
 Weidemann, Evert, Handelsmd. 227.
 Welling, Espen Jensen, Sgr. 249.
 Velthusen, Wessel 235.
 Wendelbo, Christen Knudsen, Fgd. 174.
 Wentworth, Lord 138.
 Werlauff, E. C., Historiker 152.
 Werliin, Adjunkt 248.
 Werner, Herman 240. — Willemine 123.

- Vesling, Morten, H. R. Advokat 156.
 West, Benjamin, Maler 138.
 v. Westervig, Cornelia 236. — Gerd 235. — Henrich 235. — Jochum Irgens 225, 235. — Joh. 235.
 Viborg, Mads Pedersen, 61. — Niels Nielsen, Hrdsgd. 174.
 Wiborg, Niels, Proviantforv. 156.
 Wichman, Dirich 230.
 Victor, General, Gesandt 74.
 Wiederecht, Joh. 240.
 Wieland, C. M., Digter 102.
 v. Vieregg, Caspar Levin, Schoutbynacht 116, 125, 165.
 Wiggers, Kapt. 117.
 Wilcken, Henrich, Kok 228.
 Wildeman, Daniel, Kapt. 242.
 Wilhelm II, Kejser af Tyskland 147.
 Vilhelm d. y., Hertug af Brunsvig-Lüneburg 143—145, 148.
 Wilhelmsen, Joh., Barber 228. — Joh., Daglejer 229.
 William IV, Konge af England 144.
 Wilsbech, Anne 178. — Ingeborg Katrine 178. — Otto Hansen, Degn 178.
 Winckelmann, Joh. Joach., Kunsth. 128, 138.
 v. Winsheim, Wilhelmine Hedvig 237.
 Winsløw, Frederik Chr., Hofkirurg 96, 113.
 Wit, Joh., Rektor 254.
 Witberg, Oberst 60.
 Wodroff, Fredr. (?), Sekr. 161. — Johan Conrad, Viceadmiral 116, 125.
 Vogelsang, Frans Herman 225.
 Voigt, Riborg 248.
 Woitke, David, Vinkyper 227. — Wilh. 227.
 Wolbeck, Elssje 234. — Piter, Kompassmager 234.
 Wolf, se Wulf. — Fridrich August, Prof. 93, 112.
 Wolsen, Johannes Albert 63. — Mads. 62.
 Wooks, Joh., Billedskærer 225.
 Wormskjold, Peder, Rtk.dep., Kfrd. 57.
 Worsaae, Jacobine Severine 243. — J. J. A., Arkæolog 243.
 Voss, Johann Heinrich, Digter 93, 112.
 Wuldem, Anna 205. — Jens, Assistent 193 f., 198, 200, 202, 205, 212, 215.
 Wulf, Andres 228. — Dorothea 228. — Elisabeth 228. — Heilida 228. — Jacob 242. — Jacobus 228. — Lucretia 228.
 Zagel, Lucas Friedrich 126—34, 138, 141.
 Zrza, Eleonora, Sangerinde 72.
 Zwigly, Jfr. 218.
 Oehlenschläger, Adam Gottlob 86, 100, 104 f.
 Øllgaard, Juliane Maria 206. — Niels Esmarch, Biskop 206.
 Ørsted, H. C. 96, 113. — Sophie 82, 114.
 Østerbye, Anna Christine 115, 124. — Johan Georg, Kapt. 115. — Karen 115, 124.

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

59DE AARGANG
(10. RÆKKE 5. BIND)

1938

UDGIVET AF
SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI
OG PERSONALHISTORIE

I KOMMISSION:
EJNAR MUNKSGAARDS FORLAG
KØBENHAVN 1938

Redigeret af Samfundets Skriftudvalg
ved
H. HJORTH-NIELSEN

H. P. HANSENS BOGTR., KBHVN.

INDHOLD.

Tre Forelæsninger. Af Akademisekretær, cand. polyt. <i>Vilhelm Marstrand</i>	1
Et Brev fra C. D. F. Reventlow. Ved stud. mag. <i>Tage Christiansen</i>	53
Poul Hansen Kofoeds Optegnelser. Ved Direktør <i>Th. Hauch-Fausbøll</i>	60
Slægten Basse. Af Postmester <i>C. Klitgaard</i>	65
En Danserindes Tragedie. Julie de Montville, f. Tarbesse (kaldet Birouste). Af pens. Politimester <i>V. Woll</i>	69
Spørgsmaal. Gleiss.	77
† Frantz Dahl. Af Fuldmægtig i Justitsministeriet, Dr. jur. <i>Carl Popp-Madsen</i> og <i>L. B.</i>	78
Samfundets Regnskab for Aaret 1937.....	80
Breve fra Jens Baggesen. Udgivne ved kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil. <i>Louis Bobé</i>	81
Admiral Simon Hooglants Selvbiografi samt Optegnelser om Familien Hooglant. Ved Amtsforvalter <i>Jørgen Swane</i>	115
Ernst Schimmelmans Reise nach England und Frankreich 1766—1767. Von Dr. <i>Peter Hirschfeld</i>	126
Sindssygdom i Fyrsteslægter. Af fhv. Politilæge <i>Søren Hansen</i>	142
Smaa Meddelelser.	
P. S. Krøyers Fødselsdag	151
Anmeldelser	152
Den Biehlske Slægt. Af afd. Fru <i>Anna Levin</i> , f. <i>Ferslew</i>	153
Hvorfor forlod Rantzau-Ascheberg Landet i 1756. Af Arkivar i Rigsarkivet, Frk. cand. mag. <i>Johanne Skovgaard</i>	168
Optegnelser om Slægten Børglum. Af Postmester <i>C. Klitgaard</i>	172
Ølstykke Sogns Præstehistorie. Af Kommunalærer <i>Erik Olsen</i>	180
Det 17. Aarhundredes adelige Ligprædikener og deres Kobberstik. Af afd. Museumsinspektør, cand. theol. <i>P. B. C. Westergaard</i>	183
Jørgen Henrik Berner 1735—1790. Resident paa den danske Loge Patna i Indien. Af Kontorchef <i>Lorentz Bie</i>	191
Oplysninger om tyske og hollandske Reformerte i Kjøbenhavn 1690. Af Kaptajn <i>K. C. Rockstroh</i>	222
Anmeldelser	243
Smaa Meddelelser.	
Til dansk Præstehistorie.....	249
Hvad hed Kobberstikkeren Georg Haas?.....	251
Rektorerne i Svendborg	254
Bøger indsendte til Redaktionen.....	254
Spørgsmaal og Svar.	
Spørgsmaal. Iver Brinchs (Ivar Brink) efterkommere.....	255
Svar. Bjørn	255
Samfundets Anliggender.....	256
Fortegnelse over Medlemmerne af Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie. (1. November 1938).....	257
Register	263

DR. K. CARØE:

DEN DANSKE LÆGESTAND I—V.

- I. Doktorer og Licentiatere 1479—1788.
II. Kirurger 1738—1785.
III. Den danske Lægestand 1786—1838.
IV. Den danske Lægestand.
Supplementsbind til 7 Udg. (Læger, der har taget Eksamen
efter 30. Januar 1838 og er døde inden 1. Januar 1901).
V. Supplementsbind til I—IV.
I—V Kr. 8,—. Enkelte Bind Kr. 2,—.

HENRY BRUUN:

DANMARKS AMTSFORVALTERE 1660—1848

Kr. 3,25.

FRITZ JÜRGENSEN WEST:

DE KONGELIGE AMTMÆND I HERTUGDØMMET

SLESVIG 1660—1864

Kr. 2,—.

INDHOLDSFORTEGNELSE

TIL PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFTS

FØRSTE 50 BIND

1.—9. Række II (1880—1929)

Kr. 2,—.

samt

FORTEGNELSE OVER

LITTERÆRE ARBEJDER AF LOUIS BOBÉ

Udarbejdet af ØJVIND ANDREASEN, cand. mag.

Kr. 2,—.

Henvendelse sker til Bjnar Munksgaards Forlag, Nørregade 6,
København K., Tlf. Central 6970.

To Bøger, som enhver Personalhistoriker vil have Glæde af at læse — og eje:

Tormod Jørgensen:

Anthon Frederik Tscherning

496 Sider.

12 Plancher

Kr. 15,—.

»Med Rette har Tscherning nu faaet sin store Biografi: En smukkere Skikkelse findes ikke i dansk Politik. Ingen har nogensinde, før eller tidligere, været bedre rustet til at tage Del i det offentlige Liv.... Naar man gaar de Tscherning'ske Ideer igennem — saaledes som *Tormod Jørgensen* gør det i et udmærket resumerende Afsnit i sin Bog — studser man Gang paa Gang over, hvor moderne en Aand han var.... Han var en blændende Taler, fuld af Ideer, med Evne til at forme sine Tanker, saa de virkede som Slagord.... Endvidere var han af alle, Venner og Fjender, respekteret som den uangribeligste af alle, en Aristides, fuldkommen uselvisk og uegennyttig, en Mand, der aldrig søgte noget for sig selv og i hele sin Færd kun havde det offentliges Vel for Øje.... Han har fortjent en smuk Biografi, og den har han nu faaet.«

»Politikens«.

O. von Munthe af Morgenstjerne:

Feltmarskal Michael Numsen og hans Tid

136 Sider.

11 Plancher i Lystryk.

Kr. 5,50.

Beskrivelsen af Michael Numsens Omgivelser, lige fra han som femtenaarig Dreng blev Kornet og til hans Død som veltjent Feltmarskal, Geheimeraad og Kommandant i København, omfatter mange interessante Skildringer af Hovedstadslivet i første Halvdel af det 18. Aarhundrede. For Nutidsmennesker er det baade morsomt og overraskende at høre om det elegante Selskabsliv, der blev levet i Palæerne i Vingaardsstræde, hvor Storkansler, Greve Holstein-Holsteinborg, og Enkegrevinde Danneskiold-Samsøe gav Tonen an og blandt deres Gæster fortrinsvis saa de højerestaaende Søofficerer, der boede i Dybensgade og Hummergade.

Ak, hvor forandret! udbryder man midt i et Afsnit af Bogen — og i et andet: Ganske som i Dag! Derved er den blevet læseværdig, ogsaa for andre end passionerede Læsere af Personalhistorie, og den er udstyret med smukke Billeder efter sjældne gamle Malerier og Stik.

»Nationaltidende«.

Faas i alle Boglader.

EJNAR MUNKSGAARDS FORLAG

Nørregade 6 - København K. - Telefon Central 6970